

MINISTERUL
EDUCAȚIEI, CULTURII
ȘI CERCETĂRII

Adrian **DOLGHI**

Alina **FELEA**

EDUCAȚIE *pentru* **SOCIETATE**

Manual pentru clasele

5-6

Manualul a fost aprobat prin Ordinul ministrului Educației, Culturii și Cercetării nr. 1553 din 29.11.2019, în urma evaluării metodico-științifice, și este realizat în conformitate cu Curriculumul școlar aprobat prin Ordinul ministrului Educației, Culturii și Cercetării nr. 1124 din 20 iulie 2018.

Acest manual este proprietatea Ministerului Educației, Culturii și Cercetării al Republicii Moldova.

Școala				
Manualul nr.				
Anul de folosire	Numele și prenumele elevului	Anul școlar	Aspectul manualului	
			la primire	la returnare
1.				
2.				
3.				
4.				
5.				

- Dirigințele clasei trebuie să verifice dacă numele elevului este scris corect.
- Elevul nu va face niciun fel de însemnări în manual.
- Aspectul manualului (la primire și la returnare) se va aprecia: *nou, bun, satisfăcător, nesatisfăcător*.

Autori:

Adrian Dolghi, doctor în istorie, cercetător științific, director-adjunct, Institutul Patrimoniului Cultural

Alina Felea, doctor în istorie, conferențiar cercetător, Institutul de Istorie

Comisia de evaluare:

Maia Șevciuc, doctor în pedagogie, conferențiar universitar, Universitatea de Stat din Moldova, Chișinău

Lilia Nastas, profesor de istorie și educație civică, grad didactic superior, LT „Principesa Natalia Dadiani”, Chișinău

Sofia Rusu, profesor de istorie și educație civică, grad didactic superior, LT „Mihai Eminescu”, Comrat, UTAG

Victoria Golban, profesor de istorie și educație civică, grad didactic I, Direcția Educație Sângerei

Redactori: *Fulga Poiată, Andrei Grumeza*

Machetare computerizată: *Zoe Ciumac*

Copertă: *Dragoș Popa*

Imagini: *www.shutterstock.com*

Editura se obligă să achite deținătorilor de copyright care nu au fost contactați costurile de reproducere a imaginilor folosite în prezenta ediție.

© Adrian Dolghi, Alina Felea, 2019

© ÎS FEP „Tipografia Centrală”, 2019

© Editura „Texter”, 2019

ÎS FEP „Tipografia Centrală”, str. Florilor, nr. 1, Chișinău, MD-2068

Tel.: (+373 22) 43 03 62

E-mail: dinu_sorocovici@mail.ru; www.tipografiacentrala.md

Descrierea CIP a Camerei Naționale a Cărții

Dolghi, Adrian

Educație pentru societate: Manual: Clasele a 5-a – a 6-a / Adrian Dolghi, Alina Felea. – Chișinău: S. n., 2019 (ÎS FEP „Tipografia Centrală”). – 192 p.

60000 ex.

ISBN 978-9975-3377-8-6

37.017(075.3)

D 64

Dragă prietene,

Educația este motorul schimbării societății, perfecționării și adaptării necesităților culturale, economice și sociale ale omului, pregătindu-l, totodată, să conviețuiască și să se afirme în societate. Realizarea acestor obiective este posibilă cu ajutorul disciplinei *Educație pentru societate*. Aceasta însumează cunoștințe, practici, deprinderi și priceperi caracteristice mai multor științe, precum psihologia, economia, sociologia, dreptul, politologia, și este bine-venită pentru realizarea relațiilor de comunicare în societate – educația pentru familie, pentru sănătate, pentru carieră, pentru comunitate.

Manualul este comun pentru clasele a V-a și a VI-a și conține numeroase teme deosebit de interesante care te vor introduce în lumea cunoștințelor despre societatea în care trăiești din perspectiva conviețuirii în cadrul unei democrații prospere.

Societatea contemporană se bucură de realizările tehnologice, culturale, politice și economice, acestea oferind numeroase oportunități, dar conținând și multe riscuri. Pentru a valorifica oportunitățile și a diminua riscurile, fiecărei persoane îi sunt necesare cunoștințe despre lume și societate, deprinderi de a le aplica, de orientare în timp, în spațiu, în relațiile sociale, economice, politice etc.

În vederea pregătirii tânărului cetățean pentru viața în societate, curriculumul național al acestei discipline urmărește pentru elevii din clasa a V-a formarea de competențe vizând următoarele tematici:

- **Toți diferiți, toți egali**
- **Bullying**
- **Opinia fiecăruia contează**
- **Relațiile în cadrul echipei**

Iar pentru elevii din clasa a VI-a – aceste tematici:

- **Demnitatea umană și drepturile omului**
- **Comunicare și conflict**
- **Comportamentul social**
- **Soluții la problemele clasei**

Manualul de față îți oferă instrumente de formare a acestor competențe, te ajută să înțelegi relațiile interumane și poziția comunității, contribuind, totodată, la formarea propriei atitudini față de diverse probleme sociale, juridice și politice.

Structura fiecărei lecții este determinată de conceptele pedagogiei contemporane și de cadrul ERRE (Evocare, Realizare a sensului, Reflecție, Extindere), realizat prin dezvoltarea conținuturilor în rubrici sugestive: *Întrebarea lecției, Minutul de reflecție, Povestea lecției, Dicționar, Descopăr cunoștințe necesare, Joc, Sunt erudit! Am învățat, Aplic cunoștințele noi, Mă inspir din artă, În agenda mea, Învăț să rezolv probleme de viață, Compar opiniile, Învăț să creez, Suntem creativi, Lucrăm în echipă, Învăț să valorific tehnologiile*. Astfel vei avea șansa de a studia, exersa și forma competențele prevăzute de curriculumul la disciplina *Educație pentru societate* atât în cadrul orelor, sub îndrumarea profesorului, cât și acasă, cu ajutorul părinților și al altor membri ai familiei.

Caracterul interactiv, participativ și ludic, dar în același timp cognitiv al manualului, raportul echilibrat al conținuturilor, sarcinilor, imaginilor, exercițiile de erudiție, creație, participare și gândire critică vor face orele interesante, dar și utile.

Îți urăm succes!

Autorii

Cum utilizăm manualul

Denumirea temei

Întrebarea de bază a temei

Tema 1
Cine sunt Eu. Identitatea mea

Întrebarea lecției

• Ce date caracteristice îți vor determina identitatea?

Minutul de reflecție

Fiecare persoană posedă trăsături și calități care i definesc identitatea. În Republica Moldova, identitatea persoanei poate fi dovedită prin certificatul de naștere și/sau buletinul de identitate. Educând într-un mediu social, copilul receptează particularități culturale care îi sunt transmise, fiind parte a unei culturi, etnii, națiuni etc. Aceste apartenențe determină identitatea multiplă a fiecărei persoane, fără a afecta sau neglija alte identități.

Povestea lecției

A fost odată un prinț de mări-mea unui bătăiet care își ducea viața singur pe o planetă destul de mică, undeva departe de Pământ. Pe planeta sa își îndeplinea cu răpundere îndatoririle sale, fiind un bun gospodar, care avea mare grijă de echilibrul acesteia.

Poate și-ar fi trăit liniștit viața acolo, neștiut de noi, pământeni, dacă pe planeta lui nu ar fi răsarit o minunată floare. Ea a trezit în Micul Prinț sentimente de încredere, admirație și de bucurie.

Antoine de Saint-Exupéry,
Micul Prinț

Dezcoapăr cunoștințe necesare

Fiecare om este unic – are un mod propriu de a fi prin care se deosebește de ceilalți, este sensibil la anumite lucruri, gândește într-un anumit fel, are anumite opinii, dorințe și aspirații, se simte mai interesat de anumite valori, reacționează într-un anumit fel în relațiile cu alți oameni sau în diferite situații.

Cine sunt „eu”? – o întrebare pe care și-o pune fiecare membru al societății: copil, adolescent, adult.

„Eu” este desemnarea propriei persoane. Astfel se exprimă omul când vorbește de persoana sa și face diferența de ceilalți.

Elementele identității personale, dobândite la naștere, sunt numele și prenumele, genul, rasa, etnia, trăsături fizice irepetabile. Numele și prenumele sunt elemente ale identității prin care fiecare se distinge de ceilalți, este recunoscut și care îl ajută să-i recunoască pe ceilalți. Cel mai important document prin care se poate dovedi identitatea unui copil până la vârsta de 14 ani în fața celorlalți este certificatul de naștere. Următorul act care dovedește identitatea este buletinul de identitate, eliberat cetățenilor Republicii Moldova după împlinirea vârstei de 14 ani. Pe măsură ce copilul crește, se încadrează în anumite grupuri sociale (grădiniță, școală, cerc de dans etc.), manifestând un anumit comportament, practicând anumite activități, își stabilește cercurile de interese și își formează anumite valori morale, adoptând trăsături unice ce-l determină. Deci, prin educație și conviețuirea cu membrii unei comunități, fiecare persoană mai obține și anumite calități morale, intelectuale, comportamentale, competențe profesionale și de al gen, care îl completează identitatea unică.

În afară de identitatea personală, fiecare om ca parte a comunității are și alte identități, care caracterizează o colectivitate. Astfel, conviețuirea cu membrii familiei într-o comunitate concretă conferă fiecărei persoane și înțregii comunități o identitate culturală, caracterizată prin limba vorbită, tradițiile și obiceiurile specifice, portul național. În Republica Moldova, alături de români, în aceeași localitate pot să locuiască reprezentanți ai diferitor etnii (ucraineni, ruși, romi etc.); aceștia vorbesc limbi diferite, au obiceiuri și tradiții distincte, chiar și vestimentația lor poate să difere de portul majorității.

În cazul în care împărtășesc aceeași religie, aceștia dețin o identitate confesională. Astfel, fiind diferiți din punct de vedere etnic, ei pot avea în comun o identitate religioasă.

Într-o societate democratică, diferențele culturale și religioase sunt un tezaur ce se manifestă prin cultura materială și spirituală a comunităților etnice și religioase. Este deosebit de important ca identitatea fiecăruia om – identitatea personală, identitatea culturală și identitatea confesională – să fie prețuită și să fie susținută.

Unul din fați de diferențe culturale și manifestările acestora reprezintă una dintre valorile democratice care stau la baza unei societăți civilizate și prospere.

Joc „Cine sunt Eu”

Se pregătesc dinainte bilete în care sunt scrise nume de personalități cunoscute în toată lumea (actori, cântăreți, politicieni etc.). Fiecare participant va extrage un bilet, care va fi lăsat pe frunte sau agățat pe spate. Din comentariile celorlalți sau punând întrebări referitoare la aspectul sau calitățile personalității, participanții trebuie să găsească indicii care îi vor face să descopere numele personalității scris în bilet.

Clasa găsește numele personalității mai extrage un bilet.

Sunt erudit! Am învățat

Certificatul de naștere este primul document oficial de identitate, care se eliberează după nașterea copilului de către primăria din localitatea în care s-a născut sau de către oficiul stării civile. În certificatul de naștere sunt trecute numele și prenumele copilului, data nașterii, localitatea natală, numele și prenumele părinților, precum și cetățenia copilului.

Buletinul de identitate, certificat de identitate, este emis de către statul, ceea ce-i permite să beneficieze de drepturile cetățenesci și de serviciile publice.

8 **Clasa a V-a** **Unitatea 1. Toți diferiți, toți egali**

Rubrica Dicționar conține explicația cuvintelor noi

Rubrici ce corespund etapelor lecției: Evocare, Realizarea sensului, Reflecție, Extindere

Textul de bază

Imagini sugestive la conținutul temei

Model de certificat de naștere

Model de buletin de identitate al cetățeanului Republicii Moldova

În agenda mea

Libertatea de conștiință și de religie, egalitatea în drepturi a persoanelor indiferent de rasă, etnie, cultură, gen, vârstă sunt garantate de Constituția Republicii Moldova și de tratatele internaționale în domeniul drepturilor omului la care Republica Moldova este parte.

În învăț să rezolv probleme de viață

Uneori se întâmplă ca unele persoane să eticheteze alte persoane (rău/bun, prost/proastă, urât/ă, incapabil/ă etc.) sau pe reprezentanții unor etnii (sunt vorbăreți, leșei, hoji etc.). Aceste etichetări, care sunt greșite și, de obicei, negative, provoacă o stare de disconfort sau atitudini negative între persoane. Etichetarea conduce la crearea unei imagini proaste în colectiv, dar și la o imagine proastă despre sine.

Situație. În clasa voastră a venit un elev nou, afro-american, îmbrăcat într-o haină tradițională. Nimeni n-a vrut să stea cu el în bancă.

Rolul asumat. Ești o persoană publică și vei argumenta prin-tu un discurs din 10 propoziții cu diferențele culturale nu sunt un temei pentru neînțelegeri.

Algoritmul aproximativ al desfășurării acțiunilor:

- Enumeră comunitățile etnice din Republica Moldova. Numete unele particularități culturale ale acestor etnii.
- Argumentează că din rândul fiecărei etnii/rase se nasc personalități. Explică de ce este important ca fiecare etnie să-și păstreze limba și cultura proprie. Demonstrează că etichetarea este o metodă de comunicare greșită.
- Identifică anumite elemente ale identității noului coleg.

Aplică cunoștințele noi

Mă înapoi din artă

Pe plaja din Bologna de Edouard Manet, 1869

• Enumeră câteva personaje din tablou care au identitate diferită. Explică diferențele. Identifică unele particularități asemănătoare ale acestor personaje.

Învăț să creez

– Numete câteva acțiuni pe care trebuie să le întreprindă clasa pentru ca elevul nou să se integreze în colectiv și să conviețuiască în înțelegere.

– Emite o concluzie, referindu-te la toleranță.

Învăț să rezolv probleme de viață

Blazon (stemă, marcă, armă, emblemă, pajură) – emblemă aleasă în baza unor reguli stabilite exact de heraldică, ce servește drept semn distinctiv al unui stat, al unei persoane. Blazonul trebuie să fie simplu, clar și individualizat. Se utilizează culorile (roșu, negru, albastru, verde) sau smalțurile heraldice (aur/galben și argint/alb).

- Elaborează un blazon personal, urmând pașii de mai jos. Așezi nevoie de: foi A4, riglă, creioane colorate/carioci/acuarela.

Pașii IV: alegerea culorilor potrivite

Din întrebările formulate, extrage esențialul.

Compar opinii

Opinia autorului. Într-o societate democratică, diferențele culturale și religioase pot fi cauză a conflictelor?

Opinia autorului. Într-o societate democratică, diferențele culturale și religioase nu sunt te-meiuri pentru neînțelegeri. Aceste diferențe sunt un tezaur care se manifestă prin cultura materială și spirituală a comunităților etnice și religioase care locuiesc în țara noastră.

Opinia ta – expune-o în 2-3 propoziții.

Învăț să valorific tehnologiile

• Găsește cu ajutorul internetului blazoane ale unor nobili din Țările Române sau din alte state. Discută despre semnificația lor.

10 **Clasa a V-a** **Unitatea 1. Toți diferiți, toți egali**

Denumirea unității de învățare

Etapă de formare a competenței digitale

Educație pentru societate

Clasa a 5-a

Cuprins

Unitatea I. Toți diferiți, toți egali

1. Cine sunt Eu. Identitatea mea	8
2. Cine suntem Noi (familia, școala, clasa, comunitatea, societatea)	12
3. Roluri sociale	16
4. Liderismul	19
5. Asemănări și deosebiri umane	22
6. Percepția de sine și percepția altora	25
7. Stereotipuri și prejudecăți	29
8. Ce este discriminarea?	32
9. Dreptul la identitate și nendiscriminare	35
Reflecție: descoperă-ți potențialul și saltul personal!	38

Unitatea II. Bullying

10. Ce este bullyingul?	40
11. Manifestări ale bullyingului (intimidare, tachinare, hărțuire, umilire etc.)	43
12. Strategii de prevenire a situațiilor de bullying	46
13. Instituții și persoane de încredere	49
14. Empatia	52
15. Drepturi și responsabilități în raport cu fenomenul bullying	55
Reflecție: descoperă-ți potențialul și saltul personal!	58

Unitatea III. Opinia fiecăruia contează

16. Drepturile la participare (exprimarea opiniei, accesul la informație, asociere)	60
17. Respect pentru opinia fiecăruia	63
18. Opinia argumentată din surse diferite	66
19. Deciziile clasei noastre	69
20. Forme de dirijare a clasei/școlii	72
21. Regulamentul școlii cu privire la alegerile în Consiliul elevilor	75
22. Organizarea alegerilor în clasă/școală	78
23. Votul tău contează	81
Reflecție: descoperă-ți potențialul și saltul personal!	84

Unitatea IV. Relațiile în cadrul echipei (Învățarea bazată pe proiect)

24. Repere generale despre proiect	86
25. Repere generale despre o echipă a proiectului	89
26. Identificarea problemelor în activitatea echipelor din clasă	92
27. Determinarea structurii ghidului echipei eficiente	95
28. Documentare și colectare de propuneri privind modalitățile de constituire a echipelor (regulile grupului; distribuirea rolurilor și a sarcinilor în echipă; alegerea liderilor; agenda ședințelor echipei; planificarea acțiunilor echipei; evaluarea activităților etc.)	97
29. Redactarea secțiunilor ghidului	99
30. Prezentarea ghidului în fața clasei și a părinților	101
31. Reflectarea asupra unei experiențe de învățare	102
Reflecție: descoperă-ți potențialul și saltul personal!	103

Unitatea I

Toți diferiți, toți egali

1. Cine sunt Eu. Identitatea mea
2. Cine suntem Noi (familia, școala, clasa, comunitatea, societatea)
3. Roluri sociale
4. Liderismul
5. Asemănări și deosebiri umane
6. Percepția de sine și percepția altora
7. Stereotipuri și prejudecăți
8. Ce este discriminarea?
9. Dreptul la identitate și nediscriminare

Tema 1

Cine sunt Eu. Identitatea mea

Întrebarea lecției

- Ce date caracteristice îți vor determina identitatea?

Povestea lecției

A fost odată un prinț de mări-mea unui băiețel care își ducea viața singur pe o planetă destul de mică, undeva departe de Pământ. Pe planeta sa își îndeplinea cu răspundere îndatoririle sale, fiind un bun gospodar, care avea mare grijă de echilibrul acesteia.

Poate și-ar fi trăit liniștit viața acolo, neștiut de noi, pământeni, dacă pe planeta lui nu ar fi răsărit o minunată floare. Ea a trezit în Micul Prinț sentimente de încântare, admirație și de bucurie.

Antoine de Saint-Exupéry,
Micul Prinț

Minutul de reflecție

Fiecare persoană posedă trăsături și calități care-i definesc identitatea. În Republica Moldova, identitatea persoanei poate fi dovedită prin certificatul de naștere și/sau buletinul de identitate. Educat într-un mediu social, copilul receptează particularități culturale care îi sunt transmise, fiind parte a unei culturi, etnii, națiuni etc. Aceste apartenențe determină identitatea multiplă a fiecărei persoane, fără a afecta sau neglija alte identități.

Dicționar

Identitate personală – ansamblu de date prin care se identifică o persoană.

Identitate culturală – conștiința apartenenței la o comunitate culturală.

Identitate religioasă – conștiința apartenenței la o comunitate religioasă.

Valori democratice – valori care stau la baza unei societăți democratice, ca, de exemplu, libertatea, egalitatea în fața legii, transparența, toleranța, competiția dreaptă și egalitatea șanselor.

- Citește termenii din dicționar și formulează câte un enunț cu fiecare.
- Numește câteva caracteristici ale identității personajului poveștii.

Descopăr cunoștințe necesare

Fiecare om este unic – are un mod propriu de a fi prin care se deosebește de ceilalți, este sensibil la anumite lucruri, gândește într-un anumit fel, are anumite opinii, dorințe și aspirații, se simte mai interesat de anumite valori, reacționează într-un anumit fel în relațiile cu alți oameni sau în diferite situații.

Cine sunt „eu”? – o întrebare pe care și-o pune fiecare membru al societății: copil, adolescent, adult.

„Eu” este desemnarea propriei persoane. Astfel se exprimă omul când vorbește de la persoana I și face diferența de ceilalți.

Elementele identității personale, dobândite la naștere, sunt numele și prenumele, genul, rasa, etnia, trăsături fizice irepetabile. Numele și prenumele sunt elemente ale identității prin care fiecare se distinge de ceilalți, este recunoscut și care îl ajută să-i recunoască pe ceilalți. Cel mai important document prin care se poate dovedi identitatea unui copil până la vârsta de 14 ani în fața celorlalți este certificatul de naștere. Următorul act care dovedește identitatea este buletinul de identitate. Pe măsură ce copilul crește, se încadrează în anumite grupuri sociale (grădiniță, școală, cerc de dans etc.), manifestând un anumit comportament, practică anumite activități, își stabilește cercul de interese și își formează anumite valori morale, adoptând trăsături unice ce-l determină. Deci, prin educație și conviețuirea cu membrii unei comunități, fiecare persoană mai obține și anumite calități morale, intelectuale, comportamentale, competențe profesionale și de alt gen, care îi completează identitatea unică.

În afară de identitatea personală, fiecare om ca parte a comunității are și alte identități, care caracterizează o colectivitate. Astfel, conviețuirea cu membrii familiei într-o comunitate concretă conferă fiecărei persoane și întregii comunități o identitate culturală, caracterizată prin limba vorbită, tradițiile și obiceiurile specifice, portul național. În Republica Moldova, alături de români, în aceeași localitate pot să locuiască reprezentanți ai diferitor etnii (ucraineni, ruși, romi etc.); aceștia vorbesc limbi diferite, au obiceiuri și tradiții distincte, chiar și vestimentația lor poate să difere de portul majorității.

În cazul în care împărtășesc aceeași religie, aceștia dețin o identitate confesională. Astfel, fiind diferiți din punct de vedere etnic, ei pot avea în comun o identitate religioasă.

Într-o societate democratică, diferențele culturale și religioase sunt un tezaur ce se manifestă prin cultura materială și spirituală a comunităților etnice și religioase. Este deosebit de important ca identitatea fiecărui om – identitatea personală, identitatea culturală și identitatea confesională – să fie prețuită. Respectul față de diferite culturi și manifestările acestora reprezintă una dintre valorile democratice care stau la baza unei societăți civilizate și prospere.

Joc „Cine sunt Eu”

Se pregătesc dinainte bilete în care sunt scrise nume de personalități cunoscute în toata lumea (actori, cântăreți, politicieni etc.). Fiecare participant va extrage un bilet, care va fi lipit pe frunte sau agățat pe spate. Din comentariile celorlalți sau punând întrebări referitoare la aspectul sau calitățile personalității, participanții trebuie să găsească indicii care îi vor face să descopere numele personalității scris în bilet.

Cine ghicește numele personalității mai extrage un bilet.

Sunt erudit! Am învățat

Certificatul de naștere este primul document oficial de identitate, care se eliberează după nașterea copilului de către primăria din localitatea în care s-a născut sau de către oficiul stării civile. În certificatul de naștere sunt trecute numele și prenumele copilului, data nașterii, localitatea natală, numele și prenumele părinților, precum și cetățenia copilului.

Buletinul de identitate certifică identitatea fiecărui cetățean al statului, ceea ce-i permite să beneficieze de drepturile cetățenești și de serviciile publice.

Aplic cunoștințele noi

Mă inspir din artă

Pe plaja din Bologna de Édouard Manet, 1869

- Enumeră câteva personaje din tablou care au identitate diferită. Explică diferențele. Identifică unele particularități asemănătoare ale acestor personaje.

Model de certificat de naștere

Model de buletin de identitate al cetățeanului Republicii Moldova

În agenda mea

Libertatea de conștiință și de religie, egalitatea în drepturi a persoanelor indiferent de rasă, etnie, cultură, gen, vârstă sunt garantate de Constituția Republicii Moldova și de tratatele internaționale în domeniul drepturilor omului la care Republica Moldova este parte.

Joc

Scrie pe verticală numele și prenumele tău, atribuindu-i fiecărei litere o calitate care, în opinia ta, te caracterizează.

De exemplu:

Mândru	Serioasă
Educat	Ordonată
Luptător	Răbdătoare
Uituc	Isteață
	Neînfricăță
	Ambițioasă

Învăț să rezolv probleme de viață

Uneori se întâmplă ca unele persoane să eticheteze alte persoane (rău/rea, prost/proastă, urât/ă, incapabil/ă etc.) sau pe reprezentanții unor etnii (sunt vorbăreți, leneși, hoți etc.). Aceste etichetări, care sunt greșite și, de obicei, negative, provoacă o stare de disconfort sau atitudini negative între persoane. Etichetarea conduce la crearea unei imagini proaste în colectiv, dar și la o imagine proastă despre sine.

Situație. În clasa voastră a venit un elev nou, afro-american, îmbrăcat într-o haină tradițională. Nimeni n-a vrut să stea cu el în bancă.

Rolul asumat. Ești o persoană publică și vei argumenta printr-un discurs din 10 propoziții că diferențele culturale nu sunt un temei pentru neînțelegeri.

Algoritmul aproximativ al desfășurării acțiunilor:

- Enumeră comunitățile etnice din Republica Moldova. Numeste unele particularități culturale ale acestor etnii.
- Argumentează că din rândul fiecărei etnii/rase se nasc personalități. Explică de ce este important ca fiecare etnie să-și păstreze limba și cultura proprie. Demonstrează că etichetarea este o metodă de comunicare greșită.
- Identifică anumite elemente ale identității noului coleg.

– Numește câteva acțiuni pe care trebuie să le întreprindă clasa pentru ca elevul nou să se integreze în colectiv și să conviețuiască în înțelegere.

– Emite o concluzie, referindu-te la toleranță.

Învăț să creez

Blazon (stemă, marcă, arme, emblemă, pajură) – emblemă alcătuită în baza unor reguli stabilite exact de heraldică, ce servește drept semn distinctiv al unui stat, al unei persoane. Blazonul trebuie să fie simplu, clar și individualizat. Se utilizează culorile (roșu, negru, albastru, verde) sau smalțurile heraldice (aur/galben și argint/alb).

- **Elaborează un blazon personal, urmând pașii de mai jos.**

Aveți nevoie de: foi A4, riglă, creioane colorate/carioci/acuarelă.

Pasul I: ancheta onomastică

Care este semnificația etimologică a numelui tău? Cunoașterea semnificației lui permite aplicarea unor simboluri care să reprezinte acest nume de familie.

Pasul II: ancheta genealogică

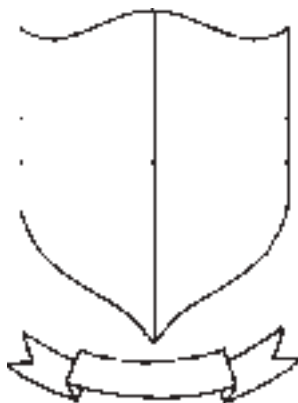
- 1) Din ce zonă geografică este familia ta?
- 2) Care este originea etnică a familiei tale?
- 3) Care este ocupația ta? Poți să adaugi elemente distinctive (o carte, un pix, un motiv național etc.).

Pasul III: ancheta preferințelor

- 1) Ce pasiune ai?
- 2) Care e cea mai mare realizare a ta?
- 3) Ce deviză (slogan) ar putea exprima crezul tău?

Pasul IV: alegerea culorilor potrivite

Din întrebările formulate, extrage esențialul.

- **Organizează o expoziție de blazoane personale.**

Compar opiniile

Întrebare. Diferențele culturale sau religioase pot fi cauză a conflictelor?

Opinia autorului. Într-o societate democratică, diferențele culturale și religioase nu sunt temeuri pentru neînțelegeri. Aceste diferențe sunt un tezaur care se manifestă prin cultura materială și spirituală a comunităților etnice și religioase care locuiesc în țara noastră.

Opinia ta – expune-o în 2–3 propoziții.

Blazonul familiei Movilă

Învăț să valorific tehnologiile

- Găsește cu ajutorul internetului blazoane ale unor nobili din Țările Române sau din alte state. Discută despre semnificația lor.

Tema 2

Cine suntem Noi (familia, școala, clasa, comunitatea, societatea)

Întrebarea lecției

- Cine suntem Noi?

Minutul de reflecție

În calitatea sa de ființă socială, omul face parte din diferite grupuri sociale: familie, clasă, școală, colectiv de muncă, grup de prieteni, comunitate etc.

Din copilărie, omul se identifică ca parte a principalului grup social – familia, ai cărei membri sunt cei mai apropiați oameni, întotdeauna gata să-l ajute și să-i fie alături.

Dicționar

Grup social – colectiv format din două sau mai multe persoane, fiecare cu proprie personalitate, unite prin interes comun, care au un sentiment comun de *identitate socială* și care desfășoară mai multe activități în comun, se supun aceluiași norme de comportament și urmăresc un scop comun.

Comunitate – grup de oameni cu interese, credințe sau norme de viață comune; totalitatea locuitorilor unei localități, unei țări etc.

Societate – totalitatea oamenilor care trăiesc împreună și între care există anumite relații bazate pe legi comune; colectivitate.

Povestea lecției

ADEVĂRATA BOGĂȚIE

Într-o bună zi, tatăl unei familii înstărite hotărâi să-și ducă fiul într-o călătorie pentru a-i arăta cât de bogați sunt și felul în care trăiesc oamenii simpli. Tatăl și fiul petrecură mai multe zile și nopți la ferma unei familii sărace.

Întorși acasă, tatăl își întrebă fiul:

– Ei bine, fiule, cum ți s-a părut călătoria?

– Ooo, a fost extraordinar, tată!

– Ai văzut cât de săraci sunt unii oameni? întrebă tatăl.

Fiul îi răspunse:

– Am văzut că noi avem un câine și ei au patru. Noi avem o piscină, iar ei au un iaz uriaș. Noi avem becuri în grădină, ei au stelele nopții. Noi avem o bucată de pământ, ei au câmpuri largi ce se întind până dincolo de orizont. Noi avem servitori, iar ei îi servesc pe alții. Noi ne cumpărăm mâncarea, ei o cultivă. Noi avem ziduri care ne apără proprietatea, ei au prieteni care îi ocrotesc.

La auzul vorbelor fiului sau, tatăl rămase încremenit, iar fiul adăugă:

– Tată, îți mulțumesc că mi-ai arătat cât de săraci suntem!

Sanda Arsene, *Povești cu morală pentru copii*

- Citește termenii din dicționar și formulează câte un enunț cu fiecare.
- Citește povestea. Determină asemănările și deosebirile dintre cele două familii. Caracterizează interesele comune.

Descopăr cunoștințe necesare

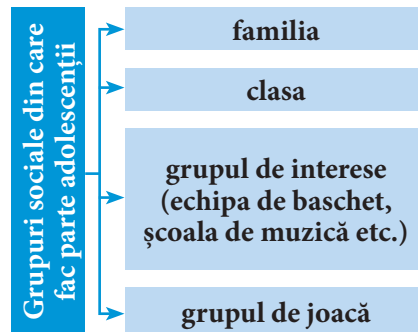
Fiecare om, în calitate de ființă socială, se afirmă, muncește și se distrează în comunitate. În funcție de vârstă, face parte din diferite grupuri sociale: familie, clasă, școală, colectiv de muncă, grup de prieteni, comunitate etc.

Familia are o influență hotărâtoare asupra copiilor și membrilor adulți ai societății – asigură dragoste, comunicare spirituală, ajutor reciproc, sprijin moral și material, are grijă de copiii minori și membrii vârstnici ai familiei, organizează timpul liber și odihna etc. Familia este una dintre cele mai importante valori pentru comunitate, deoarece asigură continuitatea umanității, neamului; prin educație, părinții transmit copiilor experiența vieții, îi învață tradițiile, le cultivă comportamentul în societate, punând baza unei conduite în relațiile cu cei din jur.

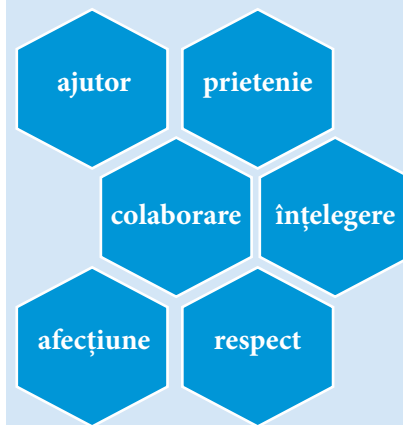
Un rol aparte are școala, grup social nou, în care copilul se integrează, comunicând cu semenii săi, și i se evidențiază principalele trăsături ale personalității. Școala este instituția care educă tânărul membru al societății, dezvoltă o personalitate în funcție de cerințele sociale, îi oferă noi cunoștințe, îi formează deprinderi, îi dezvoltă aptitudini, astfel orientându-l spre o anumită profesie, îl motivează, alături de familie, în activitățile din societate. De asemenea, contribuie la formarea comportamentului în interacțiunea cu alte grupuri sociale, explicând și promovând responsabilități și drepturi în societate, deci îl ajută să se integreze în societate.

Clasa de elevi este un *grup specific*, a cărui sarcină este să învețe. Clasa este compusă dintr-un număr de membri egali între ei (elevi), a căror activitate este organizată după regulamentele școlii și programele Ministerului Educației, Culturii și Cercetării, pe care trebuie să le îndeplinească. În calitate de grup social, clasa îndeplinește, prin membrii săi, funcția de socializare, adaptare la situații noi, de recunoaștere, de afirmare, de comunicare. Prin comunicare și re-

În agenda mea

Relațiile din interiorul grupului pot influența activitatea fiecărui membru. De aceea relațiile în cadrul grupului trebuie să fie bazate pe:

Opinia ta contează!

Sarcină. Numește și alte principii pe care se bazează relațiile în grupul social.

lațiile care se stabilesc cu colegii de clasă, se învață subordonarea intereselor proprii celor ale colectivului, se dezvoltă sentimente de bunăvoință și prietenie.

Comunitatea este formată din toate grupurile sociale (familii, școală, grupuri de interese, grupuri de lucru, grupuri de prieteni etc.). Prietenii – persoane de care cineva este legat printr-o afecțiune deosebită, bazată pe încredere și stimă reciprocă, pe idei sau principii comune – pot proveni din toate grupurile sociale. Pentru adolescenți, prietenii pot fi din clasă, grupuri de interese (sport, muzică, tehnică etc.), grupul de joacă.

Deci, *cine suntem Noi?* Noi suntem contemporanii, membrii diferitor grupuri sociale, membri ai comunității. Coeziunea dintre grupurile sociale ale unei societăți, colaborarea și stima reciprocă între membrii grupurilor sociale contribuie la o dezvoltare armonioasă a societății și la o integrare reușită a fiecărei persoane.

Aplic cunoștințele noi

Mă inspir din artă

Școala sătească
de Morgan Weisling

- Identifică în acest tablou un grup social.
- Enumeră caracteristicile individuale ale grupului social identificat.
- Identifică diferențele dintre școala modernă și cea din trecut.

Învăț să rezolv probleme de viață

Situație. În prima zi a anului școlar, diriginta clasei a V-a a prezentat colectivului doi copii nou-veniți. Întreaga clasă nu știa cum să comunice cu ei, astfel, în pauză, aceștia erau singuri și nimeni nu le vorbea.

Rolul. Elevul (eleva) care va iniția comunicarea cu elevii nou-veniți.

Algoritmul aproximativ al desfășurării acțiunilor.

– Alege pentru discuție o temă (despre o carte, un pictor sau disciplina preferată).

– Apropie-te de unul dintre colegi și prezintă-te. Întreabă opinia lui despre subiectul pe care îl propui pentru discuție.

– După prima discuție, întreabă și opinia altor colegi din clasă, astfel lărgind numărul persoanelor implicate.

Propune un alt algoritm.

Învăț să creez în echipă

- **Formați echipe din 4–5 persoane și elaborați blazonul clasei, urmând pașii de mai jos.**

Aveți nevoie de: foi vatman, riglă, creioane colorate/carioci/acuarelă.

Pasul I: ancheta clasei. *Cum se numește gimnaziul/liceul? Este o școală de profil (coregrafic, sportiv, muzical etc.)? Clasa voastră este specializată (de exemplu, în sport – atletică ușoară, gimnastică etc., în limbi străine – franceză, engleză, spaniolă etc.)? Care este scopul principal al elevilor? Care sunt principalele îndatoriri ale elevilor?* Răspunsurile permit aplicarea unor simboluri care să vă reprezinte clasa. De exemplu, blazonul clasei de coregrafie poate reprezenta un dansator/o dansatoare, al clasei de muzică – cheia sol, al unei clase nespecializate – o carte, o hartă etc.; dacă liceul poartă numele unui scriitor – o pană cu numele acestuia etc.

Pasul II: ancheta intereselor. *1) Care sunt interesele colegilor la școală? 2) Care este topul preferințelor școlare? 3) Care sunt interesele colegilor în afara școlii?* Poți să adaugi elemente distinctive (cei mai mulți elevi sunt pasionați de fotbal – o minge; de geografie – un glob etc.).

Pasul III: *Ce deviză (slogan) ar putea exprima crezul clasei, care îi unește pe elevi?* Scrieți sloganul.

Pasul IV: alegerea culorilor potrivite.

Din întrebările formulate, extrageți esențialul.

- **Organizați o expoziție a blazoanelor create și comparați-le.**

Compar opiniile

Întrebare. Pe cine îl consideri prieten?

Opinia autorului. Prietenii sunt persoane de care cineva este legat printr-o afecțiune deosebită, bazată pe încredere și stimă reciprocă, pe idei sau principii comune.

Opinia ta – expune-o în 2–3 propoziții.

Învăț să valorific tehnologiile

- **Găsește pe internet, utilizând motoarele de căutare, echipe (de sport, artistice etc.), grupuri de persoane care au un nume, se identifică într-un anumit mod. Descrie-le succint. Prezintă-le colegilor.**

Tema 3

Roluri sociale

Întrebarea lecției

- Care sunt rolurile unui elev în societate?

Minutul de reflecție

În cadrul grupurilor sociale – familie, clasă, școală, colectiv de muncă, comunitate, grup de prieteni etc. –, fiecare membru are un anumit rol social, care presupune îndatoriri, responsabilități și drepturi.

Dicționar

Rol social – atribuția pe care o are o persoană în funcție de locul pe care îl ocupă în cadrul unui grup social.

Ierarhie – sistem de subordonare.

Subaltern – cel care se subordonează unui șef.

Angajat – persoană încadrată într-un loc de muncă; salariat.

Povestea lecției

Odată, un țăran a vrut să-i încerce pe cei patru fii ai săi. I-a chemat dimineața la el și i-a dat fiecăruia câte o piersică. A plecat apoi la câmp, iar seara, când s-a întors, i-a chemat pe toți patru în tindă și l-a întrebat pe cel mai mare:

– Spune-mi, ce-ai făcut cu piersica ta?

– Ce să fac, tătucă, am mâncat-o și-ți mulțumesc. A fost tare bună. Am luat, apoi, sămburele, l-am plantat în spatele casei, am udat locul și nădăjduiesc să crească acolo un piersic frumos și roditor.

– Bine ai făcut, băiatul tatei, sunt sigur că tu o să ajungi un bun gospodar. Dar tu, îi zise celui de-al doilea, ce-ai făcut cu piersica ta?

– Am mâncat-o. A fost atât de bună, coaptă și fragedă... Apoi am aruncat sămburele și m-am dus la mama să-i mai cer câteva, că tare bune erau.

– Fiule, zise atunci omul cu întristare în glas, ai grijă să nu ajungi un om lacom, că „lacomul mai mult pierde și leneșul mai mult aleargă”.

– Dar ție ți-a plăcut piersica, a fost bună? l-a întrebat țăranul și pe cel de-al treilea fiu al său.

– Nu știu. Am vândut-o cu zece bani. Uite-i!

– Fiule, tu sigur o să ajungi mare negustor, dar ai grijă că nu toate sunt de vânzare în viață; mai ales, nu ceea ce ai primit de la părinți.

În sfârșit, țăranul l-a întrebat și pe ultimul băiat, cel mai mic dintre toți:

– Dar ție ți-a plăcut piersica?

– Nici eu nu știu, tătucă. Eu m-am dus în vizită la prietenul meu de peste drum, care e bolnav, și i-am dus-o lui. S-a bucurat mult pentru ea și mi-a mulțumit din suflet.

Cu lacrimi în ochi, tatăl și-a luat copilașul pe genunchi și i-a spus:

– Nu știu ce te vei face tu în viață, dar știu că, indiferent ce drum vei urma, vei fi un om bun și asta e tot ce contează.

Cele patru piersici

Sursa: Crestinortodox.ro

- Citește termenii din dicționar și formulează câte un enunț cu fiecare.
- Analizează povestea și expune-ți opinia față de comportamentul fiecărui personaj.

Descopăr cunoștințe necesare

În cadrul grupurilor sociale (familie, clasă, școală, colectiv de muncă, grup de prieteni etc.), fiecare membru are un anumit rol social. Acest rol reprezintă poziția individului în cadrul grupului social și desemnează totalitatea acțiunilor care se așteaptă din partea acestuia.

În familie, principalele roluri cunoscute și asumate sunt cele de *mamă, tată, fiică/fiu, soră/frate, mătușă/unchi, bunică/bunic*, acestea desemnând drepturile, responsabilitățile și îndatoririle în grupul familial. Astfel, într-o familie, copilul este cel care are nevoi speciale de dragoste, îngrijire și susținere din partea părinților, mama este cea care dă naștere copiilor, tatăl susține financiar familia, ambii părinți se ocupă de educația copilului etc., deci adulții sunt responsabili de crearea condițiilor de dezvoltare a copiilor, iar copilul își formează modele de viață.

Într-o clasă, elevii sunt colegi între ei, există un șef al clasei, iar întreaga clasă este îndrumată de un diriginte.

Aceeași persoană poate avea diverse roluri sociale în același timp, în funcție de grupul social din care face parte. De exemplu, un adolescent de 12 ani este în familie copil al părinților sau frate/soră mai mare, în școală este elev într-o clasă, într-o echipă de fotbal este coechipier etc.

În familie, un bărbat este tată al copiilor și soț, la serviciu este angajat (de exemplu, medic) și coleg de serviciu, la spital este pacient, în localitate – vecin etc.

Deși, într-un grup, persoanele ocupă diverse poziții și au un comportament diferit, totuși fiecare conștientizează și acceptă comportamentul celuilalt: într-o companie, directorul e cel care conduce, angajații sunt subalterni; într-o echipă sportivă, antrenorul decide ce post ocupă fiecare jucător, iar jucătorii, fiind coechipieri, se supun deciziilor antrenorului etc.

Joc „Eu și colegii de clasă”

Se pregătesc dinainte biletele pe care este scris: șeful clasei; responsabilul de curățenie, responsabilul de disciplină, responsabilul de plantele de interior, responsabilul de catalog, responsabilul de cretă etc. Fiecare participant va trage la sorți.

În funcție de biletul extras, va susține un discurs fără să indice ce este scris pe bilet: *Sunt responsabil de... Trebuie să... Mi-ar plăcea ca elevii să fie atenți la...* Colegii urmează să ghicească rolul acestuia în clasă.

Suntem creativi! Lucrăm în echipă

Colaj: Elevii clasei a V-a și rolurile sociale

Pe o foaie de vatman, prin aplicații din fotografii sau reviste, fiecare elev prezintă rolul său social în diferite grupuri. Plasați Colajul în fața clasei.

Învăț să valorific tehnologiile

- Elaborează o prezentare care să conțină imagini despre rolurile sociale ale diferitor persoane. Discută în echipă despre fiecare rol.

Fiecare rol social presupune anumite drepturi, dar și responsabilități – fie că vorbim de un copil, elev sau angajat –, bazate pe normele sociale și morale stabilite în societate, pe regulile prevăzute de legislație etc. Pentru buna funcționare a grupului, rolurile stabilite trebuie să fie clare, ușor identificabile, fiecare membru trebuie să fie responsabil de exercitarea rolului, să fie flexibil (să se adapteze la o modificare de roluri).

Aplic cunoștințele noi

Mă inspir din artă

Orchestra la Opera de Edgar Degas

1. Identifică grupul social reprezentat în tablou.
2. Numește trei roluri sociale importante pe care le au membrii orchestrei.
3. Explică pe ce se bazează reușita unui astfel de grup social, ținând cont de rolurile sociale ale membrilor și de relațiile în interiorul grupului.

Mă implic!

- Completați tabelul „Rolul meu social”.

	Rolul în familie	Rolul la școală	Rolul în alte grupuri sociale
	1.	1.	1.
	2.	2.	2.
	3.	3.	3.
Determină care este statutul (rolul) principal în fiecare grup			
Motivează alegerea			
Determină care dintre roluri este cel mai important pentru tine			
Emite o concluzie, explicând alegerea			

Tema 4

Liderismul

Povestea lecției

Haiducul porni, urmat de voiosul monarh, pe care întâlnirea cu Robin Hood și cu pădurenii săi îl făcea pesemne mai fericit decât ar fi fost dacă și-ar fi ocupat din nou tronul și ar fi prezidat vreo adunare de nobili și seniori. Richard Inimă de Leu se dădea în vânt după tot ce era nou și mirosea a aventură, iar plăcerea lui sporea și mai mult când avea de înfruntat vreo primejdie. Monarhul cu inimă de leu era în bună parte întruchiparea vie a aceluia strălucitor, dar inutil cavaler zugrăvit în vechile romane, iar gloria pe care și-o dobânda prin faptele sale de arme prețuia mai mult în ochii înaripatei sale închipuiri decât cea pe care politica și înțelepciunea ar fi putut s-o aducă domniei sale. De aceea, domnia sa a și fost asemenea crugului unui meteor luminos care străbate cu repeziciune bolta, răspândind în juru-i o văpaie ciudată și prevestitoare, pe care întunericul lumilor o mistuie de îndată; isprăvile sale cavalierești au oferit barzilor și menestrelilor numeroase teme, dar nu au lăsat țării sale niciuna din temeinicele binefaceri asupra cărora istoriei îi place să se oprească și pe care le dă drept pildă pentru viitorime. În mijlocul acestor oameni, Richard apărea însă în lumina cea mai prielnică; era vesel, plin de voie bună și mândru de bărbăția oamenilor, oricare le-ar fi fost rangul. Sub un stejar uriaș se înjgheba în pripă, pentru regele Angliei, o masă la care acesta se așeză, înconjurat de niște oameni proscrisi de guvernul său, dar care acum alcătuiau curtea și garda sa personală.

Walter Scott, *Ivanhoe*

Întrebarea lecției

- Cine poate fi lider?

Minutul de reflecție

În fruntea grupului social stă un lider, care unește membrii acestuia, stabilește sarcinile, coordonează activitatea.

Dicționar

Lider – persoană care prin ideile și faptele sale îi convinge pe alți oameni să-l urmeze.
Lider politic – personalitate cu influență și autoritate din comunitatea de interese politice. Are abilități și calități de conducere a comunității.

- Citește termenii din dicționar și formulează câte un enunț cu fiecare.
- Analizează povestea și expune-ți opinia, făcând referință la lider.

Joc „Un lider trebuie...”

Adevărat sau fals?

să fie stimat de membrii grupului	A/F
să aibă autoritate în colectiv	A/F
să țină cont în primul rând de interesele personale	A/F
să țină cont în primul rând de interesele grupului	A/F
să fie tolerant	A/F
să fie neînfricat	A/F
să fie organizat	A/F
să fie atent la problemele grupului	A/F
să dea dovadă de inițiativă	A/F
să fie puternic	A/F

Sunt erudit! Am învățat!

Ce înseamnă să fii lider? Înseamnă să te dezvolti continuu, să depui eforturi ca să fii mai bun în orice acțiune; să faci sport în fiecare zi, astfel ca să ai un corp sănătos; să citești cărți, să ascuți muzică bună, să ai ocupații interesante pe lângă munca principală pe care o faci; înseamnă să ai o minte limpede, încredere în forțele proprii și o atitudine pozitivă față de oamenii care te înconjoară.

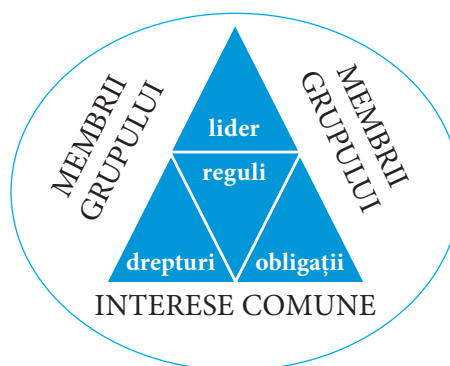

Descopăr cunoștințe necesare

Activitățile de grup cer o conducere eficientă și o coordonare a eforturilor umane în vederea îndeplinirii scopurilor stabilite. Un lider este membru al grupului cu o mai mare putere de convingere, dar și viziune despre cum trebuie atinse obiectivele, este capabil să unească echipa și să-i coordoneze activitatea pentru a atinge un scop comun.

Un lider posedă capacități de a genera idei inovative, a promova idei, a defini obiectivele, a stabili sarcinile necesare, a întocmi un program de activitate, abilitatea de a lua decizii, de a-și asuma responsabilitatea. În același timp, liderul trebuie să corespundă intereselor grupului, fără a depăși limitele legii și ale normelor și fără a crea situații de dependență.

Aceeași persoană poate fi lider în mai multe grupuri sociale. De exemplu, un elev de clasa a V-a poate fi șef al clasei, lider în grupul de prieteni, căpitan al echipei de volei etc.; un adult poate fi șef de șantier, președinte al comitetului de părinți; conducător al cercului de fotografi etc.

Este important ca liderul, în relațiile cu membrii grupului, să-i încurajeze să-și arate calitățile personale puternice și să împiedice manifestarea trăsăturilor slabe de caracter, să fie atent la problemele grupului și să evite conflictele, direcționând energia grupului spre rezolvarea obiectivelor stabilite, pentru a obține succese.

Aplic cunoștințele noi

Mă inspir din artă

Statuia lui Ștefan cel Mare și Sfânt,
sculptor Alexandru Plămădeală

1. Demonstrează, prin două argumente, că Ștefan cel Mare a fost un lider politic și militar al Țării Moldovei.
2. Explică un simbol al liderului, reprezentat în imagine.

Suntem creativi! Lucrăm în echipă

Situație. O companie de construcții din localitatea ta dorește să-și modifice denumirea și să-și creeze un logo nou, anunțând un concurs de creație. Echipa învingătoare va beneficia de amenajarea curții blocului sau a terenului de joacă pentru copii.

Rolul. Liderul grupului de lucru.

Timp de lucru -15 minute.

Algoritmul aproximativ al desfășurării acțiunilor. Se identifică șase persoane care vor fi lideri (doi lideri vor urma pașii I(a) și II(a), doi - pașii I(b) și II(b) și alți doi - pașii I(c) și II(c). Ceilalți elevi vor fi distribuiți în echipele liderului menționat și urmează să acționeze conform cerințelor acestuia.

Pasul I: a) Liderul face un brainstorming și înscrie pe o pagină mai multe denumiri care ar fi potrivite pentru companie; b) Liderul stabilește o singură variantă; c) Liderul propune o variantă spre discuție.

Pasul II: a) Echipa selectează prin discuție cea mai originală denumire, cu care sunt de acord toți membrii echipei; b) Nu se acceptă variante decât cea propusă de lider; c) Echipa își expune părerea față de această variantă.

Pasul III: După ce a fost aleasă denumirea, determinați cel mult trei elemente pe care fiecare echipă le va utiliza la crearea emblemei companiei. Elementele vor fi identificate conform algoritmului.

Prezentați emblemele și emiteți câte o concluzie privind tipul liderului în funcție de acțiunile lui și rolul fiecărui lider.

Compar opiniile

Întrebare. Poți fi lider în mod independent?

Opinia autorului. „Niciun om nu va ajunge un lider important, dacă dorește să facă totul de unul singur și să-și asume toate meritele pentru reușitele sale.”

Andrew Carnegie

Opinia ta - expune-o în 2-3 propoziții.

Logoul este un element grafic folosit pentru identificarea unei firme sau a unei organizații. Acesta poate fi compus din una sau mai multe litere, o imagine sau o combinație a acestor elemente. Un logo trebuie să fie ușor de recunoscut și să se identifice cu întreaga întreprindere. De exemplu, logoul Mercedes-Benz.

Învăț să valorific tehnologiile

- Identifică în internet cărți despre autodezvoltare și despre cum să devii lider. Folosește la căutare cuvintele-cheie *carte, autodezvoltare, copii*. Citește o carte la alegere.

Tema 5

Asemănări și deosebiri umane

Întrebarea lecției

- Prin ce se aseamănă oamenii între ei?

Povestea lecției

La 21 de ani, medicii i-au spus că mai are puțin timp de trăit, după ce l-au diagnosticat cu o maladie neuronală degenerativă. A fost imobilizat într-un scaun cu rotile și putea să se exprime doar cu ajutorul unui computer și al unui sintetizator vocal. Dar nu s-a lăsat bătut. A devenit un celebru astrofizician. E vorba de **Stephen Hawking**, care, în lucrarea *Scurtă istorie a timpului*, publicată în 1988, scrie: „Sunt sigur de faptul că handicapul meu a avut o anumită legătură cu celebritatea mea. Oamenii sunt fascinați de contrastul dintre capacitățile mele fizice foarte limitate și natura extrem de vastă a universului pe care îl studiez”.

Sursa: Protv.md

Minutul de reflecție

Ființele umane au trăsături comune și trăsături deosebite. Diversitatea și competențele oamenilor contribuie la o dezvoltare multilaterală a societății.

Dicționar

Rasă – fiecare dintre grupurile biologice de populații, caracterizată prin culoarea părului, a pielii și prin alte particularități exterioare.

Inalienabil – care nu poate fi înstrăinat.

Multiculturalism – coexistență a mai multor culturi diferite într-o societate etc.

- Citește termenii din dicționar și formulează câte un enunț cu fiecare.
- Citește povestea lecției. Exprimă-ți opinia. Fiind diferit de ceilalți, Stephen Hawking a fost împiedicat în dezvoltarea personală? Ce aport a avut el pentru societate?

Descopăr cunoștințe necesare

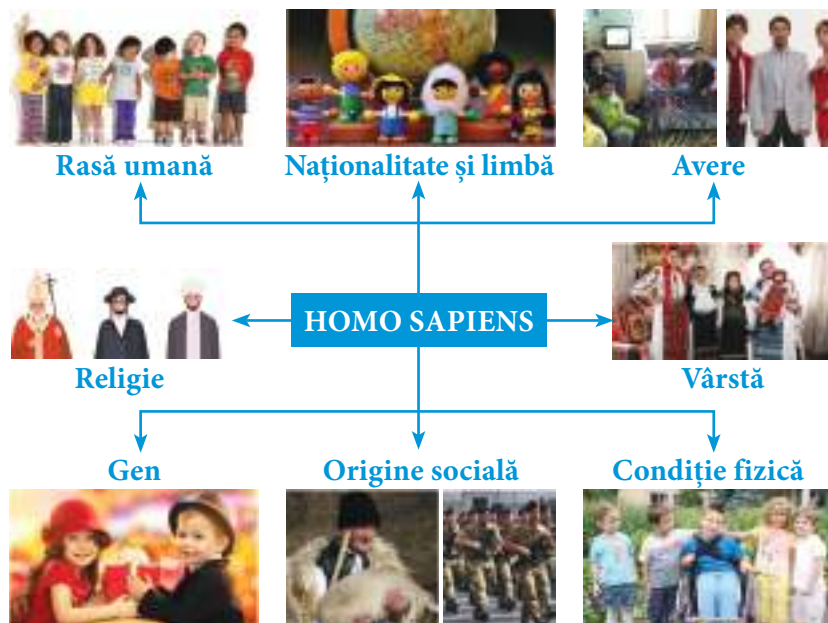
Toți oamenii aparțin aceluiași grup de ființe – specia *Homo sapiens*, ai cărei membri sunt cunoscuți ca „oameni” sau „ființe umane”. Omul se distinge printr-o serie de trăsături deosebite, neîntâlnite la nicio altă viețuitoare de pe Pământ: gândire, vorbire, abilități de cunoaștere, cercetare, citire, scriere, autoconștientizare, are diverse ocupații etc.

Toți oamenii au anumite drepturi și libertăți. Drepturile stabilesc ce îi este permis unei persoane să facă, să posede, cum să acționeze, bazându-se pe principiul că oamenii se nasc liberi și egali. Drepturile omului sunt inalienabile. Nicio persoană nu poate renunța la drepturile sale și nimeni nu poate să priveze pe cineva de drepturi, care sunt garantate prin legi.

Oamenii se mai aseamănă și prin faptul că dețin un anumit statut sau au un rol social în familie sau societate (sunt copii, părinți, rude, angajați, au o anumită profesie etc.). Posibilitatea neîngrădită a oricărei persoane de a exercita orice rol în comunitate se numește egalitatea șanselor.

În afară de aceasta, oamenii se deosebesc după mai multe criterii.

Să medităm și să discutăm!

SUNTEM LA FEL SAU DIFERIȚI?

Clasa se împarte în două grupuri: primul grup va scrie pe tablă criteriile după care se aseamănă elevii din clasă; al doilea grup – criteriile după care se deosebesc.

1. Prin ce se aseamănă elevii din clasă? Care sunt criteriile de bază?
2. Prin ce se deosebesc?
3. Diferențele influențează relațiile din clasă?
4. Dar asupra rezultatelor la învățătură?
5. Emiteți concluzii asupra celor expuse.

În agenda mea

DREPTURILE OMULUI

Dreptul la viață și la libertate
Dreptul la cetățenie
Dreptul de a întemeia și a avea o familie
Dreptul de a circula liber
Dreptul la educație
Dreptul la proprietate
Dreptul la libertatea de gândire, de opinie, de conștiință
Dreptul la întrunire, asociere, participare politică
Dreptul la muncă, la odihnă și la un trai decent
Dreptul la asistență socială și medicală

Compar opiniile

Întrebare. Ne naștem urându-i pe cei ce nu sunt ca noi?

Opinia autorului. „Nimeni nu se naște urând alte persoane pentru culoarea pielii lor sau pentru religia lor. Oamenii învață să urască, iar dacă pot învăța ura, pot învăța și iubirea, care este un sentiment mai apropiat de inima omului.”

Nelson Mandela,
președinte al Africii de Sud
în anii 1994–1999

Opinia ta – expune-o în 2–3 propoziții.

Învăț să creez!

Execută un desen intitulat *Eu și societatea*.

Vei arăta că trăiești într-o lume diversă din punct de vedere social și cultural.

Învăț să valorific tehnologiile

- Redactează în format electronic (în Word, LibreOffice sau altele) o scrisoare unui prieten imaginar de pe alt continent. Citește-o părinților și colegilor din clasă.

Diferențele nu sunt un motiv pentru excluderea omului din societate, din grupurile sociale. Ignorarea, înjosirea și disprețuirea omului pe un anumit criteriu conduce la discriminare.

Este necesar să se respecte unicitatea fiecărui om, indiferent de deosebiri. Respectul față de oameni și promovarea multiculturalismului și diversității asigură o comunicare eficientă între membrii unei societăți și coeziune socială.

Aplic cunoștințele noi

Mă inspir din artă

Aeroportul Internațional Denver, pictură murală, Colorado, SUA

- Ce sugerează pictura?
- Explică termenul *diversitate etnică*, referindu-te la pictură.

Lucrez cu documente

Declarația Universală a Drepturilor Omului
adoptată de Adunarea Generală a Organizației Națiunilor Unite
la 10 septembrie 1948

Articolul 1

Toate ființele umane se nasc libere și egale în demnitate și în drepturi. Ele sunt înzestrate cu rațiune și conștiință și trebuie să se comporte unele față de altele în spiritul fraternității.

Articolul 2

Fiecare om se poate prevala de toate drepturile și libertățile proclamate în prezenta Declarație fără niciun fel de deosebire ca, de pildă, deosebirea de rasă, culoare, sex, limbă, religie, opinie politică sau orice altă opinie, origine națională sau socială, avere, naștere sau orice alte împrejurări.

În afară de aceasta, nu se va face nicio deosebire după statutul politic, juridic sau internațional al țării sau al teritoriului de care ține o persoană, fie că această țară sau teritoriu sunt independente, sub tutelă, neautonome sau supuse vreunei alte limitări a suveranității.

- Determină criteriile pe care se bazează Declarația.
- Dă un exemplu de respectare a Declarației în țara noastră.

Tema 6

Percepția de sine și percepția altora

Povestea lecției

Într-o frumoasă zi însorită, pe când leul dormea în peșteră, un șoricel veni să se joace în coama lui. Tulburat, leul nu mai putu să-și continue somnul. Se trezi, prinse șoricelul și-l privi cu asprim. „Iartă-mă, Maiestate! strigă șoricelul. Iartă-mă, te rog, și nu voi uita niciodată bunătatea ta. Cine știe, poate într-o zi aș putea să-ți fiu de folos!” Leului i se făcu milă de micuțul șoricel și-l lăasă să plece. Mai târziu, pe când se plimba prin pădure, leul căzu în capcana întinsă de un vânător. Văzând leul, vânătorul, mulțumit, hotărî să-l ducă în oraș. Așa că se întoarse în sat să aducă o căruță. Pe când leul aștepta împlinirea destinului său trist, pe alături se întâmplă să treacă șoricelul, căruia i se făcu milă de bietul leu prins în capcană și începu să roadă funiile cu care era legat.

Curând, după o îndârjită caznă, șoricelul reuși să elibereze leul din capcană. Când îl văzu liber, acesta îi zise: „O, Maiestate, am spus doar că într-o zi voi putea să-ți fiu de folos”.

Esop, *Leul și șoarecele*

Dicționar

Percepție – înțelegere, cunoaștere.

Autocunoaștere – cunoașterea propriei persoane; cunoașterea propriului *eu*, a propriilor aspirații.

Imaginea de sine – părerea personală despre calitățile și defectele pe care le are persoana.

Stima de sine – modul în care ne autoapreciem.

Întrebarea lecției

- De ce unele persoane nu mă agreează?

Minutul de reflecție

Pornind de la calitățile proprii și înțelegând opinia celor din jur despre noi, ne constituim imaginea de sine, care ar trebui să fie adecvată vârstei și în corespundere cu calitățile pe care le deținem. Raportul echilibrat dintre imaginea de sine, atitudinea față de succesele și insuccesele personale, opinia celor din jur determină formarea unui sentiment pozitiv al propriei identități.

- Citește termenii din dicționar și formulează câte un enunț cu fiecare.
- Enumeră personajele poveștii și caracterizează-l pe fiecare. Explică ce crede despre sine leul și șoricelul și ce părere avea unul despre celălalt.

Situație-problemă

- Explică modul în care familia poate ajuta la formarea sentimentului pozitiv al identității.

AUTOCUNOAȘTEREA
se realizează prin

comparație

autoobservație

opinia celor din jur

În agenda mea

Imaginea de sine și stima de sine depind de atitudinea personală față de succese și eșecuri, de lecțiile învățate în urma unor eșecuri, care trebuie tratate drept lecții pentru atingerea succeseilor în viitor. Autocritica corectă și obiectivă, în corespundere cu vârsta și rolul social pe care îl are fiecare – copil, elev, coleg, prieten, dansator, sportiv etc. – este benefică, ajutând la depistarea propriilor greșeli. Este necesar să identificăm punctele tari și slabe, să analizăm greșelile pentru a le corecta.

Descoper cunoștințe necesare

Fiecare persoană este unică în felul ei, are un aspect deosebit, un anumit stil de îmbrăcăminte, un anumit mod de viață, gândește într-un anumit fel. De aceea este important să respectăm unicitatea felului de a fi și a gândi a celor din jur. Acceptarea identității proprii (ca una diferită de a celorlalți) și a identității celor din jur poate contribui la evitarea conflictelor cu alte persoane și la dezvoltarea unui sentiment pozitiv al identității.

Imaginea de sine este o atitudine emoțională față de propria persoană – sunt frumos, sunt urât, sunt gras, sunt talentat, nu sunt mai rău ca alții – formată prin interacțiunea cu lumea înconjurătoare, comunicarea cu alți membri ai societății, prin autoapreciere, compararea cu alți oameni, dar și conform opiniei și atitudinii celor din jur (membrii familiei, colegi, profesori, vecini etc.).

Imaginea de sine se poate modifica în timp; din punct de vedere fizic, omul își schimbă aspectul, din punct de vedere social și psihologic, își formează anumite atitudini față de evenimente, lucruri, valori, capătă noi abilități.

Imaginea de sine contribuie la dezvoltarea personală, la îmbunătățirea încrederii în sine și stimei de sine, la realizarea aspirațiilor, dar și la aflarea limitelor și la eliminarea piedicilor. Dacă copilul crește într-un mediu social prietenos, într-o familie armonioasă, unde există respect reciproc, atunci el va avea o părere de sine adecvată vârstei și rolului social. În cazurile în care copilul crește într-un mediu neprietenos, în familii unde există cazuri de violență fizică sau verbală, el poate fi complexat, nesigur în forțele proprii, cu frică de a comunica cu alți membri ai societății, având o imagine de sine greșită.

Percepția altora se bazează pe sistemul de valori al individului, pe analiza și comparația comportamentului cu cel al altor persoane, pe acțiunile persoanei etc. Pentru propria dezvoltare și echilibrul emo-

țional este mai eficient să ne comparăm cu noi înșine: ce am reprezentat ieri și ce ne propunem să fim mâine, astfel construindu-ne o traiectorie a succesului.

Aplic cunoștințele noi

Mă inspir din artă

La oglindă
de Nicolae Vermont

1. Expune-ți opinia despre cum se vede tânăra în oglindă.
2. Cum o percepi tu? Formulează două concluzii despre percepția altora.

Joc de rol

PERCEPȚIA DE SINE – PERCEPȚIA ALTORA

- Împărțiți clasa în 8 echipe, fiecare dintre ele având un rol. Rolurile: *Elena (2 echipe), colegii de clasă (2 echipe), profesorii (2 echipe), vecinii (2 echipe)*. Fiecare echipă citește cu atenție fragmentul ce descrie rolul său și îndeplinește sarcinile. Echipele ce o reprezintă pe Elena citesc tot fragmentul din jurnal.

Pentru echipele colegilor și profesorilor

Am trecut cu traiul din s. Bălăurești în Chișinău. Dragă jurnalule, o să-ți povestesc ce mi s-a întâmplat în primele zile de școală.

Sunt elevă în clasa a V-a și în prima zi de școală m-am simțit foarte străină. Nimeni dintre colegi n-a vorbit cu mine. I-am auzit șușotindu-se: „E din sat“. Am dat un răspuns bun la geografie și profesorul m-a apreciat.

Astăzi, un coleg de clasă, care locuiește în același bloc cu mine, m-a rugat să-i dau să copieze tema la matematică. L-am refuzat și i-am propus să facem tema împreună, să-i explic ce nu înțelege. S-a supărat.

În curtea școlii sunt multe bănci. M-am așezat pe una din ele. O profesoară s-a apropiat și mi-a făcut observație că nu sunt atentă: banca a fost vopsită de curând. În apropiere erau câțiva colegi care nu m-au prevenit.

Suntem creativi!

- Formați o echipă din câteva persoane și distribuiți prin tragere la sorți câte o componentă a dezvoltării personale.
- Argumentați în câteva propoziții importanța fiecărei componente.

Chestionar: Autocunoașterea

1. Numele și prenumele.
2. Ce știi și ce pot să fac cel mai bine? (Evidențiază cunoștințele, abilitățile, deprinderile tale.)
3. Ce valori sunt importante pentru mine? (să-mi iubesc familia, să stimez oamenii, să fiu politic etc.).
4. Ce fel de persoană sunt? (prietenoasă, egoistă, loială, timidă etc.).
5. Care sunt punctele mele slabe?
6. Care sunt punctele mele tari? Cum aș putea să-mi dezvolt calitățile și cum să depășesc punctele slabe?
7. Caracterizează-ți colegii prin trei determinative?

Pentru echipele ce reprezintă vecinii

În vecinătate locuiește o familie cu doi copii mici. Ieri m-am întâlnit cu tânăra mamă și cu cei doi copii în cărucior. Am întrebat-o dacă pot să o ajut și i-am dus căruciorul până la ușă.

- Fiecare echipă completează chestionarele, compară răspunsurile, apoi emite o concluzie cu referire la percepția de sine și percepția altora.

Chestionar: Așa mă vede colegul/colega

1. Numele și prenumele colegului.
2. Ce poate să facă cel mai bine colega? (Evidențiază cunoștințele, abilitățile, deprinderile sale.)
3. Crezi că valorile sunt importante pentru colegă? (să-și iubească familia, să stimeze oamenii, să fie exemplară, politicoasă etc.)
4. Crezi că știi ce fel de persoană este colega? (prietenoasă, egoistă, loială, timidă, distrată etc.)
5. Care sunt punctele slabe ale kolegei?
6. Care sunt punctele ei tari? Cum ar putea să-și dezvolte calitățile și cum ar depăși punctele slabe?

Chestionar: Așa mă vede profesorul

1. Numele și prenumele profesorului.
2. Ce poate să facă cel mai bine eleva? (Evidențiază cunoștințele, abilitățile, deprinderile sale.)
3. Ce valori sunt importante pentru eleva? (să-și iubească familia, să stimeze oamenii, să fie exemplară, politicoasă etc.)
4. Ce fel de persoană este eleva? (prietenoasă, egoistă, loială, timidă, distrată etc.)
5. Care sunt punctele slabe ale elevei?
6. Care sunt punctele tari ale elevei? Cum ar putea eleva să-și dezvolte calitățile și cum ar depăși punctele slabe?

Chestionar: Așa mă vede vecina

1. Numele și prenumele vecinei.
2. Ce poate să facă cel mai bine Elena? (Evidențiază cunoștințele, abilitățile, deprinderile sale.)
3. Ce valori sunt importante pentru Elena? (să-și iubească familia, să stimeze oamenii, să fie exemplară, politicoasă etc.)
4. Ce fel de persoană este Elena? (prietenoasă, egoistă, loială, timidă, distrată etc.)
5. Care sunt punctele slabe ale Elenei?
6. Care sunt punctele tari ale Elenei? Cum ar putea ea să-și dezvolte calitățile și cum ar depăși punctele slabe?

Învăț să valorific tehnologiile

- Identifică în presa accesibilă online informații din surse diferite despre o vedetă. Compară opiniile. Creează aceste opinii o imagine veridică despre vedetă?

Tema 7

Stereotipuri și prejudecăți

Povestea lecției

Un englez, care a mers pentru prima dată în Franța, a văzut în hotel camerista care avea părul roșcat. Obișnuit să-și noteze impresiile de călătorie, a scris în agendă: „Toate franțuzoaicele sunt roșcate.”

Întrebarea lecției

- De ce nu este corect să atribuim unui grup social caracteristicile unei singure persoane?

Minutul de reflecție

Stereotipurile sunt ca niște etichete pe care le punem unor oameni doar pentru că aparțin unui anumit grup (băieți, fete, tineri, bătrâni etc.).

Stereotipurile care se consolidează adânc în mentalitatea unor indivizi determină sentimente și atitudini față de alți oameni, transformându-se în prejudecăți.

Autoinstruirea continuă, respectul față de alte etnii și culturi, toleranța, respectarea drepturilor omului sunt soluția care ne poate ajuta să ne debarșăm de stereotipuri și prejudecăți, să construim o societate democratică.

Dicționar

Stereotipuri – convingeri, credințe sau idei fixe, deformate, în general greșite, pe care oamenii le au despre trăsăturile și/sau comportamentele tuturor membrilor unui grup social, fără a lua în considerare diferențele individuale ale persoanelor din cadrul grupului sau în legătură cu diverse situații, lucruri, fenomene.

Prejudecată – părere greșită, adoptată, de obicei, fără cunoașterea directă a faptelor. Reprezintă atitudinea ce trădează sentimente de profundă antipatie și dispreț față de membrii unui alt grup sau ai unei categorii de persoane.

- Citește termenii din dicționar și formulează câte un enunț cu fiecare.
- Citește povestea și spune dacă ești de acord cu opinia personajului principal. Argumentează dacă este corect să atribuim unui popor caracteristicile unei singure persoane.

Joc „Adevărat sau fals”

Femeile trebuie să stea la bucătărie. A/F

Bărbații sunt cei mai buni bucătari. A/F

Bărbații sunt mai puternici decât femeile. A/F

Scump înseamnă de calitate. A/F

- **Explică dacă una din afirmații poate fi verificată științific și generalizată.**

Să medităm și să discutăm

- **Explică ce înțelegi prin a fi liber.**
- **Ce este libertatea în acțiune?**
- **Ce este libertatea de gândire?**
- **Lipsa stereotipurilor și prejudecăților ar însemna libertate în gândire?**

În agenda mea

Stereotipurile sunt o parte din experiența din trecut, formate în activitatea cotidiană și profesională, care au rămas în conștiință și sunt aplicate în situații specifice din viață. Stereotipurile pot fi pozitive sau negative.

Prejudecățile sunt doar negative și pot avea consecințe grave, precum discriminarea și violența.

Descopăr cunoștințe necesare

Societatea formează reguli de comportament specifice anumitor situații, impune anumite viziuni și tendințe. Astfel, este o opinie general răspândită că moldovenii sunt harnici și ospitalieri, că toți chinezii arată la fel etc. Unii părinți le spun băieților afirmații de genul „nu plânge, doar ești bărbat” sau „de ce plângi ca o fată”, iar fetelor – „ești obraznică ca un băiat”, „fetele nu joacă fotbal” etc. Prin urmare, din cauza unor greșeli ale adulților, copiilor le sunt formate convingeri, opinii, idei false, numite stereotipuri, niște etichete pe care le atribuim celor ce aparțin unui anumit grup (băieți, fete, tineri, bătrâni etc.). Sunt frecvent întâlnite următoarele stereotipuri: *femeia este păstrătoarea căminului familial, bărbații sunt capul familiei, fetițele poartă haine de culoare roz, băieții – de culoare albastră, copiii de azi nu mai au repere, americanii sunt o națiune a fast-foodului, englezii sunt conservatori, franțuzoaicele sunt cele mai elegante femei etc.*

Stereotipurile dobândite în copilărie sunt foarte greu de schimbat, influențându-ne sentimentele și comportamentele.

În anumite situații, stereotipurile pot fi de ajutor. De exemplu, de la medic așteptăm ajutor medical în caz de accidente, de la un bătrân – un sfat bun în cazuri importante, de la un polițist – reacție în cazuri când ordinea publică este perturbată.

Stereotipurile care se consolidează adânc în mentalitatea unor indivizi determină sentimente și atitudini față de alți oameni, transformându-se în prejudecăți.

Persoana care nu se lasă influențată de prejudecăți și stereotipuri este deschisă lumii, se autoinstruiește și se dezvoltă permanent, este gata să-și schimbe atitudinile dacă îi sunt aduse argumente logice și convingătoare, își păstrează astfel individualitatea. Din contra, individul care se subordonează opiniei majorității și nu este capabil să gândească critic, să se informeze din mai multe surse poate fi influențat și determinat să-și formeze anumite stereotipuri și prejudecăți și este adesea manipulat.

Prejudecățile și stereotipurile limitează înțelegerea corectă și obiectivă a unei realități, sunt o piedică în obținerea noilor cunoștințe și în stabilirea unor relații cu oameni necunoscuți, în acceptarea celor din jur. Autoinstruirea continuă, respectul față de alte etnii și culturi, față de genul opus, vârstă etc., toleranța, respectarea drepturilor omului sunt soluții care ajută la debarasarea de stereotipuri și prejudecăți și la construirea unei societăți democratice.

Aplic cunoștințele noi

Învăț să rezolv probleme de viață

Situație. Unul dintre colegii tăi și-a pierdut pixul. În clasă sunt și câțiva copii de o altă etnie. Un coleg a zis că cineva dintre ei a luat pixul, deoarece este bine știut că toți reprezentanții acestei etnii fură. În clasă se creează o situație de conflict.

Rolul asumat. *Mediatorul* care rezolvă conflictul din colectiv.

Algoritmul aproximativ al desfășurării acțiunilor. Explici colegilor că nu e corect să acuzi pe cineva fără temeii, fără dovezi și cunoștința de cauză, că învinuirile se bazează pe niște prejudecăți; argumentezi că este discriminatoriu să califici pe cineva drept hoț, respectiv să discriminezi o etnie; explici că pixul putea fi pierdut, uitat de coleg în altă clasă sau luat din întâmplare de oricine de pe bancă etc.; argumentezi că acel coleg care l-a învinuit pe altul de hoție urmează să-i ceară scuze; propui soluții (căutați împreună pixul pierdut; dacă nu-l găsiți, împrumută-i un pix).

Mă implic! Conștientizez!

TIPURI DE PREJUDECĂȚI

Denumirea tipului	Criteriul de bază	Manifestare și rezultat
Prejudecăți gender	apartenența la un anumit gen	Convingeri precum că femeia trebuie să stea la bucatărie, bărbații trebuie să aducă bani în casă. Creează stări de inferioritate și inegalitate.
Prejudecăți etnice	apartenența individului la o națiune sau rasă	Distanțarea de oamenii de culoare sau de alte etnii, evitându-se comunicarea. Împiedică integrarea deplină a reprezentanților acestei etnii în societate.
Prejudecăți religioase	apartenența la o anumită confesiune	Etichetarea reprezentanților altor confesiuni și credințe. Sunt cauza unor conflicte.
Prejudecăți legate de vârstă	vârsta	Opinia unor copii: „Părinții nu înțeleg tendințele moderne din societate”; opinia unor persoane în etate: „Copiii de azi sunt needucați, obraznici”; opinia tinerilor: „Toți bătrânii sunt ursuzi” etc. Stabilesc diferențe, promovează disprețul față de tineri sau bătrâni, deseori fiind cauza conflictelor dintre părinți și copii, dintre vârstnici și tineri etc.

1. Prezintă exemple pentru fiecare tip de prejudecată.
2. Expune-ți opinia cu referire la fiecare tip.

Compar opiniile

Întrebare. Cum se dezvoltă persoana asupra căreia nu influențează stereotipurile?

Opinia autorului. Omul care nu se lasă influențat de prejudecăți și stereotipuri este deschis lumii, se autoinstruiește și se dezvoltă permanent, este gata să-și schimbe convingerile dacă îi sunt aduse argumente logice și convingătoare, își păstrează astfel individualitatea.

Opinia ta – expune-o în 2–3 propoziții.

Sunt creativ!

- Scrie pe foi A4 câte o prejudecată sau un stereotip care se întâlnește în mediul școlar, familie, societate.
- Lipește foile pe tablă. Dacă unii colegi au aceeași opinie, atunci excludeți repetările.
- Prezentați fiecare prejudecată în fața colegilor, explicați cazurile când se întâlnește și de ce este dăunătoare, sau de ce trebuie să ne debarasăm de ea.
- După ce ați explicat dauna unei prejudecăți sau a unui stereotip, aruncați foaia la coș.

Învăț să valorific tehnologiile

- Identifică pe internet exemple de luptă cu discriminarea. Prezintă colegilor un exemplu.

Tema 8

Ce este discriminarea?

Întrebarea lecției

- La ce duce discriminarea?

Povestea lecției

Pe biata rățușcă însă, aceea care ieșise din ou cea din urmă și era așa de urâtă, toate rațele celelalte o ciupeau, o înghionteau și o luau peste picior; și nu numai rațele, dar și găinile. „E prea mare”, ziceau toate orătăniile din curte, iar curcanul care venise pe lume cu pinteni, și de aceea credea că e împărat, se umfla ca o corabie cu toate pânzele sus, se repezea la rățuște, tușea de câteva ori mânios și i se înroșea tot capul. Săraca rățușcă nu mai știa unde să se ducă și ce să facă! Era mâhnită din pricină că era așa de urâtă și toate păsările din curte râdeau de ea.

Hans Christian Andersen,
Rățușca cea urâtă

Minutul de reflecție

În societatea contemporană există discriminare pe diferite criterii – gen, naționalitate, vârstă, origine etnică, religie, avere, convingere politică. Persoanele supuse discriminării nu pot să-și manifeste pe deplin aptitudinile și talentele.

Dicționar

Discriminare – comportament negativ, orice diferențiere, excludere, restricție ori preferință în drepturi și libertăți față de membrii unui alt grup, precum și susținerea comportamentului discriminatoriu.

Agresiune – atac asupra unei persoane sau a unui stat.

Naționalitate – apartenență a unei persoane la o anumită națiune; cetățenie.

- Citește termenii din dicționar și formulează câte un enunț cu fiecare.
- Identifică în povestea lecției exemple de discriminare și consecințele acesteia.
- Mai știi povești în care personajele sunt ori se simt discriminate? Numește-le. Descrie situații discriminatorii.

Descopăr cunoștințe necesare

Orice persoană are dreptul la identitate, indiferent de mediul de proveniență. Însă, cu regret, discriminarea rămâne a fi un fenomen larg răspândit în lumea contemporană, drept consecință a stereotipurilor și prejudecăților.

Discriminarea se face pe diferite criterii:

Gen

Rasă sau origine etnică

Religie

Vârstă

Aspect fizic

Sănătate

Discriminarea în orice domeniu și în diferite locuri (la serviciu, în școală, în instituțiile de stat și în cele medicale, în locurile de deservire publică) îngreunează posibilitatea persoanelor discriminate de a-și manifesta aptitudinile și talentele, de a participa pe deplin la procesele și evenimentele din societate, de a se îngriji de familiile lor. Discriminarea duce la agresiune și neacceptare a unor persoane în societate; persoanelor discriminate le este afectată încrederea în sine, încrederea în comunitate.

Să medităm și să discutăm!

DISCRIMINAREA

- Ce simboluri identifiți în imaginea de mai sus?
- Ce semnifică fiecare simbol?
- De ce peștii sunt separați în două grupuri?
- Emite o concluzie.

Sunt erudit! Am învățat!

Discriminarea poate fi directă, indirectă și multiplă.

Discriminarea directă

Se caracterizează prin intenția de a discrimina o persoană sau un grup.

- De exemplu, o companie respinge candidatura unei persoane de o anumită etnie.

Discriminarea indirectă

Se concentrează pe efectele unei politici sau măsuri.

- De exemplu, un regulament prevede că pot fi angajați doar bărbați de o anumită înălțime, ceea ce exclude dreptul femeilor de a se angaja în domeniul dat.

Discriminarea multiplă

Când o persoană sau un grup de persoane sunt tratate diferențiat într-o situație egală.

- De exemplu, angajarea unei persoane tinere, deși persoana mai în vârstă este mai calificată.

Întrebare. Ce este discrimina-rea?

Opinia autorului. „Discrimi- narea este o violare a drepturilor omului și nu trebuie tolerată. Fiecare persoană are dreptul să trăiască cu respect și demnitate”.

Ban Ki-Moon, Secretarul General al Națiunilor Unite

Opinia ta – exprim-o în 2-3 propoziții.

Învăț să creez!

Nediscriminare

- Aveți nevoie de foi A4, carioci.
- Realizați desene care să repre- zinte un criteriu de discrimi- nare.
- Organizați o expoziție de de- sene.

Învăț să rezolv probleme de viață

Situație. Este programată o călătorie de 10 zile în locuri istorice, cu un microbuz privat. Șeful de tură are posibilitatea de a selecta călătorii: două persoane cu care va călători și se va caza împreună în hotel; trei persoane cu care va petrece cel mai mult timp; trei persoane pe care nu vrea să le ia în călătorie.

Lista persoanelor. Un țăran, un bancher, un evreu, o adolescentă, un tânăr, un rom, un cântăreț de operă, un sirian, o musulmancă, o farmacistă, un rus, un chelner, un medic afro-american, un cetățean american care vorbește doar engleza, o învățătoare.

Rolul asumat. Șeful de tură.

Algoritmul aproximativ al desfășurării acțiunilor. Clasa se împarte în 5 grupuri, care timp de 10 minute discută criteriile de selectare, se ajunge la un consens vizavi de cele 8 persoane. Sunt desemnate trei persoane care vor explica motivele respingerii celorlalte persoane.

Urmează prezentarea grupurilor cu explicații, în timp ce deciziile referitoare la cele 8 persoane sunt notate pe flipchart. *Care au fost criteriile de selectare a persoanelor? Descrie procesul de luare a deciziilor în grup și divergențele. Ce stereotipuri sunt recunoscute (față de persoane/grupuri/comportamente?) și care este sursa acestor stereotipuri? Ce a deranjat (persoanele la general sau anumite trăsături ale comportamentului acestora)? Care sunt senzațiile și reacțiile persoanelor respinse?*

- Emite o concluzie cu referire la nediscriminare.

Tema 9

Dreptul la identitate și nediscriminare

Povestea lecției

Într-un avion, o femeie, ajungând la locul ei și văzând lângă cine va sta, cheamă stewardesa. „Eu nu pot să stau lângă acest domn negru. Vreau să-mi găsiți un alt loc.” Stewardesa i-a răspuns: „Lăsați-mă să verific dacă mai avem locuri libere în avion.”

După verificare, stewardesa zice: „Doamnă, nu mai sunt locuri la clasa economică, dar mai avem un singur loc la clasa întâi. Conform regulamentului companiei noastre, nu mutăm niciodată un pasager de la clasa economică la clasa întâi, dar văzând că ar fi scandalos să forțăm o persoană să stea lângă o altă persoană neplăcută, căpitanul este de acord să încălcăm de data aceasta regulamentul...”

Înainte ca doamna să spună ceva, stewardesa s-a adresat pasagerului de culoare: „De aceea, domnule, v-aș ruga să vă luați bagajul și să mă urmați până la clasa întâi. Căpitanul nu vrea să stați lângă o persoană neplăcută”.

Sursa: Motivonti.ro

Întrebarea lecției

- Ce drepturi se încalcă prin discriminare?

Minutul de reflecție

Fiecare persoană are dreptul la identitate și nediscriminare. Țările democratice protejează prin lege persoanele de discriminare.

Dicționar

Nediscriminare – măsuri luate contra discriminării.

- Citește termenii din dicționar și formulează câte un enunț cu fiecare.
- Enumeră personajele poveștii și caracterizează-l pe fiecare în parte. Ce comportament a manifestat călătoarea? Pe ce criterii s-a făcut discriminarea? Care a fost soluția nediscriminării?

Să medităm și să discutăm!

- Cum să luptăm cu discriminarea?
- Continuați lista:
  - să recunoaștem că suntem diferiți;
  - să înțelegem că diversitatea nu este un pericol, ci o sumă de valori;
  - să adoptăm programe educaționale care să promoveze ideea că multiculturalismul și toleranța sunt niște valori;
  - ...

În agenda mea

Prevederi privind interzicerea discriminării se conțin în *Pactul Internațional cu privire la drepturile civile și politice*, *Pactul Internațional cu privire la drepturile economice, sociale și culturale*, *Convenția privind eliminarea tuturor formelor de discriminare rasială*, *Convenția privind eliminarea tuturor formelor de discriminare a femeilor*, *Convenția cu privire la drepturile copilului*, *Convenția Națiunilor Unite din 2006 privind drepturile persoanelor cu handicap*; *Carta Socială Europeană din 1996* etc.

Descopăr cunoștințe necesare

Interzicerea discriminării la nivel internațional este prevăzută în *Declarația Universală a Drepturilor Omului*, adoptată în 1948, în *Convenția Europeană a Drepturilor Omului* (1950) și într-o serie de alte documente. Toate țările democratice au aderat la aceste acte și au adoptat legi care protejează dreptul la identitatea personală și asigură protecția contra discriminării, oferind șanse egale pentru toți oamenii.

În Republica Moldova, dreptul la identitate și la nediscriminare sunt prevăzute în *Constituția Republicii Moldova*, *Legea cu privire la asigurarea egalității*, *Legea cu privire la drepturile persoanelor aparținând minorităților naționale* etc. Prin lege, este interzisă orice formă de discriminare. Orice acțiune sau inacțiune care încalcă egalitatea în drepturi a persoanelor se sancționează conform legislației.

Aplicarea prevederilor privind nediscriminarea oferă șanse fiecărei persoane să se dezvolte liber pe plan personal și profesional, în conformitate cu propriile capacități, visuri și scopuri. Dreptul la nediscriminare și identitate – parte a drepturilor omului – protejează interesele omului, tratate în concordanță cu interesele întregii societăți.

Prin acceptarea diferențelor, recunoașterea și respectarea diversității, a valorii fiecărei persoane indiferent de originea sa etnică și socială, naționalitate, religie, convingere politică, stare de sănătate, vârstă, prin protecția identității fiecărei persoane, societatea se consolidează și toți membrii contribuie la bunăstarea acesteia.

Aplic cunoștințele noi

Mă implic!

- **Organizați un flashmob pe tema *Suntem contra discriminării!***

Flashmob este o adunare într-un loc public, participanții efectuând o anumită acțiune neobișnuită pentru o durată scurtă de timp (de obicei, câteva minute), cu scopul de a trezi anumite reacții la public.

Algoritmul.

1. Fiecare elev scrie pe câte o foaie de ce pledează pentru nediscriminare.
2. În pauza mare, elevii ies în curtea școlii și expun afișele timp de cinci minute, scandând: *Nu discriminării!*
3. Fotografiază acțiunea și postează imaginea în rețelele de socializare.
4. Se poate realiza un material video în care fiecare elev ar spune, pe scurt, cum ar vrea să elimine discriminarea sau de ce pledează pentru *#zerodiscrimination*.

Conștientizez!

- **Completează tabelul.**

Știu să identific discriminarea	Nu identific discriminarea
<ul style="list-style-type: none"> - Știu că în lume există diversitate etnică, culturală, confesională și socială. - Înțeleg că orice cultură are trăsături specifice, tradiții și obiceiuri proprii. - Diferențele sunt... - Conștientizez că... - Valorile mele, cultura și religia mea sunt... - Principiile mele de viață sunt...	<ul style="list-style-type: none"> - Știu că oamenii sunt diferiți, dar consider că există rase, limbi, naționalități superioare. - Dacă nu aparțineți unei anumite etnii sau rase, confesiuni, unei anumite clase sociale, atunci sunteți inferior. - Națiunea mea este... - Valorile mele, cultura și religia mea sunt... - Principiile mele de viață sunt corecte, deoarece...

Lucrez cu documente

CONVENȚIA CU PRIVIRE LA DREPTURILE COPILULUI

Articolul 7

1. Copilul se înregistrează imediat după nașterea sa și are, prin naștere, dreptul la un nume, dreptul de a dobândi o cetățenie și, în măsura posibilului, dreptul de a-și cunoaște părinții și de a fi îngrijit de aceștia.

Articolul 8

1. Statele părți se obligă să respecte dreptul copilului de a-și păstra identitatea, inclusiv cetățenia, numele și relațiile familiale, astfel cum sunt recunoscute de lege, fără nicio imixtiune ilegală.

2. În cazul în care un copil este lipsit în mod ilegal de toate sau de o parte din elementele constitutive ale identității sale, statele părți vor asigura asistența și protecția corespunzătoare pentru ca identitatea acestuia să fie restabilită cât mai repede posibil.

- **Numește elementele identității personale enumerate în document.**
- **Identifică măsurile de protejare a identității copilului.**
- **Expune-ți opinia privind necesitatea păstrării identității.**

Reflecție: descoperă-ți potențialul și saltul personal!

Competențe specifice	Descriptori manifestați	Comportamente care denotă manifestarea competențelor
1. Valorizarea diversității culturale	Exprimarea părerii că diversitatea culturală dintr-o societate trebuie valorizată pozitiv și apreciată corespunzător	
	Promovarea ideii că trebuie să fim toleranți față de credințele diferite pe care le au alte persoane în societate	
2. Deschidere pentru diferențele culturale și pentru alte convingeri, practici și viziuni asupra lumii	Interes de a învăța despre credințele, valorile, tradițiile și viziunile asupra lumii ale altor persoane	
	Curiozitate față de alte credințe, interpretări, orientări și apartenențe culturale	
3. Respect	Disponibilitate de a oferi spațiu celorlalți pentru a-și putea exprima liber opiniile	
	Respect față de alte persoane ca ființe umane egale	
4. Toleranța ambiguității	Interacțiune bună cu alte persoane care au puncte de vedere diferite	
	Disponibilitate de a suspenda temporar judecățile referitoare la alte persoane	
5. Abilități analitice și de gândire critică	Utilizarea argumentelor pentru a-și susține opiniile	
	Capacitatea de a compara diferite idei cu referire la un subiect	
6. Abilități de ascultare și observare	Capacitatea de a asculta cu atenție diferite păreri	
	Abilitatea de a reține detalii cu privire la comportamentul altor persoane	
7. Abilități lingvistice, comunicative și plurilingve	Interacțiune eficientă cu ceilalți și comunicare clară	
	Utilizarea metodelor de comunicare non-verbale (gesturi, mimică) pentru a transmite sensul dorit	
8. Abilități de cooperare	Construirea relațiilor pozitive cu alte persoane dintr-un grup	
	Acțiune în concordanță cu deciziile și activitățile echipei	
9. Abilități de rezolvare a conflictelor	Capacitatea de a asculta părțile aflate în conflict pentru a identifica interese comune	
	Capacitatea de a identifica opțiuni de rezolvare a unui conflict	
10. Cunoștințe și înțelegere critică privind propria persoană	Capacitatea de a reflecta în mod critic asupra modalităților în care gândurile și emoțiile personale influențează comportamentul	
	Capacitatea de a reflecta în mod critic asupra propriilor motivații, nevoi și scopuri	
11. Cunoștințe și înțelegere critică privind lumea	Capacitatea de a explica sensul unor concepte cum sunt identitatea, apartenența la grupuri, liderismul, stereotipurile, prejudecățile, discriminarea, drepturile și responsabilitățile, democrația, societatea, educația	
	Capacitatea de a explica necesitatea unor proceduri democratice pentru alegerea reprezentanților și pentru gestionarea relațiilor din echipă, din clasă și din școală	

• Numește comportamente care denotă manifestarea competențelor.

Metodologia de evaluare prin descriptori la disciplina *Educație pentru societate*. <http://mecc.gov.md>

Unitatea II

Bullying

10. Ce este bullyingul?
11. Manifestări de bullying (intimidare, hărțuire, tachinare, umilire etc.)
12. Strategii de prevenire
13. Instituții și persoane de încredere
14. Empatia socială
15. Drepturi și responsabilități în raport cu fenomenul bullying

Tema 10

Ce este bullyingul?

Întrebarea lecției

- Ce este bullyingul?

Minutul de reflecție

Fenomenul bullying este prezent în toate grupurile sociale: școală, locul de muncă, în comunitate, familie etc. Consecințele bullyingului sunt, de regulă, negative, influențând comportamentul tuturor martorilor acțiunilor agresive.

Dicționar

Bullying – comportament agresiv intenționat, repetat, ce presupune un agresor și o victimă, având drept scop intimidarea, umilirea, durerea fizică sau emoțională.

Excludere – eliminare, îndepărtare, înlăturare, scoatere în mod intenționat.

Povestea lecției

Când frecventam școala elementară, eram un copil foarte fericit și liber și aveam mulți prieteni. Dar când am început să învăț la școala gimnazială, unii copii mai mari mă intimidau și mă tachinau. Toți prietenii mei de la școala elementară m-au părăsit, pentru că nu voiau să fie văzuți cu mine. În școala mea se apreciau banii și hainele. Aveam ochelari uriași, eram foarte urât și toată lumea râdea de mine. Apoi, un băiat (cred că el era în clasa a 8-a) a început să mă hărțuiască. Mă numea urât, îmi lua lucrurile și născocea bârfe despre mine. Într-o zi el și prietenii lui m-au bătut în autobuz. Nimeni nu mai dorea să fie prieten cu mine. ... Ajungeam acasă de la școală, mergeam în camera mea și plângeam toată seara. Nu mi-am împărtășit durerea cuiva. Notele mele au scăzut, iar profesorii au început să discute cu părinții mei. Le-au spus că sunt leneș... Vreau doar să le spun tuturor celor care trec prin astfel de situații: trebuie să devii mai bun decât ești. Știu că este foarte greu și s-ar putea să simți că renunți uneori, dar trebuie să fii tu însuși și să rămâi încrezător în forțele tale. Nu permite nimănui să te facă să te simți rău. Nimeni nu are dreptul să te facă să te simți inferior. Și dacă te judecă cineva, este propria lor problemă. Fii sigur, ești la fel de bun ca toți ceilalți și poți fi mândru de tine pentru succesele pe care le ai.

Carolyn, *Povestea mea de bullying*, 18 noiembrie 2015.

Sursa: <https://www.pacerteensagainstbullying.org>

- Citește termenii din dicționar și formulează câte un enunț cu fiecare.
- Identifică problemele cu care se confrunta personajul poveștii. Exprimă-ți opinia cu privire la modul de depășire a problemei menționate de Carolyn.

Descopăr cunoștințe necesare

Bullying este un comportament ostil, agresiv, având drept scop să provoace disconfort, durere fizică sau emoțională unei persoane. Bullyingul are trei caracteristici de bază: intenționat (agresorul are intenția să rănească pe cineva), repetat (asupra unei și aceleiași persoane), dezechilibrul de forțe (agresorul este mai puternic decât victima, care nu se poate apăra singură). Fenomenul bullying este prezent în toate grupurile sociale din societatea contemporană: la școală, la locul de muncă, în comunitate, în familie etc.

Sunt erudit! Am învățat!

COMPORTAMENT DE TIP BULLYING

fizic:

- direct (lovire, împingere, pocnire, ciupire etc.);
- indirect (sustragerea unui lucru personal pentru a-l arunca/murdări/strica/distruge).

verbal:

- amenințare, tachinare, insultă, bătaie de joc, șantaj, poreclire, răspândire de zvonuri și minciuni.

emoțional/ psihologic:

- excluderea intenționată a cuiva dintr-un grup sau dintr-o activitate, manipulare, ridiculizare.

Cauzele comportamentului bullying în mediul școlar sunt preluarea și repetarea unor forme de comportament similare (desori, copilul repetă comportamentul din familie), lipsa de afecțiune, atenție, îndrumare; neglijarea; încurajarea unor noi stiluri de comportament, dorința de a-și crea o autoritate, dorința de a se impune, nevoia de putere și dominare, interpretarea greșită a diferențelor.

Bullyingul are o serie de consecințe atât asupra victimei, cât și a agresorului, dar și asupra societății. Pentru victimă, consecințele sunt: pierderea încrederii în sine și scăderea stimei de sine; performanțe slabe la școală; izolare socială – singurătate și lipsa prietenilor, dificultate în crearea de relații; probleme emoționale și comportamentale, care afectează sănătatea și pun în pericol viața (insomnie, îmbolnăviri, depresie, fuga de acasă, sinucidere); obiecte personale distruse.

Comportamentul bullying al agresorului, care nu este oprit la timp, conduce la convingerea greșită, atât a agresorului, cât și a tuturor martorilor unui astfel de comportament, că problemele se rezolvă doar prin metode violente. În societate, comportamentul bullying conduce la intensificarea criminalității în special în rândul adolescenților și tinerilor, dar și la frecvența afecțiunilor de natură psiho-emoțională.

Discuție

Clasa se împarte în două echipe: prima îl va reprezenta pe elevul umilit, iar a doua echipă – pe cei doi colegi din spatele băiatului.

1. Examinează imaginea. Exprimă sentimentele personajului tău printr-un singur cuvânt.
2. Fiecare echipă va scrie cuvintele pe o parte a tablei.
3. Găsiți opusul sentimentelor trăite pe altă parte a tablei.
4. Fiecare echipă va descrie comportamentul personajului său, făcând aprecieri.

Joc „Adevărat sau fals”

Bullyingul se manifestă prin:

- invitație la o petrecere A/F
- susținere de a lua o notă mare A/F
- tachinare A/F
- alegerea la șefia clasei A/F
- porecle A/F
- bârfe și zvonuri A/F
- atitudine respectuoasă A/F
- excludere dintr-un grup A/F
- lovire, îmbrâncire, bătaie A/F
- distrugerea lucrurilor personale A/F

Compar opiniile

Întrebare. Violenței îi răspundem cu violență?

Opinia autorului. „Răspunzând violenței cu mai multă violență, nu facem decât să multiplicăm această violență, să adăugăm mai mult întuneric unei nopți fără stele. Ura nu poate elimina ura: doar iubirea este capabilă de acest lucru.”

Martin Luther King

Opinia ta – exprim-o în 2-3 propoziții.

Cooperăm eficient

Învăț să valorific tehnologiile

- Consultă site-urile de mai jos pentru a obține mai multe informații despre bullying:
www.antibullying.net
www.pbskids.org/itsmylife
www.npin.org

Aplic cunoștințele noi

Învăț să rezolv probleme de viață

Situație. La școală, un grup de elevi șușotea și râdea de un coleg, care era îmbrăcat mai modest. Apoi au început să comenteze vestimentația acestuia când treceau pe lângă el pe holul școlii. După ceva timp, îi puneau piedică atunci când

trecea pe alături și-l împingeau râzând cu poftă. În sfârșit, l-au înconjurat și în timp ce doi elevi îl țineau, alți doi îl loveau.

Algoritmul aproximativ al desfășurării acțiunilor. Trasați o linie dreaptă pe tablă. Scrieți principalele momente ale comportamentului elevilor agresori. Veți începe de la „șușotea”.

Discuție.

- 1) Ați fost martor la situații asemănătoare?
- 2) Despre ce tip de comportament bullying se relatează?
- 3) De ce această situație, care la început părea nevinovată, a progresat la violență?
- 4) Putea oare elevul agresat să se apere?
- 5) În ce moment, marcat pe linie, credeți că ar fi fost cel mai ușor ca cineva să intervină?
- 6) Credeți că o astfel de situație ar putea afecta clasa/școala/elevul agresat/elevii agresori? În ce mod?

Mă implic! Conștientizez!

Vor fi necesare: două foi vatman, frunze și petale de flori decupate din hârtie colorată, pătrățele decupate din foi colorate, lipici, pixuri. Pe prima foaie de vatman va fi scris cu litere mari: *Așa este văzut bullyingul!* Pe a doua foaie: *Așa se combate bullyingul!*

Clasa se va împărți în două echipe. *Echipa I* va avea fișe cu diverse proverbe, zicători și citate, din care le vor extrage doar pe cele ce se referă la bullying. *Echipa a II-a* va avea fișe cu metode de combatere a diverselor fenomene, dintre care va trebui să le aleagă doar pe cele care combat bullyingul. Elevii vor transcrie variantele alese pe frunze (prima echipă) și flori (a doua echipă) și le vor lipi pe vatman. Ideile și sentimentele proprii referitoare la tema propusă vor fi scrise pe pătrățelele decupate și vor fi lipite în partea de jos a vatmanului. Expuneți colajele în holul școlii.

Tema 11

Manifestări de bullying (intimidare, tachinare, hărțuire, umilire etc.)

Povestea lecției

Femeia asta de-a doua își aduse în casă cele două fete pe care le avea. Fetele, nu-i vorba, erau frumoase, dar pe cât de luminos le era chipul, pe atât de întunecat și plin de răutate le era sufletul. Pentru fata cea vitregă începură a curge, de-acî înainte, zile pline de amărăciune.

– Ce, proasta asta se cade să stea cu noi în odaie? o bruftuluiră fetele. Cine vrea să mănânce n-are decât să muncească! La bucătărie cu ea, că acolo i-e locul!

Îi luară straietele ei cele frumoase și-o îmbrăcară c-o vechitură de rochie cenușie și o încălțară cu niște papuci de lemn.

– Ian priviți la domnița asta mândră, ce gătită e! strigară fetele mașterei, luând-o în răs.

Și-o duseră în bucătărie, într-un alai de batjocuri.

Frații Grimm, *Cenușăreasa*

Întrebarea lecției

- Cum se manifestă bullyingul?

Minutul de reflecție

Bullyingul se manifestă prin intimidare, hărțuire, tachinare, umilire etc. Acest comportament afectează imaginea de sine a copilului.

Dicționar

A hărțui – a necăji pe cineva cu tot felul de neplăceri, probleme, întrebări etc.; a nu lăsa în pace pe cineva; a cicăli, a sâcăi, a pisa.

A tachina – a supăra, a necăji în glumă, a glumi pe socoteala cuiva.

A intimida – a insufla teamă; a speria, a încurca, a zăpăci.

A umili – a pune o persoană într-o situație de inferioritate (neîndreptățită); a înjosi pe cineva.

Demnitate – calitatea de a fi demn, atitudine demnă, care impune respect.

- Citește termenii din dicționar și formulează câte un enunț cu fiecare.
- Enumeră personajele poveștii. Determină situația de bullying, identifică agresorul și victima.

Elevii formează un cerc și aruncă unul altuia o minge (chiar și una din hârtie), în același timp numind o situație de bullying.

Opinia ta contează

Discută cu colegii afirmațiile următoare și spune dacă ești de acord sau nu:

- *Bătaia e ruptă din rai* (proverb românesc).
- *Unde dau mama și tata crește* (proverb românesc).
- *Ce ție nu-ți place altuia nu face* (proverb românesc).
- *Cuvintele dor adesea mai mult decât lovitura unui ciocan* (proverb danez).

Descopăr cunoștințe necesare

Cele mai frecvente manifestări de bullying sunt: intimidarea, tachinarea, hărțuirea, umilirea.

Intimidarea este un comportament agresiv ce afectează percepția persoanelor vizate asupra identității lor și a altor persoane. De asemenea, afectează modul în care alte persoane gândesc despre cei intimidați și agresați. Intimidarea este utilizată pentru a manipula, a controla sau a ataca o altă persoană. Se poate manifesta sub formă de bătaii, îmbrânceli, deposedări de bunuri sau deteriorarea lor. Acest tip de comportament vizează și izolarea unui copil dintr-un grup pe baza unor criterii, prin condiționare socială („Pleacă de aici!”, „Nu vorbiți cu el/ea!”, „Nu ai ce căuta aici!”), alegerea selectivă a prietenilor („Dacă vrei să fii prieten cu mine, nu poți fi prieten și cu X...”, „Dacă o chemi pe ea, eu nu vin...”) sau boicot.

Tachinarea dăunătoare include poreclirea, ridiculizarea, stigmatizarea unei persoane, acțiuni ce-i provoacă tristețe, supărare, o fac să se simtă rănită sau furioasă. De obicei, tachinarea vizează aspectul fizic, calitățile personale, maniera de vorbire, îmbrăcămintea, situația socială. Astfel, în școală, copiii supraponderali se întâmplă să fie numiți „balenă”, „elefant” etc., copiii mai înalți – „girafă”, „lungan”, copiii mai scunzi – „pitic”, copiii cu posibilități financiare mai reduse – „sărac”, copiii care poartă ochelari – „patru ochi” etc. Tachinarea devine hărțuire atunci când se repetă cu regularitate și degenează în amenințări sau chiar violență.

Hărțuirea variază de la agresiuni fizice până la cele psihice. Comportamentele pe care le adoptă hărțuitorii sunt jignirea repetată, lovirea, poreclirea și înjosirea celor care se simt fără apărare.

Hărțuirea se poate manifesta și prin răspândirea zvonurilor false, ceea ce conduce la deteriorarea imaginii persoanei vizate.

Umilirea se manifestă prin țipete, jigniri și lovirea în public, în fața altor oameni: fie pe stradă, fie în fața clasei, fie în curte.

Orice formă de manifestare a bullyingului este dăunătoare pentru o comunicare armonioasă în societate.

Aplic cunoștințele noi

Învăț să rezolv probleme de viață

Cyber-bullying – șifonarea imaginii publice prin intermediul rețelelor de socializare, telefoanelor, e-mailurilor etc., utilizându-se mesaje de intimidare, insulte, hărțuire sexuală sau ridiculizare și ocară.

Situație. Ion este elev nou în clasa a V-a și dorește să-și facă prieteni. Un coleg îl roagă să-i împrumute telefonul mobil și Ion i-l oferă bucuros. După ceva timp, un grup de colegi râd în hohote, iar fetele din clasă îl evită. Telefonul lui Ion a fost folosit pentru a trimite de pe pagina sa de Facebook mesaje indecente în adresa fetelor.

Activitate. Clasa se împarte în trei grupuri: primul îl va reprezenta pe Ion; al doilea va reprezenta băieții din clasă; al treilea va reprezenta fetele. Fiecare grup răspunde la întrebări, conform rolului pe care îl are.

Discuție.

- 1) Cum se simte Ion în situația creată?
- 2) Cum vi se pare comportamentul colegului?
- 3) Cum apreciați comportamentul fetelor?
- 4) Cum apreciați comportamentul celorlalți implicați (colegii care râd)?
- 5) Comportamentul față de Ion este bullying?
- 6) Cum trebuie să procedeze Ion?
- 7) Ce ați face/spune dacă ați fi prietenul/prietena lui Ion?
- 8) Comportamentul față de fete este bullying?
- 9) Cum ar trebui să se comporte fetele?
- 10) Ce ați face/spune dacă ați fi prietenul/prietena colegului care a luat telefonul lui Ion?

Compar opiniile

Întrebare. Răspândirea zvonurilor false afectează imaginea cuiva?

Opinia autorului. Hărțuirea se poate manifesta și prin răspândirea zvonurilor false despre cineva, deteriorându-i imaginea.

Opinia ta – expune-o în 2–3 propoziții.

Lucrez cu documente

Răspândirea cu bună știință și conștientă a unor informații false (diverse minciuni) ce defăimează o persoană, o învinuiește de comiterea unei infracțiuni deosebit de grave, cu urmări grave se pedepsește cu amendă de la 80 la 120 u.c., adică între 1600 și 2400 de lei, cu muncă neremunerată în folosul comunității de la 20 de ore la 60 de ore, sau cu arest contravențional de până la 15 zile.

Înjuriile pot fi sancționate pe cale judecătorească prin intentarea unei acțiuni privind pătarea sau lezarea onoarei, demnității sau reputației profesionale.

din *Codul Contravențional al Republicii Moldova*

- **Identifică situația de bullying vizată în document.**
- **Determină metodele de pedepsire a comportamentului bullying.**
- **Propune o altă metodă de pedepsire a unui agresor.**

Tema 12

Strategii de prevenire a situațiilor de bullying

Întrebarea lecției

- Cum am putea preveni situațiile de bullying?

Minutul de reflecție

Familia și școala trebuie să coopereze pentru a educa un comportament antibullying. Nu întotdeauna situația de bullying poate fi prevenită, de aceea este bine să știi cum să faci față situației, să-ți controlezi propriile reacții prin anumite strategii simple, care vor reduce sentimentele de neajutorare.

Dicționar

Strategie – arta de a folosi cu dibăcie toate mijloacele disponibile în vederea asigurării succesului într-o luptă, într-o activitate; ansamblu de operații și manevre realizate în vederea atingerii unei victorii.

A **bârfi** – a vorbi de rău, a po-negri, a defăima, a calomnia.

Povestea lecției

Într-o zi, un bărbat s-a întâlnit cu marele filosof Socrate și i-a spus: „Știi ce am auzit despre prietenul tău?”

„Stop, i-a replicat Socrate. Înainte de a-mi spune ceva despre prietenul meu aș dori să treci un mic test. Se numește testul celor trei filtre.”

„Testul celor trei filtre?” a întrebat mirat bărbatul.

„Da, exact așa, a continuat Socrate. Înainte de a-mi povesti despre prietenul meu, este o idee bună să analizezi și să filtrezi ce vrei să-mi spui. De asta l-am numit test triplu. Primul test este al adevărului. Ești sigur că tot ce vrei să-mi spui despre prietenul meu este absolut adevărat?”

„Nu, a răspuns bărbatul. De fapt, doar am auzit despre asta și...”

„Este în regulă, l-a oprit Socrate. Deci, nu ești sigur dacă este adevărat sau nu. Acum să trecem la al doilea test, a continuat Socrate. Filtrul binelui. În ceea ce vrei să-mi spui despre prietenul meu este ceva bun?”

„Nu, dimpotrivă”, a răspuns ușor descumpănit bărbatul.

„Deci, a continuat Socrate, tu vrei să-mi spui ceva rău despre el, dar cu siguranță nu știi dacă este adevărat. Încă poți trece testul pentru că a mai rămas o singură întrebare. Este vorba de filtrul utilului. Ceea ce vrei să-mi spui despre prietenul meu este util, mă va ajuta într-un fel sau altul?”

„Nu, nu chiar”, a răspuns bărbatul.

„Bun, să concluzionăm, a continuat Socrate. Dacă ceea ce do-rești să-mi spui despre prietenul meu nu este nici adevărat, nici bun și nici folositor, de ce vrei să-mi spui mie toate astea?”

după Maddie Ancuța

Sursa: Radiocatch22.com

- Citește termenii din dicționar și formulează câte un enunț cu fiecare.
- Numește personajele poveștii. Determină modul de preîntâmpinare a denigrării unei persoane. Expune-ți opinia față de această strategie.

Descoperă cunoștințe necesare

Familia și școala trebuie să coopereze pentru a le educa elevilor un comportament antibullying. Strategii de prevenire a situațiilor de bullying la nivel de școală sunt:

- organizarea unor discuții despre bullying, consecințele acestuia, strategii de prevenire la nivelul clasei și școlii;
- organizarea unor discuții cu părinții despre bullying și consecințele acestuia;
- asigurarea unui anturaj prietenos în clasă și în școală.
- adoptarea unor poziții clare antibullying și nediscriminare și includerea lor în regulamentele de ordine internă ale instituției.
- asigurarea de sprijin (instruire, informații și materiale didactice) pentru profesori, echipa managerială a școlii și personalul tehnic, astfel încât toți să poată răspunde adecvat situațiilor de bullying.
- asigurarea consultării și sprijinului elevilor din partea psihologilor școlari.

Nu întotdeauna acțiunile de bullying pot fi prevenite, de aceea este bine să știi cum să faci față situației, să-ți controlezi propriile reacții prin anumite strategii simple, care vor reduce sentimentele de neajutorare.

Sunt erudit! Am învățat! Strategii recomandate de psihologi

1. **Conversația cu sine însuși** – încurajează să se gândească la ceea ce și-ar putea spune sieși atunci când ar fi într-o situație de bullying.
2. **Ignoranța** – copilul agresat nu ar trebui să-l privească pe agresor și nici să-i răspundă, dar să încerce să se depărteze de cel care îl tachinează.
3. **Mesajul „Eu”** – o modalitate afirmativă prin care copilul își poate exprima sentimentele, trăirile și așteptările de la ceilalți. De exemplu: „Eu mă simt tulburat când te distrezi pe seama hainelor mele. Eu te rog să încetezi”. Această strategie funcționează mai bine când este aplicată într-o situație supravegheată – în clasă. Copilul trebuie să învețe să-și privească „agresorul” în ochi, să vorbească clar și politicos.
4. **Vizualizarea** – să își imagineze că este apărat printr-un scut de toate jignirile.
5. **Răspuns la tachinare, la un comentariu negativ printr-un compliment.** De exemplu, în cazul în care un copil este tachinat din cauza înălțimii, fiind numit „girafă”, poate răspunde politicos: „Mulțumesc pentru că ai remarcat înălțimea mea” sau „Asta e o observație grozavă”. De obicei, cel care a tachinat rămâne confuz.

Discuție

Un elev este tachinat pentru culoarea părului, fiind poreclit „roșcat”. Imaginați-vă că sunteți acest elev.

Angajați-vă într-o discuție, răspunzând la următoarele întrebări:

1. Care părere este mai importantă, a mea sau a celui care mă necăjește?
2. Chiar dacă nu îmi place că sunt tachinat/necăjit, pot face față acestei situații?
3. În ce mod?
4. Cui pot să mă adresez după sprijin?

În agenda mea

În cazul în care te ciocnești cu o situație de bullying căreia nu-i poți face față singur, cere ajutorul sau intervenția unui adult.

Lucrez cu documente

Competențe necesare comportamentului prosocial: de auto-cunoaștere și cunoaștere a celor din jur; de gestionare a emoțiilor; de înțelegere a emoțiilor altora; de gândire critică; de gândire pozitivă; de comunicare asertivă; de a spune „Nu” în diferite situații; de a soluționa problemele pe cale pașnică; de autoapărare; de informare (căutare, selecție, prelucrare, transmitere a informației); de anticipare a consecințelor acțiunilor (sau inacțiunilor) proprii; de a învăța din propria experiență și din experiența celor din jur; de a identifica comportamentele manipulatorii și violente; de a solicita ajutor de la persoanele responsabile; de a lua decizii potrivite/sigure în diverse situații.

Instrucțiuni privind evaluarea și dezvoltarea comportamentului elevilor din învățământul primar și secundar general aprobate prin ordinul Ministerului Educației nr. 1090 din 29 decembrie 2016

- **Explică necesitatea acestor competențe pentru prevenirea situațiilor de bullying în școală.**
- **Exemplifică din experiența proprie aplicarea uneia dintre competențe.**

Învăț să valorific tehnologiile

- **Identifică pe internet scene de bullying și de combatere a bullyingului. Expune imaginile în fața clasei și comentează-le.**

6. **Acceptarea faptelor.** De exemplu, la etichetări de genul: „Roșcătule, pistruiatule”, copilul tachinat răspunde: „Da, am un păr ca aurul și o mulțime de pistrui”. Astfel este eliminată dorința de a-și ascunde părul și pistruii sau lacrimile.
7. **„Ei și?”** – exprimă faptul că tachinarea nu contează, nu are niciun efect.

Aplic cunoștințele noi

Învăț să rezolv probleme de viață

Situație. Bullyingul include patru etape. Prima etapă: formarea unui grup de „susținători” ai unui „lider” care tinde spre autoafirmare prin demonstrarea forței fizice și acțiuni violente. A doua etapă: neimplicarea profesorilor, indiferența colegilor de clasă permit repetarea acțiunilor violente, în timp ce elevul abuzat pierde treptat capacitatea și voința de a opune rezistență. A treia etapă: comportament distructiv. Elevul este supus atacurilor sistematice, iar cei din jur, obișnuindu-se, îl învinuiesc pe el pentru situația creată. Victima însăși începe să creadă că e vinovată, este deprimată, speriată și demoralizată. A patra etapă: izgonirea. Victima tinde să evite întâlnirile cu agresorul, începe să lipsească de la ore.

Roluri. Clasa se împarte în patru echipe, fiecareia revenindu-i o etapă a situației de bullying, pentru care va propune situații de prevenire.

Mă implic! Conștientizez!

Organizați un flashmob pe tema „Stop bullying școlar!” pentru a sensibiliza colegii de școală.

Algoritm

1. Fiecare elev scrie pe o foaie o frază anti-bullying sau realizează un desen.
2. În pauza mare, elevii ies în curtea școlii și afișează foile timp de cinci minute. Se poate scanda „Stop bullying școlar!”

Tema 13

Instituții și persoane de încredere

Povestea lecției

Cami și Mihai erau frați. Și, cum se întâmplă de multe ori între frați, cei doi aveau și neînțelegeri. Cea mai mare dispută era legată de un ursuleț numit Tedy, vechi și jerpelit, pe care Cami îl primise cadou. Îi lipsea un ochi, blana îi era încălțită, o mână abia se ținea în câteva cusături, pentru Cami însă nu exista altă jucărie mai frumoasă. În schimb, Mihai nu-l putea suferi. De aceea o tachina tot timpul, numindu-l Tedy jerpelitul. Mama trebuia să intervină între ei de fiecare dată, pentru că de cele mai multe ori cearta se lăsa și cu păruială. Într-o zi, Cami veni în fugă la mama, spunându-i că nu-l găsește pe Tedy. L-au căutat împreună prin toată casa, dar ursulețul nu a fost găsit. Cami a început să dea vina pe fratele ei, spunând că el l-a luat, dar Mihai nega cu încăpățănare. Cami stătea mereu tristă și ofta. Atunci, mama îl luă deoparte pe Mihai, spunându-i că vrea să aibă cu el o discuție între patru ochi.

– Ai observat cât de supărată este Cami de când a dispărut ursulețul? îl întrebă ea.

– Da, dar nu știam că ține chiar atât de mult la el. Pur și simplu, nu înțeleg cum îl poate iubi, așa urât cum este.

– Vezi, ea îl iubește nu pentru că este frumos, ci pentru că s-a atașat de el încă de când era mică.

– Știi, mamă, trebuie să-ți mărturisesc ceva: eu l-am luat. Este ascuns în lada de la patul meu.

– Știam, răspunse mama, dar am așteptat să-mi spui tu. Du-te acum și dă-i-l surorii tale.

– Dacă zici că înseamnă atât de mult pentru tine, atunci, poftim, ia-l, zise Mihai, încă nedumerit de afecțiunea ei pentru zdreanța aceea nesuferită.

Ursulețul jerpelit

Sursa: Resursebiblice.ro

Întrebarea lecției

- Ce persoane și ce instituții îți inspiră încredere?

Minutul de reflecție

De obicei, *bullyingul* nu se oprește de la sine, toți participanții au nevoie de protecție și ajutor. În acest sens, instituțiile care inspiră încredere ar putea fi familia, școala, sectorul de poliție etc., iar persoane de încredere – orice membru al familiei, profesori, directorul școlii, psihologul, medicul etc.

Dicționar

Încredere – sentiment de siguranță față de buna-credință sau sinceritatea cuiva.

Persoană de încredere – persoană pe a cărei cinste, discreție, fidelitate se poate conta; persoană căreia îi încredințezi orice secret.

Instituție – organizație de stat care desfășoară activități cu caracter social, cultural, administrativ.

- Citește termenii din dicționar și formulează câte un enunț cu fiecare.
- Numește personajele poveștii. Determină situația de bullying, cine este agresorul și cine este victima. Precizează cum a fost rezolvat conflictul.

1. Cine dintre voi ar putea deveni persoană de încredere? Argumentați.
2. De ce calități ar trebui să dea dovadă o persoană de încredere?
3. Executați portretul unei persoane de încredere.

Descopăr cunoștințe necesare

Deoarece bullyingul are loc pe parcursul unei perioade și nu dispare de la sine, întreruperea acestui fenomen necesită implicarea unor terțe persoane: director, profesori, alți angajați ai instituției, elevi, părinți, rude, asistenți sociali, psihologi, iar uneori și reprezentanți ai organelor de drept (poliție, procuratură etc.).

Fiecare dintre participanții fenomenului bullying (persoana agresată, agresorul și martorii) întotdeauna are nevoie de protecție și ajutor. În acest caz, pe primul plan apar persoanele de încredere, care sunt identificate în funcție de nivelul de atașament și încredere.

De obicei, dacă în familie este un climat sănătos, persoană de încredere poate fi oricare dintre membrii familiei, care se bucură de stima tuturor.

Persoanele de încredere pentru elevi pot fi și profesorii, administrația, psihologul etc. Cadrele didactice trebuie să fie gata să intervină în cazurile de violență față de copii, care ar putea avea loc atât la școală, cât și în familie.

Atunci când nu e posibilă sesizarea directă, este binevenit serviciul *Telefonul de încredere*, destinat pentru recepționarea apelurilor referitoare la cazurile de bullying și acordarea serviciilor de consiliere (psiholog, medic, avocat etc).

Este important ca persoanele de încredere (părinții, cadrele didactice, psihologul etc.) să reprezinte modele pentru copii, să dea dovadă de reacții comportamentale neconflictuale și de comunicare constructivă cu elevii, părinții și colegii, de implicare imediată în stoparea acțiunilor de bullying și acordarea ajutorului pentru părțile implicate. Coerența și claritatea acțiunilor persoanelor și instituțiilor de încredere, în corespundere cu prevederile legislative, bazate pe respectarea drepturilor omului, conduc la diminuarea și lichidarea fenomenului bullying.

Am încredere

Aplic cunoștințele noi

Iau atitudine!

Pe parcursul anului 2016, consultanții serviciului *Telefonul de încredere pentru femei* au recepționat 1 710 apeluri. Din numărul total de apeluri privind cazuri de violență în familie, de la victime au fost recepționate 769 de apeluri, de la membrii comunității – 260 de apeluri, de la grupuri profesionale – 74 de apeluri, de la agresori familiali – 11 apeluri.

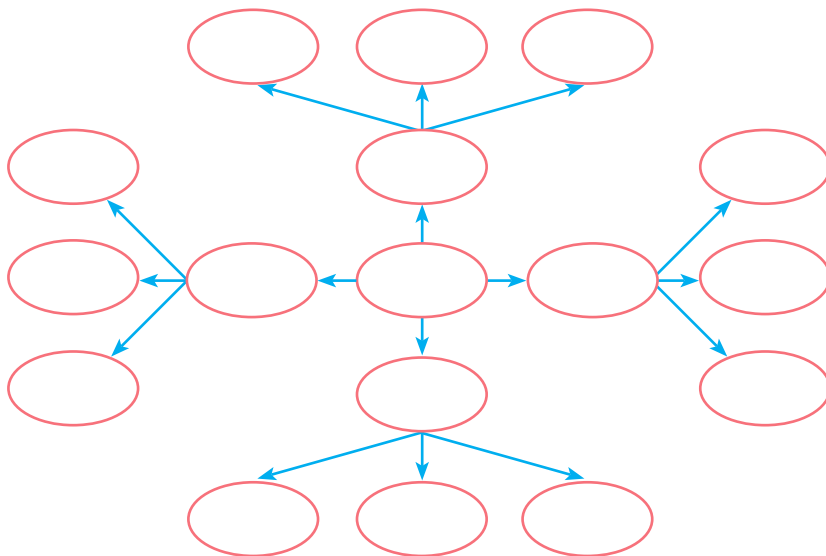
În anul 2016, cei mai mulți oameni care au sunat la *Telefonul de încredere* au fost din mediul urban (48 %), alți 43 % fiind din mediul rural. Restul apelurilor nu au fost localizate, pentru că cei care au apelat ar fi folosit telefonul mobil.

Majoritatea persoanelor care apelează la *Telefonul de încredere* sunt femei – 84 %. Doar 16 % sunt bărbați.

1. Analizați studiul. De ce este atât de solicitat *Telefonul de încredere*?
2. Cum s-au implicat membrii comunității în rezolvarea situațiilor de violență, conform studiului?
3. Exprimă-ți atitudinea față de fenomenul bullying în familie.

Conștientizez!

- Elaborați harta persoanelor de încredere, utilizând metoda *Clustering*.

Compar opiniile

Întrebare. În cazul în care elevul nu are persoane de încredere în familie și în școală, unde sau cui se poate adresa?

Opinia autorului. În asemenea situații de ajutor pot fi psihologii, medicii și organele de drept (poliție, procuratură).

Opinia ta – expune-o în 2–3 propoziții.

Învățăm să creăm în echipă!

Colaj: Calitățile persoanei de încredere

- Aveți nevoie de: foi vatman, carioci și imagini din reviste.
- Împărțiți clasa în două echipe. Fiecare echipă va stabili câte 10 principii după care se identifică o persoană de încredere.
- Principiile vor fi scrise cu carioci de diferite culori. Alături se vor lipi imaginile selectate.
- Expuneți colajele în hol.

Analizez! Mă implic!

1. Elaborați un *Barometru al opiniei clasei*. Într-un tabel veți enumera șapte persoane de încredere (mama, tata, bunicul, fratele, profesorul, directorul, psihologul, medicul, polițistul de sector, antrenorul, prietenul/prietena, vecinul, colegul de clasă etc.) și șapte instituții (familia, școala, poliția, mass-media, primăria, procuratura etc.).
2. Fiecare elev va nominaliza primele trei persoane de încredere și respectiv primele trei instituții de încredere.
3. Analizați rezultatele și anunțați top 3.
4. Exprimați-vă opinia față de datele barometrului.

Tema 14

Empatia

Întrebarea lecției

- Cum se manifestă empatia?

Minutul de reflecție

Pentru a fi fericiți și în armonie cu oamenii care ne înconjoară este bine să manifestăm empatie. Fiind empatici, vom fi respectați și apreciați ca persoane înțelegătoare și binevoitoare, vom obține mai mult succes în activitatea profesională cu susținerea colegilor, dar și în alte activități cotidiene ce țin de relațiile interumane.

Dicționar

Empatie – abilitatea de a înțelege, percepe și simți emoțiile altei persoane.

Compașiune – sentiment de înțelegere și de compătimire pentru suferințele și nenorocirile cuiva; milă; compătimire.

Povestea lecției

A fost odată o femeie plăpândă al cărei soț iubitor murise, astfel ea merse să trăiască cu fiul ei și cu soția și fiica lor. Pe zi ce trecea, vederea și auzul femeii se înrăutățeau. Câteodată mâinile îi tremurau atât de tare, încât scăpa fasolea din farfurie, iar supa i se scurgea din bol. Fiul și soția lui se înfuriu foarte tare și într-o zi așezară o măsuță pentru bătrână într-un colț, lângă odaia ei, și o puseră să mănânce acolo, singură. În tot acest timp, ea îi privea din partea opusă a camerei, cu ochii plini de lacrimi, dar ei îi vorbeau rar în timp ce mâncau, ocărând-o din când în când pentru că își scapă lingura sau furculița. Într-o seară, chiar înainte de cină, fetița stătea pe podea jucându-se cu niște cuburi. „Ce construiești?” întrebă tatăl ei cu seriozitate. „Construiesc o măsuță pentru tine și pentru mama, astfel să puteți mânca singuri într-un colț, atunci când voi fi mare.” Părinții copilei amuțiră un timp, apoi începură să plângă. În acea clipă conștientizară natura acțiunilor lor și tristețea pe care o provocaseră. În seara respectivă o aduseră pe bătrână înapoi la masă, la locul convenit. Din acea zi, mâncau numai împreună, iar când mâncarea cădea pe masă sau o furculiță aluneca pe podea, nimeni nu se mai supăra.

Sursa: <https://iliedercaci.com/>

- Citește termenii din dicționar și formulează câte un enunț cu fiecare.
- Numește personajele poveștii și caracterizează-le comportamentul. Cine a manifestat compasiune?

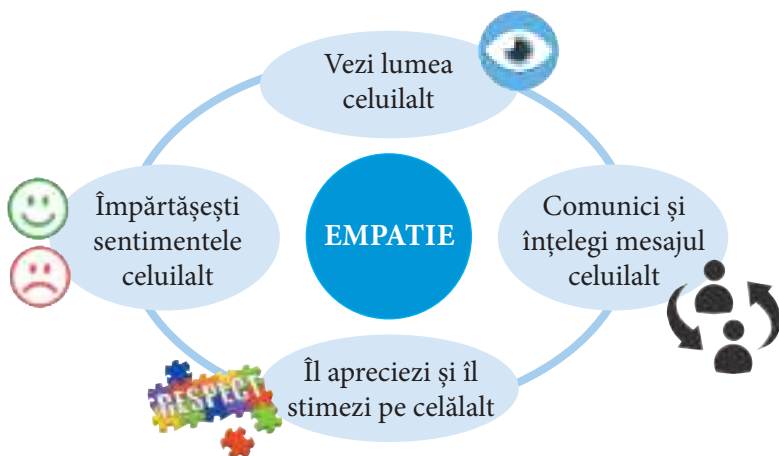
Descopăr cunoștințe necesare

Empatia este capacitatea de a înțelege și de a simți emoțiile și gândurile unei persoane, de a înțelege trăirile altora, de a recunoaște și împărtăși sentimentele (cum ar fi tristețea sau fericirea) ca și cum le-am trăi noi.

O persoană empatică este binevoitoare și prietenoasă, manifestă sentimente puternice, are încredere în tine, te susține și îți respectă punctele tari, încearcă să înțeleagă ce înseamnă un anumit lucru pentru tine, deși nu este necesar să fie de acord cu ideile și opiniile tale.

Empatia este importantă deoarece ajută la înțelegerea emoțiilor și sentimentelor celuilalt, la perceperea lumii înconjurătoare din mai multe unghiuri de vedere, la înțelegerea mai bună a nevoilor celor din jurul tău, a percepției pe care și-o formează ceilalți despre tine. Prin cuvintele și acțiunile tale, anticipezi acțiunile și reacțiile oamenilor cu care interacționezi, înveți să-i motivezi pe ceilalți, poți fi mai convingător, poți acționa corespunzător situației.

Empatia este importantă în relațiile sociale și în calitate de fundament al comportamentelor morale. Copiii care dau dovadă de empatie reușesc să se integreze mai bine în grupurile sociale, mai ușor se adaptează social la diferite situații, au o comunicare eficientă cu semenii etc.

Joc didactic

Pe fișe sunt scrise diverse situații în care se poate regăsi un elev. Fișele sunt introduse într-un bol. Fiecare elev va extrage câte o fișă, o va citi și va spune ce crede că simte elevul aflat în situația descrisă.

În agenda mea

Cum să-ți dezvolți empatia?

- Ascultă interlocutorul până își expune gândul.
- Pune întrebări.
- Observă oamenii din jurul tău. Întreabă-te ce gândesc și ce simt: sunt triști sau fericiți?
- Cunoaște-i pe cei cu care te contrazici. Încearcă să-ți imaginezi situația din perspectiva lor, s-ar putea să descoperi că au dreptate sau că nu se înșală atât de mult precum credeai.

Compar opiniile

Întrebare. Ce este empatia?

Opinia autorului. „Empatie înseamnă să simți că ți-au amorțit degetele când îți vezi semenul umblând desculț prin zăpadă, să-i deschizi larg ușa să intre la caldură și să împarți cu el singura pereche bună de încălțări pe care o ai.”

Elena Stan

Opinia ta – expune-o în 2–3 propoziții.

Mă implic

Imaginează-ți că un prieten îți telefonează și se plânge de o situație la școală, dar nu acceptă nicio soluție propusă.

1. Imaginează-ți ce transmite el – stres, emoții, disconfort sau victimizare.
2. Dacă nu ești sigur, ce îl vei întreba pe acest prieten?
3. Cum vei comunica cu el din perspectiva empatiei?

Aplic cunoștințele noi

Învăț să rezolv probleme de viață

Situație. La evaluarea la geografie, un singur elev din clasa a V-a a luat o notă mică.

Rolul. Colegii de clasă.

Algoritmul.

- Discută despre sentimentele și trăirile colegului.
- Ce acțiuni ar trebui să întreprinzi ca să dai dovadă de empatie?
- Emite o concluzie.

Învățăm să creăm în echipă!

Aveți nevoie de: foi vatman, foarfeci, rigle, carioci.

Scrie cu carioci colorate pe fișe separate, pe care le decupezi din foi albe, câte un singur cuvânt care se va asocia cu empatia.

Creați din fișe colajul *Empatie*.

Tema 15

Drepturi și responsabilități în raport cu fenomenul bullying

Povestea lecției

De mai multe zile, la școală, Maria era martora unei scene: colegul ei de clasă, Gheorghe, îmbrăcat mai modest comparativ cu ceilalți colegi, era îmbrâncit de un grup de băieți din diferite clase. Băiatul nu le putea ține piept. Maria a hotărât să intervină și le-a făcut observație, menționând că dacă nu încetează, ea se va adresa după ajutor profesorilor. Deși au făcut câteva remarci, grupul de băieți a încetat să-l tachineze pe Gheorghe.

Dicționar

Drepturi – putere, prerogativă legal recunoscută unei persoane de a avea o anumită conduită, de a se bucura de anumite privilegii.

Drepturile omului – totalitatea principiilor și prevederilor general admise pentru realizarea personalității umane.

Responsabilitate – obligația de a efectua un lucru, de a răspunde, de a da socoteală pentru felul în care s-a efectuat; răspundere.

Întrebarea lecției

- Cum se manifestă responsabilitatea?

Minutul de reflecție

Pentru o dezvoltare multilaterală și integră a personalității într-o societate sunt necesare respectarea drepturilor omului, dar și asumarea anumitor responsabilități vizavi de aceste drepturi.

- Citește termenii din dicționar și formulează câte un enunț cu fiecare.
- Numește personajele poveștii și caracterizează-le comportamentul. Apreciază comportamentul Mariei.

Joc didactic

Elevii formează un cerc. Profesorul le propune, pe rând, să completeze enunțurile de mai jos cu idei referitoare la drepturi și responsabilitatea personală.

Eu am dreptul...

Eu sunt responsabil...

Să medităm și să discutăm!

Împărțiți clasa în două echipe. Timp de cinci minute, fiecare echipă va căuta răspuns la întrebarea: *Cum putem să ne asigurăm că toți elevii din clasă sunt tratați corect? Apoi va scrie pe tablă câte cinci reguli asupra cărora se va discuta.*

Sunt erudit! Am învățat!

Responsabilitățile individuale

ale fiecăruia față de ceilalți sau față de comunitate;

de exemplu, toți cetățenii adulți ai unui stat au responsabilitatea de a plăti impozite.

Responsabilitățile colective

vizează grupurile sociale sau statul;

de exemplu, toți locuitorii unui oraș au responsabilitatea de a contribui la curățenia localității.

- Prezintă și alte exemple specifice fiecărui tip de responsabilitate.

Descopăr cunoștințe necesare

Toate ființele umane au aceleași drepturi, care sunt necesare pentru o existență onorabilă în comunitate, deoarece numai în cadrul acesteia este posibilă dezvoltarea liberă și deplină a personalității. Astfel, orice persoană are dreptul la protejare de orice forme de violență, inclusiv repetată, de abuz fizic sau verbal, de rele tratamente etc.

Pe lângă drepturi, avem și anumite responsabilități sau îndatoriri față de colectivitate, care asigură respectarea drepturilor celorlalte persoane. În societate, responsabilitățile pot fi morale (de a nu încălca demnitatea altei persoane), civice (îndatoririle membrului comunității față de comunitate/societate) sau legale (față de stat și ceilalți cetățeni). Obligația generală a tuturor oamenilor este de a-i respecta pe ceilalți și a-i trata în mod egal, indiferent de diferențele existente.

Drepturile și responsabilitățile nu pot exista separat. Îndatoririle reies din însăși natura drepturilor omului, fiecărui drept aparținându-i și îndatorirea tuturor de a nu-l încălca. De exemplu, odată cu dreptul la libera exprimare, fiecare are și responsabilitatea de a nu îngrădi altora libera exprimare, de a nu spune lucruri neadevărate, care vor jigni sau calomnia alte persoane.

Orice ființă umană mai are îndatorirea de a-i ajuta și a-i susține pe cei ale căror drepturi sunt încălcate.

Responsabilitatea este o valoare importantă într-o societate democratică și reprezintă garantul drepturilor și libertăților cetățenești.

Aplic cunoștințele noi

Conștientizăm! Lucrăm în echipă!

Clasa se împarte în două echipe: prima va completa rubrica *Responsabilitatea elevului*, a doua echipă – *Responsabilitatea instituției (familiei, școlii etc.)*.

Drepturi și responsabilități în raport cu fenomenul bullying în școală

Dreptul	Responsabilitatea elevului	Responsabilitatea instituției (familiei, școlii etc.)
Dreptul la libera exprimare	A nu îngrădi altora libera exprimare, a nu spune lucruri neadevărate, care vor jigni sau calomnia alte persoane.	A nu îngrădi libera exprimare, a apăra elevul de informații false, a interveni și a dezminți lucrurile neadevărate.
Dreptul de a fi în siguranță		

Dreptul de a nu fi neglijat		
Dreptul de a fi ascultat		
Dreptul de a se întruni		
Dreptul la joacă		
Dreptul la instruire		

1. Fiecare grup prezintă drepturile și responsabilitățile corespunzătoare.
2. Ce trebuie să întreprindă elevii atunci când alți elevi sau instituțiile respective nu-și asumă responsabilitatea pentru asigurarea unui drept?
3. Emiteți concluzii, referindu-vă la responsabilitatea respectării drepturilor.

Mă implic! Lucrăm în echipă!

Alcătuți un chestionar pentru a consulta opinia semenilor referitoare la respectarea drepturilor copilului de a fi protejat de situații de bullying. Chestionarul va fi anonim și nu trebuie semnat. Răspunsurile la întrebări se vor încercui.

Exemplu de chestionar

1. *Vârsta:* a) 11–12 ani; b) 12–15 ani.
2. *Sexul:* a) fată; b) băiat.
3. *Situații de bullying la care ai fost supus în școală:* a) tachinare; b) umilire; c) bătaie; d) poreclire; e) amenințare; f) excludere din grup; g) lovire; h) distrugerea obiectelor personale; i) etc.
4. *Situații de bullying în școală la care ai fost martor:* a) tachinare; b) umilire; c) bătaie; d) poreclire; e) amenințare; f) excludere din grup; g) lovire; h) distrugerea obiectelor personale; i) etc.
5. *Locul unde s-au petrecut situațiile de bullying:* a) în sălile de clasă; b) pe hol; c) în curtea școlii; d) în WC; e) etc.
6. *Abuzatori sunt:* a) colegii; b) alți elevi din școală; c) profesorii; d) personalul tehnic; e) alții.

1. Completați chestionarul în clasă.
2. Propuneți colegilor din clasa paralelă sau din altă clasă să completeze și ei chestionarul.
3. Faceți o totalizare a rezultatelor.
4. Trageți concluzii.

Sunt creativ!

- Informează administrația școlii despre respectarea dreptului de a fi protejat de situațiile de bullying în școală.

Analizez documente

Convenția cu privire la drepturile copilului

Art. 19

1. Statele părți vor lua toate măsurile legislative, administrative, sociale și educative corespunzătoare, în vederea protejării copilului împotriva oricăror forme de violență, vătămare sau abuz, fizic sau mental, de abandon sau neglijență, de rele tratamente sau de exploatare, inclusiv abuz sexual, în timpul cât se află în îngrijirea părinților sau a unuia dintre ei, a reprezentantului ori reprezentanților legali sau a oricărei persoane a căreia i-a fost încredințat.

2. Aceste măsuri de protecție vor cuprinde, după caz, proceduri eficiente pentru stabilirea de programe sociale care să asigure sprijinul necesar copilului și celor cărora le-a fost încredințat, precum și pentru instituirea altor forme de prevenire și pentru identificarea, denunțarea, acționarea în instanță, anchetarea, tratarea și urmărirea cazurilor de rele tratamente aplicate copilului, descrise mai sus, și, dacă este necesar, a procedurilor de implicare judiciară.

1. Identifică drepturile copilului, făcând referire la situații de bullying.
2. Identifică persoanele sau instituțiile responsabile de protejarea copilului față de violență.
3. Determină metodele de combatere a acestor situații conform documentului citat.
4. Dă exemple de aplicare a acestor prevederi.

Reflecție: descoperă-ți potențialul și saltul personal!

Competențe specifice	Descriptori manifestați	Comportamente care denotă manifestarea competențelor
1. Valorizarea demnității umane și a drepturilor omului	Susținerea ideii că drepturile specifice ale copiilor trebuie respectate și protejate de către toți membrii societății	
	Apărarea ideii că nimeni nu va fi supus torturii, unei pedepse sau unui tratament inuman sau degradant	
2. Valorizarea democrației, justiției, echității, egalității și a statului de drept	Susținerea ideii că școlile trebuie să îi învețe pe elevi despre democrație și cum să acționeze ca cetățeni activi	
	Susținerea ideii că alegerile democratice trebuie întotdeauna organizate în mod liber și corect	
	Susținerea ideii că legile echitabile și drepte trebuie întotdeauna respectate și urmate	
3. Responsabilitate	Acceptarea responsabilității pentru propriile acțiuni	
	Realizarea sarcinilor la timp și corect	
4. Toleranța ambiguității	Interacțiune eficientă cu alte persoane care au puncte de vedere diferite	
	Capacitatea de a suspenda temporar judecățile referitoare la alte persoane	
5. Abilități de învățare autonomă	Realizarea sarcinilor de învățare în mod independent	
	Disponibilitatea de a clarifica noile informații adresându-se persoanelor cunoscute atunci când e nevoie	
6. Abilități analitice și de gândire critică	Utilizarea argumentelor pentru a susține opiniile proprii	
	Capacitatea de a compara diferite idei cu referire la un subiect	
7. Abilități de ascultare și observare	Abilitatea de a asculta cu atenție diferite păreri	
	Abilitatea de a reține detalii cu privire la comportamentul altor persoane	
8. Empatie	Capacitatea de a explica motivul supărărilor cuiva	
	Încercarea de a-i înțelege mai bine pe cei din jur imaginându-și cum arată lucrurile din perspectiva proprie	
	Exprimarea compasiunii pentru persoanele care sunt tratate nedrept	
9. Abilități lingvistice, comunicative și plurilingve	Abilitatea de a interacționa eficient cu ceilalți prin comunicare clară	
	Utilizarea metodelor de comunicare non-verbale (gesturi, mimică) pentru a transmite sensul dorit	
10. Abilități de cooperare	Construirea relațiilor pozitive cu alte persoane dintr-un grup	
	Acționarea în concordanță cu deciziile și activitățile echipei	
11. Abilități de rezolvare a conflictelor	Abilitatea de a asculta părțile aflate în conflict pentru a identifica interese comune	
	Abilitatea de a identifica opțiuni de rezolvare a unui conflict	
12. Cunoștințe și înțelegere critică privind propria persoană	Abilitatea de a reflecta în mod critic asupra modalităților în care gândurile și emoțiile personale influențează propriul comportament	
	Abilitatea de a reflecta în mod critic asupra propriilor motivații, nevoi și scopuri	

• Numește comportamente care denotă manifestarea competențelor.

Metodologia de evaluare prin descriptorii la disciplina *Educație pentru societate*. <http://mecc.gov.md>

Unitatea III

Opinia fiecăruia contează

16. Drepturile la participare (exprimarea opiniei, accesul la informație, asociere)
17. Respect pentru opinia fiecăruia
18. Opinia argumentată din surse diferite
19. Deciziile clasei noastre
20. Forme de administrare a clasei/școlii
21. Regulamentul școlii despre alegerile în Consiliul elevilor
22. Organizarea alegerilor în clasă/școală
23. Votul tău contează

Tema 16

Drepturile la participare (exprimarea opinieii, accesul la informație, asociere)

Întrebarea lecției

- În ce mod ne exercităm dreptul la participare?

Dicționar

A participa – a acționa alături de altcineva (la realizarea unui lucru, a unei acțiuni).

Spirit civic – convingere și atitudine civică pro societate și comunitate; participare activă la viața comunității, implicare în luarea deciziilor și rezolvarea problemelor comunității.

Asociere – alăturare la un grup, la o acțiune comună.

ONG (organizație neguvernamentală) – asociere voluntară cu caracter nonprofit, constituită de către cetățeni – membri ai societății – prin asociere, pentru a se implica activ în soluționarea unor probleme importante și care își desfășoară activitatea independent de instituțiile guvernului.

Povestea lecției

120 de copii din Republica Moldova și din diasporă participă anul acesta la evenimentele programului DOR, cu genericul „Diasporă-Originii-Reveniri”, care se desfășoară în satul Molovata Nouă, raionul Dubăsari, în perioada 19-28 august.

La DOR 2019 participă copiii și adolescenții din Republica Moldova, Grecia, Portugalia, Italia, Marea Britanie, SUA, Canada, Irlanda, Franța, Georgia, Spania, Ucraina, Bulgaria, România, Norvegia, Cehia, Elveția, Turcia, Olanda și Serbia. Pe parcursul celor câteva zile petrecute la Pensiuina „La Popas” din satul Molovata Nouă, raionul Dubăsari, copiii vor fi antrenați în activități creative, sportive, artistice, lingvistice, de cunoaștere a istoriei și culturii, vizite culturale și întâlniri cu diverse personalități din țară.

DOR este o inițiativă a Guvernului Republicii Moldova și constă în organizarea anuală, în luna august, a unui program de vară atât pentru copiii din diasporă, cât și pentru cei din Republica Moldova. Programul are drept scop consolidarea legăturilor emoționale, culturale și de identitate ale tinerilor cu țara lor de origine. Prima ediție DOR a avut loc în 2013.

Știre din 22 august, 2019

Sursa: Cotidianul.md

Minutul de reflecție

Pentru o dezvoltare multilaterală și integră a personalității într-o societate sunt necesare respectarea drepturilor omului, dar și asumarea anumitor responsabilități vizavi de aceste drepturi.

- Citește termenii din dicționar și formulează câte un enunț cu fiecare.
- Identifică activitățile la care au participat copiii în „Programul DOR”. Exprimă-ți opinia despre această inițiativă.

Descoper cunoștințe necesare

Unicitatea și individualitatea fiecărei persoane implică poziția ei socială, rolul ei în societate și exercitarea drepturilor fundamentale.

Dreptul la participare prevede existența unei poziții sociale, civice și acțiunea persoanei în cadrul grupurilor sociale din care face parte (familie, clasă, școală, comunitate). Participarea la viața publică înseamnă preocuparea cetățenilor de problemele comunității și responsabilitatea manifestată prin implicarea în acțiuni, procese, decizii care influențează direct sau indirect viața comunității și viitorul fiecărei persoane.

Unicitatea persoanei presupune și diferite opinii, acestea fiind puncte de vedere care trebuie respectate, indiferent dacă suntem sau nu de acord cu ele. *Dreptul la opinie* este un drept fundamental. Opinia trebuie să fie exprimată politic și argumentat, respectându-se și opiniile altor persoane. Pe parcursul dezvoltării personale, acumulându-se cunoștințe și experiențe noi, opinia se poate schimba. *Convenția cu privire la drepturile copilului*, prin art. 12 alin. 1, garantează dreptul copilului de a-și exprima liber opinia asupra oricărei probleme care îl privește. În luarea deciziilor privind interesele și dezvoltarea copilului (alegerea cursurilor facultative, a cercurilor – sportive, artistice, tehnice etc.) este important să se țină cont de opinia acestuia.

Dreptul constituțional privind *accesul la informație* oferă cetățeanului posibilitatea de a căuta, de a primi și de a difuza orice informație oficială. Cele mai multe informații se găsesc în publicații (cărți, ziare, reviste) sau pe internet, în documente publicate de instituțiile de stat, documente inedite din arhive, știri difuzate de mass-media etc. Informațiile privind instituțiile publice sunt plasate pe site-urile oficiale. În cazul în care informațiile țin de chestiuni private sau specifice, ele pot fi obținute înaintând instituțiilor respective petiții în conformitate cu *Legea cu privire la petiționare*.

Sunt erudit! Am învățat!

Membrii comunității care participă la viața societății sub diverse forme și reacționează la politicile oficiale ale statului, fie acceptându-le, fie dezaprobandu-le, constituie societatea civilă. Membrii societății civile se asociază în grupuri, echipe, asociații, constituie organizații obștești sau neguvernamentale (ONG) și contribuie la rezolvarea problemelor din comunitate.

- Numește un ONG care activează în comunitatea ta/în țară.
- Explică scopul acestui ONG.

Joc didactic

Găsește o imagine care reflectă participarea unor persoane la viața comunității. Fragmentează-o după modelul unui puzzle. Propune colegilor din grup să reconstituie imaginea, asamblând câte un fragment și stabilind subiectul și personajele. Dezvoltă descrierea pe măsura reconstituirii întregii imagini.

Să medităm și să discutăm!

Familia ta a decis să vopsească pereții locuinței.

- Această decizie îi vizează pe toți membrii familiei?
- Decizia este una importantă? De ce?
- Trebuie să se țină cont și de opinia copiilor? De ce?
- În acest caz, de care drept la participare beneficiază copiii?

Învățăm să creăm în echipă!

- Veți avea nevoie de foi vatman, foi A4, carioci, pixuri, lipici.
- Împărțiți clasa în trei echipe.
- Fiecare echipă va elabora un poster care va exprima: dreptul la opinie (echipa I), accesul la informație (echipa a II-a), dreptul de asociere (echipa a III-a).

- Plasați posterele în holul școlii.

Compar opiniile

Întrebare. Unde vei găsi informația despre o problemă care te frământă?

Opinia autorului. În funcție de natura problemei (ecologică, socială, economică, civică etc.), informația poate fi găsită în cărți și periodice (din biblioteca familiei, clasei, școlii), în mass-media, pe internet, prin interogarea sau discuția cu martorii oculari, prin observație directă, la expoziții, în filme documentare etc.

Opinia ta – expune-o în 2–3 propoziții.

Compară opinia ta cu cea a autorului. Dacă nu ești de acord cu anumite lucruri, discută despre aceasta cu colegii; argumentează.

Învăț să valorific tehnologiile

- Găsește pe internet exemple de beneficiere de dreptul la participare și rezultatele obținute. Discută despre acestea cu colegii.

Aplic cunoștințele noi

Învăț să rezolv probleme de viață

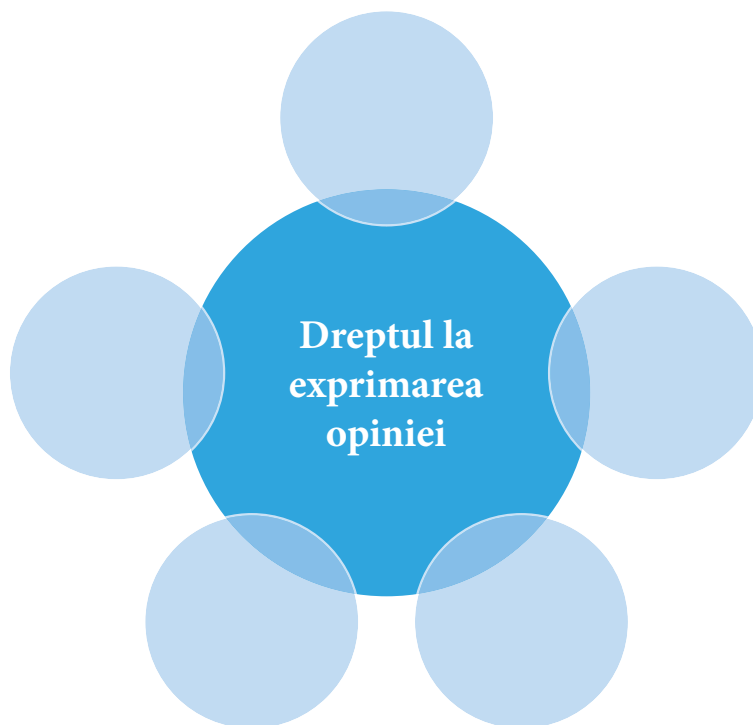
Situație. Identifică în comunitate o problemă care, în opinia ta, necesită rezolvare și implicare din partea membrilor societății (de exemplu, menținerea curățeniei în școală/localitate).

Rolul asumat. Persoana care va sesiza colegii/comunitatea privind problema identificată și îi va convinge să se asocieze într-o echipă pentru a participa la rezolvarea ei.

Algoritmul aproximativ al desfășurării acțiunilor.

- Te vei adresa colegilor, informându-i.
- Argumentează de ce este necesar să fie rezolvată problema.
- Formați o echipă și elaborați un plan de acțiuni pentru soluționarea problemei.
- Începe îndeplinirea planului, anunțând părinții și profesorul.

Conștientizez!

- Completează cu exemple.

Tema 17

Respect pentru opinia fiecăruia

Povestea lecției

Trecu timpul și împărăteasa născu o fetiță albă ca zăpada, cu gura roșie ca sângele și cu păr negru ca abanosul. Și-i dădură numele de Albă-ca-Zăpada... După ce o aduse însă pe lume, împărăteasa muri.

Cum trecu anul, împăratul își luă altă soție. Femeia asta era foarte frumoasă, dar nespuse de trufașă și mândră și n-ar fi îngăduit nici în ruptul capului s-o întrecă alta în frumusețe. Avea o oglindă fermecată și ori de câte ori se privea într-însa nu uita s-o întrebe:

– Oglinjoară, oglinjoară, cine e cea mai frumoasă din țară?

Și oglinda-i răspundea:

– Măria Ta, ești cea mai frumoasă din întreaga țară!

Împărăteasa zâmbea fericită, fiindcă știa că oglinda grăiește numai adevărul.

Vezi însă că Albă-ca-Zăpada creștea și se făcea pe zi ce trecea tot mai frumoasă; și când împlini șapte ani, era o minunăție de fată, frumoasă ca lumina zilei. Și frumusețea împărătesei începu a păli înaintea ei.

Și într-o bună zi, când împărăteasa întrebă oglinda: „Oglinjoară, oglinjoară, cine e cea mai frumoasă din țară?”, oglinda-i răspunse:

– Frumoasă ești, crăiasă, ca ziua luminoasă, dar Albă-ca-Zăpada e mult, mult mai frumoasă!

La auzul acestor vorbe, împărăteasa se înspăimântă grozav și, de pizmă și ciudă, odată se îngălbeni și se înverzi, de ziceai că-i moartea.

Frații Grim, *Albă-ca-Zăpada și cei șapte pitici*

Minutul de reflecție

Fiecare om are dreptul să-și exprime opinia, iar aceasta să fie respectată în luarea deciziilor care se referă la propria persoană. Este deosebit de important ca exprimarea opiniei să nu încalce într-un oarecare mod drepturile altor persoane (să jignească sau să exprime necesitatea îngerării unor drepturi etc.), de aceea este necesar să fim toleranți cu persoanele care ne înconjoară. Respectul și comunicarea politicoasă conduc la relații armonioase cu cei din jur.

Întrebarea lecției

- De ce trebuie să respect opinii-le altor persoane?

Dicționar

Majoritate – partea sau numărul cel mai mare dintr-o colectivitate.

Minoritate – partea (cel) mai puțin numeroasă, numărul (cel) mai mic de ființe sau de lucruri dintr-o colectivitate.

Toleranță – atitudine îngăduitoare; îngăduință, indulgență; comportament sau o stare interioară prin care se admite ca alții să aibă diferite principii religioase, etice, politice.

- Citește termenii din dicționar și formulează câte un enunț cu fiecare.
- Identifică în fragmentul de poveste câteva opinii. Numește personajele. Exprimă-ți părerea despre dreptul lor la opinie.

Joc „Unde mergem?”

Elevii formează un cerc și răspund la întrebarea: *Unde mergem cu clasa în vacanță?*

1. În excursie
2. La cinema
3. În muzee
4. Rămânem acasă
5. Alte variante

Conform răspunsurilor, se vor grupa în echipe și își vor argumenta alegerea. Dacă argumentele vor fi convingătoare, atunci unii elevi pot să-și modifice opinia. Alegeți varianta finală.

- Care echipă este cea mai numeroasă?
- Ce variantă a fost aleasă? Cum s-a ajuns la decizia finală?
- A fost importantă opinia fiecărui elev? De ce?

În agenda mea

Pe parcursul evoluției personale (școală, liceu, universitate, serviciu) te vei întâlni cu diferiți oameni (de diverse profesii, etnii, educație, cu stiluri de comunicare diferite), ceea ce înseamnă că fiecare va avea o opinie proprie, iar discuțiile în contradictoriu sunt aproape inevitabile.

Dacă nu ești de acord cu cineva, atunci când vrei să îți spui părerea legată de un anumit subiect, este bine să fii respectuos, calm, să-ți exprimi punctul de vedere argumentat, convingător, clar, coerent. La fel de important este să ascuți opinia și argumentele celorlalți, iar dacă alte opinii sunt mai argumentate, nu este o rușine să îți schimbi părerea spre binele tuturor.

Descopăr cunoștințe necesare

A exprima o opinie înseamnă a formula ceea ce gândești și ceea ce simți cu referire la un eveniment sau fenomen, la un obiect, o persoană, deci opinia este o părere a cuiva despre ceva. Fiecare om are dreptul să-și exprime opinia, iar aceasta să fie respectată în luarea deciziilor care se referă la propria persoană. Deoarece fiecare persoană este unică în felul ei și diferită de ceilalți, există și diferite opinii.

Dreptul la exprimarea opiniei implică și anumite responsabilități: acceptarea și respectarea altor opinii, respectarea regulilor de comportament, comunicare politicoasă și eficientă. Exprimarea opiniei nu trebuie să încalce într-un oarecare mod drepturile altor persoane (prin jignire, calomnie sau îngrădirea unor drepturi etc.), de aceea este necesar să fim toleranți față de opiniile altor persoane care ne înconjoară, chiar dacă nu suntem de acord. Toleranța permite existența unei pluralități de poziții și de opinii în toate domeniile și conviețuirea în pace și înțelegere.

Consultarea opiniei fiecărui membru este necesară atunci când se dorește o schimbare sau adoptarea unei decizii în familie, comunitate, în clasă sau școală etc. În luarea deciziilor se ține cont de voința majorității. În cazul când cineva are o opinie împărtășită de mai puțini, din rândul minorității, va trebui să se conformeze cu poziția majorității, deoarece este important ca într-o societate normele democratice să fie respectate. În același timp, persoanele care exprimă o opinie diferită de a majorității nu trebuie să fie discriminate.

Gândirea liberă și respectul față de opiniile altor persoane ne oferă posibilitatea de a fi liberi și creativi, de a găsi soluții pentru toate problemele cu care se confruntă societatea. Respectul față de alte opinii impune și respectarea propriei opinii din partea altor persoane.

Aplic cunoștințele noi

Conștientizez!

O petiție este o expunere scrisă pe care o adresează o persoană sau un grup de persoane unei instituții, unei organizații, unei autorități, în care se formulează o cerere, o revendicare, o părere, o sesizare etc., fiind o modalitate de a obține susținerea publicului larg, pentru a atrage atenția autorităților în cazul unei probleme. Orice cetățean are dreptul și poate adresa o petiție.

Pașii de înaintare a unei petiții:

1. Scrierea petiției. Petiția se scrie și se semnează personal. Se menționează obligatoriu numele și prenumele, adresa, un număr de telefon. Este foarte important să te documentezi despre:

- ceea ce ți-ai propus, pentru că s-ar putea să informezi/să ceri ceva ce există deja, dar nu este pus în aplicare;
- cum au acționat alte persoane și instituții pentru a rezolva această problemă;
- dacă au mai existat astfel de acțiuni până acum și ce i-a împiedicat pe factorii de decizie să acționeze.

2. Promovarea petiției. O petiție cu multe semnături este mai convingătoare. Pentru a obține rezultate, problema poate fi mediatizată și este bine ca printre semnatari să fie personalități care au o imagine pozitivă.

3. Depunerea petiției se poate face în mai multe moduri:

- direct la sediul instituției;
- transmiterea prin poștă;
- transmiterea prin e-mail/fax;
- postarea online;
- sesizarea telefonică la numerele speciale, precum *Linia fierbinte*.

La depunerea petiției petiționarul va primi un bon care conține un număr de înregistrare, data depunerii, semnătura persoanei oficiale care a recepționat petiția și numere de telefon de contact.

4. Primirea răspunsului. Solicitantul poate urmări evoluția solicitării sale telefonic sau online. Termenul legal pentru răspuns este 30 de zile.

Redactarea petiției:

1) Petiția trebuie formulată scurt, cel mult o jumătate de pagină.

2) În introducere se menționează destinatarul petiției. Pentru aceasta se identifică autoritatea responsabilă de domeniul respectiv. Destinatarul trebuie să fie o persoană și nu un grup sau o instituție (de exemplu, te adresezi primarului și nu „orașului” sau „comunei/satului”). Un titlu din cuvinte simple va atrage atenția și va transmite pe scurt ideea principală a petiției. De exemplu: „Râul e în pericol!” sau „Domnule primar Ionescu, opriți poluarea râului!”

3) Textul petiției include o descriere a problemei, precum și cerințele concrete prin care se poate rezolva problema depistată. Argumentele trebuie să convingă oamenii să semneze și destinatarul petiției să acționeze. Se va accentua obiectivul, care trebuie să fie realist, menționându-se de ce acum e important și de ce e urgent. Se vor elimina toate informațiile lipsite de importanță.

Se pot anexa imagini, care vor arăta amploarea problemei, și alte documente.

4) Încheierea conține formule de politețe, urmate de semnături.

- **Elaborează o petiție cu referire la o problemă din comunitate.**

Învăț să creez în echipă

- Realizați colajul *Opinia fiecăruia contează*.

Lucrez cu documente

MODEL DE PETIȚIE

Primăria comunei ...

Adresa ...

Stimate domnule/Stimată doamnă primar al localității ...!

Râul Răut e în pericol!

Prin această petiție îmi exprim îngrijorarea cu privire la ...

Solicit instituției dumneavoastră să ia măsuri pentru remedierea imediată a situației expuse. Astfel, prezentul petiționar solicită următoarele ...

Atașez petiției imagini foto realizate în comuna ... la data de ...

Cu stimă (*nume, prenume*)

Date de contact: (*adresa/telefon/e-mail*)

Domnului/Doamnei primar al comunei ... (*nume, prenume*)

Tema 18

Opinia argumentată din surse diferite

Întrebarea lecției

- De ce trebuie să fiu informat?

Dicționar

Informație – 1. comunicare, veste, știre care pune pe cineva la curent cu o situație; 2. lămurire asupra unei persoane sau asupra unui lucru; totalitate a materialului de informare și de documentare; izvoare, surse.

Sursă de informație – loc de apariție sau de existență a informației.

Argument – raționament, dovadă adusă în sprijinul unei afirmații.

Minutul de reflecție

Sursele din care ne informăm deseori conțin, intenționat sau din greșeală, informații eronate, ceea ce poate duce la formarea unor atitudini și opinii greșite despre anumite lucruri, procese, oameni etc. De aceea o soluție optimă este verificarea informației și informarea din mai multe surse.

Povestea lecției

A fost odată un elefant foarte curios. Într-o zi s-a trezit cu o nouă întrebare: „Ce mănâncă crocodilul seara?”

Așa că a plecat prin pădure să întrebe animalele și s-a întâlnit cu un ursuleț pe care îl întreabă:

– Ursulețule, ce mănâncă crocodilul seara?

– Nu știu, a răspuns ursulețul, dar du-te la lac și vei afla.

Și a plecat mai departe elefantul să caute lacul. Pe drum s-a întâlnit cu o broscuță:

– Broscuțo, ce mănâncă crocodilul seara?

– Nu știu, a răspuns broscuța, dar du-te la lac și vei afla.

În apropiere de lac, elefantul s-a întâlnit cu șarpele boa:

– Șarpe, ce mănâncă crocodilul seara?

– Nu știu, a răspuns șarpele, dar uite lacul e aici, sunt sigur că vei afla răspunsul.

Tocmai atunci ieșea din apă crocodilul. Elefantul s-a apropiat de el, dar nu știa că vorbește chiar cu crocodilul:

– Scuză-mă, te rog, știi cumva ce mănâncă crocodilul seara?

Crocodilul șiret îi spune:

– Vino mai aproape să-ți spun la ureche, să nu ne audă nimeni.

Elefantul s-a apropiat și crocodilul haț! l-a apucat de nas, că pe vremea aia elefantul avea un nas ca toate nasurile, mic.

Și cum se chinuia bietul elefant să scape din gura crocodilului, a venit repede-repede șarpele boa și a început să-l tragă pe elefant de coadă. Și atâta a tras crocodilul de nas și șarpele boa de coadă, că până la urmă șarpele a reușit să-l salveze pe elefant, dar nasul i se întinsese atât de tare, că aproape îi atârna pe jos. Și uite așa, de atunci are elefantul trompă.

Elefântelul curios

- Citește termenii din dicționar și formulează câte un enunț cu fiecare.
- Citește povestea. Exprimă-ți opinia dacă este adevărat sau fals că elefantul are trompă deoarece crocodilul l-a tras de nas. Ce a greșit elefantul?

Descopăr cunoștințe necesare

Dreptul la informare este fundamental. În baza acestuia, prin accesul la informație, oamenii se pot dezvolta, deoarece este strâns legat de libertatea de exprimare.

În prezent, sursele de informații sunt foarte diverse: literatură de diferite tipuri, ziare, reviste, portaluri de știri, diverse site-uri și bloguri, posturi de radio și TV etc. Pentru formarea unei opinii corecte despre anumite lucruri, evenimente etc. este necesar a te informa din mai multe surse credibile și care pot fi verificate.

Dacă informațiile pe care le căutăm sunt de ordin științific, atunci și sursele de informare trebuie să fie științifice: cărți, enciclopedii, articole ale unor cercetători notorii, ediții recomandate sau publicate de instituții de cercetare, universități, edituri științifice, reviste științifice, portaluri online etc. Când informațiile sunt de

alt ordin – opinii ale unor persoane, declarații, decizii politice etc. – este corect a te informa din prima sursă, de la emițătorul informației. Dacă nu este posibil acest lucru, atunci informația respectivă trebuie verificată și în alte surse (cel puțin trei), altfel există riscul să îți formezi o opinie greșită, să iei decizii incorecte.

Obținerea informației din mai multe surse, prin lectură atentă dacă este în scris, audiere și vizionare atunci când există informații audio, video sau imagini, asigură o înțelegere corectă și formarea unei opinii adecvate.

În Republica Moldova, dreptul de a avea acces la orice informație de interes public nu poate fi îngrădit, fiind garantat de Constituție.

Să medităm, să discutăm!

În fiecare an, la 27 aprilie, este marcată Ziua Drapelului de Stat al Republicii Moldova.

Pentru acest eveniment pregătești o comunicare, în care veți expune istoricul apariției drapelului; imaginea drapelului; simbolistica drapelului; arborarea la datele oficiale, sărbători naționale etc.

- **Argumentează necesitatea surselor de informare la acest subiect. Formulează concluzii despre importanța fiecărei surse.**

Sunt erudit! Am învățat!

Un om informat nu acceptă părerile celorlalți fără a le trece printr-o analiză și documentare din mai multe surse sau prin propriile cunoștințe și experiențe formate în urma unei perioade de studiu.

Un om informat nu își formează prejudecăți doar pentru a fi acceptat de anumite grupuri sau de societate. Un om informat va susține părerile celorlalți numai dacă este de acord cu acestea.

A fi informat înseamnă să-ți poți argumenta logic opiniile.

- **Completează aceste afirmații despre ce înseamnă să fii informat.**
- **Exclue unele afirmații dacă nu ești de acord cu ele.**

Articolul 34.

Dreptul la informație

(1) Dreptul persoanei de a avea acces la orice informație de interes public nu poate fi îngrădit.

(2) Autoritățile publice, potrivit competențelor ce le revin, sunt obligate să asigure informarea corectă a cetățenilor asupra treburilor publice și asupra problemelor de interes personal.

(3) Dreptul la informație nu trebuie să prejudicieze măsurile de protecție a cetățenilor sau siguranța națională.

(4) Mijloacele de informare publică, de stat sau private, sunt obligate să asigure informarea corectă a opiniei publice.

(5) Mijloacele de informare publică nu sunt supuse cenzurii.

Constituția Republicii Moldova

- Identifică dreptul prevăzut de art. 34 din Constituție.
- Care sunt obligațiile autorităților de stat și ale mijloacelor de informare publică cu referire la acest drept?
- Expune-ți opinia cu referire la informarea corectă în Republica Moldova.

Învăț să valorific tehnologiile

- Identifică o știre prezentată de cel puțin trei surse.
- Compară modul de prezentare a acesteia în fiecare sursă.
- Emite o concluzie.

Mă inspir din artă

Portret de familie,
Henri Matisse

1. Studiază tabloul. Exprimă-ți opinia despre personaje.
2. Documentează-te mai detaliat despre această creație a pictorului Henri Matisse, consultând mai multe surse: albume de artă, enciclopedii, internet. Prezintă o scurtă informație despre tablou și pictor.
3. Compară opinia ta inițială despre tablou cu cea finală.
4. Formulează o concluzie privind importanța informării din mai multe surse.

Învăț să rezolv probleme de viață

Situație. Presa a difuzat informația *Râul Nistru e în pericol!*. Nu ești sigur dacă informația este adevărată sau falsă.

Rolul asumat. Persoana care se informează din mai multe surse și concluzionează corect.

Algoritmul aproximativ al desfășurării acțiunilor. Identifică informația care necesită verificare; formulează întrebări la care vei răspunde pe parcursul verificării; caută răspunsuri în sursele disponibile (cărți, ziare și reviste, site-uri ale instituțiilor media, publice etc.); consultă persoane competente; scrie o concluzie la care ai ajuns; enumeră argumentele care confirmă concluzia; numește metodele folosite pentru a verifica informația și acțiunile pe care le-ai întreprins.

Învăț să creez în echipă!

- Formați patru echipe. Împreună cu colegii trebuie să argumentați opinia că localitatea voastră este purtătoarea unor tradiții naționale.
- Identificați câteva tradiții. Consultați opinia profesorilor, a părinților, a vecinilor etc. Fiecare răspunde individual.
- Prezentați în grup rezultatul.
- Prezentați în fața clasei un răspuns argumentat.

Tema 19

Deciziile clasei noastre

Povestea lecției

Trăiau odată trei purceluși: Nif-Nif, Nuf-Nuf și Naf-Naf... Se apropiase toamna.

– E vremea să ne construim o căsuță, spuse într-o zi Naf-Naf...

– Mai avem destul timp până la iarnă, spuse Nif-Nif, mezinul, în timp ce făcea o tumbă.

– Când va sosi vremea, am să-mi construiesc singur o căsuță, se laudă și Nuf-Nuf.

– Cum vreți, le răspunse Naf-Naf. Eu unul n-am de gând să aștept ninsoarea ca să mă apuc de lucru.

Și plecă... Nif-Nif era un mare leneș. Așa că se gândi că ar fi mult mai simplu dacă și-ar ridica o căsuță din paie. Fără să aibă vreun plan ori să ceară sfatul cuiva, se apucă de treabă. Spre seară coliba lui era gata! Nu prea departe, fratele lui, Nuf-Nuf își construia și el o căsuță asemănătoare. Numai că a lui era din nuiele. Bătu pari în pământ, în jurul lor împleti nuiele, pe acoperiș așternu ramuri și gata. Hocus-pocus! Căsuța lui fu gata cât ai bate din palme!...

Naf-Naf își construia o casă din piatră și cărămidă, cu ferestre, obloane și uși din lemn gros de stejar...

Serghei Mihailov, *Cei trei purceluși*

Dicționar

Decizie – hotărâre luată în urma examinării unei probleme, a unei situații etc., soluție adoptată (dintre mai multe posibile); rezoluție.

Compromis – înțelegere, acord bazat pe cedări reciproce.

Consens – înțelegere, acord, identitate de păreri.

Întrebarea lecției

- Cum se iau decizii comune?

Minutul de reflecție

Clasa în care înveți este o echipă după modelul celor care lucrează la întreprinderi, instituții etc., dar care are obiective specifice vârstei membrilor ei. La adoptarea deciziilor privind organizarea clasei, regulile de comportament în clasă, rezolvarea unor probleme etc., pentru găsirea soluțiilor optime este importantă participarea tuturor elevilor. Este necesar ca luarea deciziei să aibă loc democratic, prin utilizarea unor metode transparente.

- Citește termenii din dicționar și formulează câte un enunț cu fiecare.
- Identifică în fragmentul de poveste câteva opinii. Numește personajele. Exprimă-ți opinia despre modul de luare a deciziilor.

Metode de luare a deciziilor:

1. discuție deschisă;
2. jocul de rol;
3. discuție în grup.

Etapele discuției în grup:

- I. formularea problemei;
- II. lansarea ideilor;
- III. discutarea soluțiilor; analiza consecințelor;
- IV. luarea deciziei;
- V. elaborarea programului și planului de acțiuni.

Moduri de luare a deciziilor în grup (după Edgar Schein):

- decizie luată prin lipsa răspunsului;
- decizie luată prin autoritate formală sau auto-autorizare;
- decizie luată de minoritate;
- decizie luată de majoritate – decizie luată în urma votului;
- decizie prin compromis;
- decizie luată prin consens;
- decizie luată în unanimitate.

Joc

Fiecare elev notează pe un bilețel o problemă a clasei care necesită soluție. Introduceți bilețelele într-un bol. Extrageți câte unul.

La fiecare extragere exersați câte un **mod de luare a deciziilor în grup**, după Edgar Schein.

Descopăr cunoștințe necesare

Clasa în care îți desfășori activitatea este numită și grup școlar. Relațiile care au loc în acest grup determină activitatea și locul fiecărui elev. Deseori, în clasă este nevoie să se ia unele decizii: cine va fi șeful clasei, cine va reprezenta clasa în Consiliul elevilor școlii, care sunt regulile de comportament în clasă, unde să mergeți în excursie, ce scenarii sau numere artistice să prezentați cu ocazia unor evenimente sau sărbători etc.

La adoptarea deciziilor, pentru găsirea soluțiilor optime, este necesară participarea tuturor elevilor. Este important ca luarea deciziei să aibă loc democratic, prin utilizarea unor metode transparente. Sunt mai multe tehnici de luare a deciziilor în grup:

Brainstorming

Liderul expune o problemă sau o întrebare și precizează regulile, apoi grupul lansează idei, care sunt notate pe un suport la vedere

Ajută la generarea de idei creative.

Metoda 6-3-5 (6 experți, 3 soluții generate în 5 minute)

Fiecare participant notează pe o foaie trei soluții, în timp de cinci minute. Apoi, se face schimb de foi și se propun alte trei soluții.

Apar mai multe soluții pentru o problemă

Tehnica grupului nominal

Timp de 5–10 minute, fiecare elev notează ideile pe foi lipite pe tablă. Se votează sau se face un clasament al ideilor, în mod secret. Se discută rezultatele și se lansează mai multe idei. Se continuă până se ajunge la o decizie satisfăcătoare.

Utilizată pentru identificarea problemelor sau pentru evaluarea alternativelor.

Calitatea deciziei depinde de înțelegerea scopului, concentrarea echipei, încredere, disponibilitatea resurselor, planificarea timpului, caracterul realizabil al acțiunii.

Aplic cunoștințele noi

Învăț să rezolv probleme de viață

Situație. Trebuie să stabiliți *Regulile de comportare în clasă*.

Rolul asumat. Persoana care participă la luarea deciziei în comun cu colegii de clasă.

Algoritmul aproximativ al desfășurării acțiunilor.

- Selectați o tehnică de luare a deciziei: brainstorming, metoda 6-3-5, tehnica grupului nominal. Argumentați necesitatea acestei tehnici.
- Compară opinia ta cu opiniile colegilor. Sunt la fel sau diferite?
- Aplicați tehnica găsirii soluției.
- Găsiți soluția și luați decizia la nivelul clasei.
- Stabiliți regulile de comportare în clasă. Înscrieți-le pe o foaie și plasați-le pe perete.
- Exprimă-ți opinia privind eficacitatea tehnicii de luare a deciziei.

Învăț să iau decizii în echipă!

- Clasa se împarte în patru echipe.
- Fiecare echipă elaborează o schemă care ar reflecta procesul de luare a deciziei în clasă.
- Schema se prezintă întregii clase.
- Prin votare, selectați o schemă valabilă pentru toată clasa sau adaptează una ținând cont de opțiunile tuturor.

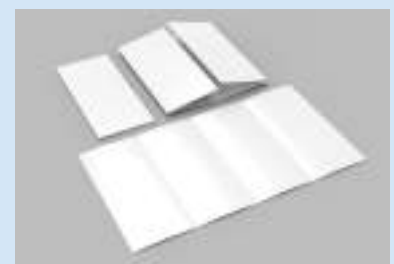
- Utilizează alte scheme sau adaptează-o pe aceasta la necesitățile tale.

Analizăm! Ne implicăm!

- Analizează, utilizând metoda SWOT, *Decizia luată de minoritate*.

Creăm în echipă!

- Elaborați pliantul: *ABC-ul comportamentului civilizat al elevilor clasei a V-a*.

Aveți nevoie de: foaie, carioci, pixuri, hârtie colorată, imagini decupate din reviste etc.

(Pliant – o foaie de hârtie în-doită de mai multe ori, conținând informații scrise, imagini etc.).

Învăț să valorific tehnologiile

- Găsește și propune și alte tehnici de luare a deciziilor.

Tema 20

Forme de dirijare a clasei/școlii

Întrebarea lecției

- De ce sunt necesare organe de autoconducere a școlii și a clasei?

Dicționar

Comunitate – grup de oameni cu interese, credințe sau norme de viață comune; totalitatea locuitorilor unei localități, ai unei țări etc.

Consiliul elevilor – colectiv de elevi organizat, cu sarcini de conducere, de administrare a activității elevilor clasei, școlii, din raion sau din țară.

Organigramă – redactare schematică a organizării, subordonării și legăturilor din cadrul unei instituții.

Povestea lecției

Ion, elev în clasa a cincea, mergând spre școală a mai zăbovit pe drum, alergând după niște pisici roșcate care i-au părut extrem de amuzante, apoi privind vitrina cu jucării a unui magazin. Timpul a trecut prea repede, astfel, Ion a ajuns la școală cu întârziere de un sfert de oră. La intrarea în școală, elevul de serviciu, dintr-o clasă superioară, i-a arătat cu degetul la punctul 12 din Regulamentul școlii aprobat de Consiliul elevilor, care prevede: „Elevul care întârzie la lecții trebuie să scrie o explicație”. Era de la sine înțeles că trebuia să numească și cauzele, și aici și-a amintit de pisici și vitrina cu jucării, pe care nu le putea menționa în explicație: avea să râdă întreaga clasă la auzul acestor motive „serioase”. S-a simțit rușinat de cele întâmplate și de faptul că urma să-i explice și tatălui, căruia i-a promis că va fi ordonat pentru a avea o bicicletă de Crăciun. De aceea a scris că-i pare rău și că n-o să se mai întâmple așa ceva.

Minutul de reflecție

Consiliile elevilor constituite în instituțiile de învățământ din Republica Moldova au funcția de autoorganizare și de implicare în viața comunității școlare. Exercițiul electoral de constituire a consiliilor, procedurile de dezbateri și luare a deciziilor sunt experiențe importante și utile pentru viitor. Prin implicarea consiliilor elevilor și antrenarea elevilor sunt găsite soluții eficiente pentru numeroase probleme.

- Citește termenii din dicționar și formulează câte un enunț cu fiecare.
- Citește povestea. Formulează o concluzie privind importanța *Consiliului elevilor*. Crezi că l-a ajutat pe Ion să-și înțeleagă greșeala?

Descoper cunoștințe necesare

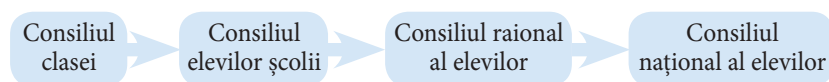
Școala este locul unde elevii și profesorii își petrec cea mai mare parte a timpului pe parcursul anului școlar, fiind o microcomunitate bazată pe anumite idei și valori, care se conduce de anumite regulamente și proceduri și are o anumită formă de funcționare. În instituțiile preuniversitare din Republica Moldova funcționează următoarele organe de conducere: consiliul de administrație (cu rol de decizie în domeniul administrativ și financiar) și consiliul profesoral în frunte cu directorul instituției (cu rol de decizie în domeniul educațional).

În instituții mai funcționează și organe consultative: *Consiliul dirigenților*; *Comisia multidisciplinară intrașcolară pentru protecția copilului în situație de risc*; alte comisii, conform necesităților instituției; *Consiliul elevilor* și *Consiliul părinților*.

CONȘILIUL ELEVILOR

Pentru o participare mai eficientă, elevii se organizează constituind organe de autoconducere. În școlile din Republica Moldova, cea mai răspândită structură de participare a elevilor este consiliul elevilor, la diferite niveluri.

Fiecare clasă de elevi își alege un *consiliu* alcătuit din câteva persoane, fiecare având anumite responsabilități: președintele (șeful clasei), locțiitorul șefului, responsabilul de ordine și disciplină, de păstrarea manualelor, de gazeta de perete a clasei etc. – aprobate de *Adunarea generală a clasei*.

Consiliul elevilor școlii este alcătuit din delegații ale fiecărei clase. Un reprezentant al elevilor, delegat de *Consiliul elevilor din instituție*, face parte din consiliul de administrație al școlii (art. 49 al. 1 din *Codul educației*). La nivel național, elevii sunt reprezentați de *Consiliul național al elevilor* (CNE) de pe lângă Ministerul Educației, Culturii și Cercetării. Printre ultimele realizări ale CNE se numără redactarea raportului privind existența și funcționarea acestuia în Republica Moldova și sondajul cu referire la disciplinele opționale în instituțiile din țară.

Consiliul elevilor reprezintă un factor important al democratizării școlii și al relațiilor profesor–elev, prin intermediul căruia elevii își pot expune punctele de vedere, pot elabora și înainta propuneri pentru îmbunătățirea calității vieții școlare.

Să medităm, să discutăm

În Republica Moldova, cadrul legal existent oferă părinților modalități de implicare în viața școlii prin intermediul cadrului instituțional (adunări ale părinților la nivel de clasă și de școală; comitete de părinți la nivel de clasă; consilii ale părinților la nivel de instituție de învățământ; reprezentanți ai părinților în consiliile de administrație a școlilor).

- Ce părere ai despre implicarea părinților în viața școlii, dar și a comunității?
- Care este aportul Consiliului părinților?
- Discută cu părinții despre necesitatea participării lor la activitatea consiliilor.

Instrucțiune privind constituirea și funcționarea Consiliului elevilor

2. Scopul consiliului este de a acționa ca un organ reprezentativ al elevilor în chestiuni importante pentru viața lor școlară, în strânsă legătură cu echipa managerială, profesori și părinți.

Obiectivele Consiliului elevilor:

- să ofere elevilor un mod organizat, reprezentativ și instituționalizat de comunicare între elevi, echipa managerială și organul de conducere;
- să contribuie la organizarea activităților școlare și extrașcolare bazate pe nevoile și interesele copiilor și tinerilor;
- să îmbunătățească înțelegerea și cooperarea între elevi, cadre didactice, echipa managerială și organul de conducere;
- să prezinte un sondaj al stării de spirit a mediului școlar pentru echipa managerială și organul de conducere;
- să faciliteze schimbări în ambianța școlii și în relațiile cu comunitatea. (*mecc.gov.md*)

- Numește un obiectiv pe care îl consideri mai important. Argumentează.
- Crezi că experiența participării la activitatea Consiliului elevilor este importantă pentru elevi?

Învăț să valorific tehnologiile

- Găsește regulamente de funcționare a consiliilor elevilor claselor, școlilor din alte localități, țări. Observă modul de organizare al acestora și compară-l cu cel din școala ta.

Aplic cunoștințele noi

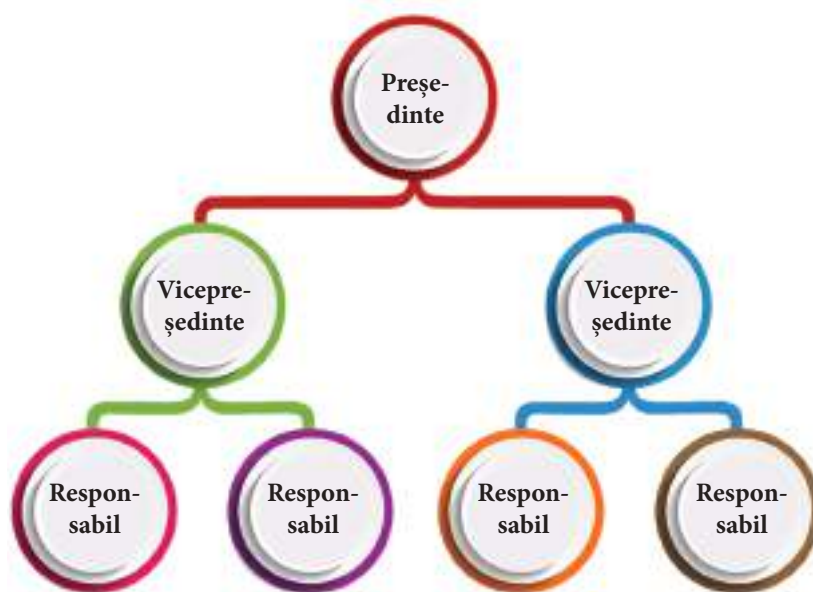
Învăț să analizez critic

- Utilizând metoda SWOT, analizează activitatea Consiliului clasei.
- Completează punctele tari și punctele slabe ale Consiliului clasei, oportunitățile și amenințările (care pot împiedica succesul).
- Formulează o concluzie argumentată.

Învățăm să luăm decizii în echipă!

- Discută cu colegii despre organigrama Consiliului clasei.
- Propune funcții și responsabilități pe care trebuie să le includă acesta. Votați propunerile.
- Schițați proiectul organigramei.
- Discutați despre forma reprezentării grafice.
- Propuneți o reprezentare grafică pe o coală de hârtie. Expuneți organigrama în clasă.

Învăț să valorific tehnologiile

- Găsește regulamente de funcționare a consiliilor elevilor claselor, școlilor din alte localități, țări. Observă modul de organizare al acestora și compară-l cu cel din școala ta.

Creăm în echipă! Ne implicăm!

- Aveți nevoie de: foaie vatman, carioci, pixuri.
- Formați trei echipe.
- Elaborați câte un poster: *Repartizarea responsabilităților în clasă.*
- Expuneți posterele în hol.

Tema 21

Regulamentul școlii cu privire la alegerile în Consiliul elevilor

Povestea lecției

La școala din Țara Piticilor era mereu o gălăgie insuportabilă: toți elevii vorbeau fără să se asculte reciproc; școlarii le plăcea să se joace mai mult decât să învețe; cărțile aveau pagini rupte și erau murdare de magiun, astfel încât nu se vedeau pe alocuri literele; unii, după absolvirea școlii, nu prea știau să scrie și să citească, deoarece mai mult s-au distrat decât au învățat.

Înțelegând că pentru dezvoltarea țării sunt necesari oameni cu carte, s-a organizat adunarea generală a școlarii, care au discutat problemele școlii și au concluzionat că nu mai pot continua așa. Decizia cea mai importantă a fost să constituie un consiliu al elevilor. În afară de președinte, acel consiliu avea un bibliotecar responsabil de verificarea manualelor, un elev responsabil de ordinea și liniștea în școală, un alt elev responsabil de verificarea uniformei și lustruitul papucilor.

Într-o săptămână, școala din Țara Piticilor era de nerecunoscut: toți elevii purtau uniforme, la lecții era liniște, școlarii învățau să scrie, să citească și multe alte chestiuni; toți aveau papucii curați.

Directorul era foarte mândru de școala sa.

Minutul de reflecție

Consiliul elevilor școlii și Consiliul clasei trebuie să fie alese în conformitate cu un regulament aprobat și dinainte cunoscut, astfel fiind respectate drepturile de a participa, de a alege și de a fi ales. Consiliul elevilor reprezintă elevii școlii și trebuie să acționeze în folosul comunității școlare.

- Citește termenii din dicționar și formulează câte un enunț cu fiecare.
- Citește povestea. Ce i-a făcut pe elevi să fie mai disciplinați? Ce rol a jucat Consiliul elevilor pitici?

Întrebarea lecției

- Cum se constituie corect Consiliul elevilor?

Dicționar

Alegere – desemnarea prin vot a membrilor organelor reprezentative ale statului, ale unor organizații etc. Alegerile directe sau scrutinul direct este un sistem electoral în care alegătorii votează un candidat sau un partid.

Regulament – totalitatea instrucțiunilor, normelor și regulilor care stabilesc și asigură ordinea și bunul mers al unei organizații, al unei instituții, al unei întreprinderi etc.

Joc „Un candidat trebuie să fie...”

Elevii formează un cerc; pe rând, se pronunță asupra calităților pe care trebuie să le aibă un membru al Consiliului clasei/școlii. Ceilalți elevi trebuie fie să încuviințeze, fie să nege calitatea propusă. De exemplu, dacă elevii aprobă, ridică un cartonaș de culoare roșie, iar dacă dezaproabă, ridică un cartonaș de culoare verde.

Să medităm, să discutăm!

- Din câți membri trebuie să se constituie Consiliul clasei? Dar Consiliul elevilor școlii?
- Este un drept, o responsabilitate sau o onoare să fii membru al Consiliului elevilor clasei/școlii?
- Cât trebuie să dureze mandatul unui membru al Consiliului? Argumentează.

Descopăr cunoștințele necesare

Consiliul elevilor școlii (CE) este un organ reprezentativ al elevilor, care se constituie în orice moment al anului (ales de instituție) fie prin alegeri directe de către toți elevii școlii, fie prin delegare de către fiecare clasă a unui reprezentant ales. Directorul instituției stabilește procedura și ziua alegerilor și le anunță tuturor elevilor.

Modalitatea de alegere a membrilor CE prevede câteva etape: nominalizarea candidaților (elevii pot candida sau pot fi propuși de către colegi, cu solicitarea acordului lor; nu pot fi propuși sau aleși de către profesori); acordul în scris al părinților; campania de informare a elevilor despre candidați și programele acestora; alegerea membrilor CE (cu implicarea elevilor, părinților și profesorilor: elaborarea și multiplicarea buletinelor de vot, amenajarea cabinelor de votare, pregătirea urnelor și desemnarea persoanelor care vor număra voturile); decizia finală (o comisie creată din reprezentanți ai echipei manageriale, profesori, elevi și părinți numără voturile și întocmește lista membrilor aleși în consiliu în ordine descrescătoare, precum și o listă de rezervă); mandatul membrilor CE (nu există restricții cu privire la durata mandatului membrilor consiliului, dar se recomandă a fi de doi ani). Printre criteriile de alegere în CE sunt: dorința, lipsa reștatnelor, comportament nonviolent.

Este important ca membrii consiliului elevilor să fie aleși de către semenii lor pentru a-i putea reprezenta și a reflecta punctul lor de vedere. Pentru asigurarea reprezentativității tuturor claselor în CE, se recomandă ca elevii să voteze doar

candidații din clasele paralele. Respectarea principiului nediscriminării va oferi tuturor elevilor din instituție șansa de a fi propuși și aleși. Alegerea Consiliului elevilor stimulează și ridică gradul de conștientizare a democrației și a cetățeniei, gradul de responsabilitate și dezvoltă spiritul civic.

Aplic cunoștințele noi

Lucrez cu documente

Instrucțiune privind constituirea și funcționarea Consiliului elevilor

2. Numărul membrilor și componența consiliului

Numărul membrilor și componența consiliului este determinată de către echipa managerială, după consultări cu copiii și obținerea

acordului acestora, ținând cont de faptul că consiliul trebuie să reprezinte toți elevii din instituție și să-și îndeplinească eficient funcțiile. Membrii consiliului pot fi doar elevii înscriși în instituția respectivă. Nu există o recomandare strictă privind numărul de membri pe care ar trebui să-i aibă un consiliu. Un consiliu reprezintă toate clasele din școală sau fiecare complet de clase, asigură echilibrul de gen, reflectă apartenența etnică și socială a instituției, inclusiv prezența elevilor cu nevoi speciale.

Susra: Mecc.gov.md

- Studiază fragmentul. Discută cu colegii despre procedura de formare a Consiliului elevilor școlii.
- Crezi că aceeași procedură poate fi aplicată și la constituirea Consiliului clasei?
- Enumeră principiile de nediscriminare menționate în instrucțiune.

Rezolv situații din viață!

- Informează-te dacă în școala ta există *Regulamentul alegerii membrilor Consiliului elevilor școlii*. Dacă există, atunci solicită-l pentru a-l consulta.
- Examinează atent Regulamentul și formulează 1-2 propuneri de a-l îmbunătăți. Citește propunerile în fața colegilor și faceți schimb de opinii. Selectați 2-3 propuneri care coincid și prezentați-le Consiliului elevilor.
- Dacă în școala ta nu este un regulament al alegerii membrilor Consiliului elevilor școlii sau nu există Consiliul elevilor, atunci adresează-te, împreună cu colegii, conducerii școlii pentru a-l constitui.
- Participă activ la procesul de constituire a Consiliului elevilor școlii, inclusiv în calitate de candidat, pentru a te implica mai mult în soluționarea unor probleme ale clasei, școlii.

Creăm în echipă!

Aveți nevoie de: foaie vatman, carioci, pixuri, hârtie colorată, imagini decupate din reviste etc.

Formați patru echipe. Elaborați câte un colaj: Regulile ne ajută să menținem ordinea în clasă/școală/familie/societate. Organizați o expoziție a colajelor.

Analizez! Gândesc critic!

- Explică prin SWOT avantajele și riscurile metodelor de alegere:
  - a) alegeri directe de către toți elevii școlii;
  - b) prin delegare de către fiecare clasă a unui reprezentant ales.

Ne implicăm!

- Elaborați un regulament al alegerii membrilor Consiliului clasei, utilizând metoda discuției deschise. Regulamentul va conține următoarele prevederi:
  - numărul membrilor consiliului;
  - propunerea candidaților; criteriile de alegere a unui candidat;
  - campania de informare a elevilor despre candidați și programele acestora;
  - timpul de alegere a membrilor CE;
  - durata mandatului membrilor CE;
  - modul de votare;
  - decizia finală.

Învăț să valorific tehnologiile

- Consultă Instrucțiunea privind constituirea și funcționarea Consiliului elevilor (aprobata prin Ordinul Ministrului Educației Republicii Moldova nr. 136 din 26 martie 2013) pe pagina Ministerului Educației, Culturii și Cercetării (mecc.gov.md).

Tema 22

Organizarea alegerilor în clasă/școală

Întrebarea lecției

- Cum se organizează alegerile?

Minutul de reflecție

O soluție eficientă a unor probleme prin desemnarea unor persoane în funcții de conducere sau în consilii ale clasei sau școlii sunt alegerile libere și corecte. În cadrul alegerilor, fiecare persoană cu drept de vot își poate exprima opțiunea. Voința majorității oferă soluția prin care se respectă opinia unui număr maximum posibil de persoane.

Povestea lecției

Tristan, elev în clasă V-a, este de câteva zile foarte îngândurat, deoarece încă nu a decis pe cine să voteze în Consiliul elevilor școlii. Conform Regulamentului de alegere a membrilor Consiliului școlii, se alege câte un reprezentat din fiecare clasă.

Clasa în care învață Tristan a propus doi candidați, Marcelina și Rudolf, ambii sunt simpatici și sărguincioși, de aceea nu este ușor să faci o alegere. Marcelina spune că i-ar plăcea să organizeze salubritatea micului parc de lângă școală, să mai sădească împreună cu colegii câțiva copaci, iar cu sprijinul părinților poate chiar să instaleze un scrânciob, zice că tatăl ei este lemnar și i-ar ajuta. Rudolf este cel mai bun din clasă la gimnastică, îi plac mult competițiile sportive. El zice că dorește să organizeze diferite jocuri sportive pentru toți, astfel să petreacă timpul liber interesant.

Tristan este derutat și vrea ca și unul, și altul să-și poată realiza programul. El dorește să ajute la amenajarea parcului, unde să petreacă timpul liber cu colegii, dar și să participe la jocurile sportive organizate de Rudolf.

Dicționar

Exercițiu electoral – procedura alegerilor din momentul stabilirii datei până la încheierea votării și anunțarea învingătorilor.

Buletin de vot – listă cu numele candidaților propuși pentru a fi votați.

Urnă de vot – casetă sau cutie cu o deschizătură îngustă în care se introduc buletinele de vot.

Proces-verbal – darea de seamă a unei ședințe.

- Citește termenii din dicționar și formulează câte un enunț cu fiecare.
- Analizează povestea. Ce alegere i-ai sugera lui Tristan? Argumentează. Crezi că sunt realizabile acțiunile planificate de candidați? Discută cu colegii.

Descopăr cunoștințe necesare

Alegerea membrilor *Consiliului* trebuie să se desfășoare în conformitate cu *Regulamentul de alegere* adoptat la nivelul întregii instituții și cu implicarea administrației și profesorilor.

Pentru alegerea *Consiliului clasei*, Regulamentul școlii poate fi adaptat la necesitățile clasei și alegerile se pot desfășura cu ajutorul dirigintelui sau al altui profesor.

O comisie electorală constituită în cadrul școlii va înregistra candidații.

După încheierea înregistrării candidaților, urmează campania electorală. În cadrul campaniei electorale, candidații își prezintă programul de activitate și conving alegătorii să le acorde votul.

La o dată stabilită, are loc procedura de votare, fiecare elev din clasă alegând candidatul preferat. După încheierea procedurii de votare, comisia electorală numără voturile și anunță câștigătorul sau câștigătorii.

Să medităm și să discutăm!

- Propune un șir de subiecte actuale, din punctul tău de vedere, pentru a fi discutate în Consiliul elevilor clasei și altele – în cel al școlii.
- Ai putea să te implici în soluționarea unor probleme? Cum?

Sunt erudit! Am învățat!

Responsabilitățile membrului Consiliului elevilor (CE):

- să solicite opinia colegilor de clasă sau a elevilor claselor paralele pentru a le propune spre dezbateri la CE și să le reprezinte;
- să propună subiectele care îi preocupă pe colegii de clasă sau pe elevii claselor paralele pe agenda ședințelor consiliului;
- să informeze colegii de clasă sau elevii claselor paralele despre rezultatele discuțiilor asupra subiectelor abordate la ședințele CE;
- să promoveze scopul și obiectivele CE;
- să colaboreze cu alți membri ai CE, cu echipa managerială, profesorii și părinții în beneficiul școlii și al tuturor elevilor.

- Simulați procedura alegerii Consiliului clasei sau a Consiliului școlii.
- Exersați etapa votării.
- Explicați ce criterii ați folosit pentru a face alegerea.

În agenda mea

Procesul-verbal este un înscris (cu caracter oficial), în care se redau pe scurt discuțiile și hotărârile unei adunări constituite. Procesul-verbal al unei ședințe se întocmește de către secretarii organelor respective sau de alte persoane însărcinate cu redactarea lui.

Aplic cunoștințe noi

- Întocmiți un proces-verbal al alegerii Consiliului clasei.

PROCESUL-VERBAL nr. 1 al adunării generale a clasei a V-a Liceul/gimnaziul ...

19.01.2019

Numărul total de elevi	
Participă la adunare	

ORDINEA DE ZI:

1. Alegerea Consiliului clasei.

DELIBERĂRI:

1. S-a examinat chestiunea componenței Consiliului clasei.
Propunerea a fost pusă la vot.
S-a votat: pro – ... contra – ... s-au abținut – ...
2. S-a examinat chestiunea includerii în buletinul de vot a următorilor candidați: ...
Fiecare candidatură a fost pusă la vot.
Pentru X au votat: pro – ... contra – ... s-au abținut – ...

S-A HOTĂRÂT:

1. Se constituie Consiliul clasei din ... membri.
2. Se includ în buletinul de vot următorii candidați: ...
3. S-a examinat chestiunea componenței Comisiei de numărare a voturilor (3 membri).
Propunerea a fost pusă la vot.
S-a votat: pro – ... contra – ... s-au abținut – ...
4. S-a examinat chestiunea constituirii Comisiei de numărare a voturilor din următorii candidați: ...
Fiecare candidatură a fost pusă la vot.
Pentru X au votat: pro – ... contra – ... s-au abținut – ...

S-A HOTĂRÂT:

3. Se constituie Comisia de numărare a voturilor (3 membri).
5. Se constituie Comisia de numărare a voturilor din următorii candidați: ...
6. A avut loc procedura votării.
7. S-au numărat voturile.

S-A HOTĂRÂT: Au fost aleși în calitate de membri ai Consiliului clasei ...

Tema 23

Votul tău contează

Povestea lecției

În ziua alegerilor pentru funcția de primar al localității, Ion și Ana, muncitori de meserie, au decis să stea acasă, motivând că au doar o zi liberă pe săptămână și preferă să se odihnească decât să meargă la circumscripția de vot.

După încheierea scrutinului electoral și anunțarea rezultatelor, Ion a rămas dezamăgit de candidatul care a fost ales, considerând că, de fapt, alt candidat era mai bun. Și de fiecare dată când este nemulțimit de calitatea drumurilor, a infrastructurii din localitate își manifestă nemulțumirea și îl critică pe edil.

Dicționar

Cetățean – locuitor al unui stat, care se bucură de drepturi civile și politice și care are anumite obligații față de acel stat.

Drepturi electorale – dreptul de a alege și de a fi ales.

Scrutin – totalitatea operațiilor pe care le implică exercitarea dreptului de vot.

Circumscripție electorală – subdiviziune a unei unități teritorial-administrative organizată în vederea desfășurării, în bune condiții, a alegerilor.

- Citește termenii din dicționar și formulează câte un enunț cu fiecare.
- Citește povestea. Ce părere ai despre decizia lui Ion și a Anei de a sta acasă în ziua alegerilor? Crezi că procedează corect Ion criticând edilul, dar neparticipând la vot? Cunoști astfel de cazuri, când unii cetățeni nu participă la vot, dar sunt nemulțumiți de situația din localitate, din țară? Ce le-ai recomanda?

Întrebarea lecției

- De ce votul meu contează?

Minutul de reflecție

Fiecare cetățean preocupat de viitorul țării și al comunității trebuie să participe la vot. Doar în acest mod își poate exprima poziția cu privire la candidații și programele lor. Prin participarea la vot, el poate încuviința sau sancționa anumiți candidați. Astfel vor accede în organele de conducere persoane care reprezintă cu adevărat întreaga societate și nu doar un cerc îngust.

Veți avea nevoie de: două foi A4 pe care sunt scrise cuvintele „DA” și „NU” și care sunt prinse de tablă; fâșii egale de hârtie colorată, lipici.

Întrebare: Doriți să constituim un club al amatorilor jocului de dame? Se va răspunde cu DA sau NU. Fiecare elev din clasă se va apropia de tablă și va lipi fâșia în dreptul celei pentru care optează. La încheierea votării, vom avea două coloane. Se va constata care coloană este mai mare – cea cu DA sau cea cu NU.

- Este importantă participarea fiecărui elev la vot? De ce?
- Ce s-ar întâmpla dacă cineva ar vota de mai multe ori? Ar reprezenta voința reală a comunității?
- Care este decizia grupului în urma votării?
- Este corectă decizia? De ce?

În agenda mea

În cadrul organizațiilor pentru copii și tineret, al instituțiilor de învățământ este necesar a se respecta principiile democratice ale desfășurării alegerilor. Aceasta favorizează deprinderea și învățarea democrației.

Descopăr cunoștințe necesare

Dreptul electoral face parte din categoria drepturilor politice ale cetățeanului unui stat.

În Republica Moldova, prevederile constituționale sunt în concordanță cu standardele internaționale, acestea subliniind respectarea dreptului electoral indiferent de sex, rasă, naționalitate, limbă vorbită, proveniență socială, funcția deținută sau exercitată, gen de activitate, religie, aspirații politice, reședință, avere sau de alte criterii și circumstanțe.

Principiul egalității stabilește că toți cetățenii participă la alegeri în condiții egale din punct de vedere juridic. Egalitatea dreptului electoral se asigură prin includerea alegătorului într-o singură listă dintr-o singură

circumscripție electorală. În cadrul oricărui scrutin, fiecare alegător are dreptul la un singur vot. Fiecare vot are putere juridică egală.

Votarea directă presupune că cetățenii Republicii Moldova cu drept de vot își exprimă voința în procesul alegerilor de orice nivel. Fiecare alegător votează personal, iar votarea în locul altor persoane este interzisă.

Votarea la alegeri este secretă. Organele electorale sunt obligate să asigure condițiile necesare pentru exercitarea votării secrete.

Cetățeanul cu drept de vot are posibilitatea de a decide de sine stătător asupra utilității și necesității participării sale la alegeri. Responsabilitatea participării fiecărui cetățean la vot și exprimarea voinței reprezintă un element important al societăților democratice. Votul fiecărui cetățean în parte este deosebit de important prin acordarea încrederii sau neîncrederii unui sau altui candidat, alegerea celor mai relevante programe pentru dezvoltarea comunității etc.

SIMULAREA NON-VOTĂRII

Subiectele votării: unde vom merge în excursie (la mănăstiri, la cetatea Soroca sau la cetatea Tighina; la complexul Orheiul Vechi; alte opțiuni).

Desfășurarea jocului.

1. Clasa se împarte în două grupuri în mod nediscriminatoriu (pe rânduri sau în ordinea datelor de naștere).
2. Se oferă dreptul de vot unui singur grup.
3. Se desfășoară votarea asupra unui subiect important pentru clasă, participând la vot doar un grup, care decide pentru toți elevii.
4. Pentru al doilea subiect votează celălalt grup.
  - Cum te simțeai atunci când aveai dreptul de a vota?
  - Cum te simțeai atunci când nu aveai dreptul de a vota?
  - Decizia luată doar de o parte din clasă poate fi considerată drept voința întregii clase? Argumentează.
  - Dacă ar fi votat întreaga clasă, decizia finală putea fi alta?
  - La alegerile în țară, dacă mulți cetățeni nu participă la vot, rezultatele reprezintă voința întregii societăți?
  - Formulează concluzia: de ce este important votul?

Sunt responsabil!

- Elaborează un tabel conceptual intitulat „Drepturile, libertățile și responsabilitățile copilului“, potrivit drepturilor învățate în clasa a V-a.

Drepturi	Libertăți	Responsabilități

Învăț să creez!

- Elaborează cartea de vizită *Rolul meu în societate*.

Cartea de vizită conține următoarele informații: prenumele și numele persoanei; un logo și un slogan; funcția/rolul social, scris cu caractere mai mici decât numele; datele de contact (adresa poștală, telefon, fax, e-mail, website).

Aspect: un design simplu și elegant, nu exagera numărul culorilor. Textul trebuie să fie lizibil, evită fonturile foarte mici.

Cartea de vizită pe care o folosești trebuie să îți determine interlocutorul să vrea să o păstreze! Ea se oferă, preferabil, la prima întâlnire.

Articolul 38. Dreptul de vot și dreptul de a fi ales

(1) Voința poporului constituie baza puterii de stat. Această voință se exprimă prin alegeri libere, care au loc în mod periodic prin sufragiu universal, egal, direct, secret și liber exprimat.

(2) Cetățenii Republicii Moldova au drept de vot de la vârsta de 18 ani, împliniți până în ziua alegerilor inclusiv, excepție făcând cei puși sub interdicție în modul stabilit de lege.

(3) Dreptul de a fi aleși le este garantat cetățenilor Republicii Moldova cu drept de vot, în condițiile legii.

- Identifică principiile de bază ale dreptului de a alege și a fi ales.
- Care e vârsta minimă pentru a-ți exercita dreptul de vot la nivel local sau național?
- În opinia ta, ar trebui să fie obligatorie exercitarea votului?

Învăț să valorific tehnologiile

- Identifică, prin intermediul motoarelor de căutare, în ce țări votul este obligatoriu. Sunt cazuri de sancționare a lipsei de la vot?

Reflecție: descoperă-ți potențialul și saltul personal!

Competențe specifice	Descriptori manifestați	Comportamente care denotă manifestarea competențelor
1. Valorizarea demnității umane și a drepturilor omului	Susținerea ideii că drepturile specifice ale copiilor trebuie respectate și protejate de către toți membrii societății	
	Apărarea ideii că nimeni nu va fi supus torturii, unei pedepse sau unui tratament inuman sau degradant	
2. Valorizarea democrației, justiției, echității, egalității și a statului de drept	Susținerea ideii că școlile trebuie să îi învețe pe elevi despre democrație și cum să acționeze ca cetățeni activi	
	Susținerea ideii că alegerile democratice trebuie întotdeauna organizate în mod liber și corect	
	Susținerea ideii că legile echitabile și drepte trebuie întotdeauna respectate și urmate	
3. Respect	Oferirea de spațiu celorlalți pentru a putea exprima liber opiniile	
	Respect față de alte persoane ca ființe umane egale	
4. Spirit civic	Colaborarea cu alte persoane pentru cauze de interes comun	
	Disponibilitatea de a participa la luarea deciziilor colective	
5. Responsabilitate	Acceptarea responsabilității pentru propriile acțiuni	
	Realizarea sarcinilor la timp și corect	
6. Abilități analitice și de gândire critică	Utilizarea argumentelor pentru a-și susține opiniile	
	Capacitatea de a compara diferite idei cu referire la un subiect	
7. Abilități de ascultare și observare	Capacitatea de a asculta cu atenție alte păreri	
	Abilitatea de a reține detalii cu privire la comportamentul altor persoane	
8. Abilități lingvistice, comunicative și pluri-lingve	Interacțiune eficientă cu ceilalți prin comunicare clară	
	Utilizarea metodelor de comunicare non-verbale (gesturi, mimică) pentru a transmite sensul dorit	
9. Abilități de cooperare	Construirea relațiilor pozitive cu alte persoane dintr-un grup	
	Capacitatea de a acționa în concordanță cu deciziile și activitățile echipei	
10. Abilități de rezolvare a conflictelor	Capacitatea de a asculta părțile aflate în conflict pentru a identifica interese comune	
	Capacitatea de a identifica opțiuni de rezolvare a unui conflict	
11. Cunoștințe și înțelegere critică privind limba și comunicarea	Capacitatea de a explica modul în care diferite forme lingvistice sunt folosite în diferite situații și contexte	
	Capacitatea de a reflecta în mod critic asupra felului în care diferite stiluri de comunicare pot duce la blocaje în comunicare	
12. Cunoștințe și înțelegere critică privind lumea	Capacitatea de a explica sensul unor concepte cum sunt identitatea, apartenența la grupuri, liderismul, stereotipurile, prejudecățile, discriminarea, drepturile și responsabilitățile, democrația, societatea, educația	
	Capacitatea de a explica necesitatea unor proceduri democratice pentru alegerea reprezentanților și pentru gestionarea relațiilor din echipă, din clasă și din școală	

• Numește comportamente care denotă manifestarea competențelor.

Metodologia de evaluare prin descriptori la disciplina *Educație pentru societate*. <http://mecc.gov.md>

Unitatea IV

Relațiile în cadrul echipei

(învățarea bazată pe proiect)

24. Repere generale despre proiect
25. Repere generale despre o echipă a proiectului
26. Identificarea problemelor în activitatea echipelor din clasă
27. Determinarea structurii ghidului echipei eficiente
28. Documentare și colectare de propuneri privind modalități de constituire a echipelor (regulile grupului; distribuirea rolurilor și a sarcinilor în echipă; alegerea liderilor; agenda ședințelor echipei; planificarea acțiunilor echipei; evaluarea activităților etc.)
29. Redactarea secțiunilor ghidului
30. Prezentarea ghidului la nivel de clasă și părinților
31. Reflectare asupra unei experiențe de învățare

Produs recomandat: **GHIDUL ECHIPEI EFICIENTE**

Tema 24

Repere generale despre proiect

Întrebarea lecției

- Ce este un proiect?

Dicționar

Obiectiv – scop, țintă, țel.

Implementare – îndeplinire, realizare, aplicare.

Ajustare – potrivire, adaptare.

Evaluare – apreciere.

Minutul de reflecție

Proiectele sunt definite ca seturi de acțiuni, planificate pe o durată determinată de timp, care urmăresc atingerea unor obiective. Ele pot fi de mai multe tipuri, în funcție de domeniul de activitate: sociale, economice, culturale, educaționale etc. Un proiect presupune anumite etape:

- formularea temei și a obiectivelor;
- elaborarea fișei de proiect;
- implementarea proiectului;
- ajustarea la necesități;
- evaluarea proiectului propus.

- Ce ar simboliza, în opinia ta, elementele din imagine: becul, roțile zimbțate, cântarul, săgeata care a atins ținta?

Descopăr cunoștințe necesare

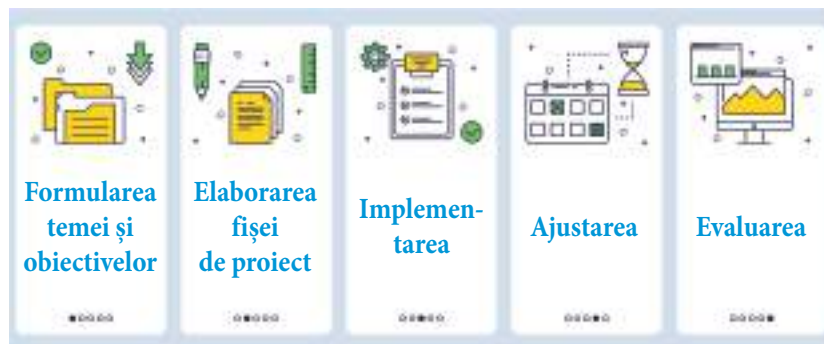
Conform Comisiei Europene (1986), proiect înseamnă „un grup de activități care trebuie realizate într-o secvență logică, pentru a atinge un set de obiective prestabilite”. Noțiunea de proiect este utilizată larg în diverse domenii. Un proiect trebuie să aibă titlu, obiective, etape de realizare, un rezultat preconizat și impact.

Prin proiect educațional înțelegem un complex de activități și acțiuni planificate pentru realizarea unui scop și a obiectivelor specifice: obținerea unor cunoștințe noi, formarea unor competențe, deprinderi și atitudini.

Elaborarea unui astfel de proiect necesită experiență și cunoștințe, gândire analitică și prognozare. Exersarea elaborării și/sau implementării unui proiect educațional în școală le va forma elevilor competența elaborării proiectelor, care le va servi ulterior.

Un proiect presupune anumite etape:

Sunt erudit! Am învățat!

Proiect social – ansamblu de acțiuni de mobilizare socială pentru realizarea unui scop cu caracter social: alimentarea cu apă a localității, susținerea unei familii nevoiașe etc.

Proiect economic – un șir de acțiuni de dezvoltare economică, de obținere a unor venituri sau de constituire și activitate a unei întreprinderi.

Proiect de cercetare – plan de acțiuni de cercetare a unei probleme cu o conexiune între obiective, metode, etape de realizare și rezultat.

Proiect de construcție – reprezentarea schematică a locuinței sau a unui bloc și a etapelor și metodelor de realizare.

Proiect cultural – planificarea și realizarea unor obiective cu caracter cultural: organizarea unui concert, a unei expoziții, editarea cărților pentru copii etc.

Proiect educațional – metodă interdisciplinară de învățare în care sunt implicați elevii pentru soluționarea unor probleme concrete.

Discuție dirijată

- Crezi că este util să înveți prin proiecte educaționale?
- De ce crezi că anumite fundații care finanțează proiecte sociale sau educaționale solicită prezentarea unui proiect?
- De ce tema trebuie să fie formulată clar și corect?
- Crezi că pe parcursul derulării proiectului trebuie respectată fișa proiectului?
- De ce trebuie să evaluăm derularea proiectului și rezultatul?

Să medităm și să discutăm!

- Identifică tipul de proiect redat în imagine. Care este scopul principal al unui astfel de proiect? Determină necesitatea unui astfel de proiect.
- Numește și alte tipuri de proiecte.
- Numește câteva proiecte care au fost realizate în localitatea ta.
- Din ce categorii de proiecte fac parte?
- În ce tipuri de proiecte ar putea să se implice elevii? Argumentează.

Denumirea etapei	Conținutul etapei
Formularea temei și a obiectivelor	Identificarea problemei, colectarea datelor și determinarea necesităților problemei propuse spre rezolvare prin proiect. Tema și obiectivele proiectului trebuie să fie formulate succinct și relevant.
Elaborarea fișei de proiect	Fișa proiectului conține prezentarea și argumentarea temei, actualității, importanței, acțiunilor și etapelor de realizare, mijloacelor și metodelor, a echipei proiectului. Elementele fișei proiectului pot să difere de la caz la caz, în funcție de specificul proiectului propus, dar și de alte aspecte.
Implementarea proiectului	Perioada de implementare propriu-zisă a tuturor acțiunilor planificate, în conformitate cu fișa proiectului.
Ajustarea la necesități	Implementarea proiectului presupune anumite riscuri. În cazul apariției acestora, se ajustează proiectul prin înlăturarea lor.
Evaluarea proiectului propus	Monitorizarea și evaluarea proiectului se realizează pe parcursul desfășurării acțiunilor planificate, verificând dacă sunt în conformitate cu fișa, dar și la sfârșitul proiectului, când se evaluează întreaga activitate, implicarea echipei și produsul final.

Aplic cunoștințele noi

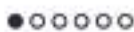
Creăm în echipă!

FIȘA DE PROIECT

- Titlul proiectului, logo.
- Perioada desfășurării.
- Date de identificare (școala, clasa).
- Scopul și obiectivele proiectului.
- Echipa proiectului.
- Etape/activități/subactivități și termene de realizare.
- Produsul/produsele realizate/finalizate.
- Impactul social (sau de alt gen).
- Resurse (mijloace, metode, costuri).
- Parteneri.
- Indicatori/criterii de evaluare.
- Elemente de vizibilitate și diseminare a proiectului.

1. Elaborați fișa de proiect *Relațiile în cadrul echipei*.
2. Puteți propune o structură proprie a fișei de proiect.

Fișa de proiect

Tema 25

Repere generale despre o echipă a proiectului

Activitatea în echipă

Întrebarea lecției

- Ce este o echipă eficientă?

Minutul de reflecție

O echipă eficientă trebuie să dea dovadă de spirit de echipă, inspirație, cunoștințe, competențe, suport, să aibă scopuri și motivație. Pentru activitatea în echipă și luarea deciziilor este importantă comunicarea eficientă între membrii echipei.

Dicționar

Spirit de echipă – legătură strânsă între membrii unei echipe.

Eficient – eficace, productiv, util, folositor, practic.

Competență – aptitudine, capacitate.

- Ce ar simboliza, în opinia ta, elementele din imagine?

Joc „Frânghia”

Sunt necesare: o frânghie, 4 eșarfe și 4 participanți.

Sarcina – participanții formează un careu; li se dă o sarcină, de exemplu, să se așeze într-un anumit mod, respectând regula etapei. Pentru fiecare etapă se acordă două minute.

1. Participanții sunt legați la ochi și le este interzis să vorbească.

2. Participanților li se permite să vorbească doar pentru a-și alege un lider.

3. Are voie să vorbească doar liderul.

4. Au voie să vorbească toți.

- **Discutați fiecare situație în parte, referindu-vă la o echipă.**
- **În ce situație s-au aranjat cel mai repede participanții? De ce?**

În agenda mea

Activitatea în echipă este importantă pentru că:

- reprezintă un mediu deosebit de învățare;
- dezvoltă competențe de adaptare și comunicare eficientă;
- formează atitudini și valori prin acceptarea diversității care apare în orice grup;
- dezvoltă simțul responsabilității;
- valorifică resursele fiecărui membru;
- cultivă loialitatea.

Descoperă cunoștințe noi!

Echipa este un grup de persoane care, sub conducerea unui lider, îndeplinesc în același timp o acțiune comună, se influențează reciproc pentru îndeplinirea unui obiectiv. Echipa dispune de imagine proprie, care nu corespunde cu calitățile individuale ale membrilor ei. Pentru echipă sunt caracteristice relațiile stabilite în interior și în afară, cu alte echipe și grupuri. Echipa dispune de o structură clară, ordonată, orientată spre atingerea obiectivelor și sarcinilor propuse.

Pentru ca echipa să funcționeze și să fie eficientă, trebuie:

1. să reunească persoane care au trăsături complementare, o motivație și un scop comun;
2. să dea dovadă de încredere, respect și corectitudine;
3. să demonstreze unitate și solidaritate în realizarea sarcinilor, înțelegând că de realizarea fiecărei etape și a fiecărui obiectiv depinde succesul proiectului în întregime; să împărtășească angajamentul față de scopul comun, să împărtășească sentimentul de apartenență socială la acest grup, să dea dovadă de consens în luarea deciziilor;
4. să dea dovadă de colaborare, suport și comunicare eficientă, să intervină activ pentru a-și ajuta colegii atunci când e nevoie, să redistribuie volumul de muncă între coechipieri, să furnizeze și să facă schimb de informații, să comunice liber;
5. să dezvolte o planificare, coordonare, distribuie eficientă a sarcinilor, rolurilor și responsabilităților, trecând accentul de la individ la grup; să-și exprime explicit așteptările legate de desfășurarea acțiunilor, să definească explicit rezultatele așteptate, să aibă o viziune colectivă asupra modului de acțiune, să caute și să distribuie colegilor de echipă informații, sarcini în funcție de competențele fiecăruia;
6. să aibă un coordonator, un lider care să consolideze relația dintre membrii echipei.

Implementarea unui proiect este direct dependentă de înțelegerea corectă a sarcinilor, de implicarea fiecărui membru al echipei în realizarea sarcinilor delegate de lider, care formează un puzzle în acțiunile de implementare a proiectului. Cele mai eficiente echipe sunt acelea în care fiecare membru își exprimă opinia și își împărtășește gândurile, opiniile și ideile celorlalți membri, iar decizia este luată pe baza unui dialog liber.

Aplic cunoștințele noi

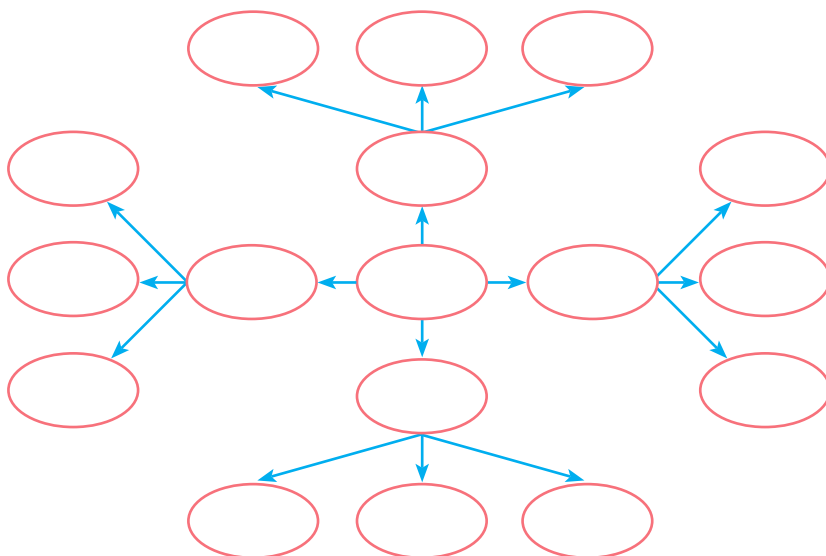
Mă implic!

CALITĂȚILE MEMBRULUI UNEI ECHIBE EFICIENTE

1. Completează casetele, înscriind câte o calitate de care trebuie să dea dovadă fiecare membru al echipei.
2. Argumentează necesitatea fiecărei calități pentru activitatea în echipă.

Conștientizez!

- Formați cât mai multe cuvinte ce se asociază cu sintagma *Echipă eficientă*, utilizând metoda *Clustering*.

Compar opiniile

Întrebare. Formarea unei echipe este cheia succesului?

Opinia autorului. „Să formezi o echipă este doar începutul, să rămâi împreună este progresul, să lucrezi împreună este succesul!”

Henry David Thoreau,
filosof american

Opinia ta – expune-o în 2–3 propoziții.

Creăm în echipă!

Veți avea nevoie de foi vatman, carioci/creioane.

- Formați cinci echipe.
- Realizați câte un desen care să reprezinte o echipă.
- Organizați o expoziție de desene.

Analizez!

- Pe parcursul anului, ați activat deseori în echipă. Analizați activitatea în echipă utilizând metoda SWOT.

Tema 26

Identificarea problemelor în activitatea echipelor din clasă

Întrebarea lecției

- Cu ce probleme se confruntă o echipă?

Dicționar

Problemă – chestiune care prezintă aspecte neclare, discutabile, care necesită o lămurire, o precizare și se pretează la discuții.

Soluție – răspuns la o problemă.

Minutul de reflecție

În activitatea sa, o echipă poate să se confrunte cu diferite probleme, care împiedică desfășurarea cu succes a activităților. Determinarea la timp a problemelor echipei, discutarea și soluționarea lor conduce la reușita îndeplinirii obiectivelor comune.

- Examinează imaginea. Expune-ți opinia: cu ce probleme se poate confrunta echipa? Argumentează, utilizând dicționarul și informația din „Minutul de reflecție”.

Descopăr cunoștințe necesare

Pentru constituirea unei echipe sunt necesare un șir de condiții:

- Persoanele implicate trebuie să fie pregătite pentru realizarea sarcinilor încredințate.
- Experiența și competența comună a membrilor echipei trebuie să depășească experiența și competențele oricăruia dintre ei.
- Majoritatea membrilor trebuie să poată influența luarea deciziilor în echipă.
- Fiecare persoană trebuie să muncească creativ.

Sunt erudit! Am învățat!

DEOSEBIRILE DINTRE UN GRUP CE PREZINTĂ O COEZIUNE SLABĂ ȘI O ECHIPĂ

Grup de lucru ce prezintă o coeziune slabă	Echipă
Un conducător puternic ce are obiective bine determinate.	Rolul de coordonare este distribuit membrilor echipei.
Răspundere individuală (personală).	Răspundere comună, reciprocă și individuală.
Obiectivele grupului corespund cu cele ale instituției sau organizației în cadrul căreia s-a constituit.	Obiective specifice formulate în cadrul echipei.
Rezultate individuale ale muncii.	Rezultate colective ale muncii.
Conducătorul discută sarcinile, organizează întruniri.	Sunt încurajate discuții și întruniri colective.
Aprecieri indirectă a eficacității grupului.	Aprecieri directe a rezultatelor conform sarcinii colective.
Conducătorul organizează discuții, ia decizii și delegă competențe.	Membrii echipei discută, iau decizii și le execută în comun.

Echipele se confruntă și cu diferite probleme: de organizare, de comunicare, de planificare eficientă și realizarea la timp a sarcinilor. Problemele, de orice natură, împiedică desfășurarea cu succes a activităților, de aceea trebuie discutate liber în colectiv, evidențiindu-se cauzele. Determinarea la timp a problemelor echipei și soluționarea lor conduce la eficacitatea activității și la reușita îndeplinirii obiectivelor comune.

Să medităm, să discutăm!

1. Examinați imaginea. Exprimați-vă opinia despre ce discută echipa.
2. Ce sentimente vă provoacă imaginea?
3. Cu ce probleme, după părerea voastră, se confruntă echipa?

Aplic cunoștințele noi

1. Pentru a cunoaște și evalua problemele echipelor clasei voastre, întocmiți un chestionar cu diverse întrebări legate de activitățile în echipă desfășurate până în prezent.
2. Fiecare elev va completa chestionarul.
3. Faceți o totalizare a răspunsurilor și determinați care sunt problemele cu care se confruntă clasa activând în echipe.

	Întotdeauna	Deseori	Câteodată	Foarte rar
1. Avem un scop?				
2. Ne putem baza unii pe ceilalți?				
3. Ne respectăm?				
4. Capacitățile noastre se întregesc reciproc?				
5. Suntem corecți unul față de altul?				
6. Ne sprijinim și ne apărăm unii pe alții?				
7. Ținem cont de obiectivele comune ale grupului?				
8. Ne înțelegem dintr-o vorbă?				
9. Ne distribuim sarcinile?				
10. Ne planificăm acțiunile și ne încadrăm în timp?				
11. Preluăm activitatea colegilor la necesitate?				
12. Avem conflicte?				
13. Suntem mândri că facem parte din echipă?				
14. Suntem mândri de rezultatele activității noastre?				
15. Acceptăm criticile constructive?				
16. Avem un lider?				
17. Discutăm toate problemele, opiniile, soluțiile?				
18. Luăm decizii comune?				

Tema 27

Determinarea structurii ghidului echipei eficiente

Întrebarea lecției

- Ce este un ghid?

Minutul de reflecție

Pentru conlucrare și rezultate, o echipă trebuie să dispună de un ghid care să conțină informații privind activitatea ei: modalitatea de constituire și de funcționare, reguli de distribuire a rolurilor și a sarcinilor în echipă; alegerea liderilor; agenda ședințelor echipei; planificarea acțiunilor echipei; evaluarea activităților etc.

Dicționar

Ghid – carte cuprinzând informații, planuri, îndrumări etc. necesare pentru orientarea într-o activitate.

- Cine elaborează ghidul echipei?
- Numiți și alte domenii în care se utilizează ghiduri. În opinia voastră, constituie ele un suport în activitatea echipelor?

1. Fiecare membru al grupului formulează întrebări referitoare la:
  - a) modul de funcționare și activitate a unei echipe (mărime, scop, obiective, decizii etc.);
  - b) membrii echipei (cunoștințele, abilitățile, rolurile etc.);
  - c) relațiile în cadrul echipei.Formulați întrebări, oferiți posibilitate fiecărui membru al grupului să se exprime, până epuizați subiectul; notați toate întrebările.
2. Grupați întrebările în categorii (grupuri de întrebări) după conținut. De exemplu, referitoare la modul de comunicare în echipă, la cunoștințele și competențele membrilor, la calitățile liderului, la modul de luare a deciziilor etc.
3. În funcție de conținutul întrebărilor, denumiți aceste grupuri.
4. Redactați întrebările, unificându-le după stil și formă.
5. Discutați dacă întrebările pot servi în calitate de compartimente ale ghidului unei echipe eficiente.
6. Completați ghidul cu alte compartimente, ordonați-le într-o succesiune logică, astfel încât să aibă o structură încheată.
7. În structura ghidului s-au regăsit subiecte precum regulile grupului, distribuția rolurilor și a sarcinilor în echipă, alegerea liderilor, agenda ședințelor echipei, planificarea acțiunilor echipei, evaluarea activităților etc.? Dacă nu, atunci îți recomandăm să le incluzi.

Tema 28

Documentare și colectare de propuneri privind modalitățile de constituire a echipelor (regulile grupului; distribuirea rolurilor și a sarcinilor în echipă; alegerea liderilor; agenda ședințelor echipei; planificarea acțiunilor echipei; evaluarea activităților etc.)

Întrebarea lecției

- Ce înseamnă documentare?

Dicționar

Documentare – 1. susținere pe bază de documente, informații, probe etc.; 2. constituire a unei dovezi; 3. informare amănunțită, pe baza unor documente; 4. totalitatea informațiilor, a documentelor cu privire la o anumită problemă sau la un anumit domeniu de activitate.

Modalitate – procedeu, mijloc, metodă folosită în vederea realizării unui scop; mod.

Regulă – obicei, linie de conduită, principiu conducător.

Minutul de reflecție

Pentru a propune modalități de constituire a echipelor (regulile grupului; distribuirea rolurilor și a sarcinilor în echipă; alegerea liderilor; agenda ședințelor echipei; planificarea acțiunilor echipei; evaluarea activităților etc.) este importantă documentarea și colectarea informațiilor.

- Analizează imaginea. Care sunt sursele de colectare a informației? Ce surse mai cunoști?

Colectarea materialelor, cercetarea subiectelor și întrebărilor propuse pentru a le elucida este probabil cea mai complicată etapă. Se impune documentarea cu referire la fiecare problemă, căutând materiale și informații din diferite domenii. Subiectele referitoare la organizare și planificare pot fi cercetate în studii de management, de dezvoltare a afacerilor, dar și de dezvoltare personală. Răspunsuri la întrebări privind comunicarea pot fi consultate în literatura din domeniul psihologiei și științelor comunicării.

- Răspunsurile la întrebările din fiecare compartiment, materialele colectate trebuie să fie păstrate în mape speciale.
- Denumirea compartimentului se va nota pe fiecare mapă. Materialele vor fi incluse în mapă în ordinea succesiunii întrebărilor în structura planificată.
- Fiecare material trebuie analizat și completat.
- După ce a fost completată mapa, se discută și se omite ce nu este necesar etc.
- Vor fi selectate toate propunerile referitoare la:
  - regulile grupului;
  - distribuirea rolurilor și a sarcinilor în echipă;
  - alegerea liderilor;
  - agenda ședințelor echipei;
  - planificarea ațiunilor echipei;
  - evaluarea activităților.
- Propunerile privind fiecare compartiment se discută în echipă și se votează.
- Se stabilește o agendă a ședințelor.

Tema 29

Redactarea secțiunilor ghidului

Întrebarea lecției

- Ce înseamnă redactare?

Minutul de reflecție

Redactarea este o etapă importantă în elaborarea ghidului echipei eficiente. În această etapă, fiecare membru urmează să analizeze, prin rotație, compartimentele și să le îmbunătățească.

- Examinează imaginea, utilizează dicționarul și informația din „Minutul de reflecție”.
Ce crezi despre importanța etapei redactării?

Dicționar

Redactare – elaborare, formulare, întocmire.

Secțiune – diviziune, parte.

Analiza și redactarea în echipă

- Materialele acumulate și analizate pentru fiecare compartiment al ghidului trebuie redactate într-un singur document.
- Este bine ca fiecare membru al grupului să fie responsabil de redactarea unui compartiment al ghidului.
- Prin rotație, se vor analiza compartimentele alcătuite sau redactate de colegi, se vor îmbunătăți și se vor completa.
- Se recomandă completarea materialului informativ cu cel ilustrativ: diagrame, scheme, desene, fotografii, astfel încât acesta să fie mai convingător.
- În echipă, se va citi cu atenție fiecare compartiment, se va discuta dacă apar întrebări.
- Se propun ultimele modificări și îmbunătățiri.
- Se redactează varianta finală a ghidului echipei eficiente.

Completare cu material ilustrativ

Tema 30

Prezentarea ghidului în fața clasei și a părinților

După ce ați redactat *Ghidul unei echipe eficiente*, lucrul asupra proiectului nu s-a sfârșit. Este necesară prezentarea acestuia, atât în fața colegilor, cât și a părinților.

În cadrul acestui eveniment, echipa va prezenta verbal produsul *Ghidul echipei eficiente*, dar și vizual (PowerPoint), demonstrând ideile-cheie și ilustrațiile utilizate în procesul elaborării ghidului.

Pentru ca evenimentul să se bucure de succes, trebuie distribuite responsabilitățile: un coleg se va ocupa de asigurarea tehnică a evenimentului (buna funcționare a calculatorului și a proiectorului); dacă va fi necesar, va solicita sprijinul comunității școlare sau al altor persoane; unii membri vor prezenta vizual ghidul, alți membri vor fi responsabili de redactarea discursului de prezentare, dar și de informațiile necesare. La organizarea prezentării trebuie să se dea dovadă de creativitate, discursul trebuie să fie clar, convingător, să impresioneze. Astfel se va reuși o prezentare de succes.

Membrii echipei trebuie să-și coordoneze acțiunile, să conlucreze, deoarece de efortul și implicarea fiecăruia depinde succesul proiectului în întregime.

Tema 31

Reflectarea asupra unei experiențe de învățare

- Organizați ieșirea membrilor echipei în aer liber (în parc, pe stadionul școlii) și discutați într-un cadru informal despre derularea proiectului.
- Care au fost momentele tari ale proiectului?
- Ce momente au fost complicate?
- La care etapă ați întâlnit dificultăți?
- Ce v-a ajutat să depășiți greutățile?
- Ajutând alți colegi, ce ați simțit?
- Atunci când ați fost sprijinit, ce ați simțit?
- Credeți că va fi util ghidul pentru o experiență viitoare?
- Propuneți și discutați și alte subiecte care vă interesează.

Reflecție: descoperă-ți potențialul și saltul personal!

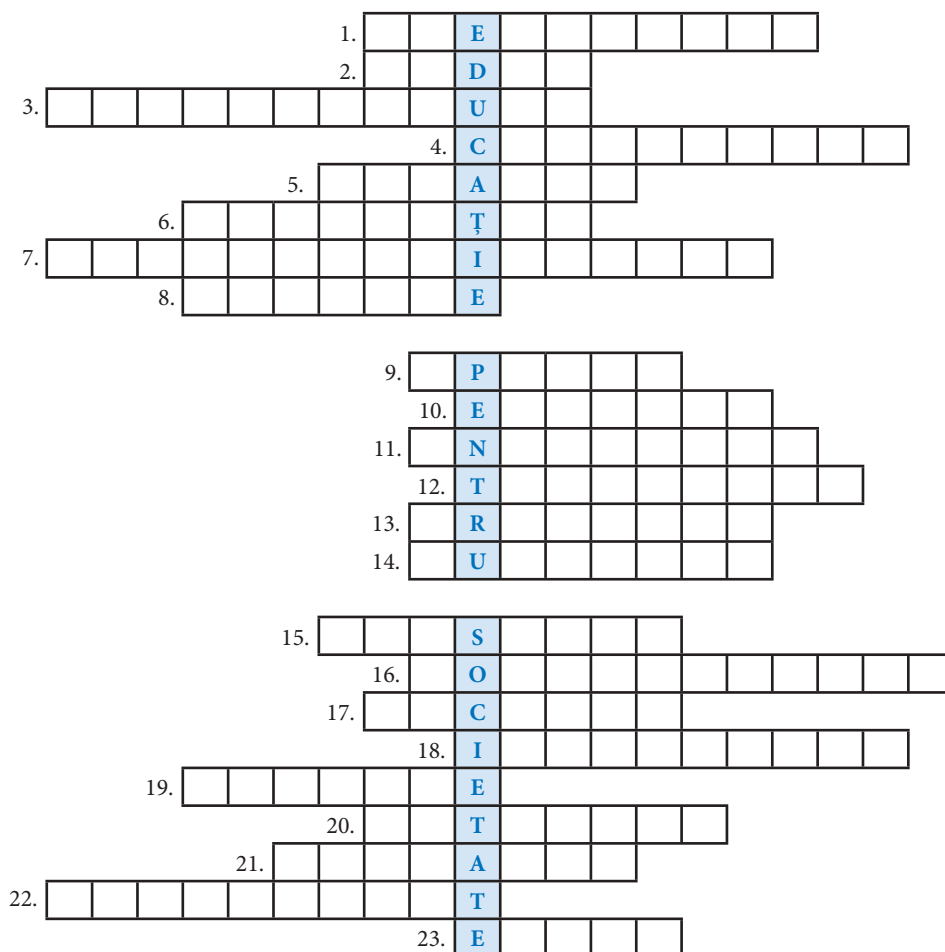

Competențe specifice	Descriptori manifestați	Comportamente care denotă manifestarea competențelor
1. Valorizarea demnității umane și a drepturilor omului	Susținerea ideii că drepturile specifice ale copiilor trebuie respectate și protejate de către toți membrii societății	
	Apărarea ideii că nimeni nu va fi supus torturii, unei pedepse sau unui tratament inuman sau degradant	
2. Respect	Oferirea de spațiu celorlalți pentru a putea exprima liber opiniile	
	Respect față de alte persoane ca ființe umane egale	
3. Spirit civic	Colaborarea cu alte persoane pentru cauze de interes comun	
	Disponibilitatea de a participa la luarea deciziilor colective	
4. Responsabilitate	Acceptarea responsabilității pentru propriile acțiuni	
	Realizarea sarcinilor la timp și corect	
5. Autoeficacitate	Exprimarea încrederii în propria abilitate de a înțelege diferite chestiuni	
	Exprimarea încrederii de a putea desfășura activități planificate	
6. Toleranța ambiguității	Interacțiune pozitivă cu alte persoane care au puncte de vedere diferite	
	Abilitatea de a suspenda temporar judecățile referitoare la alte persoane	
7. Abilități de învățare autonomă	Realizarea sarcinilor de învățare în mod independent	
	Clarificarea noilor informații prin discuție cu persoane cunoscute atunci când e nevoie	
8. Abilități analitice și de gândire critică	Utilizarea argumentelor pentru a-și susține opiniile	
	Abilitatea de a compara diferite idei cu referire la un subiect	
9. Flexibilitate și adaptabilitate	Ajustarea modului de lucru atunci când e necesar	
	Modificarea părerilor dacă se demonstrează prin argumente raționale că acest lucru este necesar	
10. Abilități lingvistice, comunicative și plurilingve	Interacțiune eficientă cu ceilalți prin comunicare clară	
	Utilizarea metodelor de comunicare non-verbale (gesturi, mimică) pentru a transmite sensul dorit	
11. Abilități de cooperare	Construirea relațiilor pozitive cu alte persoane dintr-un grup	
	Acțiune în concordanță cu deciziile și activitățile echipei	
12. Abilități de rezolvare a conflictelor	Capacitatea de a asculta părțile aflate în conflict pentru a identifica interese comune	
	Capacitatea de a identifica opțiuni de rezolvare a unui conflict	
13. Cunoștințe și înțelegere critică privind propria persoană	Capacitatea de a reflecta în mod critic asupra modalităților în care gândurile și emoțiile proprii influențează comportamentul	
	Capacitatea de a reflecta în mod critic asupra propriilor motivații, nevoi și scopuri	
14. Cunoștințe și înțelegere critică privind limba și comunicarea	Capacitatea de a explica modul în care diferite forme lingvistice sunt folosite în diferite situații și contexte	
	Capacitatea de a reflecta în mod critic asupra felului în care diferite stiluri de comunicare pot duce la blocaje în comunicare	

• Numește comportamente care denotă manifestarea competențelor.

Metodologia de evaluare prin descriptorii la disciplina *Educație pentru societate*. <http://mecc.gov.md>

Sunt competent și erudit

1. Ansamblu de date prin care se identifică o persoană.
2. Personalitate dominantă dintr-un grup, conducător.
3. Convingeri, credințe sau idei fixe, deformate, în general greșite, pe care oamenii le au despre trăsăturile și/sau comportamentele tuturor membrilor unui grup social, fără a lua în considerare diferențele individuale ale persoanelor din cadrul grupului sau în legătură cu diverse situații, lucruri, fenomene.
4. Grup de oameni cu interese, credințe sau norme de viață comune; totalitatea locuitorilor unei localități, a unei țări etc.
5. Sentiment de înțelegere și de compătimire față de suferințele altor persoane.
6. Facultatea de a percepe fenomenele lumii exterioare; înțelegere, cunoaștere.
7. Obligația de a efectua un lucru, de a răspunde, de a da socoteală de felul cum a fost efectuat.
8. Totalitatea persoanelor unite prin legături de sânge sau prin alianță.
9. Păreră, judecată, idee.
10. Abilitatea de a înțelege, percepe și simți emoțiile unei alte persoane.
11. Sentiment de siguranță față de cinstea, buna-credință sau sinceritatea cuiva.
12. Atitudine îngăduitoare; îngăduință, indulgență; comportament sau o stare interioară prin care se admite ca alții să aibă diferite principii religioase, etice, politice.
13. Totalitatea regulilor de conduită, a normelor care, instituite sau sancționate de puterea de stat, exprimă voința majorității, reguli a căror respectare și aplicare este asigurată prin forța de constrângere a statului.
14. Comportament agresiv intenționat, repetat, ce presupune un agresor și o victimă, având drept scop intimidarea, umilirea, durerea fizică sau emoțională.
15. Colectiv organizat, cu sarcini de conducere, de administrare sau de avizare etc. a activității unei organizații, firme, societăți comerciale, instituții etc.
16. Toți oamenii care trăiesc în același timp în aceeași epocă, de diferite vârste, rase, naționalități, religii, profesii etc.
17. Hotărâre luată în urma examinării unei probleme, a unei situații etc., soluție adoptată (dintre mai multe posibile).
18. Comunicare, veste, știre care pune pe cineva la curent cu o situație.
19. Răspuns la o problemă.
20. Locuitor al unui stat, care se bucură de drepturi civile și politice și care are anumite obligații față de acel stat.
21. Drept de vot acordat tuturor cetățenilor majori ai unei țări.
22. Totalitatea instrucțiunilor, normelor și regulilor care stabilesc și asigură ordinea și bunul mers al unei organizații, al unei instituții, al unei întreprinderi etc.
23. Grup uman de aceeași origine, limbă și tradiții culturale.

Educație pentru societate

Clasa a 6-a

Cuprins

Unitatea I. Demnitatea umană și drepturile omului

1. Drepturile omului	108
2. Drepturile copilului	111
3. Toți oamenii sunt egali în drepturi.....	114
4. Incluziunea socială și educațională	117
5. Școala pentru toți	120
6. Drepturi în conflict	123
7. Instrumente de protecție și asigurare a drepturilor	126
8. Asumarea responsabilității	129
Reflecție: descoperă-ți potențialul și saltul personal!.....	132

Unitatea II. Comunicare și conflict

9. Comunicarea asertivă. Ascultarea și observarea activă	134
10. Dialogul constructiv	137
11. Pacea și conflictul.....	140
12. Prevenirea și combaterea limbajului urii și disprețului	143
13. Subiecte controversate	146
Reflecție: descoperă-ți potențialul și saltul personal!.....	150

Unitatea III. Comportamentul social

14. Reguli de comportament social	152
15. Comportament social și antisocial: manifestare și impact	155
16. Comunitatea virtuală.....	158
17. Informații veridice și informații false	161
18. Riscurile comunității online	164
Reflecție: descoperă-ți potențialul și saltul personal!.....	168

Unitatea IV. Soluții pentru problemele clasei (învățarea bazată pe proiect)

19. Identificarea problemelor clasei	170
20. Analiza cauzelor și efectelor problemelor.....	173
21. Selectarea problemelor principale.....	176
22. Colectarea de date și informații despre problemele principale.....	179
23. Elaborarea unui plan de acțiuni.....	182
24. Organizarea unei prezentări	188
25. Reflectarea asupra experienței de învățare	189
Reflecție: descoperă-ți potențialul și saltul personal!.....	190

REGISTRU ASOCIAT	191
------------------------	-----

Unitatea I

DEMNITATEA UMANĂ ȘI DREPTURILE OMULUI

1. Drepturile omului
2. Drepturile copilului
3. Toți oamenii sunt egali în drepturi
4. Incluziunea socială și educațională
5. Școala pentru toți
6. Drepturi în conflict
7. Instrumente de protecție și asigurare a drepturilor
8. Asumarea responsabilității

Tema 1

Drepturile omului

Întrebarea lecției

- Care sunt drepturile fundamentale ale omului?

Dicționar

Drept – regulă, normă cu caracter juridic care reglementează comportamentul oamenilor în societate, relațiile dintre ei.

Declarația Universală a Drepturilor Omului – document adoptat la 16 decembrie 1948 de Adunarea Generală a ONU, care definește principalele drepturi ale ființelor umane.

ONU – organizație internațională fondată în 1945; are misiunea de a asigura pacea, cooperarea internațională și respectarea drepturilor omului.

Constituție – lege fundamentală a unui stat, superioară celorlalte legi.

Povestea lecției

O bătrână din orașul Sângerei este prizoniera propriei locuințe. Îndură frig și foame și stă mereu cu ochii ațintiți la geam, așteptând ca cineva drag să-i păsească pragul. Doamna L.C. a fost toată viața dascăl, iar acum trăiește din mila vecinilor. A crescut doi copii, însă aceștia sunt plecați la muncă în Spania și nu o pot ajuta pentru că nici ei nu o duc ușor.

„Nu am mâncat nici azi, nu am ce să mănânc. Mă încălzesc cu un ceai când fac focul, nici nu aștept să fiarbă apa. Așa, cu apă și o bucată de pâine. Acum mi-a adus o doamnă un pachet de unt”, a spus bătrânică.

Vecinii o ajută cum pot:

„Ea ruga vecinii să vină să-i facă focul. Și m-a rugat și pe mine, dar eu nu prea sunt acasă, deoarece întrețin patru copii”.

„Ne este jale, dar cum puteau copiii să o lase, dacă este mama lor și le-a dat viață!”

Asistenții sociali din Sângerei spun că nu o pot ajuta, deoarece bătrâna are copii: „La azil, la Drăgănești, categoric nu poate fi luată, deoarece are copii și ca să poată fi internată acolo, copiii trebuie să-i achite rata lunară ca să o întrețină pe mamă”, a declarat asistenta socială din cadrul Primăriei Sângerei.

Sursa: Publika.md

Minutul de reflecție

În 1948, ONU, prin Declarația Universală a Drepturilor Omului, a formulat drepturile fundamentale ale omului, fiind un „ideal comun atins pentru toate popoarele și națiunile”. Convenția Europeană a Drepturilor Omului, adoptată în 1950, garantează și apără drepturile și libertățile fundamentale.

- Citește termenii din dicționar și formulează câte un enunț cu fiecare.
- Examinează imaginea. Identifică drepturile redată prin simboluri. Crezi că în Republica Moldova toate aceste drepturi sunt respectate? Argumentează.
- Analizează povestea lecției. Doamna L.C. se bucură de toate drepturile? Cum se simte doamna L.C.? Ce drepturi îi sunt încălcate? Argumentează. Ce instituții sau ce persoane ar putea interveni pentru a rezolva situația?

Descoperă cunoștințe necesare

Declarația Universală a Drepturilor Omului prevede drepturile fundamentale ale omului:

Drepturile civile	<ul style="list-style-type: none"> • dreptul la viață, libertatea și securitatea persoanei, viață privată și de familie, inviolabilitatea locuinței, secretul corespondenței; • dreptul la onoare și demnitate, libera circulație, căsătorie și întemeierea familiei, întrunire pașnică.
Drepturile politice	<ul style="list-style-type: none"> • dreptul la cetățenie, dreptul de a alege și de a fi ales, dreptul la libera alegere; • dreptul la azil.
Drepturile economice	<ul style="list-style-type: none"> • dreptul la proprietate; • dreptul la retribuție egală pentru munca egală.
Drepturile juridice	<ul style="list-style-type: none"> • egalitate în fața legii; • dreptul la un proces echitabil.
Drepturile sociale	<ul style="list-style-type: none"> • dreptul la muncă, dreptul la odihnă și timp liber, la un nivel de trai decent (hrană, îmbrăcăminte, locuință, asistență medicală), dreptul de a înființa sindicate, asigurări sociale în caz de boală, șomaj, văduvie, bătrânețe; • dreptul la educație.
Drepturile cultural-spirituale	<ul style="list-style-type: none"> • liberatea conștiinței și a religiei; • dreptul la limba maternă și la respectarea tradițiilor; • drepturi culturale necesare dezvoltării personalității.

Drepturile omului sunt fundamentale, universale, inalienabile, indivizibile și interdependente.

Drepturile omului sunt hotărâtoare pentru viața, libertatea și demnitatea omului, garantează demnitatea și identitatea umană, integritatea fizică și securitatea umană, sunt necesare pentru libera dezvoltare a personalității și bunăstarea materială a omului, pentru asigurarea participării active la conducerea statului. În Republica Moldova, drepturile și libertățile sunt stabilite în Constituție și sunt garantate prin aceasta și alte legi.

Joc didactic

Se constituie patru echipe, care vor primi foi de culori diferite. Pe tablă se vor expune patru imagini sau se vor utiliza cele de mai jos. Echipele vor scrie pe foi dreptul omului ce corespunde fiecărei imagini și le vor atașa. Elevii vor discuta asupra fiecărui drept identificat.

În agenda mea

Convenția Europeană a Drepturilor Omului – tratat adoptat în 1950 de țările membre ale Consiliului Europei; prevede obligativitatea statelor semnatare de a respecta drepturile omului și instituie Curtea Europeană a Drepturilor Omului, cu sediul la Strasburg. Convenția Europeană obligă guvernele statelor membre să întreprindă reforme instituționale și juridice, astfel încât legislația națională să nu fie în contradicție cu dispozițiile Convenției. Fiecare țară trebuie să raporteze comunității internaționale cu privire la situația drepturilor omului. Republica Moldova a ratificat Convenția în 1997.

Compar opiniile

Întrebare. De ce sunt importante drepturile omului?

Opinia autorului. „Drepturile omului sunt hotărâtoare pentru viața, libertatea și demnitatea omului, garantează demnitatea și identitatea umană, integritatea fizică și securitatea umană”.

Opinia ta – exprim-o în 2-3 propoziții.

Creăm în echipă!

Veți avea nevoie de foi vatman, carioci, pixuri.

- Formați șase echipe.
- Elaborați câte un poster care să reflecte *Drepturile omului*.
- Organizați o expoziție a posterelor.

Învăț să valorific tehnologiile

- Identifică site-ul unei organizații internaționale/naționale care acționează în domeniul drepturilor omului.
- Elaborează o fișă de prezentare a acestei organizații. Fișa va conține: adresa, anul înființării, obiective principale, proiecte realizate, alte date.

Aplic cunoștințe noi

Mă inspir din artă

Odihnă după muncă
de Vincent van Gogh

1. Examinează cu atenție tabloul.
2. Determină cel puțin două drepturi fundamentale ale omului reprezentate în tablou. Argumentează.

Lucrăm cu documentele de bază

CONSTITUȚIA REPUBLICII MOLDOVA

Articolul 4. Drepturile și libertățile omului

(1) Dispozițiile constituționale privind drepturile și libertățile omului se interpretează și se aplică în concordanță cu Declarația Universală a Drepturilor Omului, cu pactele și cu celelalte tratate la care Republica Moldova este parte. (2) Dacă există neconcordanțe între pactele și tratatele privitoare la drepturile fundamentale ale omului la care Republica Moldova este parte și legile ei interne, prioritate au reglementările internaționale.

Articolul 10. Unitatea poporului și dreptul la identitate

(2) Statul recunoaște și garantează dreptul tuturor cetățenilor la păstrarea, la dezvoltarea și la exprimarea identității lor etnice, culturale, lingvistice și religioase.

Articolul 24. Dreptul la viață și la integritate fizică și psihică

(1) Statul garantează fiecărui om dreptul la viață și la integritate fizică și psihică. (2) Nimeni nu va fi supus la torturi, nici la pedepse sau tratamente crude, inumane ori degradante. (3) Pedepsa cu moartea este abolită. Nimeni nu poate fi condamnat la o asemenea pedeapsă și nici executat.

- Identifică actul internațional parte a căruia este Republica Moldova.
- Determină principiul de prioritate în problemele drepturilor omului.
- Enumeră drepturile omului expuse în document.
- Clasifică drepturile pe categorii.
- Argumentează importanța acestor drepturi.

Tema 2

Drepturile copilului

Povestea lecției

Mama mea e în Italia și nu am văzut-o de 12 ani. Am 15 ani și sunt emo. Trăiesc cu bunicii într-un oraș din Moldova. Poate nu vă interesează viața mea. Nu e importantă viața unui copil crescut în familia bunicilor... Dar vă scriu, deși poate nici nu citiți... M-am născut dintr-o relație, bărbat-femeie. Nu s-au căsătorit fiindcă nu s-au înțeles. Am apărut și eu în viața lor, fapt ce le-a scurtat traiul comun. Mama s-a întors la părinții ei, tata s-a dus încotro a văzut cu ochii. ...Ultima dată l-am văzut când aveam șase ani. Mi-a spus că bunicii mă țin pentru alocație. Pe mama am văzut-o în puținele fotografii pe care le aveam acasă. Cică seamăn cu ea. Nu, eu nu seamăn cu părinții mei. Eu am crescut singur până m-am împrietenit cu R., o fată a cărei mamă e plecată în Turcia, de când era mică. Tatăl ei e turc, dar nimeni nu l-a văzut niciodată. Cu ea m-am jucat mereu și, rar, când nu știam ce să fac, o întrebam ce ar face ea. Și ea trăiește cu bunicii ei. ...La școală nu suntem prea buni. Profesorii spun despre noi că suntem copiii nimănui.

Sursa: RodiAgnusDei.wordpress.com

Minutul de reflecție

Drepturile copilului sunt prevăzute în *Convenția cu privire la drepturile copilului*. Toți copiii au drepturi egale și trebuie să fie protejați de toate formele de discriminare.

- Citește termenii din dicționar și formulează câte un enunț cu fiecare.
- Examinează imaginea și explică ce simbolizează.
- Analizează povestea lecției. Descrie starea sufletească a băiatului. Identifică ce drepturi le sunt încălcate copiilor. Argumentează necesitatea respectării acestor drepturi pentru dezvoltarea armonioasă a unui copil. Propune două măsuri pentru îmbunătățirea situației.

Întrebarea lecției

- Ce drepturi au copiii?

Dicționar

Convenție – înțelegere, acord între două sau mai multe state, instituții sau persoane cu privire la anumite probleme sau la anumite obiective.

Convenția cu privire la drepturile copilului – acord internațional, adoptat la 20 noiembrie 1989 de către ONU, care stabilește ce drepturi au copiii din întreaga lume.

Principiu – element fundamental, idee, lege de bază pe care se întemeiază o normă de conduită, o normă juridică etc.

Joc didactic

Fiecare elev va contura mâna sa pe o foaie de hârtie; apoi va decupa imaginea, pe care va scrie: în palmă – numele, pe primele patru degete – drepturile de care se bucură, iar pe degetul mic – un drept care i-a fost încălcat. Lipiți decupajele pe coli mari de hârtie. Comparați-le și discutați asupra lor.

Să meditam și să discutăm!

- Ce vârstă are copilul?
- Îi sunt respectate toate drepturile? Argumentează.
- Ce simte și ce crede copilul din imagine?
- Cunoști asemenea cazuri de încălcare a drepturilor copilului? Relatează.

Descopăr cunoștințe necesare

Toți copiii, indiferent de proveniență, rasă, etnie și loc de trai, au drepturi egale și trebuie să fie protejați de orice formă de discriminare. Copiii au dreptul să fie respectați, ascultați și luați în seamă.

Convenția cu privire la drepturile copilului însumează toate drepturile copilului, având scopul de a-i asigura o dezvoltare armonioasă într-un mediu liber, a-i asigura protecție și sprijin. Drepturile prevăzute în *Convenția cu privire la drepturile copilului* sunt universale și necondiționate: dreptul la viață, dreptul la nume, cetățenie, familie, dreptul de a-și dezvolta la maximum potențialul, dreptul de a fi protejat de abuz și exploatare, dreptul de a se exprima liber, dreptul de a i se respecta libertatea de gândire, dreptul la libertatea de asociere pașnică, dreptul la informare, dreptul de a participa pe deplin la viața culturală și socială, dreptul de a se bucura de o viață decentă în cazul în care suferă de un handicap mental sau fizic, dreptul la educație, învățământul primar fiind obligatoriu și gratuit, dreptul de a se bucura de cultură, tradiții și limbă, dreptul la odihnă și timp liber.

Sunt erudit! Am învățat!

PRINCIPIILE CONVENȚIEI CU PRIVIRE LA DREPTURILE COPILULUI

Nediscriminarea

Interesul superior al copilului

Dreptul la viață, supraviețuire și dezvoltare

Respectul pentru punctul de vedere al copilului

Republica Moldova a ratificat *Convenția cu privire la drepturile copilului* la 12 decembrie 1990. În 1999, Parlamentul Republicii Moldova a adoptat *Legea privind drepturile copilului*.

Aplic cunoștințe noi

Mă inspir din artă

1. Examinează cu atenție tabloul.
2. Determină cel puțin un drept al copilului reprezentat în tablou. Argumentează.
3. Demonstrează importanța acestui drept pentru copil.

Sfânta Familie cu Sfânta Elisabeta
de Peter Paul Rubens

Analizez!

Formați șase echipe. Fiecare echipă, prin tragere la sorți, va prezenta un drept al copilului, conform imaginilor.

Algoritm de prezentare:

1. Ce drept al copilului reprezintă imaginea? Este respectat sau încălcat acest drept?
2. Ce documente prevăd respectarea acestui drept?
3. Cine se bucură de acest drept?
4. Ce asigură acest drept?
5. Identifică 2-3 exemple de încălcare a acestui drept.
6. Numește două modalități prin care poate fi protejat dreptul copilului.
7. Apreciază importanța acestui drept.

Mă implic!

1. Întocmește o petiție către administrația școlii/primărie/altă instituție locală cu privire la necesitatea respectării drepturilor copiilor.
2. Citește petiția în fața clasei.
3. Prin votare, alegeți o petiție care exprimă voința majorității.
4. Semnați petiția și expediți-o instituției respective.

Creăm în echipă!

Veți avea nevoie de coli mari de hârtie, hârtie colorată, carioci, pixuri.

- Formați cinci echipe.
- Executați un desen sau colaj intitulat „Arborele drepturilor copiilor”.
- Organizați o expoziție a lucrărilor.

Învăț să valorific tehnologiile

- Din lista de mai jos sau din alte surse, alege unul dintre ONG-urile care acționează în domeniul drepturilor copilului și prezintă: adresa, numărul de telefon, anul înființării, obiectivele principale, proiectele realizate, alte date.
  - „Centrul de Informare și Documentare privind Drepturile Copilului din Moldova” (CIDDC);
  - „CCF Moldova – Copil, Comunitate, Familie”;
  - „Asociația de Susținere a Copiilor cu Cerințe Speciale”;
  - „Prietenii Copiilor”.

Tema 3

Toți oamenii sunt egali în drepturi

Întrebarea lecției

- Pe ce principii se bazează egalitatea în drepturi?

Dicționar

Echitate – 1. dreptate, nepărtinire, cinste; omenie; 2. principiu etic și juridic care stă la baza reglementării tuturor relațiilor sociale în spiritul dreptății, egalității și justiției, al colaborării și respectului reciproc.

Toleranță – faptul de a tolera (a îngădui o situație).

Povestea lecției

La o întreprindere de confecții s-a anunțat un concurs pentru postul de designer de vestimentație. Concursul urma să se desfășoare în două etape: prezentarea lucrărilor și interviul. Și-au prezentat candidaturile două persoane (doamna L., de 49 de ani, și domnișoara A., de 24 de ani). La prima etapă au fost acceptate ambele candidaturi. Concursul a fost câștigat de domnișoara A., deși doamna L. era mai calificată.

Minutul de reflecție

Toate ființele umane sunt egale în drepturi indiferent de locul de naștere, locul de trai, de originea lor, de situația economică, de mediul cultural și social. Orice acțiune prin care o persoană este tratată diferit, respinsă sau exclusă pe orice principii este o discriminare.

- Citește termenii din dicționar și formulează câte un enunț cu fiecare.
- Examinează imaginea și expune-ți opinia privind la semnificația ei.
- Analizează povestea lecției. Expune-ți opinia privind principiile de angajare. Au fost respectate drepturile omului în acest caz? Pe ce criterii a fost discriminată doamna L.?

Descopăr cunoștințe necesare

Drepturile omului sunt valabile pentru orice ființă umană, indiferent de locul de naștere, locul de trai, de originea sa, de situația economică, de mediul său cultural și social. Prin art. 2, *Declarația Universală a Drepturilor Omului* garantează drepturile și libertățile „fără deosebire de rasă, culoare, sex, limbă, religie, opinie politică sau de altă natură, origine națională sau socială, proprietate, naștere sau alt statut”. *Convenția Europeană a Drepturilor Omului*, prin art. 14, prevede că exercitarea drepturilor și libertăților trebuie să fie asigurată fără discriminare pe oricare motive.

Republica Moldova, prin art. 14 al *Constituției*, garantează respectarea și ocrotirea persoanei, precum și egalitatea tuturor cetățenilor „în fața legii și a autorităților publice, fără deosebire de rasă, naționalitate, origine etnică, limbă, religie, sex, opinie, apartenență politică, avere sau origine socială” .

Drepturile unui copil, la fel ca și ale unui adult, trebuie respectate indiferent de țara în care s-a născut, de rasă, etnie, religie, cultură, situație materială, stare fizică, fie că este băiat sau fată.

Egalitatea se bazează pe respectarea demnității umane, echitate, toleranță. Orice restrângere a drepturilor omului afectează esența ființei umane, iar orice acțiune prin care o persoană este tratată diferit, respinsă sau exclusă pe orice principii reprezintă o discriminare.

Joc „Îmi cunosc drepturile”

Elevii se împart în două grupuri. Se va arunca o minge de la un grup la altul, adresând o întrebare legată de drepturile omului. Cel care prinde mingea răspunde la întrebare și apoi aruncă mingea colegului din echipa opusă. În cazul când elevul nu cunoaște răspunsul, va răspunde cel care a pus întrebarea, având ocazia de a mai arunca o dată mingea și de a mai pune o întrebare.

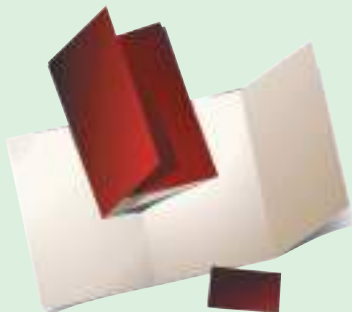
În agenda mea

Toleranța se caracterizează prin respectul diversității, respectul libertății de alegere, solidaritate, dialog social, responsabilitate comună, empatie.

Creăm în echipă!

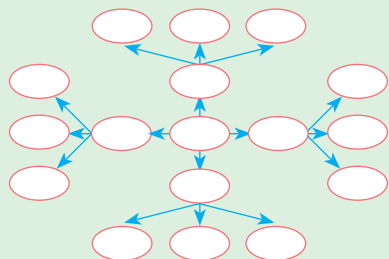
- Formați șase echipe.
- Fiecare echipă va elabora câte un pliant tematic intitulat „Demnitatea umană”.

- Prezențați pliantele.
- Organizați o expoziție de pliante.

Conștientizăm!

- Scrieți cât mai multe cuvinte de asociere cu sintagma *egalitate în drepturi*, utilizând metoda *Clustering*.

Învăț să valorific tehnologiile

- Identifică în rețele de socializare cazuri de încălcare a drepturilor omului.

Aplic cunoștințe noi

Mă inspir din artă

Milostivirea de Rembrandt

1. Identifică ce drepturi ale omului sunt încălcate.
2. Exprimă-ți opinia: sunt egali în drepturi cei reprezentați în imagine? Argumentează.

Lucrăm cu documentele de bază

LEGEA nr. 121, din 25.05.2012, cu privire la asigurarea egalității

Art. 1 (1) Scopul prezentei legi este prevenirea și combaterea discriminării, precum și asigurarea egalității tuturor persoanelor aflate pe teritoriul Republicii Moldova în sferile politică, economică, socială, culturală și alte sfere ale vieții, fără deosebire de rasă, culoare, naționalitate, origine etnică, limbă, religie sau convingeri, sex, vârstă, dizabilitate, opinie, apartenență politică sau orice alt criteriu similar.

Art. 6. Orice formă de discriminare este interzisă. Promovarea unei politici sau efectuarea unor acțiuni sau inacțiuni care încalcă egalitatea în drepturi a persoanelor trebuie să fie înlăturată de autoritățile publice competente și sancționată conform legislației.

Art. 7. (1) Se interzice orice deosebire, excludere, restricție sau preferință pe baza criteriilor stabilite de prezenta lege, care au drept efect limitarea sau subminarea egalității de șanse sau tratament la angajare sau concediere, în activitatea nemijlocită și în formarea profesională.

1. Identifică principiile de bază ale Legii nr. 121.
2. Determină domeniile de aplicare a legii.
3. Stabilește legătura cu prevederile *Declarației Universale a Drepturilor Omului* și ale *Convenției Europene a Drepturilor Omului*.
4. Argumentează importanța Legii nr. 121 pentru dezvoltarea armonioasă a societății.

Tema 4

Incluziunea socială și educațională

Povestea lecției

Secretariatul Alianței Organizațiilor pentru Persoane cu Dizabilități din Republica Moldova (AOPD) a fost sesizat de Marcel Lemnaru, un tânăr care folosește scaunul rulant. Marcel povestea că avea programată o consultație la un medic din cadrul Spitalului Raional Orhei și că a fost forțat de situație să urce scările în genunchi până la etajul doi. Șinele abrupte din metal nu le-ar fi putut urca dacă nu ar fi fost însoțit de asistentul social. Solicitarea lui a fost auzită. Marcel s-a simțit util și ascultat, devenind persoana cheie care a inițiat un proces de acomodare rezonabilă a spitalului, se bucură de faptul că a rezolvat nu doar o problemă personală, dar și a celorlalte peste 500 de persoane cu dizabilități locomotorii din or. Orhei. Marcel a rămas satisfăcut că de azi înainte incluziunea de la serviciile de sănătate din or. Orhei e la ea acasă. Unde mai pui și demnitatea cu care trece pe lângă scările în fața cărora îngenunchease doar cu câteva luni în urmă. Și, desigur, speranța că umilința pe care a trăit-o nu o vor simți și alte persoane cu dizabilități din țară.

Sursa: Ea.md

Minutul de reflecție

Toate persoanele, inclusiv cele cu dizabilități și cele din grupurile vulnerabile, trebuie să beneficieze de toate drepturile și libertățile. Incluziunea socială și educațională prevede respectarea drepturilor persoanelor cu necesități speciale.

- Citește termenii din dicționar și formulează câte un enunț cu fiecare.
- Analizează imaginea. Expune-ți opinia referitor la modul de integrare în societate a persoanelor cu dizabilități.
- Examinează povestea lecției, răspunzând la următoarele întrebări: Cu ce problemă s-a confruntat Marcel? Ce drepturi i-au fost încălcate? Care a fost atitudinea lui Marcel față de problemă? Ce aport a avut Marcel pentru societate?
- Exprimă-ți părerea privind atitudinea societății față de problemele persoanelor cu dizabilități.

Întrebarea lecției

- Ce înseamnă *incluziune socială și educațională*?

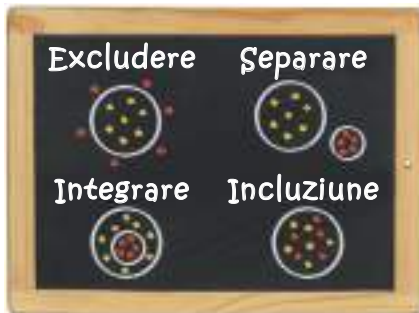
Dicționar

Incluziune socială – totalitatea acțiunilor și măsurilor din partea indivizilor, instituțiilor și organizațiilor destinate combaterii excluziunii sociale și asigurării participării active în mod egal a tuturor persoanelor la viața și cultura comunității din care fac parte.

Protecție socială – ansamblu de măsuri și acțiuni care au ca scop asigurarea unui anumit nivel de bunăstare și securitate socială pentru întreaga populație.

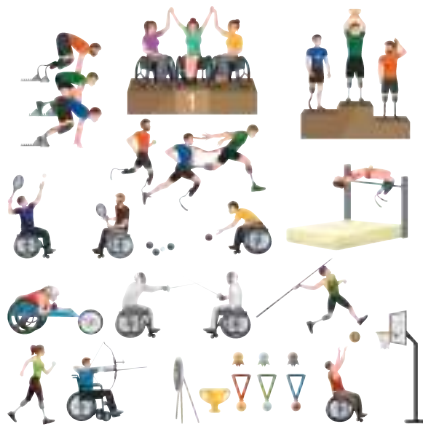
Incluziunea educațională – totalitatea acțiunilor și măsurilor din partea indivizilor, instituțiilor și organizațiilor destinate combaterii excluziunii educaționale și asigurării instruirii și educației în mod egal a tuturor persoanelor.

Să medităm și să discutăm

- Examinați cu atenție imaginea.
- Explicați noțiunile: *excludere*, *separare*, *integrare*, *incluziune*, făcând referire la un grup social.
- Identifică diferențele dintre *integrare* și *incluziune*.
- Care dintre noțiuni pot fi aplicate cu referire la clasa voastră?

În agenda mea

Jocurile Paralimpice sunt jocuri olimpice pentru sportivii cu handicap, care au debutat în 1948 cu sportivi în scaune rulante. Separat, se desfășoară jocuri olimpice pentru sportivi cu deficiențe de auz și Olimpiada specială pentru sportivi cu handicap cognitiv.

Descopăr cunoștințe necesare

Societatea noastră este diversă, alături de noi locuiesc persoane cu necesități speciale, care sunt incluse în grupurile vulnerabile ale societății (persoane cu dizabilități, persoane cu dependență, cu nivel scăzut de trai etc.). Cu regret, deseori aceste persoane nu sunt integrate în societate, sunt marginalizate și ofensate, li se aplică stereotipuri, din cauza gradului mai scăzut de independență sau accesibilitate redusă la serviciile publice, inclusiv la piața muncii, la educație etc., le sunt încălcate drepturile fundamentale.

Incluziunea socială presupune respectarea drepturilor tuturor oamenilor dintr-o societate, inclusiv a celor cu dizabilități și celor din grupurile vulnerabile, care trebuie să aibă oportunitatea de a participa la viața politică, economică, socială și culturală a acestora și de a se bucura de un tratament egal cu al celorlalți.

Incluziunea educațională se bazează pe principiul egalității șanselor – o educație pentru toți și pentru fiecare –, oferind opțiuni pentru persoane cu capacități, talente și aptitudini diferite, indiferent de vârstă, etnie, condiții socioeconomice, fizice și mentale, și o educație în funcție de necesitățile specifice ale fiecărei persoane, încurajându-se diversitatea.

Statul trebuie să garanteze dreptul acestor persoane la o viață decentă și să le acorde protecție socială. În țara noastră, condițiile normale de tratament, de readaptare, de învățământ, de instruire și de integrare socială a persoanelor din grupurile vulnerabile sunt garantate de Constituția Republicii Moldova, Legea cu privire la asigurarea egalității, Legea privind incluziunea socială a persoanelor cu dizabilități etc.

Incluziunea socială și educațională are o importanță deosebită nu doar pentru persoanele din grupurile vulnerabile, care ies din izolare și se integrează în viața comunității, dar și pentru toți membrii comunității care conștientizează diversitatea, necesitățile specifice pentru fiecare persoană și învață să promoveze toleranța.

Aplic cunoștințe noi

Lucrăm cu documentele de bază

DECLARAȚIA UNIVERSALĂ A DREPTURILOR OMULUI

Art. 29. 1. Orice persoană are dreptul la învățătură. Învățământul trebuie să fie gratuit, cel puțin în ceea ce privește învățământul elementar și general. Învățământul tehnic și profesional trebuie să fie la îndemâna tuturor, iar învățământul superior trebuie să fie egal, accesibil tuturor, pe bază de merit.

LEGEA PRIVIND PROTECȚIA SOCIALĂ A INVALIDIZILOR (REPUBLICA MOLDOVA)

Invalizii fac studii generale, medii de specialitate și superioare în instituții de învățământ de tip general, iar în caz de necesitate, în instituții de învățământ speciale.

1. Citește cu atenție fragmentele din cele două documente.
2. Demonstrează legătura dintre prevederile documentelor.
3. Explică în baza documentelor noțiunea *incluziune educațională*.
4. Expune-ți opinia privitor la respectarea acestui drept al persoanelor cu dizabilități în Republica Moldova.

Învăț să rezolv probleme de viață! Conștientizez!

Rolul asumat: trecător

Propune un plan aproximativ al desfășurării acțiunilor:

- a) Discută situația cu colegii.
- b) Ce drepturi i-au fost încălcate persoanei din imagine?
- c) Unde se mai confruntă cu probleme persoanele cu dizabilități?
- d) Ce măsuri pot fi luate pentru evitarea unor astfel de probleme?
- e) Ce soluție ai oferi pentru situația din imagine?

Creăm în echipă!

Veți avea nevoie de coli mari de hârtie, carioci, pixuri.

- Grupați-vă în cinci echipe și elaborați câte un poster intitulat „Stop discriminării”.

- Expuneți posterele pe holul școlii.

Învăț să valorific tehnologiile

Pe data de 3 decembrie este marcată *Ziua Internațională a persoanelor cu dizabilități*.

- Găsește în internet date din istoria acestui eveniment și relatează-le colegilor.

Tema 5

Școala pentru toți

Întrebarea lecției

- Cum este o școală prietenoasă copiilor?

Dicționar

CES – cerințe educaționale speciale, necesități educaționale suplimentare, care impun o școlarizare adaptată particularităților individuale și celor caracteristice unei anumite deficiențe sau tulburări/dificultăți de învățare, precum și o asistență complexă, menite să asigure aceleași șanse la educație și la integrarea în viața socială.

Educație incluzivă – formă de educație care caută să răspundă nevoilor de învățare ale tuturor copiilor, îndeosebi ale celor vulnerabili, cu cerințe educaționale speciale, bazată pe includerea, integrarea acestora în învățământul de masă.

Povestea lecției

Sergiu are zece ani și este elev în clasa a II-a. S-a născut cu o maladie congenitală și nu se poate mișca decât cu ajutorul scaunului rulant. Deși este unul dintre cei mai buni elevi din clasa în care învață, băiatul nu știe cum arată școala, pentru că nu a mers nicio zi la școală. În general, de când se ține minte, nu a prea ieșit din casă. Învățătorul îl vizitează de trei ori pe săptămână. În zilele în care are ore, Sergiu e cel mai fericit copil din lume. Îi place să învețe și se ambiționează să aibă de fiecare dată cele mai bune rezultate. Singurele contacte cu lumea înconjurătoare sunt rudele și apropiații. Sergiu spune că visează să meargă la o școală adevărată, să discute cu copiii, să-și facă prieteni. Dar, deoarece locuiește la etajul opt al unui bloc în care nu este ascensor, visul băiatului pare a fi irealizabil. În situația lui Sergiu se află astăzi sute de copii, care se văd nevoiți să se mulțumească cu puținul pe care societatea li-l oferă.

Sursa: Investigatii.md

Minutul de reflecție

Școala pentru toți presupune educație incluzivă, oferind tuturor posibilitatea de a învăța în funcție de capacitățile și necesitățile proprii.

- Citește termenii din dicționar și formulează câte un enunț cu fiecare.
- Studiază și analizează imaginea. În baza acesteia, a dicționarului și a informației din „Minutul de reflecție”, răspunde la întrebarea lecției.
- Analizează povestea lecției, răspunzând la următoarele întrebări: Sergiu se simte un copil obișnuit? Ce drepturi îi sunt încălcate lui Sergiu? Izolarea copilului din cauza dizabilității sale este o acțiune discriminatorie? Care sunt motivele acestei forme de discriminare? Cine ar putea preveni asemenea acțiuni? Ce efecte poate avea izolarea asupra unui copil și asupra dezvoltării sale? L-ai putea ajuta pe Sergiu să se simtă asemenea oricărui alt copil? Dacă Sergiu ar fi colegul tău, te-ai putea împrieteni cu el? Crezi că Sergiu ar trebui să rămână să studieze acasă, să meargă la o școală specială sau să meargă la o școală obișnuită? Argumentează răspunsul. Crezi că Sergiu poate fi ajutat?

Descopăr cunoștințe necesare

Toți copiii au dreptul la educație, însă unii pot întâmpina dificultăți de învățare, adaptare și relaționare socială. Copiii cu dificultăți de învățare și cei din grupurile vulnerabile sunt numiți copii cu CES. Deseori, ei se confruntă cu marginalizarea, etichetarea, excluderea socială, respingerea, violența, neadaptarea la mediul școlar, fenomene ce favorizează dificultăți de relaționare cu ceilalți, scăderea încrederii în sine, abandonul școlar, probleme de dezvoltare.

Școala pentru toți – o școală cu educație incluzivă – are sarcina de a le oferi tuturor posibilitatea și șanse egale de a învăța în funcție de capacitățile și necesitățile proprii, punând accent pe faptul că fiecare copil este unic, irepetabil, cu propria personalitate, valoros pentru familia lui și pentru întreaga societate, acceptând diferența de opinie și gândire, dezvoltând respectul pentru diversitate și promovând drepturile egale și toleranța în ceea ce privește diferențele fizice, socioculturale, lingvistice și psihologice etc., astfel pregătindu-l pentru integrarea deplină în societate.

Art. 23 al Convenției cu privire la drepturile copilului se referă la protecția copiilor cu dizabilități, declarând dreptul acestora de a se bucura de o viață plină și decentă, garantându-se demnitatea pentru o „integrare socială și o dezvoltare individuală cât se poate de completă, incluzând dezvoltarea lor culturală și spirituală”. În conformitate cu legislația internațională, cadrul legislativ al Republicii Moldova conține prevederi privind egalitatea de șanse în realizarea accesului la o educație de calitate pentru toți copiii, inclusiv pentru cei cu CES.

Acceptarea și includerea copilului cu CES în școala generală asigură eliminarea izolării și excluderii sociale și integrarea acestuia în calitate de cetățean activ al comunității, îl ajută să-și dezvolte noi deprinderi, favorizând relațiile de comunicare cu semenii și adulții din comunitatea lui în folosul tuturor; membrii comunității apreciază diversitatea, conștientizând că toți oamenii au nevoi unice, iar acest fapt contribuie la dezvoltarea solidarității și toleranței comunității.

Situație-problemă

• Examinează imaginile.

- Copiii din imagini au aceleași necesități? Argumentează.
- Crezi că toți copiii din imagini sunt tratați cu respect? Argumentează.
- Crezi că toți copiii din imagini au o copilărie asemănătoare cu a ta?
- Cine este responsabil de realizarea necesităților copiilor?
- În localitatea ta sunt copii cu necesități speciale?
- Ce ai simțit în urma analizei imaginilor și a acestei discuții?
- Formulează concluzii cu referire la egalitatea în drepturi.

În agenda mea

Educația incluzivă se bazează pe dreptul fiecărui elev la educație, egalitatea șanselor, nediscriminare, adaptare la necesitățile elevilor, respectarea diversității.

Compar opiniile

Întrebare. Școala trebuie să includă copii cu deficiențe?

Opinia forumului. „Școala trebuie să includă toți copiii – și pe cei provenind din cadrul minorităților lingvistice, etnice sau culturale, copiii din grupuri îndepărtate sau nomade, copiii ai străzii sau care lucrează, copiii cu deficiențe sau talentați” (*Forumul Mondial pentru Educație, Dakar, 2000.*)

Opinia ta – exprim-o în două propoziții.

Sunt creativ!

- Scrie o scrisoare către colegii din școala ta despre necesitatea copiilor cu dizabilități de a-și face prieteni, de a fi integrați în cercul semenilor, despre necesitatea ajutorului și sprijinului în diferite situații, necesitatea de comunicare etc.
- Citește scrisoarea colegilor.
- Alegeți cele mai originale trei scrisori.

Creăm în echipă!

Veți avea nevoie de coli mari de hârtie, carioci, pixuri.

- Grupați-vă în patru echipe și elaborați câte un poster: „Toleranța – o parte din noi”.
- Expuneți posterele în holul școlii.

Aplic cunoștințe noi

Învăț să rezolv probleme de viață! Conștientizez!

Situație. În școala ta ai colegi cu CES. Motivează care este cea mai importantă necesitate a unui copil cu dizabilități în școală.

Rolul asumat. Coleg de clasă.

Algoritmul aproximativ al desfășurării acțiunilor. Subliniază problemele cu care se confruntă copiii cu CES în școală; identifică, în opinia ta, cea mai importantă necesitate a unui elev cu CES; argumentează; propune două soluții pentru această situație.

Ne implicăm!

1. Identificați copiii aflați în dificultate.
2. Împreună cu profesorul și părinții, stabiliți problemele cu care se confruntă acești copii.
3. Stabiliți ce sprijin le-ați putea acorda, fără a le leza demnitatea.
4. Întocmiți un plan și încercați să-l realizați.

Lucrăm cu documentele de bază

CONVENȚIA CU PRIVIRE LA DREPTURILE COPILULUI

Art. 28. 1. Statele părți recunosc dreptul copilului la educație și, în vederea asigurării exercitării acestui drept în mod progresiv și pe baza egalității de șanse, în special, statele membre vor avea obligația: a) de a asigura învățământul primar obligatoriu și gratuit pentru toți.

2. Statele părți vor lua toate măsurile corespunzătoare pentru a asigura aplicarea măsurilor de disciplină școlară într-un mod compatibil cu demnitatea copilului ca ființă umană și în conformitate cu prezenta Convenție.

1. Stabilește dacă Convenția prevede principiul *Școala pentru toți!*
2. De ce principii se vor ghida statele, realizând dreptul prevăzut în articol?
3. Argumentează importanța articolului 28.

Tema 6

Drepturi în conflict

Povestea lecției

O tânără în vârstă de 19 ani dintr-o comună suceveană a suferit un accident feroviar. Accidentul a avut loc după ce mașina în care se afla tânăra a rămas blocată pe calea ferată, fiind lovită de locomotiva unui tren. În urma impactului, fata a fost rănită grav, s-a ales cu un traumatism cranio-cerebral, cu edem, fracturi costale care au afectat plămânul stâng, dar și fracturi de femur la ambele picioare. Tânăra a fost internată în Spitalul Județean Suceava. Era indispensabilă o intervenție chirurgicală, dar aceasta nu a fost posibilă întrucât era necesară transfuzia de sânge cu care familia tinerei, din motive religioase, nu a fost de acord. Surse din conducerea Spitalului Județean Suceava au declarat că familia nu se opunea intervenției chirurgicale, ci doar transfuziei de sânge. Iar pentru că invoca dreptul la autodeterminare religioasă, medicii suceveni au căutat soluții, inclusiv juridice, pentru a putea face operația. Tânăra a decedat.

Sursa: Mediafax.ro

Întrebarea lecției

- Cum pot fi în conflict drepturile omului?

Minutul de reflecție

În anumite situații cotidiene, oamenii sau statul, care au priorități diferite, sunt nevoiți să facă o alegere, iar drepturile omului vin în dezacord unele cu altele, adică sunt în conflict.

Dicționar

Conflict – neînțelegere, ceartă, ciocnire de interese, dezacord, discuție (violentă).

- Citește termenul din dicționar și formulează un enunț cu acesta.
- Examinează imaginea. Ce îți sugerează ea, în legătură cu tema lecției?
- Analizează povestea lecției. Identifică drepturile tinerei. Identifică drepturile părinților. Expune-ți opinia: ce drepturi au fost în contradicție? Care a fost rezultatul prioritizării dreptului la libera profesiune și la libera alegere în cazul dat? Ce emoții ți-a provocat acest caz?

Clasa se împarte în grupuri a câte șase persoane. Unul dintre ele va fi grupul de experți. Elevii se așază în jurul unei mese. Fiecare are în față o foaie pe care va completa propoziția: „Fiindcă sunt om, am dreptul la...” Apoi foile se vor schimba în cerc, adăugând altă idee.

Exercițiul continuă timp de trei minute, după care rezultatele sunt propuse grupului de experți, care analizează ideile scrise și trag concluzii.

În șirul de idei elevii vor găsi drepturi care intră în conflict și vor argumenta alegerea.

Descopăr cunoștințe necesare

Toate drepturile omului sunt importante. Uneori însă, aceste drepturi vin în dezacord unele cu altele, adică sunt în conflict. Astfel se întâmplă în anumite situații, când oamenii sau statul, care au priorități diferite, sunt nevoiți să facă o alegere. Situația de conflict poate fi cauzată de înțelegerea diferită a situației, de interese naționale, de securizare a populației, de lipsa de informație, de opinii diferite, de lipsa de comunicare, de interpretarea eronată a unor fapte etc.

Conflictul poate fi în cazul aceluiași drept sau între diferite drepturi.

În viața cotidiană există numeroase situații în care dreptul cui-va vine în conflict cu dreptul altcuiva. De exemplu, viațile a două persoane sunt în pericol, dar numai una dintre ele poate fi salvată din cauza lipsei de utilaj medical sau din alte motive. În acest caz va exista un conflict în ce privește dreptul ambelor persoane la viață.

Conflictul drepturilor apare și în cazul răspândirii unor boli contagioase, statul limitând mișcarea oamenilor pentru a controla răspândirea bolii. Astfel există un conflict între libertatea de circulație și interesele sănătății și siguranței publice (inclusiv dreptul la viață și sănătatea altora).

Dreptul la educație poate intra în conflict cu dreptul la odihnă.

Conflictul între dreptul la libera exprimare și cel de a alege apare atunci când unele persoane doresc să-și impună opiniile altor oameni prin forțarea de a fi ascultați.

Conflictele dintre drepturi pot fi soluționate de către părțile implicate în conflict sau de către o terță parte, care acționează ca „judecător” (organe de stat, instituții private sau persoane cu responsabilități sociale speciale, cum ar fi medicii, salvatorii etc.) prin evaluarea drepturilor vizate prin comparație unele cu altele și deter-

minarea propriei soluții: fie unul dintre drepturile conflictuale are prioritate asupra celuilalt, fie se ajunge la un compromis între drepturile conflictuale. De exemplu, la o demonstrație, pentru a rezolva conflictul dintre libertatea de circulație și libertatea de a se întruni, deși autoritățile nu pot să-i priveze pe oameni de dreptul de a manifesta în oraș, pot limita totuși timpul, locul și modul de manifestare.

Aplic cunoștințe noi

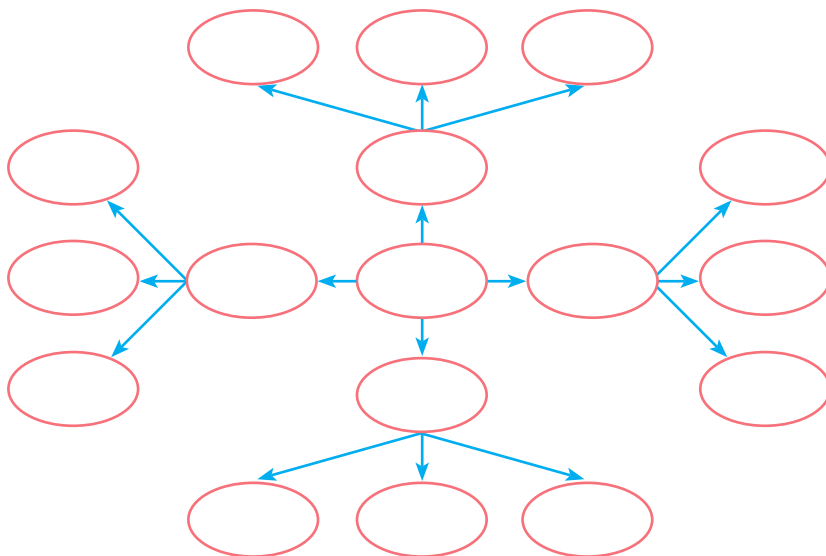
Ne implicăm!

- Organizați o discuție argumentată pe tema „Dreptul la educație poate intra în conflict cu dreptul la odihnă”.

Conștientizăm!

- Scrieți cât mai multe cuvinte de asociere cu sintagma *drepturi în conflict*, utilizând metoda *Clustering*.

Compar opiniile

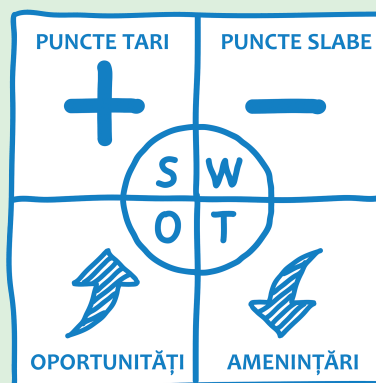
Întrebare. Cum pot fi soluționate conflictele dintre drepturi?

Opinia autorului. Conflictele dintre drepturi pot fi soluționate prin evaluarea drepturilor vizate prin comparație unele cu altele și determinarea propriei soluții.

Opinia ta – exprim-o raportându-te la un caz concret.

Analizez!

Analizează, conform metodei SWOT, un drept în conflict (la alegere).

Tema 7

Instrumente de protecție și asigurare a drepturilor

Întrebarea lecției

- Care sunt instrumentele de protecție și asigurare a drepturilor?

Dicționar

A asigura – a face ca împlinirea unui lucru să fie sigură, durabilă.

Instrument de protecție – acțiune, forță sau fapt care servește la protecție.

Ombudsman – avocat al poporului; persoană independentă, respectabilă, împuternicită de Parlament sau Guvern pentru protecția drepturilor și libertăților fundamentale ale omului; primește orice plângere a cetățenilor față de abuzuri și nedreptăți ale administrației și, în urma examinărilor, solicită administrației înlăturarea acestora.

Povestea lecției

Centrul de Investigații Sociologice și Marketing „CBS-AXA” a realizat un sondaj cu privire la percepția generală a cetățenilor Republicii Moldova asupra problemelor ce vizează protecția datelor cu caracter personal și dreptul la viața privată.

Potrivit sondajului, 71% din totalul de respondenți consideră foarte importantă asigurarea dreptului la viața privată, iar 39% au răspuns că acest drept le este încălcat.

Mai mult, rezultatele studiului arată că populația Republicii Moldova s-a confruntat cu cazuri de abuz în privința informațiilor cu caracter personal din partea autorităților publice, instituțiilor private, cum ar fi prelucrarea ilegală a categoriilor speciale de date cu caracter personal, nerespectarea conformității și confidențialității, încălcarea dreptului de a fi informat și de a limita accesul la datele cu caracter personal.

Sursa: Politik.md

Minutul de reflecție

Protecția și asigurarea drepturilor omului se împlinesc prin legi și mijloace de aplicare a legii. Un instrument util este educația și conștiința juridică a cetățenilor.

- Citește termenii din dicționar și formulează câte un enunț cu fiecare.
- Examinează imaginea. Ce idei îți sugerează?
- Analizează povestea lecției. Cine este responsabil de protejarea drepturilor menționate? De ce este importantă protejarea lor? Cum pot fi protejate aceste drepturi?

Descoper cunoștințe necesare

În fiecare societate, drepturile omului pot fi încălcate, de aceea trebuie să fie protejate și asigurate de legi și de mijloacele de aplicare a legii (poliție, un sistem de pedeapsă). Legile oferă posibilitatea protejării în mod real a drepturilor și libertăților tuturor cetățenilor, dar și oportunitatea unei dezvoltări durabile. Legea supremă a Republicii Moldova este Constituția, care, împreună cu alte legi, are un rol primordial în protecția drepturilor, deoarece asigură crearea instituțiilor și mecanismelor de protecție a drepturilor omului.

Statul asigură resursele materiale, financiare, umane pentru aplicarea legilor, creează și coordonează instituțiile specializate, monitorizează aplicarea și respectarea legilor etc.

În Republica Moldova, instituțiile naționale de drept pentru protejarea și asigurarea drepturilor omului sunt Curtea Constituțională, procuratura, instanțele judecătorești, instituția Ombudsmanului. Instituțiile specializate din domeniul jude-

cătorec stabilesc sancțiuni față de cei vinovați de nerespectarea legilor sau a drepturilor omului. Parlamentul Republicii Moldova, prin comisii specializate în domeniul drepturilor omului, exercită un control parțial al respectării acestora.

Un instrument util este educația și conștiința juridică a cetățenilor, care presupune cunoașterea și înțelegerea cadrului legislativ (legi constituționale, organice, amendamente etc.), participarea cetățenilor la elaborarea legilor și luarea deciziilor, cunoașterea și înțelegerea formelor care asigură accesul la justiție, cunoașterea drepturilor și libertăților.

Joc didactic

1. Elevii formează un cerc.
2. Se transmite o minge în cerc. Elevul care primește mingea va spune un cuvânt care ar reflecta sintagma *apărarea și asigurarea drepturilor omului*.

În agenda mea

Constituția Republicii Moldova este legea supremă și principală a țării. A fost adoptată la 29 iulie 1994 de către Parlamentul Republicii Moldova. Constituția determină principiile generale ale societății, conține cele mai importante reglementări ale sistemului politic, garantează pluralismul politic, protejează drepturile și libertățile omului, reflectă obligațiile cetățenilor.

Nicio lege și niciun alt act juridic care contravine prevederilor Constituției nu are valoare juridică.

Convenția privind drepturile copilului

Art. 4

Statele părți se angajează să ia toate măsurile legislative, administrative și de orice altă natură necesare în vederea punerii în aplicare a drepturilor recunoscute în prezenta Convenție. În cazul drepturilor economice, sociale și culturale statele părți se obligă să adopte aceste măsuri, fără a precupeți resursele de care dispun și, dacă este cazul, în cadrul cooperării internaționale.

- Identifică acțiunile statului în vederea protejării drepturilor copilului.
- Expune-ți opinia cu referire la importanța acestor acțiuni ale statului.

Învăț să valorific tehnologiile

- Identifică pe internet o instituție guvernamentală din Republica Moldova care se preocupă de respectarea drepturilor omului și prezint-o.

Aplic cunoștințe noi

Conștientizăm!

- Organizați în clasă o discuție pe tema „Constituția Republicii Moldova și drepturile omului”.

Mă implic!

- Redactează un discurs scurt, din 5–10 propoziții, pe tema „Protejarea drepturilor copiilor în comunitatea mea”.
- Prezintă discursul colegilor.
- Verificați dacă părerile voastre coincid.

Tema 8

Asumarea responsabilității

Povestea lecției

„Cum e să fii bătrân și să mori în stradă, printre trecători”, scria tânărul Roman Bălțeanu pe o rețea de socializare după ce a fost martor la un incident trist în plină stradă.

Tânărul a făcut publică istoria după ce a văzut un bătrân căzând, având convulsii. „Sun la ambulanță. Timp de cinci minute explic că ne aflăm vizavi de magazinul F, pe bulevardul Mircea cel Bătrân, 6, pe alee. Mă întreabă dacă într-adevăr există o alee acolo. Confirm. Apoi, doamna începe să mă întrebe ce e cu el și îi explic că nu e boschetar, nu e beat și că are convulsii”, povestește Roman.

...Ambulanța a ajuns în șapte minute. „Bătrânelul a suferit un atac cerebral. Dacă nu veneau ei, mai avea trei ore de trăit”, mai povestește Roman.

Sursa: Timpul.md

Minutul de reflecție

Existența drepturilor presupune și asumarea responsabilităților corespunzătoare, atât din partea cetățenilor, cât și a statului.

Responsabilitatea presupune răspunderea pentru acțiunile și faptele proprii.

- Citește termenii din dicționar și formulează câte un enunț cu fiecare. Prezintă câte două exemple de responsabilități morale, legale și civice.
- Examinează imaginea. Ce îți sugerează?
- Analizează povestea lecției. Ce comportament a manifestat tânărul? Despre ce tip de responsabilitate se relatează? Cunoști și alte exemple de manifestare a responsabilității de acest tip?

Întrebarea lecției

- Ce responsabilități au cetățenii?

Dicționar

Responsabilitate – obligația de a efectua un lucru, de a răspunde, de a da socoteală de ceva, de a accepta și suporta consecințele; răspundere.

Responsabilitate legală – obligație față de stat și cetățeni.

Responsabilitate morală sau **socială** – obligația de a nu încălca demnitatea personală a altei persoane.

Responsabilitate civică – îndatorirea membrului comunității față de comunitate/societate.

Joc didactic

- Clasa se împarte în 5 echipe: echipa 1 – familia; echipa 2 – autoritățile locale, echipa 3 – școala, echipa 4 – autoritățile naționale, echipa 5 – copilul.
- Pe o fișă sunt enumerate cinci drepturi ale copilului.
- Fiecare echipă examinează unul dintre drepturi și găsește responsabilitatea corespunzătoare.
- Citiți-le pe rând și discutați asupra lor.

Completează lista

Responsabilitățile mele

- față de mine însumi: să învăț...
- față de ceilalți: să respect drepturile altora...
- față de mediu: să arunc hârtiile la coș...

În agenda mea

Declarația Universală a Drepturilor Omului

Art. 29.1. Orice persoană are îndatoriri față de colectivitate, deoarece numai în cadrul acesteia este posibilă dezvoltarea liberă și deplină a personalității sale.

2. În exercitarea drepturilor și libertăților sale, fiecare om este supus numai îngrădirilor stabilite prin lege, exclusiv în scopul de a asigura cuvenita recunoaștere și respectare a drepturilor și libertăților altora și ca să fie satisfăcute juste cerințe ale moralei, ordinii publice și bunăstării generale într-o societate democratică.

Descopăr cunoștințe necesare

Existența unui cadru legislativ în domeniul drepturilor presupune și asumarea responsabilităților corespunzătoare, atât ale cetățenilor, cât și ale statului.

Oamenii sunt responsabili pentru respectarea și neîncălcarea drepturilor altor persoane. În societate, un cetățean conștient și responsabil de datoria sa civică se informează despre toate aspectele vieții comunității și se implică activ în viața ei, participă atât la evenimentele locale și naționale, cât și la soluționarea problemelor comunității. Față de stat, un cetățean adult are responsabilitatea de a participa la viața politică (prin participarea la alegeri), de a respecta legislația statului și de a-și onora obligațiile financiare (să achite impozite).

Statul are responsabilitatea ca drepturile omului să fie respectate, protejate și realizate. Asigurarea drepturilor copilului este responsabilitatea părinților, dar și a celorlalți adulți din preajma copilului (profesorii, asistenții sociali, medicii etc.) și a statului.

Sunt erudit! Am învățat!

DREPTURILE COPILULUI ȘI RESPONSABILITĂȚILE

RESPONSABILITĂȚILE PĂRINȚILOR	RESPONSABILITĂȚILE STATULUI	RESPONSABILITĂȚILE COPILULUI
<ul style="list-style-type: none"> • să asigure securitatea și sănătatea fizică a copilului, dezvoltarea lui emoțională, mintală, spirituală; • să încurajeze comportamentul de bun cetățean al copilului (conștientizarea nevoilor altora, atitudinea responsabilă față de societate și față de mediu etc.); • să încurajeze copilul să-și dezvolte personalitatea unică și să-și împlinească potențialul prin descoperirea și dezvoltarea aptitudinilor sale; • să susțină copilul să-și exprime individualitatea și să-și formeze identitatea unică; • să cultive respectul pentru drepturile celorlalți.	<ul style="list-style-type: none"> • să asigure respectarea drepturilor copilului; • să asigure accesul la educație de calitate pentru toți copiii, fără nicio discriminare; • să asigure accesul la servicii medicale de calitate pentru toți copiii; • să asigure cadrul legislativ corespunzător (legi, regulamente, norme, instrucțiuni); • să-i ajute pe părinți; • să creeze instituții și servicii pentru susținerea copiilor; • să contribuie la formarea și dezvoltarea competențelor necesare copiilor (pentru cunoaștere, participare la viața socială, învățare pe tot parcursul vieții etc.); • să cultive respectul pentru drepturile celorlalți.	<ul style="list-style-type: none"> • să respecte drepturile celorlalți cetățeni; • să nu încalce demnitatea personală a altei persoane; • să-și cunoască drepturile și obligațiile; • să fie un bun cetățean (să conștientizeze nevoile altora, să manifeste un spirit participativ în activitatea societății, să fie responsabil față de mediu etc.); • să se dezvolte personal; • să respecte legile.

Responsabilitatea presupune răspunderea pentru acțiunile și faptele proprii, dar și pentru faptele altora. Responsabilitățile (legale, morale sau civice) reprezintă garanția drepturilor și libertăților cetățenești.

Aplic cunoștințe noi

Mă inspir din artă

O viață trăită cu sens
de Charles West Cope

1. Examinează atent tabloul.
2. Identifică personajele reprezentate.
3. Numește responsabilitățile personajelor.
4. Argumentează necesitatea îndeplinirii acestor responsabilități.

Conștientizăm!

- Completează tabelul:

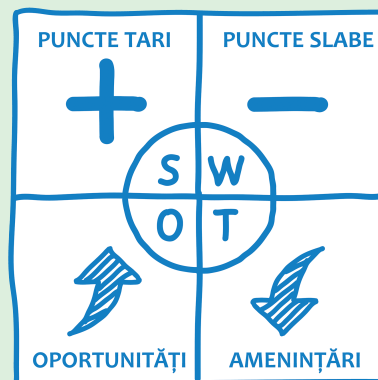
Responsabilități legate de drepturile omului

Drepturile omului	Responsabilități ale instituțiilor statului	Responsabilități ale familiei	Responsabilități ale omului

1. Comparați răspunsurile și observați dacă ele coincid.
2. Trageți trei concluzii referitoare la relația dintre drepturile și responsabilitățile omului.

Analizez!

Analizează, conform metodei SWOT, „Cât de responsabil sunt eu față de comunitate”.

Sunt creativ!

Vei avea nevoie de foi A4, carioci, pixuri.

- Reprezintă printr-un desen conceptul *Responsabilitate*.
- Expuneți desenele în clasă.

Reflecție: descoperă-ți potențialul și saltul personal!

Competențe specifice	Descriptori manifestați	Comportamente care denotă manifestarea competențelor
1. Valorizarea demnității umane și a drepturilor omului	Susținerea ideii că drepturile specifice ale copiilor trebuie respectate și protejate de către toți membrii societății	
	Apărarea ideii că nimeni nu va fi supus torturii, unei pedepse sau unui tratament inuman sau degradant	
2. Valorizarea diversității culturale	Exprimarea părerii că diversitatea culturală dintr-o societate trebuie să fie valorizată pozitiv și apreciată corespunzător	
	Promovarea ideii că trebuie să fim toleranți față de credințele diferite pe care le au alte persoane în societate	
3. Valorizarea democrației, justiției, echității, egalității și a statului de drept	Susținerea ideii că școlile trebuie să îi învețe pe elevi despre democrație și cum să acționeze ca cetățeni activi	
	Susținerea ideii că legile echitabile și drepte trebuie întotdeauna respectate și urmate	
4. Respect	Oferirea spațiului celorlalți pentru a putea exprima liber opiniile	
	Exprimarea respectului față de alte persoane ca ființe umane egale	
5. Spirit civic	Colaborarea cu alte persoane pentru cauze de interes comun	
	Disponibilitatea de a participa la luarea deciziilor colective	
6. Responsabilitate	Acceptarea responsabilității pentru propriile acțiuni	
	Realizarea sarcinilor la timp și corect	
7. Toleranța ambiguității	Interacțiune pozitivă cu alte persoane care au puncte de vedere diferite	
	Disponibilitatea de a-și suspenda temporar judecățile referitoare la alte persoane	
8. Abilități de învățare autonomă	Realizarea sarcinilor de învățare în mod independent	
	Intenția de a clarifica noile informații adresându-se persoanelor cunoscute atunci când e nevoie	
9. Abilități analitice și de gândire critică	Utilizarea argumentelor pentru a-și susține opiniile	
	Capacitatea de a compara diferite idei cu referire la un subiect	
10. Empatie	Capacitatea de a explica motivul supărărilor cuiva	
	Intenția de a-i înțelege mai bine pe cei din jur imaginându-și cum arată lucrurile din perspectiva lor	
	Exprimarea compasiunii pentru persoanele care sunt tratate nedrept	
11. Abilități de cooperare	Construirea relațiilor pozitive cu alte persoane dintr-un grup	
	Acționarea în concordanță cu deciziile și activitățile echipei	
12. Cunoștințe și înțelegere critică privind limba și comunicarea	Capacitatea de a explica modul în care diferite forme lingvistice sunt folosite în diferite situații și contexte	
	Capacitatea de a reflecta în mod critic asupra felului în care diferite stiluri de comunicare pot duce la blocaje în comunicare	

• Numește comportamente care denotă manifestarea competențelor.

Metodologia de evaluare prin descriptorii la disciplina *Educație pentru societate*. <http://mecc.gov.md>

Unitatea II

COMUNICARE ȘI CONFLICT

- 9. Comunicarea asertivă. Ascultarea și observarea activă
- 10. Dialogul constructiv
- 11. Pacea și conflictul
- 12. Prevenirea și combaterea limbajului urii și disprețului
- 13. Subiecte controversate

Tema 9

Comunicarea asertivă. Ascultarea și observarea activă

Povestea lecției

- Surioară dragă, am...
Am venit să-mi dai și mie...
Pân' la primăvară...
- N-am.
- ...un grăunte... ai o mie.
- N-am.
- Dar toată lumea știe:
E doar lucru cunoscut.
- Am, da' nu vreau
să-mprumut!
- Astă-vară ce-ai făcut?
- Am cântat...
- Acuma joacă!
- Îmi e foame, c-aș juca...
- Joacă...
- Nu mă enerva,
Că-s nervos... îmi dai, or...
- Ba.
- Ești zgârcită...

Marin Sorescu,
Greierele și furnica

Întrebarea lecției

- Cât de importante sunt ascultarea și observarea activă?

Minutul de reflecție

Cel mai eficient tip de comunicare este comunicarea asertivă, care demonstrează respectul față de sine și față de ceilalți.

Dicționar

Comunicare – proces de transmitere a informațiilor, ideilor, opiniilor de la o persoană la alta.

Comunicare verbală – transmiterea gândurilor și sentimentelor prin intermediul cuvintelor; implică existența a doi sau a mai multor interlocutori.

Comunicare nonverbală – transmiterea gândurilor și sentimentelor prin limbajul corpului (gesturi, mimici), limbajul spațiului, limbajul vestimentației, limbajul culorilor și al imaginilor etc.

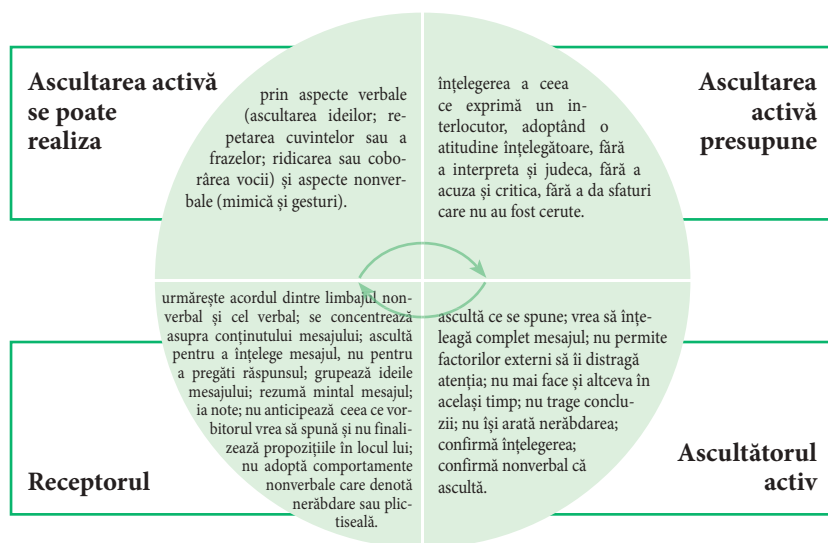
- Citește termenii din dicționar și formulează câte un enunț cu fiecare.
- Examinează imaginea. În ce mod se discută? Sunt atenți participanții?
- Analizează povestea lecției, caracterizând comportamentul greierului și al furnicii. Furnica a avut un comportament pozitiv? În ce fel comunică furnica cu greierul? Dacă ai fi în locul personajelor, cum ai reacționa?

Descoperă cunoștințe necesare

Comunicarea este un element fundamental al existenței umane, fiind principalul instrument al socializării. Comunicând, putem transmite și recepționa informații, atitudini, sentimente, emoții, idei. O comunicare presupune cel puțin două persoane și un mesaj. Pentru o comunicare eficientă sunt necesare ascultarea activă, înțelegerea mesajului transmis, interpretarea limbajului nonverbal și susținerea conversației.

Comunicarea asertivă este cel mai eficient tip de comunicare și presupune exprimarea sentimentelor, gândurilor, credințelor și opiniilor, susținerea cu fermitate a propriului punct de vedere, sincer, onest și direct, păstrându-ți demnitatea și respectul, cunoscându-ți și apărându-ți drepturile, fără a încălca drepturile celorlalți și fără agresivitate, să poți spune NU lucrurilor sau solicitărilor care nu corespund viziunilor și dorințelor tale. Deci, comportamentul asertiv presupune corectitudine și empatie.

Sunt erudit! Am învățat!

Observarea activă este exprimată prin expresia feței, gesturi și mișcări ale corpului. Atenția concentrată și un contact vizual constant aduc o atmosferă caldă, deschisă, ajută persoanele să fie în totalitate prezente în timpul comunicării, să manifeste dorința de comunicare, interes, respect și să fie mai conștiente de cele ce se discută; îl ajută pe vorbitor să-și exprime fluent ideile.

Comunicarea directă, deschisă și onestă permite recepționarea mesajelor fără deformări, ceea ce menține și îmbunătățește relațiile cu ceilalți. Comunicarea asertivă demonstrează respectul față de sine și față de ceilalți, promovează autodezvoltarea, autocontrolul și aprecierea pozitivă a valorii de sine, conduce la respectul celorlalți față de tine.

Să medităm și să discutăm

Ați stabilit cu colegii să mergeți la film, sâmbătă, la ora 17.00. Între timp, ei au modificat programul, fără să te anunțe. Tu ai mers la cinema în ziua și la ora stabilită inițial și ai așteptat degeaba.

- Cum te simți în așa situație?
- Crezi că e vorba despre lipsă de comunicare? Cum procedezi?

În agenda mea

Ce poți face pentru a avea un comportament și o comunicare asertivă?

Cunoaște-ți valoarea personală, drepturile și necesitățile.

Exprimă-ți gândurile clar și concis, iar emoțiile negative (furia, tristețea, dezamăgirea etc.) într-un mod controlat, respectându-i pe cei din jur.

Apără-ți drepturile.

Învăță să spui NU.

Controlează-ți propriile emoții.

Protejează emoțiile celorlalți.

Nu încălca drepturile celorlalți.

Nu fi sarcastic și agresiv.

Nu emite generalizări și presupuneri.

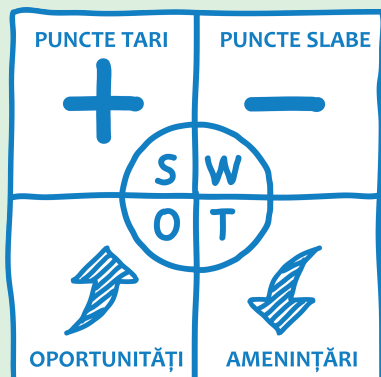
Nu folosi etichete.

Nu monopoliza discuția.

- **Explică de ce este necesară respectarea acestor principii pentru o comunicare asertivă.**

Analizez!

Analizează „Comunicarea asertivă” conform metodei SWOT.

Creăm în echipă!

Veți avea nevoie de coli mari de hârtie, carioci, pixuri.

- Formați șase echipe și executați câte un desen reprezentând „Comunicarea asertivă”.
- Expuneți desenele în holul școlii.

Aplic cunoștințe noi

Învăț să rezolv situații din viață

Situație. Sună telefonul. Este un prieten care recent s-a întors din vacanță, vrea să-și împărtășească impresiile, dar în acest moment ești foarte ocupat. Rezolvă situația, manifestând un comportament asertiv.

Algoritmul aproximativ al desfășurării acțiunilor. Arată respect; explică situația; stabiliți de comun acord când reveniți cu un apel.

Conștientizăm!

Întrebare	Comunicare agresivă	Comunicare pasivă	Comunicare asertivă
Discuție coleg-coleg: „Nu vreau să stau la ora de matematică, mă plictisesc. Vii cu mine?”	Ești nebun, crezi că vreau?	Nu mă interesează.	Mulțumesc, dar nu pot lipsi de la ore!
Discuție părinte-copil: „Mi-ar plăcea să fiu ajutată la spălatul vaselor, ce zici?”			
Discuție profesor-părinte: „Mă bucur că ați venit pe la școală, credeam că nu vă interesează reușita copilului!”			
Discuție profesor-elev: „Nelu, nota pe care ai luat-o e cam mare. Ai copiat?”			

Tema 10

Dialogul constructiv

Povestea lecției

Cozmin și Iancu sunt elevi în clasa a VI-a. Mergând spre casă, au hotărât să se ia la întrecere până la următoarea intersecție. Însă, ajungând la „finiș”, nu au putut să determine cine a fost primul și au început să se certe. Fiecare dintre copii susținea că a fost primul și că a învins. La un moment dat, când discuția risca să treacă în ceartă, de ei s-a apropiat un elev din clasa a X-a, care le-a explicat că pentru a găsi soluția este necesar să discute constructiv – să-și expună politicos punctul de vedere și să-l argumenteze –, atenționându-i asupra scopului întrecerii.

Reflectând asupra celor spuse de colegul mai mare, Cozmin și Iancu au înțeles că intenția lor nu a fost să învingă, dar să se distreze. Astfel, colegii au convenit să se considere ambii învingători.

Minutul de reflecție

Un dialog constructiv este concentrat pe dezvoltare și progres, pe îmbunătățirea performanțelor și pe rezolvarea celei mai importante probleme.

- Citește termenii din dicționar și formulează câte un enunț cu fiecare.
- Examinează imaginea. Expune-ți opinia referitor la modul de comunicare a persoanelor.
- Analizează povestea lecției, apreciind importanța dialogului constructiv. Improvizați un dialog în baza acestui studiu de caz.

Întrebarea lecției

- Ce importanță are dialogul constructiv?

Dicționar

Dialog – convorbire între două sau mai multe persoane.

Compromis – înțelegere, acord bazat pe cedări reciproce; concesi.

Constructiv – care ajută la îmbunătățirea unei activități, unei inițiative.

Regulile dialogului

- Fiecare își prezintă opinia față de problema discutată.
  - Opiniile sunt succinte și convingătoare.
  - Membrii grupului ascultă cu atenție și răbdare.
  - Nu se întrerupe vorbitorul și nu se intervine în discuție până când cel care vorbește își va expune ideea.
  - Punctul de vedere este expus calm și argumentat.
- **Explică de ce este necesară respectarea acestor principii pentru un dialog constructiv.**

Descopăr cunoștințe necesare

Dialogul este comunicarea dintre două sau mai multe persoane, constituită din replici prin care persoanele participante la comunicare se prezintă prin ceea ce spun, marchează diverse sentimente, atitudini, percepții, opinii.

Un dialog reușit presupune trei etape: ascultarea mesajului, înțelegerea lui și răspunsul adecvat, acestea fiind bazate pe o comunicare asertivă și un comportament asertiv.

Un dialog constructiv este concentrat pe dezvoltare și progres, pe îmbunătățirea performanțelor și pe rezolvarea celei mai importante probleme.

Un dialog constructiv are mai multe avantaje: evidențierea și confruntarea ideilor, selectarea celor mai bune idei, concentrarea pe sarcini importante, căutarea și găsirea soluțiilor pentru problema abordată, o comunicare interpersonală constructivă bazată pe o mai bună înțelegere a oamenilor, sprijin și încurajare etc.

Dialogul constructiv este important pentru rezolvarea unei probleme atunci când membrii unor grupuri culturale diferite, cu opinii diverse, se angajează în discuții fiind conștienți de aceste diferențe.

În societate, comunicarea și dialogul constructiv între autoritățile centrale, cele locale și cetățeni sunt condițiile principale pentru implementarea reformelor și îmbunătățirea serviciilor.

Aplic cunoștințe noi

Conștientizez!

- Inițiați o discuție argumentată pe tema „Un dialog constructiv – o echipă trainică”.

Învăț să rezolv situații din viață

Situație. Organizarea unei excursii pentru elevii clasei.

Rolul asumat. Coleg de clasă.

Propune un plan aproximativ al desfășurării acțiunilor. Discută situația cu colegii. Propune mai multe variante. Ascultă opinia colegilor tăi. Analizați părțile tari și părțile slabe ale propunerilor. Alegeți o variantă optimă pentru toți.

Analizez!

Analizează importanța unui dialog constructiv pentru atingerea scopurilor.

Creăm în echipă!

Veți avea nevoie de coli mari de hârtie, carioci, pixuri.

- Formați cinci echipe și elaborați câte un poster reflectând dialogul cultural.
- Expuneți posterele în holul școlii.

Tema 11

Pacea și conflictul

Întrebarea lecției

- Cât de importantă este comunicarea pașnică?

Minutul de reflecție

Comunicarea pașnică, asertivă, ascultarea atentă și înțelegerea mesajului sunt foarte importante într-o comunicare. Neînțelegerile, comunicarea pasivă sau agresivă pot declanșa un conflict.

Dicționar

Pace – armonie, împăciuire, înțelegere; stare de bună înțelegere între popoare, situație în care nu există conflicte armate sau războaie între state, popoare, populații.

Conflict – neînțelegere, ceartă, contradicție între ideile, interesele sau sentimentele oamenilor.

- Citește termenii din dicționar și formulează câte un enunț cu fiecare.
- Examinează imaginea. Explică ce simbolizează, făcând referire la tema lecției.

Povestea lecției

Doi frați care trăiau în gospodării alăturate au ajuns la un conflict. S-a început cu o mică neînțelegere care a luat amploare până când s-a produs o dezbinare între cei doi. Totul a culminat cu un schimb de cuvinte dure, urmate de săptămâni de liniște.

Într-o dimineață, cineva a bătut la ușa fratelui mai mare. Când a deschis ușa, acela a văzut un bărbat cu unelte de tâmplărie. „Caut de lucru pentru câteva zile, a zis străinul. Poate aveți nevoie de mici reparații aici, în gospodărie, eu v-aș putea ajuta.”

„Da, a zis fratele mai mare. Am ceva de lucru pentru dumneata. Vezi acolo, pe partea cealaltă a râului, locuiește vecinul meu, de fapt este fratele meu mai mic. Vreau să construiesc un gard de doi metri înălțime, nu vreau să-l mai văd. Eu plec la câmp, la treburile mele, dar aș vrea ca până mă întorc diseară, dacă se poate, să fie gata.”

Tâmplarul a muncit mult, măsurând, tăind, bătând cuie. Aproape de asfințit, când s-a întors de la câmp fratele mai mare, tâmplarul tocmai terminase treaba. Uimit de ceea ce vede, gospodarul a făcut ochii mari și a rămas cu gura căscată.

Nu era deloc un gard de doi metri, ci un pod care lega cele două gospodării.

Tocmai în acel moment, vecinul lui, fratele cel mic, venea din spre casă și, copleșit de ceea ce vedea, și-a îmbrățișat fratele mai mare și i-a spus: „Ești un om deosebit, să te gândești tu să construiești un pod așa de frumos după tot ce ți-am spus și ți-am făcut! Iartă-mă, frate!”

Și s-au iertat.

Tâmplarul, văzându-și treaba terminată, a început să-și adune uneltele ca să plece într-ale sale.

„Așteaptă, stai, i-a zis fratele mai mare. Mai stai câteva zile. Am mult de lucru pentru dumneata.”

„Mi-ar plăcea să mai rămân, a spus tâmplarul, dar mai am multe poduri de construit.”

Sursa: Mioritice.com

- Analizează povestea lecției. Stabilește situația de conflict. Prin ce metode s-au restabilit relațiile între frați?

Descopăr cunoștințe necesare

Orice comunicare are la bază o problemă, o necesitate, un interes, iar transmiterea și recepționarea mesajului sunt în legătură cu acestea. Pentru o comunicare eficientă se impune cultivarea și manifestarea unui comportament asertiv, un dialog asertiv, pașnic, politic.

Diversitatea comunității presupune că fiecare persoană are experiențe, valori, credințe, percepții, emoții, educație, vârstă, ocupații diferite, personalitate proprie. De aceea, deseori, în comunicare intervin blocaje. Acestea provoacă situații de conflict, fiind alimentate de concluzii grăbite, stereotipuri, lipsă de comunicare, de cunoaștere și de interes, dificultăți de exprimare, bariere culturale etc. Conflictul este o realitate a vieții

cotidiene, exprimat prin opoziție deschisă, o neînțelegere, un dezacord. Un conflict este asociat întotdeauna cu un comportament agresiv și o comunicare distructivă, însoțit uneori de violență verbală, de un limbaj defectuos.

Pentru rezolvarea unui conflict, fără a intra în confruntare, sunt esențiale înțelegerea, empatia și compromisul. Cea mai democratică metodă de rezolvare a unui conflict este discuția, ascultarea tuturor părților și propunerea de soluții prin compromis, ținând cont de interesul tuturor participanților.

Recunoașterea situațiilor de conflict, evitarea lor, dialogul constructiv și rezolvarea amicală a problemelor, medierea conflictelor sunt benefice pentru eficientizarea comunicării.

Joc didactic

Elevii clasei formează un cerc, în interiorul căruia se află șase scaune ocupate de șase colegi, care vor participa la discuție. Cei din cerc ascultă atent și atunci când cineva vrea să intervină în discuție, se apropie de un elev, îl atinge de umăr și se așază în locul lui, contrazicându-l pe cel cu care nu este de acord.

- Cum apreciezi astfel de comportament? Cine a procedat corect? De ce?
- Toți colegii au avut aceeași reacție la eliminarea din joc? De ce?
- În viziunea ta, cum ar fi trebuit să se procedeze corect pentru a nu se isca niciun conflict?

Sunt erudit! Am învățat!

Conflictele pot fi:

- interpersonale
- intergrupale
- interstatale
- internaționale

Compar opiniile

Întrebare. Cine are dreptate la soluționarea unui conflict?

Opinia autorului. „Soluționarea unui conflict rar are de-a face cu cine are dreptate. Problema e conștientizarea și recunoașterea diferențelor”. (Thomas Crum)

Opinia ta – exprim-o în două propoziții.

Aplic cunoștințe noi

Învăț să rezolv situații din viață! Conștientizez!

Situație. După evaluare, între doi colegi de clasă, care aveau o reușită foarte bună, s-a iscat un conflict: „De ce tu ai luat 10, iar eu nu?”

Rolul. Coleg de clasă.

Algoritmul aproximativ al desfășurării acțiunilor. Arată respect și explică situația din punctul de vedere al ambilor colegi. Expune-ți opinia: de ce un coleg a luat o notă mai mare (a fost mai atent la sarcini, a răspuns mai clar etc.). Propune soluții de mediere a conflictului.

Sunt creativ!

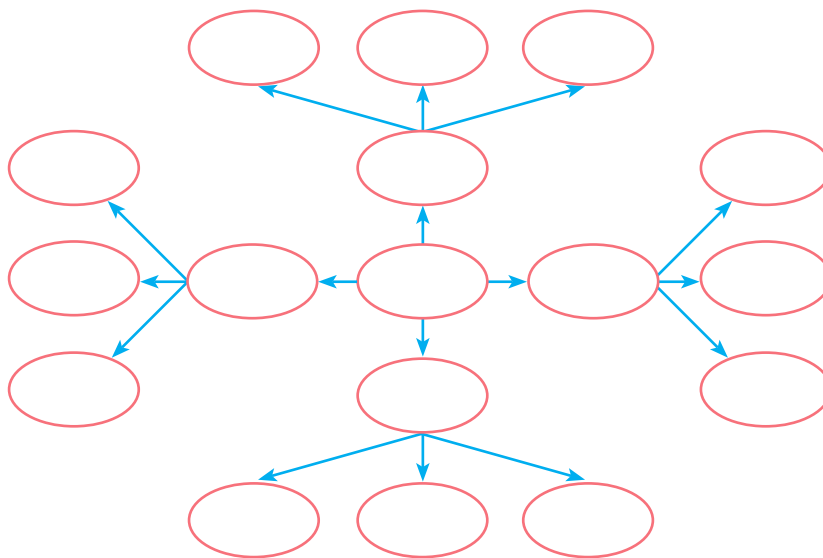
Vei avea nevoie de coli mari de hârtie, carioci, pixuri.

- Execută un desen intitulat „Pacea în relațiile interumane”.
- Expuneți desenele pe holul școlii.

Ne implicăm!

- Reprezintă schematic dialogul constructiv.

Tema 12

Prevenirea și combaterea limbajului urii și disprețului

Povestea lecției

Nu, nu m-am certat azi cu Coretti de necaz că el a luat premiu și eu nu. N-am avut necaz pe el, dar nici dreptate n-am avut. Profesorul îl pusese lângă mine. Eu scriam la caligrafie. Coretti mă împinse cu cotul, mai să scriu o literă pocită și să și pătez cu cerneală istorisirea lunară: „Sânge Romaniol”, pe care trebuia să o copiez în locul „Zidărașului bolnav”.

Mă supărai și-l certai. Coretti îmi răspunse râzând:

– N-am făcut înadins!

Ar fi trebuit să-l cred, fiindcă îl știu cât e de bun, dar nu-mi veni la socoteală, că a râs, și mă gândii: „Acum, fiindcă a luat premiu, e mândru!”

Puțin după aceea, ca să mă răzbun, îl împinsei și eu așa de tare încât își strică foaia pe care scria. Atunci, mâniat și aprinzându-se la față, îmi zise:

– Tu nu poți tăgădui că n-ai făcut cu dinadinsul! și ridică mâna ca să dea în mine.

Profesorul îl văzu, el se astâmpără, dar spuse:

– Te aștept la ieșire!

Mie nu-mi veni bine; îmi trecuse necazul și-mi păru rău. Coretti nu făcuse dinadins, o știam foarte bine.

Îmi adusei aminte, când îl văzusem la el acasă, cum muncea, cum îngrijea de mama sa bolnavă; și apoi ce mult îl sărbătorisem la mine, acasă, și ce mult plăcuse el tatei. Ce n-aș fi dat să nu fi rostit cuvinte supărătoare, să nu-i fi făcut mojiția aceea. Mă gândeam la povața ce mi-ar fi dat tata: „N-ai avut dreptate! Nu! Cere-i iertare”. Să-i cer iertare?...

Edmondo de Amicis, *O ceartă*

Minutul de reflecție

Prevenirea și combaterea limbajului urii și disprețului au o importanță deosebită pentru o societate democratică, fiind o metodă de prevenire a discriminării.

- Citește termenii din dicționar și formulează câte un enunț cu fiecare.
- Examinează imaginea și explică ce simbolizează.
- Analizează povestea lecției. Identifică problemele de comunicare între cei doi colegi. De ce au apărut aceste probleme? Au stat la baza lor anumite emoții? Exprimă-ți opinia.

Întrebarea lecției

- Cum se manifestă ura și disprețul?

Dicționar

Ură – sentiment puternic de ostilitate, atitudine dușmănoasă față de cineva sau ceva.

Dispreț – sentiment de desconsiderare a cuiva sau a ceva; lipsă de stimă față de ceva sau cineva.

Limbaj – sistem de comunicare alcătuit din sunete articulate, specific oamenilor, prin care aceștia își exprimă gândurile, sentimentele și dorințele; mijloc de exprimare artificial, alcătuit dintr-un sistem de semne convenționale.

A denigra – a ponegri, a defăima, a calomnia, a discredita.

Să medităm și să discutăm

- Examinează cu atenție imaginea.
- Ce exprimă fețele oamenilor?
- Ce sentimente îți provoacă imaginea?
- Mimica și gesturile pot manifesta ura și disprețul?
- Putem spune că ura și disprețul se pot manifesta nonverbal? Argumentează.
- Care persoană din imagine exprimă ură?

Descopăr cunoștințe necesare

Limbajul urii implică violență verbală (insulte, etichetări sau ofensări publice) ce promovează stereotipuri și prejudecăți, care denigrează o persoană sau un grup pe bază de apartenență la o rasă, origine etnică, religie, sex, dizabilitate, vârstă etc. Discursul urii se poate manifesta prin chemarea la respingere, agresiune, amenințare și ostilitate, incită la violență. Discursul urii cauzează rănirea psihică a victimelor, le subminează egalitatea socială și le marginalizează.

Disprețul, un amestec de supărare și dezgust, lipsă de respect, desconsiderare, sarcasm, ridiculizare etc. îi alimentează persoanei vizate sentimentul inferiorității, inegalității, subaprecierii. Limbajul disprețului este denigrator.

Un rol semnificativ în prevenirea și combaterea limbajului urii și disprețului au educația și cultivarea empatiei, toleranței și nediscriminării în familie, în școală, în comunitate; oferirea exemplor de toleranță, compasiune și înțelegere; respectarea egalității, oferirea oportunităților egale tuturor, promovarea comunicării și comportamentului asertiv etc.

Limbajul urii și disprețului reprezintă o provocare pentru societățile democratice. În Republica Moldova, ținându-se cont de normele internaționale în domeniul drepturilor omului, instigarea la ură și lezarea demnității personale se pedepsește conform legii.

Prevenirea și combaterea limbajului urii și disprețului au un rol semnificativ în relațiile sociale, deoarece previn discriminarea.

Atitudine pozitivă

Aplic cunoștințe noi

Conștientizez!

1. Formați patru echipe care vor reprezenta: 1 – familia; 2 – colegii de clasă; 3 – administrația școlii; 4 – autoritățile.
2. Inițiați o discuție argumentată pe tema: „Educația începe de la noi: metode de prevenire și combatere a urii și disprețului”.

3. Fiecare echipă va prezenta viziunea sa asupra urii și disprețului, va sublinia de ce este important să prevenim limbajul urii și disprețului, va enumera și explica 2-3 metode de prevenire și combatere.

Lucrăm cu documentele de bază

PACTUL INTERNAȚIONAL CU PRIVIRE LA DREPTURILE CIVILE ȘI POLITICE

Art. 20. Orice îndemn la ură națională, rasială sau religioasă care constituie o incitare la discriminare, la ostilitate sau la violență este interzisă prin lege.

LEGEA CU PRIVIRE LA LIBERTATEA DE EXPRIMARE Nr. 64/2010 (REPUBLICA MOLDOVA)

Art. 2. Discurs care incită la ură – orice formă de exprimare care provoacă, propagă, promovează sau justifică ura rasială, xenofobia, antisemitismul sau alte forme de ură fondate pe intoleranță.

1. Studiază cu atenție fragmentele din cele două documente.
2. Explică noțiunea *discursul urii*, conform contextului documentelor.
3. Determină legătura dintre aceste legi.
4. Identifică pe ce principii se bazează discursul care incită la ură.
5. Cum este pedepsit îndemnul la ură?

Compar opiniile

Întrebare. Ce este ura?

Opinia autorului. „Ura este viciul sufletelor înguste.” (Honoré de Balzac)

Opinia ta – exprim-o în două propoziții.

Mă implic!

- Organizați un flashmob cu genericul „Stop urii și disprețului”.

Creăm în echipă!

Veți avea nevoie de coli mari de hârtie, carioci, pixuri.

- Formați cinci echipe.
- Realizați un poster intitulat „Renunțăm la violența verbală”.
- Organizați o expoziție de postere.

Tema 13

Subiecte controversate

Întrebarea lecției

- Ce este un subiect controversat?

Minutul de reflecție

Unele probleme, din diferite domenii, pot deveni subiectul unor polemici, fiind numite subiecte controversate.

Dicționar

Controversat – care formează obiectul unei controverse; în privința căruia există o controversă.

Controversă – discuție în contradictoriu (asupra unei chestiuni principale); discuție aprinsă, ceartă, neînțelegere.

Polemică – discuție în contradictoriu.

Povestea lecției

În Republica Moldova, vaccinarea este obligatorie. Cu toate acestea, în ultimii ani, părinții s-au divizat în două mari tabere: pro și contra vaccinare. Spațiul online abundă de informație pro sau contra vaccinare și, în timp ce unele mămici își exprimă ferm poziția, altele sunt confuze. Săptămâna trecută, jurnalista Lorena Bogza, care este mămică unei fetițe, și-a expus public poziția despre vaccinare: „Sunt pro vaccinare, pentru că până la urmă n-am putut să-mi asum riscul de a-mi supune copilul unei astfel de situații. Doamne ferește, se îmbolnăvește și o pierdem, și atunci ce facem? Nu cred că există vreun părinte care ar putea răspunde la întrebarea aceasta, fără ca să-l treacă fiorii. S-a demonstrat de-a lungul timpului că atunci când există vreo epidemie, cum este în România și mai ales în Ucraina, dat fiind situația critică de acolo, noi nu știm ce se poate întâmpla, de aceea, cred că nu e cazul să riscăm. Sigur, nu condamn părinții care decid să nu-și vaccineze pruncii, dar nefăcând acest lucru, își supun copiii unui risc enorm”, a explicat jurnalista. Lorena Bogza nu condamnă mișcarea antivaccinare și admite că există cazuri în care vaccinurile pot dăuna, dar este de părere că aceste situații trebuie tratate individual, evitându-se generalizarea.

Sursa: Timpul.md

- Citește termenii din dicționar și formulează câte un enunț cu fiecare.
- Examinează imaginea și expune-ți opinia cu referire la semnificația ei.
- Analizează povestea lecției. Identifică subiectul contradictoriu. Argumentează poziția fiecărei părți. Expune-ți opinia proprie cu privire la vaccinare. Crezi că drepturile omului sunt respectate în ambele cazuri?
- Explică, utilizând imaginea, termenii din dicționar și povestea lecției, noțiunea *subiect controversat*.

Descopăr cunoștințe necesare

Un subiect controversat este obiectul unei dispute și poate provoca conflicte viitoare. Opiniile privind problema discutată diferă și incită dezbateri în societate.

Un subiect este cu adevărat controversat atunci când se pot aduce argumente solide atât pro, cât și contra, atunci când ambele poziții sunt raționale, documentate și dovedesc o bună înțelegere a subiectului. Subiecte controversate pot fi în toate domeniile: politică, economie, drept, istorie, religie etc.

Subiectele controversate trezesc polemici și discuții în societate. Uneori ele divizează societatea în adepți ai unor opinii și ai altora, astfel că aceste controverse se pot transforma în conflicte. De aceea, pentru a nu dăuna relațiilor armonioase cu persoanele apropiate sau cu oamenii din jur, este bine să abordăm cu atenție subiectele controversate, cum ar fi cel despre proveniența omului.

Atunci când întâlnim astfel de subiecte este necesar să le analizăm cu atenție, deoarece am putea să ne creăm o opinie greșită și în consecință să acționăm greșit. Este bine să examinăm atent argumentele fiecărei opinii și doar după aceasta să luăm o decizie.

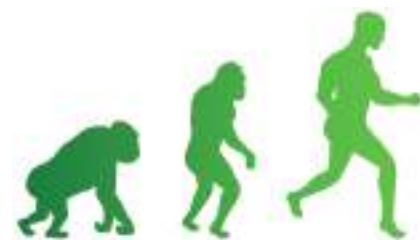
Pentru unele persoane implicate în discutarea subiectelor controversate, dezbateră poate să provoace o stare neconfortabilă.

Într-o discuție cu subiect controversat trebuie să-ți expui opinia calm și într-o manieră politicoasă.

Să medităm și să discutăm

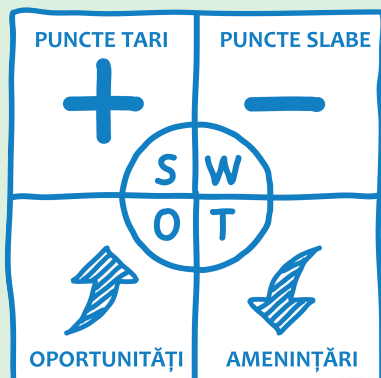

- Examinați cu atenție imaginea.
- Formați două echipe: prima echipă va aduce argumente pentru existența grădinilor zoologice, iar a doua – argumente contra.
- Argumentele vor fi scrise pe tablă.
- Generalizați cele scrise și răspundeți la întrebarea: *existența grădinilor zoologice este un subiect controversat?*

Analizez!

Analizează, conform metodei SWOT, „Discuția unui subiect controversat”.

Învăț să valorific tehnologiile

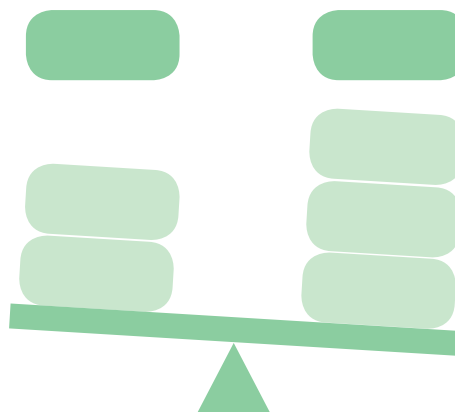
- Identifică în internet un subiect controversat și discuți asupra lui.

Aplic cunoștințe noi

Conștientizez!

1. Informați-vă asupra problemei utilizării în alimentație a produselor genetic modificate.
2. Inițiați o discuție: PRO sau CONTRA produselor GMO.
3. Înscrieți argumentele în căsuțe.

4. Trageți concluzii.

Cărțile care abordează subiecte controversate sunt considerate cărți controversate.

***Aventurile lui Huckleberry Finn* de Mark Twain (1884)**

Romanul lui Twain prezintă contrastul dintre visurile ingenuie ale copilăriei și realitatea crudă, atacând teme ca egalitatea, justiția sau drepturile omului.

Pentru că termenul „nigger” (cioroi, *n.red.*) apare de peste 200 de ori în roman, acesta a fost perceput drept rasist și a determinat multe controverse, mai ales în secolul XX. Totuși, Ernest Hemingway l-a catalogat drept „cea mai bună carte pe care am avut-o”.

***Nineteen Eighty-Four (O mie nouă sute optzeci și patru)* de George Orwell (1949)**

Scrisă în 1949, în timp ce autorul se lupta cu tuberculoza, cartea aruncă o lumină asupra stării triste a unei societăți în care lipsesc intimitatea, adevărul sau liberul arbitru.

Romanul reexaminează stiluri de viață și modul în care funcționează guvernul; oferă o perspectivă proaspătă asupra totalitarismului, torturii, manipulării, Statelor Unite, Uniunii Sovietice, tehnologiei, cenzurii, sexului etc.

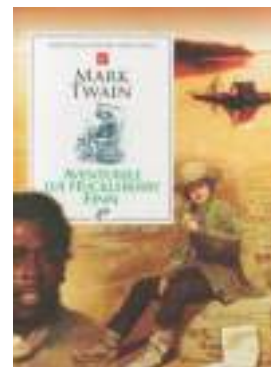
Mulți pretind că lucrarea este atât de intensă pentru ca este opera unui om sufocat în subconștient de propria dorință de a muri. Pe de altă parte, mulți critici americani au considerat că romanul reprezintă o repudiere din partea autorului a orientării sale politice.

Cărțile *Harry Potter* de J.K. Rowling (2001)

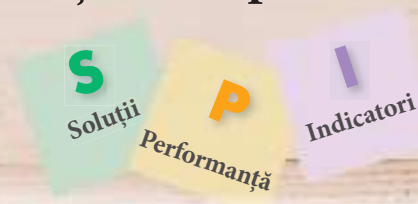
Deși seria *Harry Potter* a stârnit o frenezie în rândul tinerilor și nu numai, multe persoane au considerat că această poveste îi îndreaptă pe copii spre științele oculte.

Sursa: Ziare.com

- **Discută cu colegii despre subiectele controversate abordate în aceste cărți.**
- **Numește alte cărți care abordează subiecte controversate.**
Ce este controversat în acestea?

Reflecție: descoperă-ți potențialul și saltul personal!

Competențe specifice	Descriptori manifestați	Comportamente care denotă manifestarea competențelor
1. Valorizarea diversității culturale	Exprimarea părerii că diversitatea culturală dintr-o societate trebuie să fie valorizată pozitiv și apreciată corespunzător	
	Promovarea ideii că trebuie să fim toleranți față de credințele diferite pe care le au alte persoane în societate	
2. Deschidere pentru diferențele culturale și pentru alte convingeri, practici și viziuni asupra lumii	Manifestarea interesului de a învăța despre credințele, valorile, tradițiile și viziunile asupra lumii ale altor persoane	
	Exprimarea curiozității față de alte credințe, interpretări, orientări și apartenențe culturale	
3. Respect	Oferirea spațiului celorlalți pentru a putea exprima liber opiniile	
	Exprimarea respectului față de alte persoane ca ființe umane egale	
4. Toleranța ambiguității	Interacțiune pozitivă cu alte persoane care au puncte de vedere diferite	
	Disponibilitatea de a-și suspenda temporar judecățile referitoare la alte persoane	
5. Abilități de învățare autonomă	Realizarea sarcinilor de învățare în mod independent	
	Intenția de a clarifica noile informații adresându-se persoanelor cunoscute atunci când e nevoie	
6. Abilități analitice și de gândire critică	Utilizarea argumentelor pentru a-și susține opiniile	
	Capacitatea de a compara diferite idei cu referire la un subiect	
7. Abilități de ascultare și observare	Receptarea cu atenție a diferitor păreri	
	Abilitatea de a reține detalii cu privire la comportamentul altor persoane	
8. Empatie	Capacitatea de a explica motivul supărărilor cuiva	
	Intenția de a-i înțelege mai bine pe cei din jur imaginându-și cum arată lucrurile din perspectiva lor	
	Exprimarea compasiunii pentru persoanele care sunt tratate nedrept	
9. Flexibilitate și adaptabilitate	Ajustarea modului de lucru atunci când e necesar	
	Modificarea părerilor dacă se demonstrează prin argumente raționale că acest lucru este necesar	
10. Abilități lingvistice, comunicative și plurilingve	Capacitatea de a interacționa eficient cu ceilalți comunicând cu claritate	
	Utilizarea metodelor de comunicare non-verbale (gesturi, mimică) pentru a transmite sensul dorit	
	Exprimarea compasiunii pentru persoanele care sunt tratate nedrept	
11. Abilități de rezolvare a conflictelor	Capacitatea de a asculta părțile aflate în conflict pentru a identifica interese comune	
	Capacitatea de a identifica opțiuni de rezolvare a unui conflict	
12. Cunoștințe și înțelegere critică privind limba și comunicarea	Capacitatea de a explica modul în care diferite forme lingvistice sunt folosite în diferite situații și contexte	
	Capacitatea de a reflecta în mod critic asupra felului în care diferite stiluri de comunicare pot duce la blocaje în comunicare	

• Numește comportamente care denotă manifestarea competențelor.

Metodologia de evaluare prin descriptorii la disciplina *Educație pentru societate*. <http://mecc.gov.md>

Unitatea III

COMPORTAMENTUL SOCIAL

14. Reguli de comportament social
15. Comportament social și antisocial: manifestare și impact
16. Comunitatea virtuală
17. Informații veridice și informații false
18. Riscurile comunității online

Tema 14

Reguli de comportament social

Întrebarea lecției

- De ce sunt necesare regulile de comportament social?

Minutul de reflecție

Pentru a trăi în armonie cu membrii societății din care facem parte trebuie să respectăm normele de comportament, ceea ce ne va asigura și garanta libertatea de acțiune în conformitate cu normele care funcționează. Învățarea și acceptarea normelor morale, dar și a celor de ordin juridic specifice societăților democratice îl ajută pe fiecare individ să se dezvolte în conformitate cu aspirațiile sale, protejându-l de riscul de a fi în afara ordinii stabilite de societate.

Povestea lecției

„Când întâlnești în calea ta un român – îmi zicea mama – să-i zici: «Bună ziua», dar maghiarului să-i zici: «Io napot!», iar neamțului: «Guten Tag!», și treaba fiecăruia dintre dâșii e cum îți dă răspuns. Tu datoria să ți-o faci și față cu cei ce nu și-o fac pe a lor față cu tine”.

Ioan Slavici, *Lumea prin care am trecut*

Dicționar

Normă morală – regulă de comportare a omului în societate, implicând obligațiile sale față de ceilalți oameni și față de societate.

Normă juridică – regulă de conduită cu caracter general și impersonal, emisă de organele de justiție, a cărei respectare poate fi asigurată prin constrângere.

Lege – normă cu caracter obligatoriu, stabilită și apărută de puterea de stat.

Codul de etică – un set de norme de conduită în activitățile desfășurate de un grup de persoane, într-un domeniu profesional.

- Citește termenii din dicționar și formulează câte un enunț cu fiecare.
- Examinează imaginea. Expune-ți opinia referitoare la modul de comportare a persoanelor.
- Identifică în povestea lecției comportamentul social specific comunității din care a făcut parte autorul. Ești de acord cu el? Discută cu colegii.

Descopăr cunoștințe necesare

Societatea se dezvoltă după anumite reguli, respectându-se valorile și principiile cultivate în comunitate. Ca membru al societății, orice individ trebuie să respecte regulile de conviețuire.

Comportamentul oamenilor este, în primul rând, un comportament social, alături de și împreună cu ceilalți. De aceea, el trebuie să se încadreze în anumite limite. Deși fiecare persoană are propriile necesități, scopuri și idealuri, satisfacerea acestora trebuie să se producă doar în cadrul stabilit de regulile societății. Doar astfel este posibilă supraviețuirea, ordinea și funcționarea normală a unei societăți.

Normele și regulile societății dictează acțiunile oamenilor, indicând ceea ce așteaptă comunitatea de la fiecare membru, acțiuni permise și interzise.

Normele unei societăți pot fi morale și juridice.

NORMELE MORALE

Se bazează pe valorile umane fundamentale: bine, frumos, adevăr, dreptate, cinste, respect. Conțin interdicții.

Nerespectarea lor este sancționată doar prin dezaprobarea ce vine din partea semenilor.

NORMELE JURIDICE

Legile reprezintă reguli cu caracter obligatoriu, elaborate, impuse și apărute de către autoritățile statului. Conțin interdicții.

Nerespectarea lor este sancționată prin lege. Aplicarea lor este supravegheată de către organe specializate (poliție, garda financiară, tribunal, judecătorie).

Există norme general acceptate de societate, cum e respectul față de persoanele în etate. Abaterile de la normele sociale sunt dezaprobată de societate. De exemplu, în sat va fi apreciat întotdeauna un gospodar harnic, pe când trândăvia va fi dezaprobată și condamnată.

Fiecare persoană trebuie să învețe, să cunoască și să înțeleagă normele sociale de conviețuire. Respectarea lor ajută la o mai bună integrare în societate, la interacțiunea armonioasă cu ea. Fiecare trebuie să conștientizeze că fără norme de conviețuire nu ar fi posibilă evoluția și perfecționarea societății.

Să medităm și să discutăm

Studiază imaginea.

- Ce reguli trebuie să respectăm când traversăm strada?
- Copiii din imagine respectă regulile?
- Discută cu colegii despre necesitatea respectării regulilor.

- Formulează o regulă de comportament în transportul public, redată în imagine.

- Exprimă-ți opinia: băiatul a încălcat vreo normă socială? Cum ar fi trebuit să procedeze?

Sunt erudit! Am învățat!

Reguli generale de bune maniere în public

- În mijloacele de transport în comun sau în alte locuri publice este bine și politicos să oferi scaunul unei persoane în etate sau unei femei însărcinate.
- În mijloacele de transport în comun nu se mănâncă.
- Gunoii se aruncă numai în coșurile special amenajate.
- În public, nu se ascultă muzică fără căști, pentru a nu-i deranja pe cei din jur.
- În public, se vorbește pe un ton moderat, fără a striga: este nepolitic și deranjant.
- Nu se scrie și nu se desenează pe pereții clădirilor de locuit sau ale instituțiilor publice.
- **Completează această listă de reguli de comportament.**

Creăm în echipă!

Vei avea nevoie de foi de hârtie, carioci, pixuri, lipici etc.

- **Formați șase echipe. Fiecare echipă va elabora câte un pliant cu recomandări: căi/modalități de prevenire a abaterilor comportamentale.**
- **Prezentați-le colegilor.**
- **Organizați o expoziție de pliante.**

Aplic cunoștințe noi

Conștientizez!

Completează tabelul cu reguli sociale perimate (învechite), reguli care trebuie respectate și reguli care lipsesc și ar trebui introduse.

Reguli perimate	Reguli utile	Reguli necesare de introdus

Învăț să rezolv probleme de viață

Situație. În noul an școlar, în clasa în care înveți au venit câțiva elevi din altă școală, unde nu se respecta *Codul de etică al elevilor*. Acești elevi au deprinderi și comportamente care nu sunt practicate în clasa ta. De exemplu, aleargă prin clasă în pauză, vorbesc tare și râd în timpul lecțiilor, fac glume nepoliticoase pe seama colegilor. Acest lucru vă deranjează.

Rolul asumat. Persoana care va explica elevilor nou-veniți, în timpul unei pauze sau în timpul unei ore, că nu procedează corect, le va face cunoștință cu *Codul de etică al elevilor* din școala ta și-i va ruga politicos să-l respecte.

Algoritmul aproximativ al desfășurării acțiunilor.

- Veți convoca o adunare a clasei și vei citi *Codul de etică al elevilor* din școală sau vei elabora unul al clasei;
- Nu-i vei condamna pe elevii care au greșit, dar le vei explica ce vă deranjează în comportamentul lor, deoarece s-ar putea să procedeze astfel doar pentru a se evidenția;
- Le veți explica: pentru a fi respectați trebuie să-și schimbe comportamentul.

Tema 15

Comportament social și antisocial: manifestare și impact

Povestea lecției

Ionel este un elev sânguincios și disciplinat. Își pregătește mereu temele bine, învață mult, îi place să rezolve exerciții la matematică. Însă comunică puțin cu elevii de aceeași vârstă și din această cauză este numit toțilar. Băieții de vârsta lui, care locuiesc în aceeași curte cu Ionel, nu-l primesc în grup să se joace. Petru, un băiat din cei cu care ar dori Ionel să se joace, i-a zis într-o zi că dacă vrea să fie acceptat în cercul de prieteni trebuie să facă ceva deosebit care i-ar impresiona. De exemplu, să arunce o piatră în geamul alimentarei. Ionel se simțea singur și dorea mult să se joace în curte, să aibă mulți prieteni. De aceea a luat o piatră și, când nu erau trecători, a aruncat-o în geamul alimentarei din apropierea terenului de joacă și a fugit. Geamul s-a spart. Vânzătoarea a chemat polițistul de sector.

Minutul de reflecție

Comportamentul social și cel prosocial corespund normelor stabilite în societate. Comportamentele antisociale sunt cele care încalcă normele sociale, aduc prejudicii și sunt condamnate de societate. Normele sociale sunt protejate prin sancțiuni aplicate de organele abilitate ale statului. Cea mai eficientă formă de evitare a încălcării normelor sociale este educația și autocontrolul.

- Citește termenii din dicționar și formulează câte un enunț cu fiecare.
- Examinează imaginea. Expune-ți opinia cu referire la comportamentul persoanelor și impactul acestui comportament.
- Identifică în povestea lecției comportamentul antisocial. De ce crezi că acel comportament este unul antisocial? Discută despre cauzele săvârșirii faptei.

Întrebarea lecției

- De ce trebuie să am un comportament social și prosocial?

Dicționar

Comportament social – comportament conform normelor morale și juridice de conviețuire într-o societate.

Comportament antisocial – comportament care încalcă normele morale și juridice ale societății.

Normă corporativă – normă, regulă stabilită de corporație (instituție, întreprindere, organizație) pe care o respectă toți angajații sau membrii acesteia.

Joc „Adevărat sau fals”

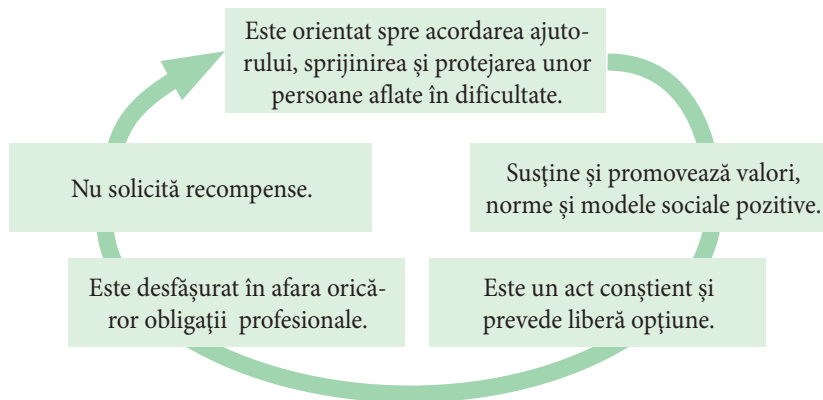
- Deoarece avem dreptul la opinie, putem spune orice. A / F
- Trebuie să avem o atitudine respectuoasă față de toți oamenii care ne înconjoară. A / F
- Atunci când cineva are nevoie de ajutor și este în puterea noastră, e bine să-l ajutăm. A / F
- A vorbi urât despre cineva este o exprimare a opiniei. A / F
- Agresivitatea față de alte persoane este un comportament antisocial. A / F

- Vizionează câteva episoade din filmul cu desene animate „Stai că îți arăt eu”. Numește comportamente prosociale și antisociale.

Descoperă cunoștințe necesare

Societatea are anumite valori și reguli referitoare la relațiile interpersonale. Comportamentele sociale sunt cele care se încadrează în regulile morale și juridice de conviețuire în societate. Comportamentul prosocial este cel cu efecte pozitive asupra altor persoane.

Comportamentul prosocial se ghidează de anumite norme:

NORMA RESPONSABILITĂȚII SOCIALE	NORMA RECIPROCITĂȚII	NORMA JUSTIȚIEI SOCIALE	PRINCIPIUL ECHITĂȚII
<ul style="list-style-type: none"> • Prevede datoria de a-i ajuta pe cei apropiați, pe cei ce depind de noi: părinții pe copii, copiii pe părinții bătrâni și/sau bolnavi, profesorii pe elevi etc. • Funcționarea acestei norme este asigurată de codul moral, legile juridice și instituțiile sociale, religie. 	<ul style="list-style-type: none"> • Prevede să-i ajuți pe cei care te-au ajutat, chiar dacă în viitor nu vei mai avea beneficii din partea lor. 	<ul style="list-style-type: none"> • Prevede existența unei distribuții juste a resurselor și beneficiilor între oameni și grupuri de oameni. 	<ul style="list-style-type: none"> • Fiecare așteaptă ca beneficiile să fie proporționale cu ofertele.

În pofida încercărilor societății de a-i determina pe membrii săi să se conformeze regulilor de conviețuire acceptate de comun acord, mulți oameni, din dorința de a-și atinge scopurile, folosesc mijloace incorecte, ilegale, depășesc limitele admisibile fixate de societate. Comportamentele antisociale sunt fie voite, intenționate, săvârșite de persoane care încalcă în mod conștient legile juridice și normele morale, fie săvârșite de persoane bolnave, cu tulburări de personalitate. Comportamentele antisociale creează riscuri și pericole pentru cei din jur. Ele atrag condamnarea din partea societății sau, în cazuri grave de încălcare a legilor, pedepse din partea instituțiilor statului.

Aplic cunoștințe noi

Conștientizez!

- Identifică, pentru fiecare tip de normă, câte trei exemple, descrie cum se manifestă și mediul în care se aplică.

Studiu de caz

- Numește tipul normei sociale pentru fiecare caz menționat:

Toți angajații de la fabrica de mobilă trebuie să se prezinte la serviciu la ora 8.00.

Toți locuitorii satului trebuie să respecte curățenia.

În ajunul Anului Nou se umblă cu Plugușorul.

Creștinii ortodocși țin post 40 de zile înaintea Paștelui.

Cetățenii merg la vot în ziua alegerilor.

Prețurile sunt stabilite conform regulii cererii și ofertei.

Analizez!

- Descrie comportamentele din imaginile de mai jos. Exprimă-ți opinia: care comportamente sunt prosociale și care – antisociale.

Lucrez cu documentele de bază

Codul Contravențional al Republicii Moldova

Articolul 63¹

Admiterea aflării persoanelor care nu au împlinit vârsta de 16 ani fără însoțirea părinților sau a persoanelor care îi înlocuiesc în baruri, cafenele, restaurante, cinematografe, discoteci, disco-cluburi, cluburi de noapte, saune, săli de internet sau în alte localuri de agrement după ora 22.00 se sancționează cu amendă de la 60 la 90 de unități convenționale aplicată persoanei fizice, cu amendă de la 90 la 180 de unități convenționale aplicată persoanei juridice, cu privarea de dreptul de a desfășura o anumită activitate pe un termen de la 3 la 6 luni.

- Explică ce normă este menționată în articol.
- Identifică pedeapsa pentru încălcarea normei.

Învăț să creez în echipă!

Veți avea nevoie de foi, carioci, pixuri.

- Formați trei echipe. Prin tragere la sorți, fiecare echipă va elabora un pliant: *Bunele maniere manifestate acasă* (I), *la școală* (II), *în societate* (III).

Învăț să valorific tehnologiile

- Identifică în presa din Republica Moldova exemple de pedepsire în cazul încălcării normelor sociale.

Tema 16

Comunitatea virtuală

Întrebarea lecției

- Ce este o comunitate virtuală?

Minutul de reflecție

În cadrul rețelelor sociale sau pe site-uri online care servesc drept platformă pentru comunicare, se constituie grupuri de utilizatori care formează comunități virtuale pe bază de interese comune. Uneori, membrii comunităților virtuale nu se cunosc reciproc și au identități inventate, dar beneficiază de posibilitatea de a comunica, de a-și exprima liber opiniile, de a se informa despre subiectele interesante.

Povestea lecției

Ionel, elev în clasa a VII-a, după lecții, petrece zilnic pe rețelele sociale câte 3-4 ore, până când se întoarce mama de la serviciu și-l obligă să-și facă temele pentru acasă.

Ionel și-a deschis deja trei conturi diferite pe rețelele sociale, dar nu a spus părinților despre aceasta; și-a făcut mulți prieteni cu care comunică despre jocurile la calculator, despre fotbal și roboți.

Dicționar

Comunitate virtuală – comunitate bazată pe comunicarea în internet.

Rețea socială – platformă online, site, pagină web care permite utilizatorilor înregistrați să acceseze sau să plaseze informații, să comunice între ei, stabilind relații sociale, constituind grupuri și comunități bazate pe interese comune.

Forum online (web forum) – site de discuții online (sau parte a unui site), unde membrii pot comunica prin mesaje, vizibile public sau membrilor înregistrați, pe una sau mai multe teme.

- Citește termenii din dicționar și formulează câte un enunț cu fiecare.
- Examinează imaginea. Ce îți sugerează?
- Analizează povestea lecției. Cunoști persoane care utilizează rețele sociale? Ce părere ai despre petrecerea timpului pe aceste rețele? Crezi că e bine ca elevii să fie utilizatori ai mai multor rețele sociale? Crezi că este corect să postezi informații personale sau despre familia ta? Discută cu părinții despre aceasta.

Descopăr cunoștințe necesare

Odată cu progresul tehnic, oamenii se organizează tot mai mult prin intermediul comunităților virtuale în baza comunicării computerizate, după interesele, valorile, înclinațiile lor. Comunitatea virtuală este totalitatea relațiilor sociale prin intermediul internetului, al căror scop este stabilirea comunicării între oameni, crearea grupurilor de prieteni pentru realizarea unor necesități sociale, stabilirea relațiilor profesionale, obținerea beneficiilor sociale, recreerea.

Comunicarea în internet se caracterizează prin anonim, caracter benevol, sistem de semne convenționale ale exprimării emoțiilor, pluralism și variabilitatea identității în spațiul de comunicare (prezentându-te altfel decât ești în realitate sau cu identitatea adevărată), variabilitatea statutului social.

Comunitățile virtuale se constituie în cadrul rețelelor sociale, al diferitor platforme online, pagini web sau forumuri și sunt diverse: culturale, cluburi de fani ai starurilor, grupuri de iubitori de animale, cititori ai unui gen de literatură sau ai unui scriitor, pasionați de un gen de muzică, colegii unei clase etc.

Cele mai importante funcții ale comunităților virtuale sunt: asigurarea interacțiunii sociale, susținerea comunicării, schimbul de opinii, obținerea informațiilor, păstrarea relațiilor între persoane, asigurarea sentimentului apartenenței la un grup și identitatea socială.

Spre deosebire de comunitățile reale, comunitățile virtuale realizează comunicarea și coordonează activitatea prin intermediul tehnologiilor de rețea. Majoritatea comunităților virtuale sunt temporare – după ce

membrii își satisfac necesitățile de comunicare sau alte interese, renunță la calitatea de membru sau migrează la alte comunități, care corespund noilor interese.

Să meditam și să discutăm

- Numește rețelele sociale pe care le reprezintă simbolurile de mai sus.
- Ești membru al vreunei rețele sociale?
- Cunoști și alte rețele sociale? Numește-le.
- Apreciază avantajele și dezavantajele comunicării virtuale.

Sunt erudit! Am învățat!

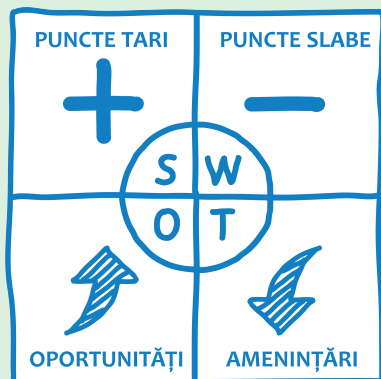

Facebook este un site web de tipul rețelelor de socializare, creat de Mark Zuckerberg în 2004 pentru a oferi posibilitatea de a contacta persoane apropiate, dar și a cunoaște alte persoane. Facebook este una dintre cele mai răspândite rețele sociale din lume. Utilizatorii pot intra în această rețea din orice loc unde există acces la internet pe baza unei parole, stabilită odată cu completarea formularului de înscriere, conținând o serie de întrebări personale. Către sfârșitul anului 2018, Facebookul a depășit numărul de două miliarde de utilizatori.

- În ce cazuri este utilă folosirea rețelelor sociale?

Analizez!

Analizează, conform metodei SWOT, „Comunicarea virtuală”.

Compar opiniile

„Lipsa persoanei în forma fizică, în cazul comunicării virtuale, face să fie facilă exprimarea unor opinii, dar trunchiază nuanțele și interpretările de situații. Relațiile interumane își pierd din farmec și complexitate, trăirile afective sunt reduse și minimalizate prin renunțarea la informațiile date de simțuri. Trimitem un mesaj, dar nu știm dacă a fost citit cu răceală sau cu zâmbet pe buze, dacă persoana s-a emoționat sau a roșit, dacă a avut ochii înlăcrimați sau plini de repulsie.” (Keren Rosner, psiholog român, Adevarul.ro)

- Discută cu colegii acest punct de vedere.
- Exprimă-ți opinia față de cele expuse. Ești de acord sau nu?
- Argumentează-ți poziția.

Aplic cunoștințe noi

Învăț să rezolv probleme de viață

Situație. Trebuie să stabiliți o întâlnire după lecții pentru a discuta un subiect care vă interesează.

Rolul. Membrii unei rețele sociale/utilizatori ai unui sistem de mesagerie online/ai mesageriei scurte de pe telefonul personal.

Algoritmul aproximativ al desfășurării acțiunilor. Așezați-vă pe scaune, în perechi, cu spatele unul la celălalt. Explicați, utilizând mesageria, cauzele, scopul etc. pentru a convinge colegul să meargă la întâlnire. După ce ați finalizat, întoarceți-vă cu fața unul la celălalt și vorbiți direct despre același lucru.

Discuția. Ce ați simțit șezând unul cu spatele la celălalt? Dar când ați stat față în față, v-a fost comod să vă înțelegeți? Cum ați mai putea să vă înțelegeți pentru a stabili o întâlnire? Discutați despre situațiile în care rețelele sociale ne pot ajuta.

Conștientizez!

- Ce poți spune despre comunicarea dintre tinerii din imagine?
- Crezi că pentru a comunica în acest moment ei au nevoie să utilizeze rețelele sociale?
- Este corect, atunci când ieșim cu prietenii, să navigăm pe internet? De ce? Argumentează.

Tema 17

Informații veridice și informații false

Povestea lecției

A fost odată un rege lăudăros care nu era iubit de locuitorii regatului, deoarece le cerea impozite mari și îi obliga să contribuie financiar și să participe la festivități dedicate propriei persoane.

Pentru a ține sub control întreaga țară, regele născocea în fiecare zi câte o știre falsă, pe care o publica în ziarul regal „Știrea regatului”: că el este cel mai bun și puternic om din lume, că țările vecine sunt dușmănoase și vor să le ocupe regatul, țara trebuie să procure arme pentru apărare, iar locuitorii trebuie să vină în apărarea lui și să nu mai comunice cu locuitorii altor regate, că are puteri magice de a vindeca bolnavii etc. Într-o zi regele vanitos a poruncit ca în fiecare casă din regat să se pună tabloul lui, deoarece ar fi și sfânt.

Însă locuitorii regatului se informau din mai multe surse: ei discutau cu oamenii din țările vecine, citeau ziarele publicate în regatele vecine, se consultau cu medicii profesioniști. Astfel, au descoperit că sunt mințiți. Ei n-au mai putut răbda minciunile regelui lăudăros și l-au detronat, iar în locul lui l-au proclamat rege pe fiul mai mare al acestuia, care s-a manifestat ca o persoană onestă și demnă de încredere.

Dicționar

Informație – comunicare, veste, știre care pune pe cineva la curent cu o situație.

Presă – totalitatea publicațiilor cotidiene și periodice (ziare, reviste etc.) folosite ca mijloace de informare, de educare etc. a publicului.

Media – presă scrisă și audiovizuală.

Sondaj – cercetare, investigație, studiu.

Fake News – știri false (reprezintă un gen de jurnalism de propagandă, care constă în difuzarea unor informații false în mass-media).

- Citește termenii din dicționar și formulează câte un enunț cu fiecare.
- Examinează imaginea. Ce îți sugerează ea?
- Identifică în poveste exemple de știri false. Cine și cu ce scop difuza știrile false? Ce au făcut cetățenii pentru a se informa corect? Exprimă-ți opinia.

Întrebarea lecției

- Cum să ne informăm corect?

Minutul de reflecție

Trăim în epoca tehnologiilor informaționale, când ne confruntăm cu un volum mare de informații. Unele sunt veridice, altele sunt false. Este important să ne informăm din mai multe surse, să verificăm informațiile și știrile și să nu ne grăbim să le acceptăm drept adevărate din prima lectură. Riscul este să ne creăm imagini și opinii greșite despre evenimente, oameni, grupuri sociale.

Titlul știrii trebuie examinat cu atenție. Dacă este incomplet, are semne de exclamare sugerând importanță, se încheie în cel mai important moment și încită curiozitatea de a deschide știrea, conține cuvinte ca „senzațional”, „șocant”, „incredibil”, „halucinant” etc., este mare riscul să ne confruntăm cu știri false.

Să meditam și să discutăm

Conform studiului sociologic „Anul 2017 – în opinia populației din Republica Moldova”, realizat de către Asociația Sociologilor și Demografilor din Republica Moldova, sursa cea mai importantă de informare a populației este televiziunea – 72%. Pe locul doi se situează internetul cu 69%, pe locul trei – familia cu 36%. Urmează radioul – 30%, prietenii și vecinii – 28%, presa scrisă – 25%, colegii de serviciu – 22%.

- **Tu din ce surse te informezi?**
- **Realizează un sondaj, chestionează colegii de clasă, părinții, rudele, vecinii referitor la sursele lor de informare.**

Descoperă cunoștințe necesare

Un articol din presă, o știre trebuie să aibă cel puțin o sursă verificată și un autor care este responsabil de conținutul informației. Deși difuzorul informației sau al știrii trebuie să facă referire la surse credibile, prezentând doar informații veridice, deseori informațiile sunt deformată de către persoane interesate sau din greșeală.

Autorii știrilor false (în eng. „fake news”) tind să influențeze emoțiile cititorilor (provocând frică, furie etc.) ca să atragă atenția. Știrile false sunt deosebit de periculoase, deoarece ele deformează imaginea asupra lumii, influențează deciziile luate individual și în comun.

Pentru a ne proteja de știrile false, căutăm sursa primară a informației, ne informăm din mai multe surse. Dacă informația se referă la acțiunile unor organe de stat, este util să accesăm paginile oficiale ale instituțiilor respective sau ale altor organizații nestatale de încredere. Dacă informația este importantă și interesantă, trebuie să o citim integral, deoarece, deseori, titlurile sunt intenționat deformată pentru a atrage atenția, imaginile trebuie căutate pe internet pentru a verifica dacă nu sunt preluate din alte contexte. Este important să ne punem întrebări, să punem la îndoială știrile și alte informații recepționate, să ascultăm diferite opinii până a accepta o informație drept adevărată.

În fața volumului enorm de informații, fiecare persoană trebuie să învețe să le deosebească pe cele adevărate de cele false, să analizeze critic și să ajungă la o percepere cât mai veridică a lumii înconjurătoare. Este un lucru necesar pentru a lua decizii corecte privind propria persoană sau din punct de vedere economic, politic, social etc., pentru crearea unei imagini cât mai corecte despre lucruri, persoane, evenimente etc.

Aplic cunoștințe noi

Analizez!

Platforma online www.stopfals.md este un produs al Asociației Presei Independente (API), creată pentru a asigura continuitatea campaniei media împotriva informației false și tendențioase STOP FALS, desfășurată în perioada noiembrie 2015–octombrie 2017 în parteneriat cu Centrul pentru Jurnalism Independent (CJI) și Asociația Telegurnaliștilor Independenți din Republica Moldova (ATJI), cu suportul proiectului „Parteneriate pentru o Societate Civilă Durabilă în Moldova”, implementat de FHI 360. Astfel, campania STOP FALS continuă.

Scopul campaniei STOP FALS constă în diminuarea efectelor și a impactului informației propagandistice și manipulatorii care distorționează realitatea, difuzată pe diferite căi de comunicare de către instituții mass-media și de alte structuri controlate politic, și dezvoltarea capacităților cetățenilor de a analiza critic informația recepționată.

Site-ul www.stopfals.md este o platformă online de informare privind fenomenul știrilor false, demascare a informațiilor false și vădit tendențioase, de instruire și asistență privind verificarea faptelor și descoperirea tehnicilor de manipulare. Prin intermediul rubricilor interactive și al modulelor speciale utilizatorii sunt încurajați să semnaleze falsuri în materialele jurnalistice din mass-media autohtonă sau din străinătate, să răspundă la întrebările sondajelor de opinie, să participe la dezbateri etc.

Sursa: Stopfals.md

- Crezi că este necesară o astfel de platformă? Argumentează.
- Identifică scopurile platformei.
- Expune-ți opinia: este efectivă activitatea platformei?
- Dacă ai identifica o știre falsă, cum ai proceda?

Conștientizez!

ADEVĂRAT

FALS

- Selectează știri din surse media.
- Analizați cu colegii în grup și determinați dacă știrile sunt adevărate sau false.
- Dacă identificați știri false, demonstrați falsitatea acestora.

Învăț să valorific tehnologiile

CEL MAI PUTERNIC INSTRUMENT ÎMPOTRIVA MANIPULĂRII SUNT CHIAR EU!

Dacă judec produsele mediastice pas cu pas, nu voi putea fi manipulat/ă sau înșelat/ă.

LISTA DE VERIFICARE ANTI-MANIPULARE:

- ✓ Am verificat sursa de informație publicată, dacă este sigură, actualizată.
- ✓ Am citit mai mult decât titlul știrii și a citesc articolul pe întregul său.
- ✓ Am verificat dacă în cazul în care a fost publicat articolul și re-am verificat dacă este de actualitate.
- ✓ Am verificat ortografa și sursele citate din articol.
- ✓ Am verificat dacă nu conține texte exagerate sau satiră.
- ✓ Am verificat dacă nu conține se apăsări la senzor de trafic, sau la publicitate.

www.stopfals.md

Accesează platforma online www.stopfals.md, rubrica „ABC-ul consumatorului de media”, și informează-te despre cum să ne protejăm de știri false, dezinformare și manipulare.

- Numește metode care ne pot proteja de știri false și dezinformare, despre care ai aflat pe platforma STOP FALS.

Tema 18

Riscurile comunității online

Întrebarea lecției

- Cum trebuie să mă comport în comunitatea online?

Dicționar

Risc – posibilitate de a ajunge într-o primejdie, de a avea de înfruntat un necaz sau de suportat o pagubă; pericol posibil.

Dependență – situația de a fi dependent; stare de subordonare, de supunere.

Soft – prescurtare de la soft[ware] – sistem de programe pentru computere și procedurile de aplicare a lor, furnizate odată cu computerul sau alcătuite de utilizator.

Obscen – nerușinat, trivial, indecent; vulgar.

- Citește termenii din dicționar și formulează câte un enunț cu fiecare.
- Examinează imaginea. Ce îți sugerează ea, reieșind din titlul lecției?
- Citește povestea lecției. Ce greșeli a făcut Ioana? Argumentează. Expune-ți opinia: cum putea să se protejeze într-o atare situație?

Povestea lecției

Ioana, o amatoare a comunicării în rețelele sociale, a ajuns la 2 300 de prieteni virtuali, fapt cu care se mândrea mult. Accepta orice cerere de prietenie, posta zilnic fotografii privind ocupațiile sale, cum se fardează sau își plimbă câțelul, cum face cumpărături și cu ce se îmbracă, ce mănâncă etc. Într-o zi, unul dintre prietenii săi virtuali, care deseori o elogia în comentarii, i-a scris un mesaj prin care îi cerea ajutor, deoarece este bolnav și are nevoie de câteva mii de euro pentru a-și face o operație costisitoare. Așa cum Ioana era o persoană deschisă și prietenoasă, fiind îngrijorată de soarta „prietenului” său, s-a gândit câteva zile și a decis să-l ajute din compasiune. I-a transferat în contul indicat 1500 de euro – tot ce a putut strânge din economiile ei pentru vacanță. A doua zi, „prietenu” și-a șters contul din rețea și nu a mai putut să-l găsească...

Minutul de reflecție

Folosind rețeaua internet pentru căutarea informațiilor, comunicare, instruire și în alte scopuri, orice persoană trebuie să fie atentă, deoarece există un șir de riscuri: manipularea informațională, comunicarea cu persoane rău intenționate, sustragerea de date personale etc. Vigilența, ignorarea persoanelor necunoscute, vizitarea doar a site-urilor cu conținut decent etc. sunt măsuri ce pot contribui la o utilizare eficientă și benefică a internetului.

Descopăr cunoștințe necesare

Internetul în ansamblu, comunicarea și comunitățile online oferă societății contemporane numeroase beneficii: accesul la cunoștințe și informații necesare pentru autodezvoltare, biblioteci electronice, muzică și filme de calitate, ziare și reviste online, magazine online, comunicarea cu prietenii și rudele din străinătate etc.

În același timp, comunicarea online presupune și anumite riscuri. Cele mai mari riscuri ale comunității online sunt cele ce țin de comunicarea cu persoane necunoscute, deoarece nu întotdeauna poți ști cine este cu adevărat interlocutorul, necunoscut în viața reală. Or, mulți autori de informații pe internet au identități inventate. Informațiile personale (adresa de domiciliu, număr de telefon, fotografii personale etc.) postate pe site-uri sau rețele sociale pot fi folosite de persoane rău intenționate. Există cazuri când persoane necunoscute cu identități false agresează verbal, șantajează, postează imagini cu scene de violență, cu mesaje obscene sau care determină la acțiuni contrar voinței persoanei vizate: să transmită bani, să divulge datele cardului bancar sau să expedieze SMS-uri contra plată etc.

Să medităm și să discutăm

- Ce pagini web preferi să vizitezi?
- Crezi că aceste pagini sunt sigure?
- S-a întâmplat să îți se viruseze computerul?
- S-a întâmplat să accesezi întâmplător pagini care conțineau mesaje indecente sau scene de violență? Cum ai procedat?
- Enumeră trei beneficii ale rețelelor sociale.
- Indică trei riscuri sau daune suportate în urma utilizării rețelelor sociale.

Sunt erudit! Am învățat!

Virusul informativ este un program instalat fără voia utilizatorului și poate provoca pagube în sistemul de operare și în elementele computerului. Virușii hardware afectează discul dur, discul flexibil și memoria, iar virușii software afectează fișierele și programele aflate în memorie sau pe disc, inclusiv sistemul de operare sau componente ale acestuia. Ei distrug unele fișiere, modifică dimensiunile fișierelor, șterg total informațiile de pe disc, inclusiv formatarea acestuia, distrug tabela de alocare a fișierelor, ceea ce duce la imposibilitatea citirii informației de pe disc, emit diverse efecte grafice/sonore, inofensive sau dăunătoare, încetinesc viteza de lucru a computerului, ascund fișierele și blochează anumite spații etc.

Software-ul antivirus este folosit în general pentru prevenirea și eliminarea virușilor de computer.

Dependența de internet și de rețelele de socializare a devenit o problemă gravă pentru unele persoane, care își petrec timpul utilizând computerul, în mediul virtual, fiind atrase de diferite pagini, materiale online, rețele sociale, încât nu sesizează întotdeauna scurgerea timpului. Persoanele dependente își tratează „prietenii” virtuali drept prieteni reali, se destăinuie persoanelor cu identități false, le cer sfaturi pentru anumite situații. Dependența de internet cauzează probleme de comunicare cu familia și persoanele reale din viața noastră, care sunt deosebit de importante pentru armonia și fericirea personală.

Un alt pericol este instalarea pe computer sau pe alte dispozitive a softurilor nelicențiate, ale căror origine este necunoscută, unele fiind rău intenționate (introduc viruși, colectează date personale).

Paginile web care conțin scene de violență, mesaje cu caracter obscen sau sexual, de asemenea, sunt un risc enorm. De obicei aceste site-uri conțin programe rău intenționate (viruși), care afectează dispozitivul. Mesajele transmise de aceste pagini pot afecta psihic și emoțional, atentează la demnitatea umană, propagă un comportament agresiv și un limbaj defectuos.

Conștientizez!

CUM NE PROTEJĂM DE RISCURILE COMUNITĂȚII ONLINE

1. Dacă ai hotărât să utilizezi o rețea de socializare, discută inițial cu părinții despre acest lucru.

2. Instalează pe calculator softuri antivirus.

3. Utilizează parole sigure pentru e-mail sau alte conturi, nu le comunica public în rețelele de socializare sau prin e-mail.

4. Nu vizita pagini cu mesaje periculoase (cu scene de violență, cu mesaje obscene și jignitoare etc.).

5. Fii vigilent, nu accepta prietenia persoanelor necunoscute, nu avea încredere în persoanele necunoscute care te contactează. În caz că ai fost contactat de o astfel de persoană, verifică dacă are o identitate adevărată sau falsă (de obicei, profilurile false nu au poze, nu au un loc de studiu sau de muncă indicat, utilizează nume celebre etc.).

6. Dacă vreo persoană necunoscută îți solicită o informație despre tine, vârstă, bani, poze, nu răspunde solicitărilor, comunică adulților din familie sau unui profesor.

7. Nu posta imagini despre viața privată.

8. Planifică-ți exact timpul de utilizare a internetului (într-o rețea de socializare, citind știri, ascultând muzică, privind filme, comunicând etc.), pentru a nu-l irosi în zadar.

9. Utilizează rațional computerele și gadgeturile moderne, care cu adevărat oferă numeroase avantaje, dar în același timp te supun unor riscuri.

• **Discută cu părinții și colegii despre riscurile comunităților virtuale și despre metodele de protecție. Crezi că aceste metode sunt eficiente?**

• **Numește și alte metode de protecție.**

Învăț să creez în echipă!

- **Elaborați în echipă un *Regulament al comportamentului și comunicării pe internet*, care să vă ofere siguranță, să vă îndrume cum să procedați atunci când apare o situație de risc.**

Învăț să rezolv probleme de viață

- **Analizează situația din „Povestea lecției”. Imaginează-ți că o astfel de persoană necunoscută, cu identitate virtuală, ți-a cerut prin intermediul rețelei sociale un ajutor financiar.**

Rolul asumat: persoană responsabilă.

Algoritmul aproximativ al desfășurării acțiunii. Comunică părinților și persoanelor apropiate adulte despre situațiile suspecte pentru a evita riscul; vei înțelege dacă cererea este reală sau este o escrocherie. În cazuri de mesaje jignitoare sau solicitări indecente, anunță adulții, iar la necesitate – poliția sau organele abilitate să rezolve problemele de acest gen.

Important! Evită să accepți prietenia persoanelor pe care nu le cunoști în viața reală.

Reflecție: descoperă-ți potențialul și saltul personal!

Competențe specifice	Descriptori manifestați	Comportamente care denotă manifestarea competențelor
1. Valorizarea demnității umane și a drepturilor omului	Suținerea ideii că drepturile specifice ale copiilor trebuie respectate și protejate de către toți membrii societății	
	Apărarea ideii că nimeni nu va fi supus torturii, unei pedepse sau unui tratament inuman sau degradant	
2. Deschidere pentru diferențele culturale și pentru alte convingeri, practici și viziuni asupra lumii	Manifestarea interesului de învățare despre credințele, valorile, tradițiile și viziunile asupra lumii ale altor persoane	
	Exprimarea curiozității față de alte credințe, interpretări, orientări și apartenențe culturale	
3. Respect	Oferirea spațiului celorlalți pentru a putea exprima liber opiniile	
	Exprimarea respectului față de alte persoane ca ființe umane egale	
4. Responsabilitate	Disponibilitatea de a accepta responsabilitatea pentru propriile acțiuni	
	Realizarea sarcinilor la timp și corect	
5. Eficacitate	Exprimarea încrederii în propria abilitate de a înțelege diferite chestiuni	
	Exprimarea încrederii în propria abilitate de a desfășura activitățile planificate	
6. Abilități analitice și de gândire critică	Utilizarea argumentelor pentru a-și susține opiniile	
	Capacitatea de a compara diferite idei cu referire la un subiect	
7. Flexibilitate și adaptabilitate	Ajustarea modului de lucru atunci când e necesar	
	Modificarea părerilor dacă se demonstrează prin argumente raționale că este necesar	
8. Abilități lingvistice, comunicative și plurilingve	Interacțiune eficientă cu ceilalți comunicând cu claritate	
	Utilizarea metodelor de comunicare non-verbale (gesturi, mimică) pentru a transmite sensul dorit	
	Exprimarea compasiunii pentru persoanele care sunt tratate nedrept	
9. Abilități de rezolvare a conflictelor	Capacitatea de a asculta părțile aflate în conflict pentru a identifica interese comune	
	Capacitatea de a identifica opțiuni de rezolvare a unui conflict	
10. Cunoștințe și înțelegere critică privind propria persoană	Capacitatea de a reflecta în mod critic asupra modalităților în care gândurile și emoțiile sale îi influențează comportamentul	
	Capacitatea de a reflecta în mod critic asupra propriilor motivații, nevoi și scopuri	
11. Cunoștințe și înțelegere critică privind limba și comunicarea	Capacitatea de a explica modul în care diferite forme lingvistice sunt folosite în diferite situații și contexte	
	Capacitatea de a reflecta în mod critic asupra felului în care diferite stiluri de comunicare pot duce la blocaje în comunicare	
12. Cunoștințe și înțelegere critică privind lumea	Capacitatea de a explica sensul unor concepte cum sunt identitatea, apartenența la grupuri, liderismul, stereotipurile, prejudecățile, discriminarea, drepturile și responsabilitățile, democrația, societatea, educația	
	Capacitatea de a explica necesitatea unor proceduri democratice pentru alegerea reprezentanților și pentru gestionarea relațiilor din echipă, din clasă și din școală	

• Numește comportamente care denotă manifestarea competențelor.

Metodologia de evaluare prin descriptorii la disciplina *Educație pentru societate*. <http://mecc.gov.md>

Unitatea IV

SOLUȚII PENTRU PROBLEMELE CLASEI

(învățarea bazată pe proiect)

19. Identificarea problemelor clasei
20. Analiza cauzelor și efectelor problemelor
21. Selectarea problemelor principale
22. Colectarea de date și informații despre problemele principale
23. Elaborarea unui plan de acțiuni
24. Organizarea unei prezentări
25. Reflectarea asupra experienței de învățare

Produs recomandat:

PLAN DE ACȚIUNI/PRIORITĂȚI DE SOLUȚIONARE A UNOR PROBLEME ALE CLASEI

Tema 19

Identificarea problemelor clasei

Întrebarea lecției

- Ce este o problemă a clasei?

Minutul de reflecție

O clasă de elevi poate să se confrunte cu diferite probleme, care împiedică desfășurarea cu succes a activităților școlare și extrașcolare a acestui grup social. Determinarea la timp a problemelor clasei, discutarea și soluționarea lor asigură reușita îndeplinirii obiectivelor comune, creșterea reușitei școlare și menținerea unui mediu confortabil dezvoltării elevilor.

Dicționar

Problemă – chestiune care prezintă aspecte neclare, discutabile, care necesită o lămurire, o precizare, care se pretează la discuții; chestiune importantă care constituie o sarcină, o preocupare (majoră) și care cere o soluționare (imediată).

A identifica – a constata, a stabili identitatea unui lucru; a recunoaște.

Clasă (de elevi) – unitate organizatorică de bază în învățământ, compusă dintr-un număr de elevi de aceeași vârstă, cu pregătire școlară egală, care învață împreună în cursul unui an, pe baza aceleiași programe de învățământ.

- Citește termenii din dicționar și formulează câte un enunț cu fiecare.
- Examinează imaginea. Expune-ți opinia: cu ce probleme se poate confrunta clasa din imagine? Argumentează, utilizând rezumatul și dicționarul.

Clasa de elevi, în calitate de grup social, este un mediu socioeducațional favorabil pentru socializare, integrare și adaptare. Acest grup poate să se confrunte cu diferite probleme, care împiedică desfășurarea cu succes a activităților școlare și extrașcolare. O problemă este situația nedorită, negativă, dăunătoare, care afectează activitatea clasei de elevi. Problemele unei clase de elevi pot fi de comunicare (între colegi de clasă, cu profesorii, cu alți colegi de școală, cu personalul tehnic al școlii etc.), de disciplină, de reușită etc.

Pentru menținerea unui mediu confortabil dezvoltării elevilor și favorabil procesului de învățare este necesară determinarea la timp a problemelor clasei de elevi, discutarea și soluționarea lor, ceea ce va asigura reușita îndeplinirii obiectivelor comune, creșterea reușitei școlare, integrarea tuturor elevilor, aprecierea fiecărui elev drept personalitate distinctă și unică, dar egal cu ceilalți. Analiza cauzelor și intervenția promptă vor diminua frecvența comportamentelor negative.

Pentru a identifica problemele clasei pot fi folosite diverse metode: discuția, ancheta, chestionarul, brainstormingul.

Brainstorming este una dintre cele mai populare metode de stimulare și dezvoltare a creativității, care poate fi folosită și la nivel individual, însă este cunoscută mai ales pentru rezultatele excepționale obținute în cadrul unei activități de grup.

Brainstorming dă rezultate bune ca metodă de stimulare a creativității și de găsire a soluțiilor pentru diferite probleme care apar în firme sau instituții.

- Aplicați metoda brainstorming în identificarea problemelor clasei.
- Alegeți o metodă de a înscrie toate ideile (problemele identificate) pe tablă – utilizând foi, etichete etc.
- Permiteți fiecărui coleg să-și exprime opinia fără a critica.
- Înscrieți toate propunerile pe tablă.
- Faceți o clasificare a problemelor pe categorii. De exemplu, organizatorice, de comunicare, legate de disciplină etc.
- Excludeți repetările.
- Discutați despre problemele identificate.
- Ce părere aveți? Sunt reale?

- Elaborează un chestionar pentru a identifica problemele clasei, în opinia colegilor.
- Chestionează în baza acestuia colegii.
- Discută problemele identificate.

Brainstorming presupune comunicarea unor idei în cadrul unui grup. Este o metodă eficientă pentru că generează și încurajează asociații de idei, deschide noi orizonturi și îi oferă fiecărui membru al grupului posibilitatea să se gândească și să își facă păreri care altfel nu i-ar fi venit în minte.

Unul dintre participanți trebuie să fie mediatorul.

Brainstorming se bazează pe patru reguli:

1. Fără critici – pentru a nu apărea sentimente de intimidare, teama de a greși, descurajare sau alte moduri de blocare a creativității, orice judecată critică este exclusă de la început, respectiv comentariile, evaluările, aprecierile, criticile sau chiar amuzamentul pe baza ideii exprimate.

2. Dă frâu liber imaginației – lasă mintea să inventeze, chiar dacă ideile care vin sunt (sau par a fi) absurde; orice idee trebuie exprimată și consemnată.

3. Adu cât mai multe idei.

4. Revino asupra ideilor, combină-le și îmbunătățește-le – evident, acesta este un exercițiu necesar, ba mai mult, de încurajare, pentru a concretiza ideile expuse și pentru a le transforma în soluții palpabile și aplicabile.

Brainstorming începe cu adunarea membrilor grupului în jurul unei mese sau într-un cadru mai puțin formal. Mediatorul identifică problema care urmează a fi discutată (în cazul în care nu se știa deja), aduce la cunoștință regulile descrise mai sus, apoi fiecare membru al grupului este invitat să își spună pur și simplu părerea și ideile care îi vin prima oară în minte; de aici se avansează spre caracterizarea problemei și apoi spre găsirea soluțiilor.

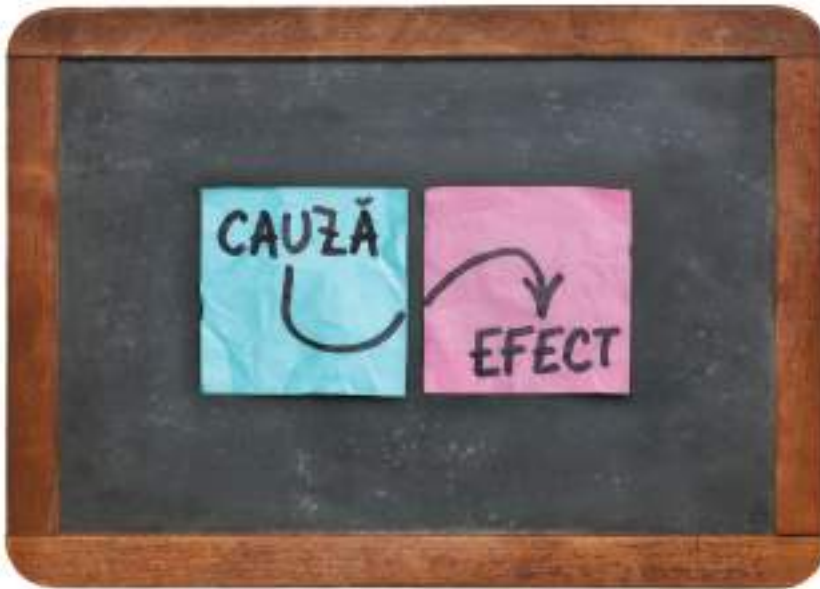
Chestionarul este un instrument de cercetare, constând într-o serie de întrebări și solicitări în scopul de a aduna informații de la un grup de persoane. Deși este adesea conceput pentru analiza statistică a răspunsurilor, acest lucru nu este întotdeauna valabil. Această metodă cel mai des este utilizată în sociologie, la efectuarea sondajelor sociologice. De asemenea, metoda poate fi folosită la identificarea opiniilor comunității școlare, clasei referitoare la diverse subiecte. Efectuând o statistică a răspunsurilor, putem identifica opțiunile predominante și cele în minoritate. Putem identifica probleme în relațiile dintre persoane, grupuri, în dezvoltarea grupului școlar.

Un chestionar trebuie bine gândit. Întrebările vor fi astfel formulate încât răspunsurile să elucideze rezultatele planificate. Iar acestea să ajute în consecință la depășirea problemelor.

Pot fi utilizate de asemenea chestionare pentru a identifica și posibile soluții.

Tema 20

Analiza cauzelor și efectelor problemelor

Întrebarea lecției

- Ce este cauza problemei?

Dicționar

Cauză – motiv, pricină; fenomen sau complex de fenomene care precedă și, în condiții determinate, provoacă apariția altui fenomen, denumit efect, căruia îi servește ca punct de plecare.

Efect – rezultat, consecință a unei acțiuni, a unui fenomen etc. (asupra cuiva sau a ceva); ceea ce rezultă în mod necesar dintr-o anumită cauză, fiind într-o legătură indiscutabilă cu aceasta.

Minutul de reflecție

Pentru a soluționa cu succes problemele apărute în clasa de elevi, este foarte important ca aceștia să identifice și să conștientizeze cauzele și efectele problemelor.

- Citește termenii din dicționar și formulează câte un enunț cu fiecare.
- Examinează imaginea. Expune-ți opinia referitor la relația cauză–efect, utilizând dicționarul și informația din „Minutul de reflecție”.

Orice eveniment, inclusiv cunoașterea și acțiunea umană, este determinat în mod causal de un lanț neîntrerupt de evenimente anterioare. Cauzalitatea reprezintă o relație între două fenomene și/sau evenimente, procese, fapte etc., caracterizată prin faptul că unul dintre ele îl produce pe celălalt. Primul fenomen, cel care produce și care, în consecință, îl explică pe celălalt, este cauza; fenomenul produs este efectul.

Legătura causală determină și alte consecințe ale problemei. O soluție viabilă este înlăturarea sau minimizarea cauzelor problemelor apărute.

Reușita școlară scăzută a unor elevi la anumite discipline de studiu poate avea cauze multiple: indisciplină în clasă, care dăunează procesului de învățare, utilizarea unor gadgeturi în scopuri distractive în timpul orelor, întârzierea frecventă la lecții etc.

Orice problemă cu care se confruntă clasa are cauze de bază. Identificarea motivelor fundamentale favorizează depistarea „rădăcinii problemei”, care este foarte importantă pentru găsirea unei soluții. Pentru a identifica principalele cauze ale problemelor clasei poate fi utilizată tehnica „Cei 5 de ce?”. Tehnica constă în examinarea unei probleme prin formularea consecutivă a cinci întrebări *de ce?*

De exemplu, **problema: elevul X din clasa a VI-a întârzie la ore.**

De ce? Pentru că a întârziat la trolebuz/autobuz.

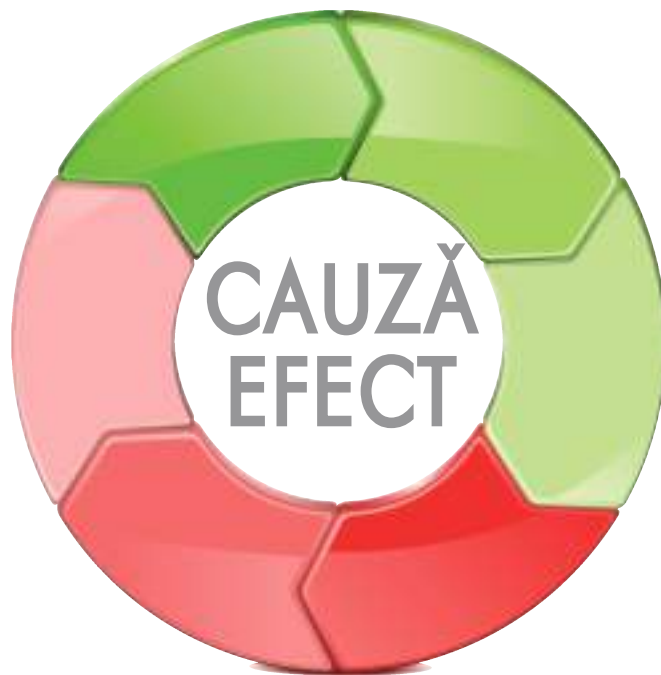
De ce? Nu s-a trezit la timp.

De ce? A stat până târziu în fața calculatorului.

De ce? S-a jucat cu colegul de clasă.

De ce? Nu are un program de lucru și odihnește bine stabilit. Nu este responsabil.

O problemă poate avea mai multe cauze, de aceea este important să le identificăm pe cele mai veridice, astfel vom putea evidenția și selecta cele mai eficiente căi de soluționare. Foarte important este ca fiecare elev să conștientizeze și efectele (consecințele) problemei, astfel fiind posibilă soluționarea cât mai rapidă și conștientă a acesteia. De exemplu, întârzierea la școală are drept efect distragerea colegilor și profesoriilor de la procesul de predare-învățare, deci duce la scăderea reușitei la învățatură nu doar a elevului care a întârziat, dar și a întregii clase.

- Analizați fiecare problemă identificată. Determinați cauzele și consecințele.

CAUZE	PROBLEMA	CONSECINȚE

Tema 21

Selectarea problemelor principale

Întrebarea lecției

- Cum determinăm problema principală?

Dicționar

Selectare – alegere după un criteriu stabilit.

Principal – care are o importanță deosebită sau cea mai mare importanță; de căpetenie, de frunte.

Ierarhie – sistem de subordonare în ordinea importanței; građație.

Minutul de reflecție

Identificarea celor mai importante probleme se face prin stabilirea anumitor criterii.

- Citește termenii din dicționar și formulează câte un enunț cu fiecare.
- Examinează imaginea. Expune-ți opinia: cu ce problemă se confruntă clasa din imagine. Crezi că această problemă este importantă? Argumentează.
- Clasa voastră se confruntă cu astfel de probleme?

Analiza unei situații date este o parte importantă a procesului de soluționare. Identificarea celor mai importante probleme este în corespundere cu cunoștințele, capacitățile, opiniile și experiențele fiecărui elev al clasei, dar și ale clasei în întregime, referitor la problemele existente.

Inițial vor fi stabilite criteriile după care vor fi determinate problemele.

Pentru a putea alcătui un *Plan de acțiuni de soluționare a problemelor*, elevii trebuie să se asigure că problema cu care se confruntă poate fi rezolvată cu resursele pe care le vor utiliza, că există o cale de soluționare a problemei, iar posibilitățile clasei vor aduce schimbările necesare.

Pentru a determina cele mai importante probleme, din șirul celor identificate, fiecare elev va alege cinci dintre acestea. Se vor număra voturile pentru fiecare problemă în parte, stabilindu-se topul celor cinci probleme.

- **Numiți trei criterii de care veți ține cont la identificarea problemelor.**

- Discutați și realizați o ierarhie a problemelor identificate.

- Conform ierarhiei stabilite, determinați cele mai importante cinci probleme a căror rezolvare nu poate fi amânată.
- Argumentați fiecare poziție.

Tema 22

Colectarea de date și informații despre problemele principale

Dicționar

A colecta – a aduna, a strânge la un loc lucruri, diferite materiale etc. cu un anumit scop.

Date – numere, mărimi, relații, fapte, elemente etc. obținute în urma unor cercetări, urmând să fie supuse unor prelucrări și care pot servi la tragerea unei concluzii, la luarea unei decizii etc.

Informație – totalitatea materialului de informare și de documentare.

Cercetare – acțiune de culegere și de studiere a datelor într-un anumit domeniu, investigație, studiu cu scopul de a dobândi noi cunoștințe.

Întrebarea lecției

- De ce este importantă etapa de colectare a datelor și informațiilor?

Minutul de reflecție

Pentru a ne forma opinia asupra unei situații, probleme, unui eveniment etc. este necesar să cunoaștem cât mai multe date. Colectarea datelor și informațiilor oferă suportul necesar examinării problemei.

- Examinează imaginea. Expune-ți opinia: din ce surse se pot colecta date și informații despre problemele principale ale clasei.
- Argumentează, utilizând dicționarul și informația din „Minutul de reflecție”.

Pentru a-ți forma opinia asupra unei situații, probleme, unui eveniment etc. este necesar să cunoști bine problema. În acest sens este important să culegi mai multe date și informații.

Datele reprezintă elemente, fapte care, fiind prelucrate cu scopul de a analiza problemele clasei, constituie un suport al informațiilor. Informația este o comunicare, un mesaj, care conține ceva nou în raport cu ce cunoșteau elevii până la momentul cercetării unor anumite situații, fenomene, fapte, probleme etc., având drept scop posibilitatea acțiunilor de soluționare a problemei. Informațiile trebuie să se refere la problemă, să aibă un caracter obiectiv, să fie explicite, clare, accesibile, actuale, veridice, reprezentative, să reflecte realitatea și să conțină elemente de cunoaștere care să permită formarea unei imagini exacte și clare asupra problemei.

Datele și informațiile pot fi culese prin diverse mijloace: anchetă, chestionar, fișă de analiză, interviu, conferințe, discuții, observarea directă a fenomenului, studierea publicațiilor cu referire la problema examinată etc.

Datele și informațiile constituie suportul necesar examinării problemei, căutării și găsirii modalităților de soluționare a ei.

DENUMIREA PROBLEMEI	INFORMAȚII SUPLIMENTARE DESPRE PROBLEMĂ
Problema 1	Cauze, consecințe, manifestări, imagini, analize, soluții, alte idei utile pentru soluționarea problemei.
Problema 2	
Problema 3	
Problema 4	
Problema 5	

Tema 23

Elaborarea unui plan de acțiuni

Întrebarea lecției

- Ce este un *plan de acțiuni*?

Minutul de reflecție

Pentru a coordona acțiunile elevilor în scopul rezolvării problemelor clasei este necesar de a elabora un plan de acțiuni, în care se vor fixa: scopurile, strategiile, pașii întreprinși, termenele de realizare, responsabilii, rezultatul final așteptat etc.

Dicționar

Plan – proiect elaborat cu anticipare, cuprinzând o suită ordonată de operații destinate să conducă la atingerea unui scop; program (de lucru).

Acțiune – desfășurare a unei activități; faptă întreprinsă cu un anumit scop.

Diseminare – răspândire pe cale naturală a semințelor, fructelor, polenului etc. în momentul maturizării lor.

Feedback – conexiune inversă în sistemele cibernetice, biologice, tehnice pentru menținerea stabilității și echilibrului lor față de influențele exterioare; lanț causal închis.

- Examinează imaginea și, utilizând dicționarul și informația din „Minutul de reflecție”, formulează o definiție proprie a ceea ce este un *plan de acțiuni*.

Planul de acțiuni reprezintă un document de programare al clasei de elevi, în care sunt trasate obiective, sarcini, resurse și rezultate concrete pe termen scurt, elaborat în conformitate cu problemele identificate.

Elaborarea unui plan de acțiuni include structura planului și conținutul sarcinilor planificate.

Un plan de acțiuni trebuie să aibă o anumită structură:

- scopul urmărit și obiectivele;
- acțiunile preconizate în vederea atingerii obiectivelor stabilite;
- resursele necesare;
- termenul de realizare a acțiunilor stabilite;
- responsabilii pentru implementare;
- rezultatele preconizate;
- prezentarea și evaluarea rezultatelor.

- Formați cinci echipe. Prin tragere la sorți, fiecare echipă își asumă soluționarea unei probleme.
- Elaborați în echipă un plan de acțiuni pentru soluționarea fiecărei probleme în parte. Planul trebuie să conțină acțiuni și detalii ale fiecăreia.

Acțiunea 1	Detalii, metode, materiale necesare, termene
Acțiunea 2	Detalii, metode, materiale necesare, termene
Acțiunea 3	Detalii, metode, materiale necesare, termene
Acțiunea 4	Detalii, metode, materiale necesare, termene
...	...

- Realizați un plan grafic. Fiecare echipă alege prin vot o metodă de realizare a planului.

Metode de realizare grafică a unui plan	Poster
	Prezentare PowerPoint (sau alt format)
	Joc de rol
	Alte metode

Posterul reprezintă un instrument prin intermediul căruia sunt evidențiate contribuțiile clasei la rezolvarea problemei, diseminarea unor rezultate, receptarea unui feedback imediat etc.

Cele mai importante cerințe pentru realizarea unui poster:

- să poată fi citit de la o distanță de 2–3 m;
- să aibă un titlu care să nu depășească 10 cuvinte, cu font mare;
- conținutul posterului trebuie să fie bine structurat, redactat și să evidențieze succint aspectele importante ale problemei pe care o prezintă: obiective, metode, resurse, acțiuni și rezultate;
- conținutul posterului (text, imagini) se structurează în coloane (ca într-un ziar) și cele mai importante informații se plasează la același nivel;
- informațiile trebuie să fie concise;
- raportul dintre textul scris și ilustrație trebuie să fie echilibrat (tabele, grafice);
- ghidarea cititorului se face prin titluri sau prin semne (săgeți, steluțe, cifre etc.), care indică succesiunea parcurgerii coloanelor;
- la finalul posterului trebuie trasă o concluzie generală.

Prezentarea PowerPoint este un suport vizual care ajută la captarea atenției publicului țintă. La elaborarea unei prezentări PowerPoint, trebuie să se țină cont de publicul căruia se va adresa, selectându-se cele mai juste argumente, și de subiectul prezentării cu mesaj clar, text minim însoțit de imagini, ilustrări bine gândite, relevante temei, culori și fonturi de calitate bună.

Slide-urile trebuie prezentate ordonat, cu text de dimensiuni restrânse, dar vizibil, fără abuz de elemente grafice.

La prezentarea PowerPoint este important și tonul vocii, accentuând unele idei, și ritmul vorbirii, pentru a nu plictisi audiența.

Jocul de rol este o metodă de învățare activă, bazată pe experiența elevilor clasei, în care fiecare va juca un anumit rol.

Este necesară respectarea unui șir de condiții:

- aplicarea principiului nediscriminării și toleranței;
- roluri eventual inventate;
- eforturi de a reda mediul în care se va desfășura prezentarea;
- disciplină și ordine;
- timp suficient pentru a dezvolta piesa;
- timp pentru ca participanții să-și înțeleagă rolurile și să le conștientizeze;
- planificarea unei pauze;
- organizarea unei discuții după prezentare.

Tema 24

Organizarea unei prezentări

- Stabiliți în echipă data, ora și locul prezentării.
- Invitați colegi, profesori, părinți și alte persoane interesate.
- Numiți un moderator al evenimentului.
- Identificați persoana sau persoanele care vor prezenta nemijlocit rezultatul activității în echipă.
- Elaborați discursul de prezentare a planului, implicați-vă fiecare pentru ca evenimentul să fie bine organizat și structurat; distribuiți roluri, funcții, obligații.
- În ziua și la ora prezentării aveți grijă ca invitații să se simtă confortabil.
- Prezentați planul coerent, clar, argumentat, astfel încât toți invitații să vă înțeleagă.
- Răspundeți la întrebări clar și succint.
- Solicitați opinia participanților despre plan.

Tema 25

Reflectarea asupra experienței de învățare

Exprimați-vă opinia asupra evenimentului desfășurat.

Fiecare membru al echipei își exprimă opinia asupra desfășurării evenimentului. Ce i-a plăcut, ce nu i-a plăcut?

În urma prezentării publice și conform opiniilor celor invitați, credeți că este nevoie să modificați planul?

Analizați opiniile. Credeți că sunt utile pentru îmbunătățirea planului? Faceți unele modificări dacă sunt necesare.

Credeți că identificarea problemelor și elaborarea planurilor de soluționare sunt utile pentru experiența voastră?

Discutați despre experiența acumulată pe parcursul întregii activități: de la identificarea problemelor până la elaborarea și prezentarea planului. Trageți concluzii.

Aplicați planul și pentru soluționarea altor probleme, adaptându-l după necesitate.

Reflecție: descoperă-ți potențialul și saltul personal!

Competențe specifice	Descriptori manifestați	Comportamente care denotă manifestarea competențelor
1. Valorizarea demnității umane și a drepturilor omului	Susținerea ideii că drepturile specifice ale copiilor trebuie respectate și protejate de către toți membrii societății	
	Apărarea ideii că nimeni nu va fi supus torturii, unei pedepse sau unui tratament inuman sau degradant	
2. Valorizarea democrației, justiției, echității, egalității și a statului de drept	Susținerea că școlile trebuie să îi învețe pe elevi despre democrație și cum să acționeze ca cetățeni activi	
	Susținerea că alegerile democratice trebuie întotdeauna organizate în mod liber și corect	
	Susținerea că legile echitabile și drepte trebuie întotdeauna respectate și urmate	
3. Respect	Oferirea spațiului celorlalți pentru a putea exprima liber opiniile	
	Exprimarea respectului față de alte persoane ca ființe umane egale	
4. Spirit civic	Colaborarea cu alte persoane pentru cauze de interes comun	
	Disponibilitatea de a participa la luarea deciziilor colective	
5. Responsabilitate	Disponibilitatea de a accepta responsabilitatea pentru propriile acțiuni	
	Realizarea sarcinilor la timp și corect	
6. Eficacitate	Exprimarea încrederii în propria abilitate de a înțelege diferite chestiuni	
	Exprimarea încrederii în propria abilitate de a desfășura activitățile planificate	
7. Abilități de învățare autonomă	Realizarea sarcinilor de învățare în mod independent	
	Intenția de a clarifica noile informații adresându-se persoanelor cunoscute atunci când e nevoie	
8. Abilități de ascultare și observare	Receptarea cu atenție a diferitor păreri	
	Abilitatea de a reține detalii cu privire la comportamentul altor persoane	
9. Flexibilitate și adaptabilitate	Ajustarea modului de lucru atunci când e necesar	
	Modificarea părerilor dacă se demonstrează prin argumente raționale că este necesar	
10. Abilități lingvistice, comunicative și plurilingve	Interacțiune eficientă cu ceilalți comunicând cu claritate	
	Utilizarea metodelor de comunicare non-verbale (gesturi, mimică) pentru a transmite sensul dorit	
11. Abilități de cooperare	Construirea relațiilor pozitive cu alte persoane dintr-un grup	
	Acționarea în concordanță cu deciziile și activitățile echipei	
12. Abilități de rezolvare a conflictelor	Capacitatea de a asculta părțile aflate în conflict pentru a identifica interese comune	
	Capacitatea de a identifica opțiuni de rezolvare a unui conflict	
13. Cunoștințe și înțelegere critică privind limba și comunicarea	Capacitatea de a explica modul în care diferite forme lingvistice sunt folosite în diferite situații și contexte	
	Capacitatea de a reflecta în mod critic asupra felului în care diferite stiluri de comunicare pot duce la blocaje în comunicare	
14. Cunoștințe și înțelegere critică privind lumea	Capacitatea de a explica sensul unor concepte cum sunt identitatea, apartenența la grupuri, liderismul, stereotipurile, prejudecățile, discriminarea, drepturile și responsabilitățile, democrația, societatea, educația	
	Capacitatea de a explica necesitatea unor proceduri democratice pentru alegerea reprezentanților și pentru gestionarea relațiilor din echipă, din clasă și din școală	

• Numește comportamente care denotă manifestarea competențelor.

Metodologia de evaluare prin descriptorii la disciplina *Educație pentru societate*. <http://mecc.gov.md>

REGISTRU ASOCIAT

disciplina școlară *EDUCAȚIA PENTRU SOCIETATE. CLASA a V-a*

Numele, prenumele elevului: _____

Numele, prenumele profesorului: _____

Anul de studiu: _____

Competențe specifice	Descriptori manifestați	Dovezi asociate (descrierea comportamentului care denotă manifestarea competenței)	Evidența atingerii competenței specifice
1. Valorizarea demnității umane și a drepturilor omului	Susține că drepturile specifice ale copiilor trebuie respectate și protejate de către toți membrii societății		
	Apără ideea că nimeni nu va fi supus torturii, unei pedepse sau unui tratament inuman sau degradant		
2. Valorizarea diversității culturale	Exprimă părerea că diversitatea culturală dintr-o societate trebuie să fie valorizată pozitiv și apreciată corespunzător		
	Promovează ideea că trebuie să fim toleranți față de credințele diferite pe care le au alte persoane în societate		
3. Valorizarea democrației, justiției, echității, egalității și a statului de drept	Susține că școlile trebuie să îi învețe pe elevi despre democrație și cum să acționeze ca cetățeni activi		
	Susține că alegerile democratice trebuie întotdeauna organizate în mod liber și corect		
	Susține că legile echitabile și drepte trebuie întotdeauna respectate și urmate		
4. Deschidere pentru diferențele culturale și pentru alte convingeri, practici și viziuni asupra lumii	Manifestă interes pentru a învăța despre credințele, valorile, tradițiile și viziunile asupra lumii ale altor persoane		
	Exprimă curiozitate față de alte credințe, interpretări, orientări și apartenențe culturale		
5. Respect	Oferă spațiu celorlalți pentru a putea exprima liber opiniile		
	Exprimă respect față de alte persoane ca ființe umane egale		
6. Spirit civic	Colaborează cu alte persoane pentru cauze de interes comun		
	Exprimă disponibilitatea de a participa la luarea deciziilor colective		
7. Responsabilitate	Arată că acceptă responsabilitatea pentru propriile acțiuni		
	Își realizează sarcinile la timp și corect		
8. Auto-eficacitate	Exprimă încredere în propria abilitate de a înțelege diferite chestiuni		
	Exprimă încredere că poate să desfășoare activitățile pe care le-a planificat		
9. Toleranța ambiguității	Interacționează pozitiv cu alte persoane care au puncte de vedere diferite		
	Dă dovadă că își poate suspenda temporar judecățile referitoare la alte persoane		

10. Abilități de învățare autonomă	Realizează sarcini de învățare în mod independent		
	Caută să clarifice noile informații adresându-se persoanelor cunoscute atunci când e nevoie		
11. Abilități analitice și de gândire critică	Utilizează argumente pentru a-și susține opiniile		
	Poate compara diferite idei când se gândește la un subiect		
12. Abilități de ascultare și observare	Ascultă cu atenție diferite păreri		
	Reține detalii cu privire la comportamentul altor persoane		
13. Empatie	Poate explica de ce se supără o persoană		
	Încearcă să-i înțeleagă mai bine pe cei din jur imaginându-și cum arată lucrurile din perspectiva lor		
	Exprimă compasiune pentru persoanele care sunt tratate nedrept		
14. Flexibilitate și adaptabilitate	Își ajustează modul de lucru atunci când e necesar		
	Își modifică părerile dacă i se demonstrează prin argumente raționale că acest lucru este necesar		
15. Abilități lingvistice, comunicative și plurilingve	Reușește să interacționeze eficient cu ceilalți comunicând cu claritate		
	Utilizează metode de comunicare non-verbale (gesturi, mimică) pentru a transmite sensul dorit		
16. Abilități de cooperare	Construiește relații pozitive cu alte persoane dintr-un grup		
	Actionează în concordanță cu deciziile și activitățile echipei		
17. Abilități de rezolvare a conflictelor	Poate asculta părțile aflate în conflict pentru a identifica interese comune		
	Poate identifica opțiuni de rezolvare a unui conflict		
18. Cunoștințe și înțelegere critică privind propria persoană	Poate reflecta în mod critic asupra modalităților în care gândurile și emoțiile sale îi influențează comportamentul		
	Poate reflecta în mod critic asupra propriilor motivații, nevoi și scopuri		
19. Cunoștințe și înțelegere critică privind limba și comunicarea	Poate explica modul în care diferite forme lingvistice sunt folosite în diferite situații și contexte		
	Poate reflecta în mod critic asupra felului în care diferite stiluri de comunicare pot duce la blocaje în comunicare		
20. Cunoștințe și înțelegere critică privind lumea	Poate explica sensul unor concepte cum sunt identitatea, apartenența la grupuri, liderismul, stereotipurile, prejudecățile, discriminarea, drepturile și responsabilitățile, democrația, societatea, educația		
	Poate explica necesitatea unor proceduri democratice pentru alegerea reprezentanților și pentru gestionarea relațiilor din echipă, din clasă și din școală		
Număr de competențe atinse			
Calificativ acordat			

Am luat cunoștință

Elevul: _____

Părintele, reprezentantul legal: _____